

her og dø Flygtningedøden, den der synes vort Folk forudbestemt og som er den eneste, Europa har levnet os!"

Det laa mig paa Sinde at faa klar Besked fra dem, der havde organiseret Arbejdets Plan. Jeg fik det, og fik, men under Tavsheds Løfte, min Pessimisme bekræftet. Det er nogle Maaneder siden; jeg kunde ikke skrive derom. Kun saa meget kan nu siges, at Folkeforbundet, der skulde støtte Planen, har vist sig umedgørligt og vigende, og at de meget bekostelige Forberedelser foreløbig er indskrænket til ret overfladiske Afvandingsforsøg i de Arealer, der paatænkes benyttet til Kolonisationen.

Et andet Punkt var der, som tilsyneladende kunde give mere Haab; det var Ministerskiftet i England. Det syntes som om den ny Arbejdsregering maatte kunne give Armenien en Plads paa sit udenrigspolitiske Program, og at Mac Donald og hans Mænd daarligt kunde svigte den armeniske Socialistfører Aharonian og Armeniens ved Sèvres-Traktaten anerkendte Uafhængighed. Men nej. Ogsaa dette blev en Illusion. Paa armenisk Forespørgsel i London svarede den nye Premierminister, at ved at anerkende Sovjetregeringen i Moskva havde Storbritannien ogsaa anerkendt de deraf afhængige Sovjetrepublikker i Kaukasus, og at dette var alt, hvad England i Øjeblikket kunde foretage sig.

Der var et tredje og sidste Punkt, som navnlig af den filarmeniske, internationale Liga en Tid stod som det eneste mulige faste Punkt i indre, armenisk Politik; Det var Indkaldelsen af en stor armenisk Kongres (i Paris eller Genève) med Repræsentanter for alle Partier og med et nærmere betegnet Program. Planen strandede paa Modstand af gamle Nouradounghian i Paris. Han turde og tør ikke — hvorfor skjule det — støde de tyrkiske Nationalister for Hovedet, skønt man jo synes, at Bægeret er fuldt, ja blodigt overfyldt, vedrørende de Hjemsøgelse, der fra tyrkisk Side kan ramme Armenierne. Desuden findes ikke Pengemidler til Afholdelsen af en saadan Kongres, hvor paakrævet den end forekommer. Alle Indsamlinger munder ud i at holde Liv i de mange Tusinder af Forældreløse og i Flygtningene. Fol-

ket, Resterne af det armeniske Folk, sidder som Job og skraber sine Saar og har ikke Tanker for nogen politisk Rejsning eller noget indre Samlingsmærke; kan nogen undre sig over, at denne Reaktion maatte komme!

Kan nogen undre sig? I tyrkisk Armenien og i Kilikien, det armeniske Folks tusindaarige Hjem og dets fra Fædrene nedarvede Jord, er kun de døde Tomter tilbage, taget i Besiddelse af den tyrkiske Voldsmand. Og i Republikken i Kaukasus, det eneste Fædreland, hvor Armeniere har til Huse i forholdsvis Fred og Arbejdsro (Ordet maa tages i Sovjet-Fortolkning), er de ikke Herrer i deres eget Hus længere end til Bolshevikerne siger Stop — og det væsentligste politiske Livstegn, de i den senere Tid har kunnet give, er at Flagene hejstes paa halv Stang over hele deres Hovedstad Erivan den Dag, Lenin lukkede sine Øjne, den Dag han fulgtes til Graven og i 30 derpaa følgende Dage.

Det er maaske nok et Livstegn — saadan et Flag, selv om det er paa halv Stang, og selv om det hejses af Tvangs-Sorg over en Lenin.

Men der er for Tiden ikke andet og ikke mere end de øvrige ovenfor skitserede Tegn: springende Punkter.

The Golden Rule Sunday.

Resultater ude og hjemme.

Generalsekretæren i „Near East Relief“ meddeler følgende om Resultatet af Anstrængelserne for paa een bestemt Dag at faa Folk til at spare til Fordel for Hjælpearbejdet i Østen:

Det er umuligt at opgøre Resultaterne nøjagtigt. En Mængde Bidrag kommer ind uden at det angives, om de stammer fra Sparemiddagen, eller om det er almindelige Tilskud til Arbejdet. Det er dog af Interesse at fastslaa, at der i den sidste Tid til Near Easts Hovedkontor i New York er indgaaet usædvanlig mange Breve — 1000—2500 pr. Dag —, hvoraf de fleste med Checks, endvidere, at de insendte Beløb for Størstedelen er smaa (under fem Dollars)

og endelig, at en forbavsende stor Del af Gaverne kommer fra Folk, der ikke hører til de faste eller tidligere Bidragydere.

De samlede Indkomster til Virksomheden var i de første Dage af December:

Den 1. December	20 119.77 Doll.
” 3. ”	9 734.36 —
” 4. ”	12 385.37 —
” 5. ”	33 916.07 —
” 6. ”	38 601.68 —
” 7. ”	21 457.55 —
” 8. ”	61 422.83 —
” 10. ”	41 061.42 —
” 11. ”	38 555.25 —
” 12. ”	26 899.86 —
” 13. ”	35 822.23 —
” 14. ”	52 435.50 —

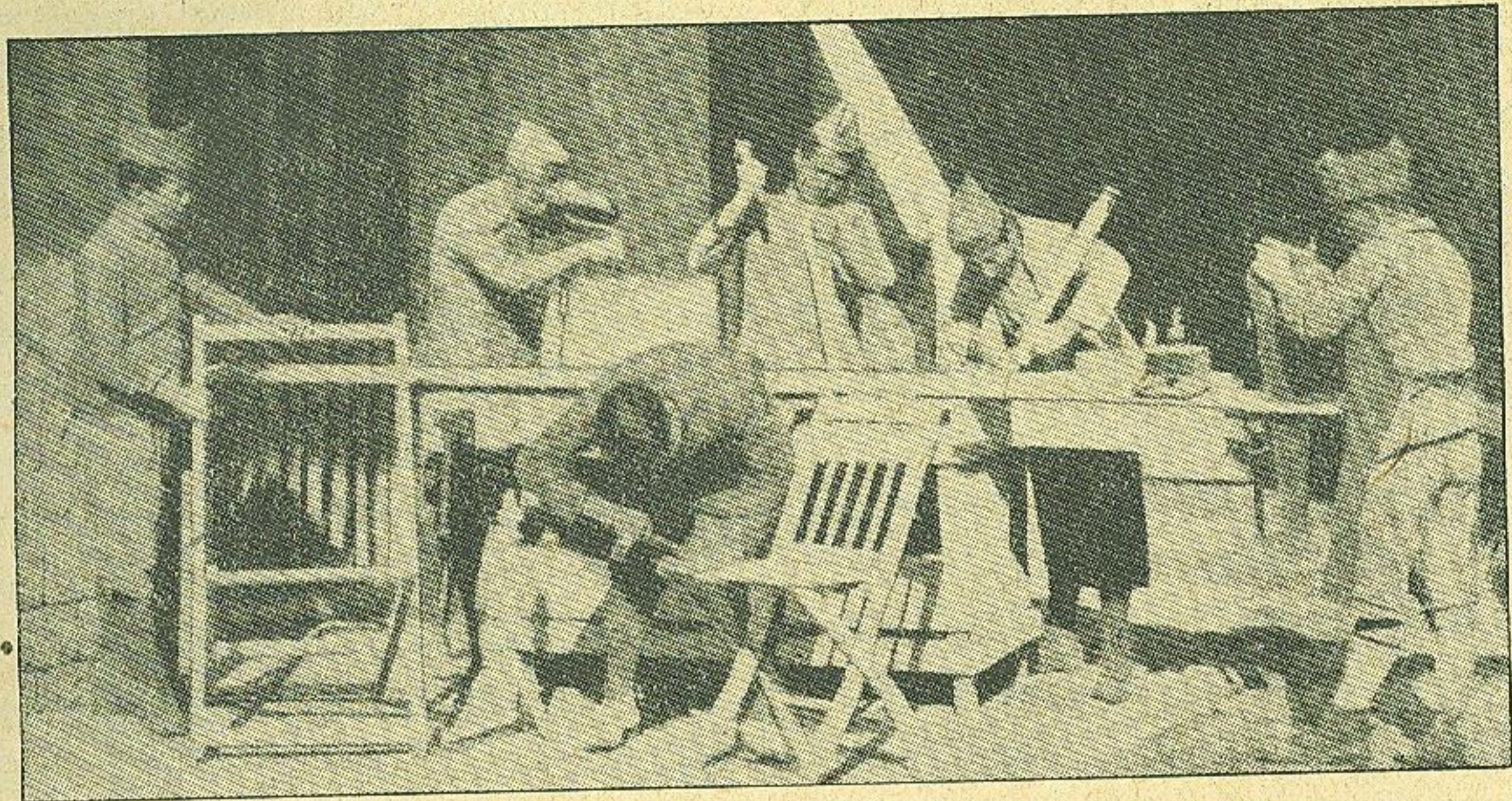
eller ialt i det angivne Tidsrum 392 411.94 Dollars. Hvis det gennemsnitlige Bidrag sættes til 5 Dollars, betyder det, at der daglig er indgaaet 100 000 Checks og daglig udstedt 100 000 Kvitteringer.

Til Trods for alle Anstrængelser har Near East Relief stadig en stor Gæld — Institutionen havde laant ca. 700 000 Dollars og skal desuden have Pengene klar til Underholdet af de mange Plejebørn i de kommende 12 Maaneder. Og givet er det, at Bidragydernes Tal og Bidragenes samlede Beløb maa kulminere i Dagene efter Spare-Søndagen og i Juletiden. Saa af de Bidrag, der indgaaer i de Dage, skal der leves længe!

Her i Danmark er Tallene selvsagt lilleputagtige i Sammenligning med de amerikanske. De daarlige Tider, Idéens amerikanske Udformning og den forholdsvis ringe Interesse, der var for Sagen her i Landet gjorde, at Baronesse Schaffalitzky de Muckadell, der tog Sagen op, kun stillede forholdsvis smaa Fordringer.

Resultatet blev 3000 Kr., væsentlig indgaaet i Smaabidrag, et beskedent, men derfor ikke mindre kærkomment Bidrag til det store Genrejsningsarbejde.

Det unge Armenien.

Billedet er fra et Snedkerværksted i Aleppo. De ganske unge — faderløse — Armeniere, der har aabnet Værkstedet, ikke alene tjener til Livets Ophold, men de faar, uden Støtte fra „Near East Relief“, flere Bestillinger end de kan udføre.

Et amerikansk Størværk.

Vi gengiver nedenstaaende Artikel, som Forfatterinden, Frk. Inge Hofman-Bang har sendt „Nationaltidende“ fra Syrien om et Besøg paa et af de amerikanske Hjem for armeniske Børn.

Hundredvis af khakiklædte Dreng tumler sig paa en vid, solaaben Strandbred paa Syriens Kyst. Middelhavet ligger foran i sit skønneste blaa, og Libanon rejser sin beskyttende Ryg højt bag ved dem. Det er Djebeil. Her er trygt og godt, og al Naturens Herlighed er som udøst over dette Sted.

Men se kun nærmere paa Børnene: Underligt dystre Udtryk i mange af Ansigterne. En Del af dem har altfor smaa, undersætsige Skikkelser, som var de forsat i Væksten. Ikke faa er enøjede eller har Ar i Ansigtet.

Hvad er det dog? Naar ser man ellers Børn se saadan ud?

Tys! — Armeniere.

Hvor er Fædrene? Gemt i de Grave, de ofte selv blev kommanderet til at kaste, før de rækkevis blev slagtede som Kvæg. — Hvor er Mødrene? Døde af Sult og Nød under Deportationerne, dræbte eller forsvundne — slæbte bort, maaske til den Tyrks Hjem, der har myrdet deres Mænd.

Mange af disse Børn har været Øjenvidner dertil. Forfærdelige Minder at bære paa!

Hør blot nogle Linier af Børnehjemmets Rapport:

„Det, disse Dreng har oplevet, har omtrent været det samme for alle — Mardiros Khachadorians Skæbne kan være som en Type. Denne Drengs Hjem laa i det indre af Asiatisk Tyrki. En Dag under Massakrerne i Sommeren 1915 kom der nogle tyrkiske Officerer til hans Hjem, bandt Faderen og bragte ham i Fængsel, førte hans ene Søster bort, en smuk Pige paa 16 Aar — og lod Moderen, ham og to mindre Børn blive tilbage. Senere blev de sammen med 30,000 Kvinder og Børn drevet fra deres Hjem og ført ud i Ørkenen. Under Vandringen døde de to yngre Børn, og Moderen blev dræbt, medens hun bøjede sig ned over Mardiros for at beskytte ham mod de Kugler, der blev fyret af ind imellem dem. Til sidst købte en Araber ham af Tyrkerne og bragte ham til sit Hus, at han kunde arbejde for ham. I tre Aar var hans Liv en Slaves, idet han blev solgt og atter solgt til tyrkiske og arabiske Huse. I 1919 kom den britiske Armé og forlangte, at alle armeniske Kvinder og Børn, som Tyrkerne havde i deres Hjem, skulde slippes fri — og fra da af kom Mardiros ind under den amerikanske

Storhjælp, „Near East Relief“, Pleje.

De yngste af de Børn, der nu leger her paa Djebeils Strand, er blevet taget ind som spæde, halvdøde af Sygdom og Sult; de større af dem har flakket om i Aarevis, har tigget — vel ogsaa maattet stjæle — sig frem, har til Tider levet af Ukrudt, har faaet Hug og Knubs, har set forfærdelige Ting og faaet Ar i Sindet, som de har det paa deres Legemer. (Arrene er efter Tyrkernes Knive. Der er de Børn, der har skullet haft Halsen skaaret over; men Fjenden er blevet forstyrret i sit Arbejde eller har ikke gjort det godt nok, Ofrene er sluppet fra det med Livet).

Ære være Amerikanerne, der gik i Gang med Redningsarbejdet — bjærgede dem ind, alle disse Vragstumper fra det store Forlis. Søgte ud paa Vejene og Gaderne og samlede dem sammen — ja, samler endnu 68,000 hjemløse Børn lever nu under deres Røgt, Dreng og Piger i alle Aldere. For Resten er det ikke alene armeniske Børn, de hjælper, ogsaa syriske og græske; ethvert forældreløst Barn tager de sig af — og det er store Flokke fra disse arme, hjemsogte Egne. De bringer Børnene udenfor tyrkisk Rækkevidde, ind paa syrisk, græsk eller kaukasisk Grund, og det er det ene Hjem efter det andet, de har dannet.

En aldeles storstilet Virksomhed er det! Indtil nu har „Near East Relief“ anvendt den nette lille Sum dertil af 75 Millioner Dollars — altsaa i danske Penge henimod 400 Millioner Kroner! Men det er ikke alene Penge, de ofrer, ogsaa personligt sætter de noget ind. Mange gør frivillig „Værnepligt“ ved dette Redningsarbejde, giver et Par Aar af deres Liv. I Amerika arbejder en stor Mængde paa Indsamlingskontorerne, og her i Østen er en Stab paa 210 i Virksomhed. Ganske enkelte af dem kommer for Resten fra andre Lande. Saaledes arbejder her to danske Damer — den ene er „Moder“ for de tusinde Dreng paa Djebeil, den anden leder Hjemmet „Bird's Nest“*) ved Sidon for 3 à 400 Pigebørn.

Iøvrigt er det kun som øverste Leder i hvert Hjem og saa i „Hoved-

*) Hvorfra „Armeniervennen“ har bragt et Par Billeder.

kvartret" i Beirut, at Amerikanere eller Europæere er beskæftigede, ellers udføres alt Arbejde af Armeniere. De er Skolelærere, og de er Plejemødre, og de er Vaskekoner, og de er Haandværksmestre, der opøver de Unge. Og man kan tænke sig, hvor stor en Medhjælper-Hær der behøves, naar man hører, at der blot paa Djebeil er 33 Skoleklasser, at 14 Kvinder sidder fra Morgen til Aften og efterser og lapper Tøj, og at 14 andre vasker Dag ud og Dag ind fra Tirsdag Morgen til Fredag Middag (fra Fredag Middag til Lørdag Aften bades Børn — alle de Tusinder faar ugentligt deres varme Bad). Og saa alle de forskellige Værksteder. For alle Drengene skal oplæres, saa de i 16—17-Aars-Alderen kan staa paa egne Ben. De kan selv vælge, om de vil være Snedkere eller Bagere, Skræddere, Kobbersmede eller Skomagere. Det er selvsagt, at Hjemmet paa Værkstederne faar lavet alt, hvad det (og Pige hjemmene) behøver, og at Hjemmets daglige Portion af 3000 Brød bages af egne Drengene.

Man maa beundre, hvor smukt og amerikansk-praktisk det hele Arbejde er organiseret. Alt „klapper“ udmær-

ket og gaar med fuldkommen Ro og Orden. Og hvor stort dog et Maskineri!

Spartansk bliver Børnene opdraget. Men det er godt! Hvorfor dog gøre dem til forkælede Vesterlændinge?

„Sengene“ i de store Sovesale til flere Hundrede bestaar af en Madras med Lagner, Tæppe og Hovedpude — dog er der først bredt Sivmaatter ud over Stengulvet. Alt stuves væk om Dagen, for da bruges Salene paa anden Vis.

Ogsaa Maaltiderne indtages paa Gulvet, siddende med korslagte Ben. Maatter, lange Duge, derpaa hver Drengs Tintallerken og Ske — det er alt, hvad han behøver. Drikken indtages bagefter ude ved Brøndene. Klassevis kommer Drengene ind — Maden er forud rettet an. Disciplinen er glimrende. Ingen siger et Ord eller tager fat, før alle Tusinder er samlede og Bordbønnen sunget. Hoved-Næringsmidlet er Brød (her kendes kun Hvedebrød) — om Middagen med een Ret Mad til, om Aftenen krydret f. Eks. enten med Ost eller med Dadler — ikke Te, aldrig Smør eller Margarine.

Nej, her er ingen Ødselhed, men

dog er der nu fra Amerika kommet Ordre til, at Budgettet maa sættes ned, for ogsaa paa den anden Side Atlanterhavet er det blevet smaat med Penge. Hver Drengs Konto, der maanedlig har været paa 14 Dollars (med Lærerlønninger, Bøger, Mad, Klæder og alt), skal nu bringes ned til 8. Men hvorfor skal Amerika egentlig ogsaa være alene? Hvorfor skal ikke ogsaa alle vi andre Nationer hjælpe? Er ikke den hele Menneskehed Armeniernes Skyldnere — enten direkte ved at have øvet Forbrydelsen eller indirekte ved at have tiet til den? — Nogle Lande har hjulpet „Near East Relief“, f. Eks. Australien, Schweiz og Danmark, men det er vel næppe ret meget mere end en Draabe i Amerikanernes Hav. — „Near East“ havde tænkt sig, Hjælpen skulde ydes i 10 eller 12 Aar; da vilde de fleste af Børnene være voksne. Men hvor forfærdeligt at tænke sig, om Hjemmene ikke skulde kunne holdes i Gang saa længe, men Børnene igen maatte sendes ud paa Landevejene eller gives i Tyrkernes Vold.

Trods den jævne Kost ser Drengene sunde ud, og Arbejdet gaar med Lyst. Det er en Fornøjelse at se Myretuen paa Færde fra den tidlige Morgen.

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Broerne maatte ligge højt for ikke at rives bort, og adskillige Gange havde Floden forvandlet Dalen Vest for Byen til et Hav, der graadigt slikkede op ad Klippen.

Da Mændene havde passeret Karakoin, forlod de Aleppovejen og fulgte en Ridesti, der gik lige imod Nord. Den førte dem igennem en lille Forstad, hvor nogle fattige kurdiske og syriske Familier levede i elendige Rønner. Saa hørte Byen op.

Hver af dem havde en Bøsse med, og nu undersøgte de allerførst den grundigt, om den var vel ladet og i det Hele i Orden. De maatte være forberedte paa at forsvare sig mod Røvere og hvad der ellers kunde falde for.

Ridestien førte dem snart ud paa

Lavajorden, der nordfra som en Kile skød sig ind i Sletten. I Vinteren og Foraarstiden havde denne sorte, frugtbare Jord til højre for Vejen baaret herlige grønne Hvedemarker; men nu, hen i August, var der forlængst afhøstet. Gulgraa og kedelige strakte Markerne sig mod Øst og Sydøst langt ud i den uendelige Slette. Mod Vest var der derimod Hvile for Øjet. Her laa Urfas Vingaarde og strakte sig som et langt, grønt Baand, saa langt man kunde se, mod Nordvest ind imellem Bjærgene, der trængte dem baade fra Nord og fra Vest.

Vendte man sig mod Syd, laa Urfa der med sine Huse og Minareter og med sine smukke, gamle Mure. Kronen paa det Hele var den gamle Borg paa Bjærget med de to knej-

sende Søjler. Bag ved Byen mod Sydøst strakte Urfas dejlige Haver sig langt ud i Sletten.

Set fra denne Side var Urfa i Henseende til landskabelig Skønhed en af Egnens smukkeste Byer, og især nu, under den opgaaende Sols Straaler, frembød den et prægtigt Skue.

Mændene lagde imidlertid ikke Mærke til Landskabets Skønhed. De elskede vel deres Hjemstavn og hang ved den og dens Natur med alle Fibre; men de var sig det ligesom ikke bevidst. De forstod ikke, hvad det var, der varmede og glædede deres Hjærte og fyldte dem med umiddelbart Velbehag; men de begyndte at synge en Morgensalme, „Lysets Morgen“.

Den havde mange Vers, som de alle kunde udenad; men de forstummede, da de havde sunget det første, for de var ikke mere alene paa Vejen. De mødte mange Kurder fra de nærmeste Landsbyer, der drog ind til Byen for at sælge Hvede.

Det var just nu Tiden, da alle

Tre Skole-Klasser har det daglige praktiske Arbejde (hvad altsaa vil sige, at hver ellefte Dag bliver en „praktisk“ Dag). De slæber Vand, dækker Borde, hugger Brænde, fodrer Svin, bærer til Køkkenet, holder rent paa de store Pladser, vasker op, planer Terræn, ja, bygger deres egne Huse. Djebeil beskrives som forfødelig, da „Near East“ overtog det (en Del af det var et forladt Silkespinderi, og for Resten er Masser af Folk i Landsbyen Djebeil døde af Sult under Krigen). Flere af Husene var i Ruiner, Terrænet brugtes som Byens Affaldsplads. Nu er det en Lyst at se det — kønne Bygninger, alt i Orden; men Drengene har ogsaa baaret Millioner af Kurve Jord til eller fra.

Om Eftermiddagen er der et Par Fritimer, saa sværmer Ungdommen vidt omkring. Det er gammel historisk Grund, denne; storartet for Drengene at gaa paa Eventyr her!

Djebeil er den ældgamle ægyptiske Koloni Gebal (Grækerne kaldte den en Tid Byblos). Nylig har Franskmandene udgravet en Del af et Tempel og af en skøn Søjle-Allé. Klippevæggen er fuld af Oldtidsgrave, og

der gøres stadig nye Fund. For kort Tid siden vaskede Bølgerne i en Storm noget af en Bjergvæg ned og blottede et Gravkammer med en mægtig, uabnet Sarkofag. Fra dette Sted var det vel, at Kong Salomon lod Libanons Cedre til Templet indskibe, og Masser af graa Søjler, stukket ind for at fylde i Stengærder eller Havnemoler eller liggende som Tærskel i Huse, fortæller om Fortiden. Sikken et Sted for Drengene at færdes!

Og saa spilles der Fodbold og springes Buk og staaes paa Hovedet, saa det kan blive til noget. For Sport spiller en stor Rolle. Jeg var med til deres Opvisningsdag — Aarets store Fest. En ren Fornøjelse at se, hvad de Drengene kunde præstere! Langvejs fra var man da ogsaa kommet for at se paa det — vi var vel et Par Tusind Mennesker samlede. — Ja, udrust dem kun godt; de kan have stærke Legemer nødt til det Liv, de skal ud i.

Og der musiceres i brede Baner. Et helt lille Orkester paa 25 „Mand“ har de stillet paa Benene, og naturligvis er det en armenisk Musiker, der leder dem. Det var underligt her i Syrien at høre „Kong Christian“

tone — naturligvis til Ære for deres danske Plejemoder.

Eller de pusler om deres Dyr — Kaniner eller Spurve i Bur. Udslag af ensomme Børns Trang til at have nogen at holde af.

Og saa brunes Drengenes Lød under Arbejde og Leg, Landstryger-Vanerne lægges af, en hel Slægt reddes fra legemlig eller aandelig Undergang. De mørke Minder trænges i Baggrunden, Smilet vaagner igen, og Villierne hærdes. Villien til at holde fast ved deres Tro, som de dræbte Forfædre gjorde det, og Villien til at blive til Gavn for deres lille, mishandlede Folk.

Klarest af alt ser jeg Drengene for mig en Søndag Eftermiddag (da har de altid Underholdning af en eller anden Art, Musik, Deklamation, Foredrag, ofte ydet af Drengene selv). Der stod de ti—tolvaars Drengene oppe paa Tribunen og deklamerede deres patriotiske Digte med en Patos og Verve, som var de Mænd, og Kammeraternes Bifald brusede dem i Møde.

Men med eet Slag rejste de sig alle: Det var Armeniens Fædrelandssang, de istemte.

De tusinde Drengene stod med An-

Kunderne strømmede sammen paa Hvedetorvet for at købe. Man begyndte sin Dag tidligt i Orienten. De havde endnu ikke fundet paa at gøre Nat til Dag ved kunstig Belysning, Vinter og Sommer holdt de sig efterretteligt at være paa Færde, saa længe Gud gav Lys, men heller ikke længere.

Armeniernes Glæde, der havde givet sig Luft i deres Morgensang, var forstummet sammen med den, da de saa Kurderne. Krikor kendte de fleste af dem fra sine Udflugter i Landsbyerne, og han hilste dem; men flere af dem besvarede ikke Hilsenen, og deres Væsen var i det Hele taget mørkt og fjendtligt. Derfor vendte Armeniernes Tanker tilbage til det Emne, der i den sidste Tid stadigt beskæftigede dem, og da de her paa dette Sted ikke turde give dem Luft i Ord, red de tavse op ad Bjærget.

Oppe fra dettes Top havde de en vid Udsigt imod Nord ud over en lille Slette, der for største Delen var beplantet med Vingaarde. Derude laa ogsaa deres Ejendomme; men for at

naa til dem maatte de først passere Landsbyen „Karakøpny“ (den sorte Bro), der laa ved Bjærgets Fod.

Yndig saa den ud med sine dejlige Haver, der vandedes af en lille Bæk; men ubehagelig var den at passere, for alle Dage har de Mennesker, der boede der, været et usympatisk Folk. De var Tyrker og vidt og bredt bekendt for deres Ondskabsfuldhed.

Da Armenierne nærmede sig Byen, mødte de da ogsaa en Flok hujende Gadedrenge, der raabte „Giaur“ og endnu værre Ting og kastede Sten efter dem.

Det havde jo i og for sig ikke været saa svært for Mændene at faa dem jaget bort; men de vidste, at satte de sig i mindste Maade til Modværg, vilde de faa at gøre med Drengenes Fædre, der kun ventede paa en saadan Anledning til at komme i Lag med dem. Og kom det til Haandgribeligheder, og en af Armenierne blev saaret eller endog dræbt, havde Erfaringen lært dem, at Re-

geringen ikke vilde tage sig af det. Hvorimod det var vist nok, at ingen af dem vilde komme derfra med Livet, hvis en af Tyrkerne kom til Skade. Der var altsaa ikke andet for dem at gøre end med Taalmodighed at finde sig i Drengenes Uvæsen.

For at komme hurtigere af Sted var de stegne af Æslerne og drev dem nu foran sig.

Saaledes naaede de „Kaféen“, et lidt ophøjet Sted under et stort Træ, hvor en Mand havde bredt nogle Maatter og stillet et Par Bænke hen og solgte Kaffe til dem, som kom der. Her sad en hel Del af Landsbyens mandlige Beboere med korslagte Ben og drev nogle Timer hen ved Cigaretter eller Vandpibe, tyrkisk Kaffe og maaske et Slag „Tavla“.

Da Armenierne drog forbi og hilste dem, gengældte de ikke Hilsenen, men saa snarest ud til, at de kunde have Lyst til at kaste sig over dem. Mustafa Agha, en af Urfas rigeste Tyrker, der tilbragte en Del af Sommeren paa sit Landsted i Karakøpny,

sigterne løftede. Sjælen var i Blikket. De sang, som maatte Taget hæve sig — sang ud deres Harme, deres Kærlighed og deres brændende Haab.

Det unge Armenien — Rodskud paa det voldeligt forhuggede Træ.

Frk. Jeppes Hjemkomst.

Frk. Karen Jeppe har meddelt Komitéen, at hun den 3. Januar er kommet tilbage til Aleppo. Medarbejderne derovre havde ledet Arbejdet fortrinligt under hendes lange Fraværelse.

Frk. Jeppe, der sender sine Venner i Danmark de bedste Hilsener, vil til næste Nummer sende en Artikel om Arbejdet derovre.

Fra det nye Tyrki.

Lausanne Traktaten — dette ulyksalige Dokument, der viste de Allieredes Magtesløshed i den Nære Orient — er endnu ikke ratificeret af de ledende

og som sad paa den fornemste Plads, hilste dog meget venligt, ligesom demonstrativt, paa Hovagim, som han kendte, og hans Ledsagere. De andre Tyrker saa forbavsede paa ham og hilste saa lige saa venligt, ja, en af dem rejste sig, jog Drengene fra hverandre og vekslede nogle venskabelige Ord med Krikor, inden han satte sig igen.

Armenierne kunde nu uhindret fortsætte deres Vej, og da de var komne udenfor Hørevidde, begyndte de at drøfte den hele Tildragelse. De var da alle enige om, at Mustafa Agha var deres Ven, og at der egentlig var mange af den Slags blandt Byens rige Tyrker. Den Tanke gav dem en vis Tryghed, da de mente, at disse Mænds Indflydelse maatte kunne beskytte dem mod Pøbelens Anslag. Der faldt mere Ro over dem, og imens de red videre hen ad Vejen, begyndte de at fordybe sig i Vingårdernes Udseende og drøfte Druehøstens Udsigter.

De vilde have været langt mere

Ententemagter. De komplicerede Forhandlinger mellem Tyrkiet og England om Mosul (i Mesopotamien) kommer ingen Vegne, og ogsaa Forhandlingerne mellem Paris og Angora om den ottomanske Statsgæld er gaaet i Staa. Hertil kommer, at den tyrkiske Præsident *Mustapha Kemal* stadig holder urovarslende Konferencer med sine Generaler — Porten til Asien er stadig Europas urolige Hjørne.

Det store tyske Krigsskib, Slagkrydseren „Goeben“, der fik afgørende Betydning for Verdens-Krigens Forløb ved at løbe ind gennem Dardanellerne og derved tvinge Tyrkiet til at tage Plads ved Tysklands Side, ligger for Tiden i Smyrnas Havn. Da det kom over paa tyrkiske Hænder — under Navnet „Sultan Javouz Selim“ — blev det naturligvis ikke holdt vedlige, og Spørgsmaalet er nu, om det en Gang saa stolte Skib — der takket være sin Armering og sin overlegne Fart holdt hele den russiske Sortehavsflaade i Skak — skal ruste op, eller om man vil bestemme sig til at ofre den Sum, der kræves til en Hovedreparation — et engelsk

urolige, hvis de havde hørt, hvad Mustafa Agha sagde til Landsby-mændene, da de var vel borte.

„Maa jeg spørge, om I plejer at slaa paa Tromme, naar I gaar paa Jagt, saa Vildtet kan faa Tid til at løbe sin Vej, inden I kommer?“

Og da de saa ret uforstaaende paa ham, fortsatte han: „Ja, det er Jer og jeres Lige, der er Skyld i, at Armenierne nu er væbnede til Tænderne. Vi vil faa et haardt Arbejde med dem. Hovedsagen er ikke at lade sig mærke med noget, førend Frugten er moden, og det er den ikke endnu.“

Da Armenierne kom til deres Vingaarde, ventede der dem en ny Ubehagelighed. Deres Barakker, som de boede i det Par Uger, Vinhøsten varede, var styrtede sammen, og det var klart, at det var Fjendeværk, for Stenene var spredte omkring.

Barakkerne var meget primitive Bygningsværker, kun en Række sammenbyggede „Baase“, kunde man næsten sige. De havde da i hvert

Firma har tilbudt at gøre det for 350 000 Pund Sterling.

Det sandsynligste er vel nok, at Skibet under tyrkisk Flag gaar Op-løsningen i Møde.

Den tyrkiske Republiks Nationalforsamling har jo ikke alene den lovgivende, men ogsaa den udøvende Magt — i hvert Fald paa Papiret. Følgen er, at man har krævet, at Forsamlingens Medlemmer skulde have de Rettigheder, der normalt tilfalder en Suveræn — et farligt Skraaplan, da de paagældende Nationalforsamlings-Medlemmer naturligvis først og fremmest interesserer sig for at øge deres Diæter, og da en saadan Forfatningsform snarest fører i Retning af et — militært præget — oligarkisk Styre. Nationalforsamlingens Medlemmers Diæter blev sidst sat op til 450 Pund Sterling om Aaret, hvilket er omtrent fire Gange saa meget som en Universitets-Professors Gage. Og saa kan de Herrer Medlemmer endda supplere deres Indtægter paa anden Maade (og de benytter sig rigeligt deraf).

Fald intet Tag og heller ingen Døre og Vinduer. Mod Nord var de helt aabne, og hver „Baas“ var nogle Skridt dyb og bred, saa man kunde have lidt Sengetøj og Husgeraad liggende der. Den lille „Stue“ blev saa tildækket med et Telt eller med et Par Stænger, der blev lagt Pinde eller Græs over. Det var hele Husindretningen. Væggene, der kun var lidt over Mandshøjde, var byggede af utilhugne Sten.

Det var saare simpelt; men dog tog det jo nogen Tid at faa dem byggede, og der var da nogle muhammedanske Dreng eller unge Mænd, der havde fundet Fornøjelse af at tilføje Armenierne den Tort at ødelægge deres Smule Hus.

Tit kunde jo Blodet koge i dem over saadanne Ting, og det blev ikke bedre ved, at de ikke turde give deres Harme Luft, saa ligesom aad det sig ind og gjorde, at de tidligt blev gamle og forgræmmede.

Denne Gang opvakte det dog ikke saa meget deres Vrede. De tog det

Det største Hotel i Konstantinopel, „Pera Palace“, har ligget i aaben Krig med Myndighederne, der averterede det til Salg, fordi de hævdede, at Hotellets Ledelse ikke havde opfyldt de Krav, der i Henhold til den nye Lovgivning stilles til fremmede Virksomheder. Det var Hotellet, der gik af med Sejren!

Ogsaa overfor de fremmede Bjærgningselskaber har Regeringens Chauvinisme, synes det, „lidt Skibbrud“.

Det har nogen Interesse for Danmark, idet Switzer før Krigen havde en Bjærgningsdamper, der viste Flaget i de tyrkiske Farvande (med Station i Bosporus).

Den politiske Domstol, Angora-Regeringen sendte til Konstantinopel, har afsagt nogle haarde Domme (med Fængselstraffe) over de formastelige, der har kritiseret Regeringen. Mod tre Redaktører, der gav Plads for oppositionelle Artikler, verserer Sagerne endnu. Det er altid bedre end den Fremgangsmaade, man benyttede overfor den første Journalist, der op-

lod sin Stemme mod Angora. Han blev ganske simpelt myrdet!

De tyrkiske Autoriteter har nu krævet, at ogsaa alle ikke-muhammedanske Skoler og Forretninger lukkes om Fredagen. Officielt er det for at skabe Lighed for Loven, reelt er det for at genere de Kristne og Jøderne, der nu maa lukke to Gange om Ugen. Og der er saamænd i Forvejen nok Hvile- og Festtimer i Orienten.

Den nye Udvikling i den tyrkiske Republik gør, at man atter for Alvor drøfter Kalifatets Overgang til et ikke-tyrkisk Folk. Kong *Hussein* af Hedjaz hører til Muhammeds Stamme og regerer over de hellige Byer Mekka og Medina, saa han er en farlig Sultanat-Prætendent. Hvis Resultatet af det nye Regimente i Tyrkiet bliver Kalifatets Overgang til Araberne, maa man vistnok sige, at de vise Mænd fra Angora har taget grundigt fejl af Folkestemningen.

som et Led i den hele Kæde af Fjendtligheder, der mødte dem saa at sige ved hvert Skridt, og som lidt efter lidt lagde sig knugende over dem.

De forsøgte jo nok undertiden at forjage dette Mareridt og bilde sig selv og hverandre ind, at de saa Spøgelser. Dog, det lykkedes ikke; for havde de en eller anden lille Glæde, saa blev den slaaet ned, saa snart den vovede sig frem.

Der var nu ogsaa denne kommende Vingaardstid, dette Par fattige Uger, da de kom ud af den trange By, kunde glæde sig i den frie Natur og spise saa meget de vilde af denne den herligste af alle Frugter, af den søde, nærende Druer.

Egentlig var det med Bekymring, de tænkte paa den. Hvor vilde de ikke blive forulempede paa Vejen og selv herude i Vingaarden. Det var ingen hyggelig Tanke at skulle bringe Kvinder og Børn ud blandt disse Mennesker.

Men de maatte jo have dem med. De maatte hjælpe hinanden allesam-

men, hvis de skulde faa Høsten ind. Og alt, hvad der fandtes i Familierne af søde Sager hele Aaret igennem, var lavet af Druesaften. Man kunde slet ikke undvære Vingaarden. De havde jo ogsaa givet en hel Del ud til Pløjning og Gravning; de maatte se at faa Druerne i Hus. Barakkerne kunde nok bygges op igen. Naar blot ikke Druerne blev stjaalne, inden de var modne.

I nogle af de armeniske Vingaarde var der begaaet Indhug, og Vægteren var en Kurde. Han vidste knapt, om han vilde svare dem, da de beklagede sig over det.

Efterhaanden var Mændene blevne meget nedtrykte. De besluttede sig saa til at vende hjem over Garmudsch. Der var alle Indbyggerne i hvert Fald Armeniere, de vilde ikke forulempe dem, og maaske kunde de have Glæde af at tale med hinanden.

Besøget i Garmudsch faldt imidlertid helt anderledes ud, end de havde tænkt sig.

Armenierne der havde langt mere

Over en Million Flygtninge.

Den græske Regering har gjort op, at der indenfor Grækenlands Grænser for Tiden opholder sig ialt 1.150 000 Flygtninge (730 000 fra Lilleasien, 180 000 fra Øst-Trakien, 100 000 fra Sortehavskysten, 50 000 fra Konstantinopel o. s. v.). Af Flygtningene lever over Halvdelen udelukkende ved Godgørenhed.

Fra Erivan til Alexandropol.

Alle de amerikanske Hjelpe-Institutioner i Armeniens Hovedstad *Erivan* er blevne evakuerede og overflyttede til Alexandropol. Af Near East Reliefs 12 Hjelpe-Stationer i Armenien resterer derefter kun to: den i *Alexandropol* og den i *Djelal Oghli*. Overflytningen har til Formaal at spare Penge — ogsaa i Amerika føler man de daarlige Tider — og er tilige et Fremskridt i hygiejnisk Henseende, idet de to nævnte Pladser anses for de sundeste i hele Republikken.

Føling med Muhammedanerne end Armenierne i Byen, og de var yderlig nedslaaede og havde ikke andet end Ulykker at berette, saa Mændene kom hjem om Aftenen bedrøvede og fulde af mørke Anelser.

— Vingaardstiden kom og gik. Den var rig paa Fortrædeligheder. Det var ikke let at færdes paa Vejene. Der var slemt med Tyve om Nætterne. Armeniernes Børn blev forulempede af de muhammedanske Drengene, og det var knapt nok, at de kunde beskytte deres Kvinder mod Fornærmelser. Men de kom dog helskindede hjem og medbragte gode Vinterforraad.

Det havde været et svært Arbejde næsten baade Dag og Nat, for de skyndte sig mere end ellers. Til Fornøjelser var der slet ingen Tid blevet. Og da de saa havde faaet alle de gode Ting forvarede i de store Lerkrukker, som Skik var hvert Aar, snøredes Hovagims Hjærte sammen af Frygt for, at de ikke skulde faa Lov til at spise det.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

December 1923—Januar 1924.

B. Barfod, Alsted pr. Ringsted, 20. P. Olsen, Grønnegade 33, Stubbekøbing, 20. C. V. Scharling, Tostrup pr. Merløse, 12. Ved V. Bockelunds Eftf., København K., 5. Fru Agnete Brandt, Hals pr. Aunede, 10. Anna Hansen, Glud pr. Horsens, 5. A. Christensen, Nyhavnsgade 14, Aalborg, 10. Spr. P. Clausen, Vinding St., 27,70. Fru Gandt Hansen, Dosseringen 45, 15. Louise Friis, Vinthen Teglgård, Lund, Østjyll., 5. Fru Petra Rasmussen, Ballen, Samsø, 30. Marie Andersen, Stagstrup, Hørdum, 5. Elna Poulsen, Kommuneskolen, Ballerup, 10. Fru Pedersen, Søndergade 21, Vejen, 35,50. Frk. Mathiasen, Rebekkevej 44, Hell., 10. P. M. Brinck, Bredebro, 6,50. Uden Mærke, 10. Tane Marsøe, Ask Højskole, Mallings St., 25. Ernst Andersen, Sønderkov pr. Brørup, 10. Fru Langballe, Jenget, Roslev, 20. En Gaas (Ordrupgaard), 16. Ernst Andersen, Sønderkov pr. Brørup, 10. Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus: Solgte Haandarbejder 700. Ved Lærerinde B. Hansen, Hjallesø: a) Ved Frk. Jeppes Foredrag 162, b) Solgte Haandarbejder 86, ialt 248. Ved Fru Meyer Benedictsens: Solgt Shawl 12. Ved Frk. H. Forchhammer: a) Solgte Broderier 116, b) Fru Westergaard, Ebeltoft, 5, c) Fru E. Forchhammer 2, ialt 123. Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus: Solgte Haand-

arbejder (incl. Børnehjemsarbejder Kr. 34) 700. Netto-Overskud fra Bazaren i K. F. U. K. 9—10. Novbr. 5773,51. Anna Jensen, Skævinge, 7,65. I. L. 5. A. Christensen, Aalborg, 10. Ved Knud Jensen, Silkeborg: Rentier N. Lauersen 100. Ved Gross. Christen Daell: O. R. Sagf. O. Oksen, København, 25. Indkommen ved Berlingske Tidende 57. K. F. U. K., Tarm, 15. Benthe Marie, 5. Biskop Anton Bast, 300. Fru Buhl, Kolding, 20. Indkommen ved de Ferslewske Blade, 24. Marie Carlsen, Odense, 10.

Ialt Kr. 8.452,86.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Noter.

Baronesse *Schaffalitzky de Muckadell* og Frk. *Inger Christensen* fra K. M. A. rejste den 22. Februar til Ægypten, hvorfra de tager til det hellige Land og Syrien. I Syrien vil de besøge Østerlandsmissionen og K. M. A.s og Near Easts Hjælpeinstitutioner. Frk. Christensen haaber at kunne faa Tid til ogsaa at aflægge Frk. Jeppe et Besøg.

* *

Formanden og Grosserer *Daell* er begyndt Arbejdet med at organisere et Net af interesserede Tillidsmænd, der ude omkring i Landet kan varetage De danske Armeniervenners Tarv.

* *

Forfatterinden Frk. *Sick*, der saa fortrinligt ordnede Underholdningen ved den store Bazar i November, har fra Stockholm faaet Anmodning om at skaffe Materiale til en Propaganda-Aften, som skal arrangeres af Dr. *Beskow* og Frk. *Anna Lindblom*.

* *

Fru *E. Broch*, der nu tager Ferie for en Tid, havde i Januar arrangeret et Møde i Damekredsen, ved hvilket Overretssagfører *H. F. Ulrichsen* talte om Kristne og Muhammedanere i Tyrkiet. Torsdag den 21. Februar talte Overretssagfører Ulrichsen om et lignende Emne ved et Møde i Gethsemane-Kirkens Krypt.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af „De danske Armeniervenner“ under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrups Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

Hovagim var blevet meget tavs i den sidste Tid. De andre Brødre drak undertiden, naar det saa dem for sort ud. Det gjorde han aldrig, han søgte Trøst i Kirken; men det var, som det brast for ham altsammen.

Han havde altid følt, at hans Liv og Velfærd havde staaet i Guds Haand. Men nu kunde han ikke finde Ham. Han syntes, at han var i Tyrkernes Haand, og naar han tænkte paa deres fjendtlige Væsen og mørke Blikke, greb det ham med Gru.

Det var ikke saa meget hans eget Livs Erfaringer som det nedarvede fra mange Slægtled, der alle havde levet under Voldsherrers Haand, der havde lagt ham Menneskefrygten saadan i Blodet, at end ikke *hans* Tro kunde overvinde den.

Og dog lod Troen ham ikke i Stikken. Den vakte ikke Kraften til at sejre i ham; men den gav ham Mod til at dø. Han var saa usvigelig vis paa, at Livets bedste Del for ham laa hinsides Graven.

Det var da ogsaa kun sjældent, at

hans egen mulige Skæbne indgød ham Skræk. Det var altid de andre, han gruede for, maaske mest for de to Børn, Misael og Kevork, der legede paa hans Skød. Den Tanke, at de skulde komme til at være hjemløse og forladte, maaske omkomme i Elenighed, var det ham næsten umuligt at bære. Det var derom han stred i sine Bønner, og det var dem, han lagde Planer for, saa vidt det stod i hans Magt.

En Aften hen i Oktober fik Familien Biredjiklian Besøg af Krikor. Hvad de talte om, var jo let nok at tænke sig, alle Armeniere talte om det samme den Gang, naar de var sikre paa hinanden. Krikor, der var ret vaabenkyndig, undersøgte nøje deres Bøsser, men sagde ellers ikke noget ud over det, enhver sagde.

Da han gik, fulgte Hovagim ham ud i Gaarden for at aabne og lukke Porten for ham.

„I skulde helst ikke gaa ned i Tyrkerkvarteret i Morgen“, sagde han pludselig sagte.

Hovagim og hans Brødre havde nemlig for Tiden overtaget et mindre Arbejde dernede.

„Tror du ikke, der er sikkert?“

„Nej, det tror jeg ikke. Jeg ved ikke noget med Bestemthed; men i Aften i Mørkningen er der kommet saa mange Kurder og Arabere her til Byen. Hvad er de her for? Jeg kom lidt sent hjem fra Torvet, og det var mig ærligt talt paafaldende.“

Dermed skiltes de.

Hovagim sov ikke meget den Nat. Adskillige Gange gik han ud og op paa Taget, og da var det ham, som om han i Nattens Stilhed hørte underlige Lyde nede fra Tyrkerkvarteret. Men det kunde for Resten lige saa godt være hans egen ophidsede Fantasi, der foregøglede ham noget.

Næste Morgen sagde han til Brødrene, at det vist var bedst at blive hjemme i Dag. Han havde hørt Rygter om, at der ikke var sikkert i Byen.

(Fortsættes).

Skibet. Man maatte klamre sig til Stolen, mens man spiste, og det var meget problematisk, om man overhovedet fik noget af Suppen, Tjenerne var gerne paa Jagt efter Gafler og andet Løsøre, der var gaaet sin Vej. Det var ganske underholdende, men trættende, især da man om Natten var udsat for at falde ud af Køjen.

Juleaften naaede vi i god Behold Alexandria, og Vejret var da stilnet saa vidt af, at vi kunde komme ind i Havnen. Et Skib, der var ankommet Dagen i Forvejen, havde maattet ligge 24 Timer udenfor, inden det kunde passere Porten. Overhovedet var det først efter Landgangen, vi rigtig fik at vide, hvor slemt Vejret havde været. Skibe var strandede, og et helt Tog var blæst i Havet ved Alexandrette, hed det. Hele den næste Uge var Orkanen almindeligt Samtaleemne, hvor man kom hen.

Jeg fandt snart et godt og roligt, mindre Hotel, hvor jeg hvilede ud et Døgn, inden jeg tog med Toget til Jerusalem. Længe havde jeg overvejet, om jeg ikke som sædvanlig skulde tage med Skib til Beirut; men jeg var oprigtig talt træt af at klamre mig fast til Seng og Stol, og saa vilde jeg dog ogsaa gerne engang se Palæstina, det var da ikke for tidligt i Betragtning af, at jeg nu har levet her i Syrien i tyve Aar.

Trættende var Turen til Jerusalem ogsaa, det kan ikke nægtes. Vognene var engelske Vogne, og det trak ganske frygteligt, jeg længtes tit nok efter Køjen derude paa Havet. Men dejlig var Overfarten over Suez-Kanalen ved Midnat, en lun og stille Sommernat med oplyste Skibe glidende langsomt og lydløst gennem det mørke Vand.

Det blev jo da ogsaa endelig Morgen, og vi passerede Stationer som Lydda og Ramleh. Jeg blev saa underlig ved det.

Lydda er nu en stor Station, der skiftede vi og kom ind i Toget til Jerusalem. Turistbyens Nærhed mærkedes allerede, Udsendinge fra Hotellerne viste sig og begyndte at kapre de Rejsende,

et Par Stationer senere viste »Cook« sig, saa var man jo i sikre Hænder.

Der var da heller ingen Mangel paa Forklaringer af de Ting, der kunde ses fra Toget.

»Sarons Slette!« Ja, »Yndighederne« saa man i Øjeblikket just ikke noget til. Efteraarsregnen var først faldet for en Uge siden og havde gjort Ende paa en meget følelig Vandnød. Sletten lignede endnu nærmest en Ørken, dog kunde man godt se paa Jorden, at Yndighederne laa og sov dernede og nok skulde komme frem.

»Juda Bjerge«, »Samsons Hule!« Der var forresten hele to. I den ene skulde han være født, i den anden var det, han fangede de smaa Ræve. For Resten, naar der først kommer Folk, der vil forklare, saa er der ikke noget ved det mere. Palæstina er for meget Turistland nu.

Overordentlig interessant er det imidlertid at se de to Verdener mødes. Undertiden kører man gennem Orangehaver, afbrudte af Vingaarde, Olivenplantninger, vajeende Palmer, inde i Haverne øjner man velbyggede Huse, alt aander Velstand. Det er jødiske Kolonier. Lige ved Siden af ligger der Samlinger af skidne Lerhytter uden et Træ, det velkendte, orientalske Landskabsbillede. Det er de arabiske Landsbyer. Englænderne ved nok, hvad de gør, naar de »indfører« Jøder i Palæstina, nu har jeg forstaaet Sagens Kærne.

Endelig forkynder Villaer og Haver, at Jerusalem er nær. Toget holder ved Stationen. Takket være »Cook« er Toldrevisionen kun en Formalitet, vi stiger ind i hans Automobil og kører ad en utrolig daarlig Vej ind til Byen. I det Hele er Vejene i Palæstina meget ringere end i Syrien, hvad jeg aldeles ikke havde ventet.

Gennem Jaffa-Porten kørte vi ind i den »hellige Stad«. Ganske vist ved jeg ikke, hvor man finder »Helligdommen«. Getsemane og Kedrondalen er vel nærmest derude; men hele det Havekomplex, der maa have udgjort Getsemane, er opfyldt af Kirker, saa der næppe er noget tilovers af Haven. Og dog fandt jeg der en lille

Krog, hvor Bygningerne ikke paa-trængte sig Synet, og hvor der voksede et yppigt, duftende Blomsterflor i Træernes Skygge. Saadan lever nu Getsemane i min Bevidsthed, alt det andet stræber jeg at glemme. Jeg gik ogsaa ned ad Oliebjerget ad den Vej, der fortælles, at Jesus gik, og jeg saa hinsides den skønne Tempelport, den Han skulde være gaaet ind ad. Nu er den lukket, og ingen Sti fører op til den.

Min Tid i Jerusalem var knapt tilmaalt, dog fandt jeg Lejlighed til at købe en hel Del interessante og smukke Ting til Salg ved vore Bazarer derhjemme i Danmark. De er for Størstedelen lavet af armeniske Flygtninge, der ogsaa her har slaaet sig ned i stort Tal og søger at friste Livet ved forskelligt Arbejde. Ja, Armeniere møder man overalt, de er snart lige saa adsplittede som Jøderne, og man spørger sig selv, hvornaar den Dag mon kommer, da de skal faa et Fædreland, der kan rumme dem alle, saa de ikke skal leve som Flygtninge paa fremmed Strand.

Fra Jerusalem tog jeg med Toget til Haifa, der ligger male-risk ved Karmels Fod, og derfra med Automobil langs Kysten til Beirut. Det er en smuk Tur. Man kører længe gennem de dejligste Landskaber, i hvert Fald i Palæstina, ad fuldkommen forhistoriske Veje, et Stykke gaar det gennem selve Havet, jeg undrede mig over, at Vandet ikke kom ind i Vognen til os.

Vi passerede Tyrus og Sidon. Med deres Herlighed er det længst forbi. Mon nogensinde Orienten skal blomstre op igen? Det synes ikke at være de naturlige Betingelser, der mangler, langt snarere er det Islam, der har lagt sin døde Haand over det hele.

Henimod Aften naaede vi Beirut, og der mødte Hjemmet mig. Misak var der for at tage imod mig. Jeg traf ogsaa flere Bekendte, Mennesker, der kom mig og mit Arbejde ved, Rejsens frie Liv var forbi. Et Par Dage efter kørte vi ind i Aleppo.

II.

Det var en stor Glæde at komme hjem til Aleppo og se alt det nye, der var kommet til i Løbet af Sommeren og Efteraaret. Og det begyndte at vise sig, før jeg vel var kommet ud af Toget: vort nye Automobil holdt ved Stationen.

Automobilen er en Gave fra en Amerikanerinde, Miss Anna Gilpin; det var købt under min Fraværelse og havde allerede et Par Gange været ude for at hente Flygtninge hjem. Dets Bestemmelse er at besøge Stationerne nede ved Eufrat og se til, at alting gaar, som det skal, dernede. Derfor er det jo et stort Held, at vor Sekretær, Leopold Gaszcryk, samtidig er en udmærket Chauffør. Han har ogsaa netop den Optræden, der hører til for at klare alle de ejendommelige og uventede Situationer, der opstaar derude i Ørkenerne.

Det er slet ikke altid saa ufarligt at hente Kvinderne hjem, især ikke om Vinteren, naar Vejene er opblødte og vanskelige at befære. Kort efter min Ankomst kørte saaledes et Automobil sent om Aftenen ind paa vor Grund, og vi maatte jo ned og se, hvad der var paa Færde. Det var en armenisk Kvinde, der kom flygtende med sine to unge Døtre; men Araberne havde fundet deres Spor, Automobillet var blevet forfulgt af 30 Ryttere og havde maattet løbe med fuld Fart for at redde sig. Jeg kan ikke rigtig forstaa, at de kom godt fra det; der var vel Een, der holdt Haanden over dem. Det store Tal af »døde« Automobiler, der ligger med brækkede Aksler, halvt opbrændte eller paa anden Maade ødelagte derude langs Vejene, taler jo tydeligt nok om, hvor let det kan gaa galt.

Vi vilde da heller ikke risikere vor Vogn i den værste Tid, det er jo ikke saa nemt at faa én igen. Den holdt nu pudset og fin nede ved Stationen; vi stoppede os ind i den saa mange, vi kunde være, og det gik hjemad.

Det, at vi kunde køre i Automobil lige til vor Dør, var ogsaa

et af Fremskridtene. Vi bor jo ude i Haverne, og i Fjor Vinter var det umuligt for noget Køretøj at naa frem til vort Hus gennem det bundløse Søle; men nu løb der en sort Linie tværs igennem det, det var den Vej, vore Drengene havde bygget. Der var solide Sten i Bund, hentede i Læssevis fra de nære Bjerge. Amerikanerne havde laant os os deres Last-Auto en Uge, og Gaszcryk havde ufortrødent kørt Sten fra Morgen til Aften. Ovenpaa var der sorte Kul-Slakker, dem havde det franske Jærnbanselskab foræret os hele Bunker af, saa vi kørte nu som paa Asfalt. Det var et fint Stykke Arbejde.

Saa kom vort Grundstykke til syne. Det ligger til venstre for Vejen lige op ad Banelegemet, til højre inde i Haverne har vi min Privatbolig og en Økonomi-bygning, som vi lejer fra Aar til Aar. Grundstykket har vi lejet paa 5 Aar og indhegnet. Saavidt var vi, da jeg rejste, ja, der stod da ogsaa paa Grunden et Træstillads til en stor Barak. Men nu var Barakken fiks og færdig, dækket fra øverst til nederst med Eternitplader, og desuden var der af soltørrede Sten rejst 4 mindre Bygninger; det var en hel lille Gaard at se til.

Det hele var en Gave fra et engelsk Selskab, Armenian Red Cross, London. Der var Bygninger paa Grunden for ca. 20.000 Kr., og vi havde nu rigelig Plads til Optagelse og Anbringelse af Flygtningene. Jeg kom uvilkaarlig til at mindes det lille Telt, vi for ca. 1½ Aar siden havde slaet op i en Lejr af andre Flygtningestelte, og som var den første Spire til vort Optagelseshjem. — Jo, vist gror Sennepskornet, det kan godt ende med at blive et Træ.

(Fortsættes).

De danske Armeniervenner.

Den aarlige ordentlige Generalforsamling afholdes Onsdag den 14. Maj d. A. Kl. 8 Em. i K. F. U. K., St. Kannikestræde 19, København.

Dagsorden (Lovenes § 4):

1. Formanden aflægger Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar.
2. Regnskabet for 1923.
3. Valg af Styrelsesmedlemmer.
4. Valg af Revisorer.

Alle Abonnenter paa Armeniervennen er i denne Egenskab Medlemmer af De danske Armeniervenner. Kvitteringen for Modtagelsen af Abonnementsafgiften er Legitimation og maa medbringes.

Styrelsen.

Fra Arbejdet i Syrien.

Fra Frøken Maria P. Jacobsen i „den danske Fuglerede“ i Sidon i Syrien, som „de danske Armeniervenner“s Komite for nogen Tid siden sendte 5000 Kr. til Arbejdet blandt nødlidende armeniske Børn, for hvilket Beløbs Anvendelse vi haaber senere at kunne bringe nærmere Beretning, har et af Komiteens Medlemmer i et Privatbrev hørt følgende: „... Det var rigtignok en stor Glæde at modtage den store Pengegave... hvor vilde jeg ønske, De selv kunde se de Børns glade Ansigter, som bliver hjulpede gennem denne Vinter uden at sulte og fryse. Her i Sidon lever der 300 Familier stuvet sammen i en faldefærdig Bygning, i hvert Værelse bor der 2 à 3 Familier, kun ganske faa af dem finder Arbejde et Par Dage om Ugen, og mange af dem har Sultens Mærker, og derfor har Deres Gave bragt Liv og Glæde til mange ulykkelige, og havde jeg

ikke kunnet hjælpe dem, var maaske flere døde af Sult. Derfor takker jeg Dem saa kærligt, jeg kan. . . . Jeg vilde have taget nogle Billeder og

sendt Dem; men vi har haft det forfærdeligste Regnvejr i snart 6 Uger."

Maria P. Jacobsen.

Kalifatets Ophør.

Af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, M. F.

I den af Angora-Regeringen vedtagne nye tyrkiske Forfatning, der samlede al Statsmagten hos Nationalforsamlingen, var der ingen Plads for en Monark, og den 1. November 1922 afsatte Nationalforsamlingen Muhammed VI som Sultan og dermed ogsaa som Kalif. Tyrkiet blev i verdslig Henseende gjort til en Republik, men *Kalifatet opretholdtes*, og den 12. November 1922 blev den afsatte Sultans Halvbroder, *Abdul-Medjid* — en Søn af den i 1876 afdøde „ødsle Sultan“, Abdul-Azis — proklameret som Kalif, saaledes at han, omend skønt han ikke blev Sultan, fulgte efter sine Sultan-Forgængere i Embedet som de „Troendes Behersker“.

Nationalforsamlingen vedtog en af disse Novemberdage 1922 en Beslutning, i hvilken det bl. a. hed: „Kalifatet tilhører det osmanniske Dynasti, og Kalifen vælges af Nationalforsamlingen blandt Dynastiets velegnede Medlemmer. Den tyrkiske Stat skal tjene Kalifatet til Støtte.“

Det blev ikke engang to Aar, Angora-Republiken „støttede“ Kalifatet. Den 3. Marts 1924 vedtog Nationalforsamlingen en Lov, hvorved Kalifen afsattes, og det osmanniske Dynastis Medlemmer landsforvistes med en Frist af 10 Dage. Det første, man gjorde, var at krænke den nylig vedtagne Lov; den i Loven fastsatte Frist, man havde givet Kalifen og hans Familie, blev ikke overholdt. Klokkeren om Morgenen vækkedes Abdul-Medjid, og i de første Morgentimer kørtes han pr. Automobil til Grænsen, hvor der holdt et Ekstratog parat til at føre ham videre.

Abdul-Medjid slog sig ned i Svejs — „Armeniervennen“s Medarbejder, Fru Inga Nalbandian har nylig i „Berlingske Tidende“ gengivet en interessant Samtale med Eks-Kalifen, der til

Trods for at han — som den eneste Kalif de sidste 400 Aar — ikke har været Sultan, alligevel tituleres Majestæt — og hermed er hans Saga sikkert for bestandig ude. Anderledes med selve Kalifatet — om det strides der nu, og der er en hel Række Kalif-Prætendenter, der intet hellere ønsker end at overtage Værdigheden som Muhammeds Efterfølger, Allahs Repræsentant, de Troendes Behersker.

Forrest i Kapløbet er Englændernes Favorit, Kong *Hussein* i Hedjaz (i Arabien).

Kong Hussein tilhører en Slægt, der kan føres tilbage til Muhammeds Datter Fatma, den eneste af Profetens Børn, der efterlod sig Afkom. Fra Fatma stammer ogsaa Sultanfamilien i Marokko og Imam Jahja i Yemen, men den sherifiske Æt med Kong Hussein i Spidsen har de største Chancer, fordi den hersker baade i Hedjaz, i Mesopotamien og i Transjordanien, hvor Husseins Sønner, *Fejsal* og *Abdallah* er Konger.

Kong Hussein har ganske vist allerede udraabt sig selv til Kalif; men det er langt fra givet, at Muhammedanerne Verden over vil anerkende ham som deres øverste aandelige Overhoved, og ikke mindst fra Indien og Ægypten lyder der stærke Røster for at faa hele Kalif-Spørgsmaalet afgjort ved en panislamitisk Kongres.

Kalifatet har fra 1517 været eet med Sultanatet — Sultan Selim den Haarde fik det dengang overdraget af den sidste Abbaside — og ned gennem Aarene forlenede det de tyrkiske Sultaner med yderligere Kraft og Myndighed. Ikke mindst *Abdul-Hamid* — den „røde Sultan“ —, der var en fremragende Diplomat, forstod at benytte Kalifatet til at afstive den synkende Halvmaanes Prestige. I Tiden omkring Aarhundredskiftet var

det begyndt at betyde noget for Tyrkiet, at dets Suveræn var Islams aandelige Overhoved, og i Aarene før Verdenskrigen begyndte den panislamitiske Bevægelse at tage Fart, støttet og opmuntret fra Konstantinopel. Ungtyrkerne var saa kloge at benytte sig af Islam og af Kalifatet, og i deres vildeste Drømme faldt det dem ikke ind at bortkaste den Chance, Tyrkiet havde netop derved, at det indehavde Kalifatet. Med tysk Støtte proklamerede de fritænkernes Ungtyrkeres Kalif, Mehmed Rechad, den hellige Krig, og i den Udryddelseskrig, Talaat og Konsorter førte mod Armenierne, blev den religiøse Fanatisme i allerhøjeste Grad taget i Brug.

Nationalforsamlingen i Angora interesserer sig imidlertid mere for doktrinær Princip-Politik end for Realiteter; derfor og fordi man frygtede, at en Kalif med Sæde ved Bosphorus i Længden kunde blive en farlig Konkurrent til Angora-Politikerne, vedtog man frivilligt at bortkaste den tidligere saa højt attraaede Kalif-Værdighed.

Hvorom alting er, den sejrige *Mustapha Kemal*, Generalen og Republikaneren, Sovjet-Ruslands Følgesvend, har ogsaa sejret over Kalifen. *Osmans Æt* styrer ikke mere i Tyrkiet; ikke blot Sultanatet, men ogsaa det tyrkiske Kalifat er ophørt. Angora-Republiken er blevet en chauvinistisk Nationalstat, der vil prøve at genrejse det tyrkiske Folk ved at umuliggøre alle andre Folkeslags Virke paa tyrkisk Omraade, men man ønsker ikke ved Genrejningsarbejdet Støtte af den religiøse Følelse, der i Medgang som i Modgang var den bærende for Tyrkerne. I Begejstring for Islam trængte Sultan-Kaliferne frem gennem Europa, Hadet til de Vantro fik den ellers saa rolige tyrkiske Befolkning til at følge den ungtyrkiske Politik. Det er et stort Spørgsmaal, om Mustapha Kemal i kort Tid kan erstatte Aarhundreders religiøse Følelser med en nyskabt Nationalfølelse, og det er et endnu større Spørgsmaal, om den tyrkiske Stat vil vinde ved at bortkaste den Kalif-Titel, hvormed dens Hersker kunde smykke sig.

Verden over vil Muhammedanere drøfte den nye Situation. Islam er atter paa Marche fremad, har det længe heddet. Det kunde se ud, som om de nationalistiske Bevægelser i

Angora-Staten som i Ægypten snarere vil betyde et Skridt bort fra Islam. Lykkes det Kong Hussein at fastholde Kalifatet, vil det betyde et stort Plus for engelsk Politik, der dermed

faar Haand i Hanke med Udviklingen i store Dele af den arabiske Verden og i det hele taget af Forasien.

Billede fra Lilleasien.

Af Inga Nalbandian.

Lilleasien ligger for Tiden som et lukket Land for europæiske Øjne; man stirrer i Blinde og spørger forgæves sig selv og andre: hvad foregaar der derinde? Der ligger som et tykt Skylag over Landet; kun en sjælden Gang skimtes gennem en Rift i Skyerne Billeder derindefra. Nogle Breve er kommet mig i Hænde, som i syage og tilslørede Omrids giver et saadant Billede. Jeg vil lade det gaa videre til *Armeniervennens* Læsere.

En svejtsisk Kvinde arbejder derinde, i Byen M.; hun har kæmpet sig frem til Tilladelsen til at blive paa Stedet — rettere, vende tilbage dertil efter det Kemalistske Felttogs Rædsler, og efter at Amerikanerne har tømt og flyttet næsten alle deres Børnehjem og øvrige Hjælpearbejder til græsk Territorium. Hun arbejder lige saa meget med tyrkiske Børn som med armeniske; hun kontrolleres skarpt af vilkaarlige og chauvinistiske Embedsmænd, som hver Uge overvælder hende med nye Forbud og Hindringer; én efter én har hun maattet opgive sine Hensigter og forlade sine Maal; men dog holder hun Stand, stolende paa, at efter denne Overgangstilstand vil komme lysere Tider.

Billedet viser os, paa den Tid det er lykkedes hende at faa sendt Brevene af Sted (Januar), et Land i Snestorme og bidende Kulde; Bønderne frygter Misvækst, fra Sortehavet meldes om Forlis efter Forlis, Skibene kan ikke lande i Samsun, men drives af orkanagtige Storme atter til Havs. Allahs Vrede er over Landet, siger den tyrkiske Befolkning, saa haard en Vinter har vi ikke haft i mange Aar; Mustapha Kemals Sejre har ikke bragt Velsignelse, Kulde og Sult er fulgt i

Krigens Spor; Armenierne, der dyrkede Jordan, er borte; det føles, som alt er gaaet i Staa, Haandværk og Industri, endog Brødfabrikationen er vilkaarlig, alle frygter Vinterens haarde Haand i det afsondrede Land. Store Transporter af tyrkiske Familier, mest Kvinder og Børn, der i Følge Lausanne-Fredens Bestemmelser er brudt op fra Grækenland for at udveksles med Grækere, er hjemløse og ulykkelige; det er lettere at anordne Befolkningsudvekslinger paa Fredskonferencer og i Paragraffer end i Virkeligheden, hvor det gælder Mennesker af Kød og Blod. Statsmændene vilde vist betænke sig lidt bedre, dersom de engang imellem saa de Lidelser, deres Bestemmelser afstedkommer. Den „blandede Kommission“, der har iværksat Arbejdet, har ikke fortsat det, men overladt dette til Angoras Regering, og denne mangler alle Muligheder, ogsaa Penge, for at kunne det. Epidemier er i Gang, i Efteraaret en frygtelig Dysenteri-Epidemi; Frøken X. selv laa mellem Liv og Død deraf. Hun har til sin Raadighed en ung Hjælpearbejderinde, det er alt, og Tilladelse til at genaabne en Skole har hun endnu ikke kunnet opnaa, derimod gives hende Lov til at undervise uden Vederlag, og de tyrkiske Embedsmænd sender hende deres Børn; „vi vil betale for vore Sønner,“ siger de, „men ikke for vore Døtre; de skal intet lære, de skal giftes. Begynd nu med *vore* Børn, saa kan De maaske senere faa Lov at aabne Skolen“.

En Skare paa omkring 200 Armeniere har flokket sig om hende; af disse 200 er 2 Mænd, Resten Kvinder og Børn!

„Jeg beundrer mere end nogensinde disse Menneskers vidunderlige

Mod og Udholdenhed,“ skriver hun, „deres enestaaende Evne til trods alt at tjene det tørre Brød, og mere venter de ikke. Min Rolle er overvejende den rent moralske: at tale Trøst og Opmuntring til dem, at lade dem forstaa, at der andetsteds rundt om arbejdes for dem og at de ikke maa tabe Troen paa engang at faa deres Fædreland“. Hendes Rolle er ogsaa at pleje deres Syge, vaage hos deres Døende; Lægehjælp er haardt tiltrængt, Medikamenter ligesaa, Kinin fremfor alt, da Malariaen og dens Virkninger hænger værre end nogensinde i den svækkede Befolkning og i Sommermaanederne mejede Flygtningene ned for Fode.

Billedet skifter og viser os nødlidende, „indvandrede“ Tyrker fra Grækenland, der beder om Optagelse for deres Børn i det lille Kulturcentrum, Frøken X. har skabt. Nye, kontrollerende Besøg af raa og uvildende Embedsmænd. Lykkes det at modtage nogle Kasser brugte Klæder eller anden Hjælp fra Europa, kæmpes dagligt mod Tyveri. Brevet siger blot: „Først var vi beskæftigede med at istandsætte vort Hus, som havde været beboet af Soldater. Nu for Tiden er vi optaget af at reparere vore *Laase*; det er et vanskeligt Arbejde, som ofte maa gentages!“

Egnens Fysiognomi er stadig militært; de armeniske Kvinder skælver for de tyrkiske Soldater. De højere Officerer lever udsævende og vildt, Daarlige Filmsforestillinger og laveste Rangs fransk „Litteratur“ i tyrkisk Oversættelse samt Misbrug af Egnens kristne Kvinder er deres Adspredelser. Nylig hærgede en stor Ildebrand Byen; 2 armeniske Kvinder blev fængslet, anklagede for at have paa-sat Ilden. Den ene af dem havde gentagne Gange sat sig til Modværge mod en overordnet tyrkisk Officer. Ved andre Tyrkers Mellekomst (som gjorde Regning paa at belønnes af hende) blev hun løsladt, men maa nu holde sig skjult. Den anden blev ved Løsladelsen tvunget til at indgaa Ægteskab med en Tyrk, der allerede havde 2 Hustruer.

Brevene slutter med tilslørede Spørgsmaal til svejtsiske Armeniervenner: Er der et Sted udenfor Tyrkiet man kan arbejde for at faa disse Rester af armeniske Flygtninge sendt

hen? Her gaar de tilgrunde og tvinges før eller senere ind i tyrkiske Huse og tvungen Islamisme.

Det er mørke Billeder fra et mørkt Land. Hvornaar vil Lyset komme?

Fra Angora og Konstantinopel.

Angora-Regeringen fortsætter stadig med en *forceret national Reform-Lovgivning*, der ryster Landets økonomiske Liv, og hvis Formaal det i første Række er at ramme alt, hvad der ikke er tyrkisk. Regeringen truer stadig med at overtage Tobaksmonopolet og Driften af den store anatoliske Jernbane — og man kan med Sikkerhed sige, at tyrkisk Statsdrift vilde betyde baade dyr og daarlig Drift. Toldtariferne skifter stadig, og de Handlende klager over den Vilkaarlighed og Pludselighed, hvormed de nye Bestemmelser føres ud i Livet. Tolden har i flere Tilfælde haft en ren prohibitiv Karakter, f. Eks. for saa vidt angaar Daasemælk og Linolie, der navnlig importeredes fra England.

Regeringen har tvunget de koncessionerede Virksomheder til at *afskedige deres kristne Personale*. Følgen er naturligvis, at de forskellige Virksomheder kun daarligt kan gennemføre deres Drift — Sporvejene i Konstantinopel har saaledes med det nye, uøvede muhammedanske Personale haft en uhyggelig Række af Driftsuheld.

Værst er det gaaet ud over *Skolerne*. De franske Skoler i Smyrna og Aidin og en hel Række græske Skoler har maattet lukke. Angora-Regeringen truer i Virkeligheden det franske Sprog, der ikke mindst paa Grund af de franske kirkelige Skolers Arbejde gennem Menneskealdre har været Orientens samlende Handels- og Kultursprog.

I Konstantinopel ramte *Spiritusforbudet* stærkt. Dets Formaal var i og for sig ikke at begrænse Alkoholnydelsen, men kun at ruinere de græske Erhvervsdrivende, der har med Produktionen og Salget af Spiritus at gøre. Formaalet naaedes delvis, og nu er Forbudet ved atter at blive ophævet!

Det er en stor Opgave, Regeringen

har, at sørge for den *halve Million tyrkiske Emigranter*, der strømmer til fra Grækenland og nu skal anbringes i de Egne, der er udmarvede ved Deportationerne af den kristne Befolkning. Tusinder af ulykkelige Emigranter føres fra det ene Sted til det andet, og den tyrkiske Administration glipper paa dette som paa alle andre Omraader. Der er sendt en Delegation til Indien for hos Muhammedanerne dør at indsamle Penge til Anbringelse af Emigranterne og Lindring af deres Nød.

I Angora-Parlamentet er det *Forfatningsdiskussionerne*, der tager Tiden. Ørkesløse, spidsfindige Lovdrøftelser har altid ligget for Tyrkerne, og de 140 Lovgivere foretrækker dem for et fornuftigt økonomisk Lovarbejde.

Al Chauvinisme til Trods har Regeringen dog indset, at man maa tæmme de yderliggaaende Nationalister, der fuldstændig vil udelukke *fremmed Kapital* ved at bryde med Statsgældsforvaltningen (Dette Publique), mod hvilken der er indledet en skarp Pressekampagne. Regeringen har ogsaa set sig nødsaget til at forlænge

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

De blev saa hjemme og gik ned i Gaarden, beskæftigede med mange Smaating; men Hovagim satte sig paa Trappen i Højde med det flade Tag paa et Sted, hvor han selv, dækket af Muren, ikke var saa synlig udefra, og dog ganske godt kunde overse en Del af Egnen.

Da fik han Øje paa noget, som forbavsede ham. Foran Porten til Klosteret, hvor Biskop Choren boede, stod 4 tyrkiske Soldater med opplantede Bajonetter. Hvad de stod der for, kunde han ikke begribe. Blev Biskoppen beskyttet mod en truende Fare, eller var han Fange?

Det var ogsaa umiskendeligt, at Vejene var stærkt befærdede. Han kunde se mange Flokke af Arabere, der med deres lange Lanser kom ridende syd-

fra ad Harranvejen eller ad Mossulvejen østfra. Ligeledes var der mange Kurder paa Karakøprivejen, kun var det ikke let at se, hvorvidt de var særlig bevæbnede.

I Byen selv syntes der derimod ikke at være mere Bevægelse end paa en almindelig Morgen. Men paa een Gang knaldede der Bøsser nede i Basaren, Lyden af høje Raab og Skrig trængte op til ham, og medens han endnu sad der som lamslaaet, saa han Hoveder komme op over Randen af Højderyggen mod Vest.

Urfa er jo bygget paa den østlige Skraaning af et Højdedrag, der mod Vest falder stejlt af, mod Øst derimod sænker sig jævnt ned imod Sletten. Oppe paa Skraaningens ligger Armenierkvarteret, nede paa Sletten

Tyrkernes Boliger tillige med Basaren og Regeringsbygningerne.

Paa Vestranden, der rager op over Armenierkvarteret, var det altsaa, han saa først Hoveder og siden hele Skarer af Mennesker dukke frem. Det var Bærmen af Byens tyrkiske Befolkning forstærket med en Mængde Kurder og Arabere.

Han kunde tydeligt se dem; for hans Hus laa ikke langt fra Vestmuren. De var bevæbnede med Bøsser, Lanser, Økser, Knive, som det nu kunde falde sig, og det var klart, at det var fuldkommen uordnede Skarer uden Art af Ledelse.

Saa snart en Del af dem var komne vel op over Bjærgkammen, begyndte de at skyde ind over Armenierkvarteret. En hel Del Mennesker, mest Kvinder, men ogsaa nogle Mænd, var nemlig blevne alarmerede ved Skudde og Raabene nede fra Basaren og var løbne op paa Tagene for at se, hvad der var paa Færde. Det var dem, de skød efter. Paa et Tag ikke langt fra Hovagim blev en Kvinde

Ottomanerbankens Oktroy til 1. Marts 1935. Banken skal aabne en Kredit for Regeringen paa 5 Millioner og for Landbrugsbanken paa 2 Millioner, og gaar desuden ind paa lidt efter lidt at erstatte sit kristne Personale med Muhammedanere.

*

De tyrkiske Deputerede, der som tidligere omtalt har bevilget sig meget høje Diæter, vil ikke give Præsidenten Ret til at opløse Parlamentet. Det er forstaaeligt, og at det strider mod al Forfatningspraksis i vistnok alle andre Stater rører ikke de tyrkiske Lovgivere.

*

England har nu endelig ratificeret *Lausanne-Traktaten*, men fra mange Sider i Parlamentet lød der alvorlige Indvendinger mod Traktaten og advarende Ord. Desværre stod gjort Gerning ikke til at ændre.

*

Konstantinopels *Varehandel udgør kun 50 pCt. af Før-KrigsOmsætningen*. Byens Befolkning er større end før, men Titusinder af producerende og arbejdende Kristne er fordrevne og erstattede med Muhammedanere, der

er ude af Stand til at fremhjelpe Byens økonomiske Liv og som for en stor Del lever i Nød og Elendighed.

*

Konstantinopels *kommunale Myn-digheder* har paa forskellige Omraader gjort sig store Anstrængelser. Brandvæsenet er forbedret, en Række Gader er blevne brolagt og Gadebelysningen udstrakt til nye Kvarterer.

*

At *tyrkiske Domstole* ikke vilde kunne virke tilfredsstillende, og at Kapitulationerne var nødvendige, er tit nok hævdet fra europæisk Side. En Dom for nylig viser de tyrkiske Dommeres Sagkundskab og Logik. En tyrkisk Importør fik ved Dom tilbagebetalt de af ham erlagte Søforsikringspræmier „fordi Varen var ankommet i god Stand, og det derfor ikke var nødvendigt at betale noget for Forsikringen“.

*

I Angora-Parlamentet er der indbragt et Lovforslag, som kun alt for godt viser Mustapha Kemals Folk som Arvtagere efter de grusomme Chauvinister af den ungtyrkiske Klike, der

havde Magten under Verdenskrigen. Man vil *forbyde alle Armeniere at tage Ophold i den Del af Riget, der ligger Øst for en Linie fra Adana til Samsoun* eller med andre Ord i de Egne, der fra de ældste Tider har været beboede af Armeniere. Sjældent eller aldrig har Verden set et saa gement og raat Lovforslag blive forelagt i en „moderne“ lovgivende Forsamling.

*

Den danske Minister i Konstantinopel, Hr. C. E. Wandel, er nu ved at vende hjem, og Danmark vil ikke mere blive diplomatisk repræsenteret i Tyrkiet. Som Forholdene har udviklet sig, vilde et Gesandtskab i Tyrkiet ogsaa være uden Spor af Nytte — hvis det skulde blive ved at eksistere, skulde det jo endda flytte ind til den nye, landsbyagtige Hovedstad i Lilleasiens Midte.

Noter.

Sognepræst *L. Meldgaard* i Odder er valgt til Formand for Hads-Ning Herreders Kreds af De danske Armeniervenner.

*

ramt af en Kugle i Underlivet og sank om. Hun blev liggende deroppe og stønnede, og i et Nu var alle de andre forsvundne fra Tagene.

Omtrent samtidig knaldede der ogsaa Skud fra Sydsiden af Armenierkvarteret. En lignende Skare Muhammedanere kom til Syne paa Bjærget under den gamle Borg og forsøgte under livlig Beskydning at gaa over nede ved Abrahamsdammen for derfra at trænge ind i Kvarteret i Nærheden af den store Kirke.

Saa kom Armenierne paa Benene. Fra Vinduerne i de vestlige og sydlige Huse lød der velrettede Skud, der pillede adskillige af de forreste Angribere ned.

De andre udstødte vilde Brøl og gik paa igen, og igennem Bøssernes Knalden hørte man nu en anden Lyd, et skingrende „li, li, li, li, li, li“. Det var de muhamedanske Kvinder, der var stegne op paa Tagene for at se til, og som paa denne Maade gav deres Bifald til Kende og opildnede Mændene til at gaa paa.

Pøbelen naaede hen til Armenierkvarterets Udgange, og her mødte Armenierne dem med Bøsser og Økser, i uordnet Fægning. Snart trængte Tyrkerne lidt ind, snart blev de drevne tilbage igen, længst naaede de frem fra Basarens Side, og der var faldne ikke saa faa paa begge Sider; men ved Middagstid begyndte Angriberne at vige. Armenierne var Sejrherrer.

Nu var det de armeniske Kvinders Tur til at juble. Det var, som om der var Bryllup i hvert Hus i hele Kvarteret. En Beruselse greb dem alle, og aarelange, indbyrdes Fjendskaber var som udslettede af Erindringen.

De havde ganske vist haft Tab. Paa Torvet var mange Armeniere dræbte, og Boderne var udplyndrede. De, der boede udenfor det egentlige Kvarter, var selvfølgelig huggede ned, og der laa ikke saa faa døde i Gaderne.

Men hvad betød det altsammen mod det, at de, der gennem Aarhundreder var undertrykte, havde mødt deres Arvefjende med Vaaben

i Haand og besejret ham. Denne Pøbel, hvis Krænkelser de altid maatte taale uden at kunne tage til Genmæle, og som saa tit havde ladet dem føle sin Overlegenhed, var flygtet for deres Haand. De havde rettet deres Ryg og havde set dem i Øjnene som Menneske imod Menneske, i Stedet for at bukke og krybe for dem.

Sandelig, de behøvede ikke at drikke Vin for at fejre Sejren. Ingen af dem var nøgtern mere. De rettede sig og drog Vejret saa dybt, som de ikke havde gjort det i Aarhundreder.

Saa saa de paa deres Kvinder og deres Børn og tænke paa, hvad deres Lod kunde være bleven, om det var gaaet anderledes.

Nogle kærtegnede deres Bøsser, andre drog til Kirken for at takke. De mange brændende Bønner, de i de sidste, bange Uger havde opsendt, havde altsaa dog hjulpet.

De Ofre, Kvinderne havde lovet Helgenerne, blev bragte af et glad Hjærte. Der var mange Haner, der

Danske Armeniervenners Damekreds havde den 29. Februar arrangeret en smuk Aftenunderholdning i K. F. U. K.s Festsal, der var fyldt til sidste Plads. Efter at Koncertsanger *Vilh. Michelsen* havde sunget bl. a. et Par Sange af Brahms, kom Fru *Karen Fridericia* med sin Violin og sit Talent og spillede bl. a. Tchaikovsky: Sérénade mélancolique. Fru *Anna Bloch*, der var det næste Navn paa Programmet, blev hilset med minutlangt Bifald og kvitterede ved at deklamere Kaalund, St. St. Blicher og H. C. Andersen. Der kom en betydelig Sum Penge ind til Frk. *Karen Jepes* Arbejde.

* *

Armeniske Haandarbejder og andre Ting til Salg ved *Bazaren* til Fordel for Frk. *Jepes* Arbejde kan faas ved Henvendelse til Frk. *Elisabeth Andersen*, Fredensgade 52, Aarhus, hvor Aleppo-Systuen har Depot.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Februar—Marts 1924.

Førstelærer Flade, Laurbjerg, i St. f. Krans til Assistent T. Sørensens Baare, 5. A. Christensen, Aalborg, 10. Ved Frk. I. M. Sick: Indkommen ved Møde i Mes-siaskirkens Menighedshus, 186. Fru Bülow 20. Frk. A. Bruun, Horsens, 10. Ved Høj-skoleforstander Himmelstrup, Aarhus: Fra

Aarhuskredsen: 500 (herunder bl. a.: A. Nielsen 20, Frk. Nørs 10, Fru Boje 10, Frk. Sigrid Stampe 10, Frk. Winkel 5, Frk. Glaser 10, Hr. Mostrup 5, Unævnt 10, Kvindeseminariet 10, Søster Mette Ormslev 10, ved Frk. Egebjerg, Vejle, 5). Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus: For solgte Haandarbejder, 700 (heraf Børnehjemsarbejder 39). Ved Spr. Holme, Melby: Fra Kvindekredsen paa Tunø ved Pastorinde Holme, 15,60. Lærer Verner Nielsen, Firhøj, 5. Ved Spr. Biørn-Lorenzen, Kbhvn.: Indkommen ved Frk. Sicks Møde i Gethsemanekirken, 75,46. Budolfi Sogns Søndagsskoler ved M. Steffensen, Aalborg, 30. X. i H., 25. Julius Hansen, Maarum, 5. Frk. Sørensen, Prs. Maries Allé 5, Kbhvn., 2. Førstelærer Christensen, Nordrup Skole, 15. Ved Pastor C. Bæskov, Ryde Præstegaard: Andel af Offer i Ryde-Handbjerg, 25. Dyr læge Ousen, Vig, 10. Ved Spr. Winther, Korsør: Fra en Indsamling i Korsør Kirke, 70. Ved Bestyrerinde, Frk. C. Bertelsen, Hornslet: Fra Børn i Hornslet Privatskole, 23,50. E. B., København, 100. Danske Armeniervenners Damekreds, ved Fru Esther Broch, 700. Ved Åge Meyer Benedictsens: Møde paa Vivild Højskole, 50. Ved Margrethe Hansen: Sofie Larsens Systue, Haslev, 15. T. Holm, Rønne, 10. Fru Paula Herberg, Kbhvn., 200. Ved Fru Rosenvinge, Odense: Solgte Haandarbejder, 55. Ved Frk. Henni Forchhammer: a) En Dukke bortloddet i Haderslev, 100, b) Organist Brieghel-Müller, Vejle, 5, c) Fru A. M. Andresen, Minneapolis, 5, d) Solgte Postkort,

80, ialt 190. Ved L. Traustedt, Kbhvn.: For en Lampeskærm, 34. Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus: Solgte Haandarbejder, 600. Landpostbud N. Th. Dige, Arentsminde, 5. Lærer Regnar Andersen, Taaderup Skole, 25. Ved H. I. Berthelsen, Endelave, 94. I. Olrik, 10. Ved Fru Meyer Benedictsens: Solgte Haandarbejder, 90. A. H. T., Ærøskøbing, 20. Direktør G. Larsen, Herning, 10. Peter Jensen, Bjergsted, 17. Sognepræst Gram Nyegaard, Laurbjerg, 10. Emil Hansen, 5.

Ialt Kr. 3.972,56.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,

Kasserer,

Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af „De danske Armeniervenner“ under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrups Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

lod deres Liv den Aften til Ære for den hellige Kevork eller Johannes, og hvis Kroppe blev sendt til de fattige Familier. Nogle vendte Brødet i Asken og spiste det under Glædestaarer, som de havde lovet.

De døde blev begravede, men der var ikke mange, der græd over dem. De var Helte, og man syntes, de maatte være glade ved at være faldne paa denne Dag.

Nogle festede inde i Husene, andre blev ude og holdt Vagt. Hvor ønskede de ikke, at en Fjende skulde have vist sig, for at de kunde have knaldet ham ned. Men der kom ingen.

Der var stille i Muhamedanerkvarteret. Ogsaa de stod paa Vagt og ventede i Angst og Bæven paa, at Armenierne nu skulde overfalde dem og gengælde dem alt det onde, de havde gjort dem i Tidernes Løb.

Ja, det var den Dag og den Nat. De var ligesom et helt Liv værd.

Men næste Dag kom Reaktionen, først hos nogle enkelte af de ældste, saa hos flere, og tilsidst bredte den

sig til dem alle.

Hvad nu?

Bag denne uordnede Skare vejrede de Samfund, der i Seklernes Løb havde traadt deres Menneskerettigheder under Fod og langsomt, langsomt, men usvigelig sikkert havde stækket deres Vinger og bøjet dem ind under Aaget, havde ladet Frygten gennemtrænge deres Bevidsthed lige ned til de allerdybeste Lag. De følte sig til Mode som Skoledrenge, der havde sat sig op imod en Lærer og ved en rask Handling unddraget sig en Afstraffelse; men som nu godt ved, at de har gjort deres Sag værre i Stedet for bedre.

Hvad skulde de gribe til for at komme i et taaleligt Forhold til Tyrkerne igen?

Der var ikke andet for, de maatte se at vinde de store ved Bestikkelser, og saa lidt efter lidt glide ind i de gamle Folder.

Foreløbig var de jo afskaarne fra hele Verden. Der kom ganske vist ingen ind til dem, de var Herrer i

deres eget Hus; men de kunde ikke komme ud af det. Nogen stærk Hast havde det heldigvis ikke, for nu om Efteraaret var der rigelige Forraad i alle Huse. Men det maatte jo dog have en Ende.

Havde de blot kunnet komme til at tale med Biskoppen; men han sad ud i Klosteret bevogtet af tyrkiske Soldater. De vidste jo ikke, om han var død eller levende.

Imidlertid var Tyrkerne heller ikke vel til Mode ved det. Uden Armenierne gik Livet ærligt talt ikke.

Der fandtes ikke en Bager i Byen, der ikke var Armenier, saa de havde end ikke haft Brød, hvis ikke de klogeste af dem havde sørget for at redde nogle af Bagerne ind i deres Huse, da Pøbelen stormede Basaren. Dem fik de gjort til Muhammedanere, viklede et hvidt Tørklæde om deres Turban til Tegn paa deres Omvendelse og passede paa dem hver Dag, at de ikke skulde blive slaet ihjel og heller ikke løbe fra dem ud i Kvarteret.

(Fortsættes).

»Frk. Jepes Piger.«

Der er saaledes stadig Haab for os, vi gaar ufortrødent videre, føjer nye Led til den Kæde af Stationer, hvorfra vi søger det armeniske Folks tabte Børn op, og udvider og styrker de Institutioner, der skal sætte dem i Stand til at genoptage Livet blandt deres egne. De to Ting maa holde Skridt med hinanden; det kan ikke nytte at søge dem op og bringe dem hjem, naar vi ikke samtidig kan sørge for, at de bliver til Mennesker.

Paa dette sidste Punkt er det, at Danskerne har gjort deres Indsats. Den er ikke af dem, der ved første Blik falder saa stærkt i Øjnene; men den er særdeles stor og betydningsfuld.

De danske Armeniervenner har fra Begyndelsen af *afholdt Udgifterne ved Skolen*, idet de har bekostet en Lærerinde og alt Skolemateriel.

Det er et stort Arbejde, der har været gjort i den Skole, selv om jo ingen af dens Elever er naaet vidt, det blev der ikke Tid til. Derimod har den haft mange Elever, over 400, og de fleste af dem har ikke kunnet tale deres eget Sprog, endsige da læse og skrive det. Det har været helt mærkeligt at se, hvilke Fremskridt de har gjort i de første 4—5 Uger og overhovedet i den korte Tid, der var dem tilmaalt. Naar nemlig den

første Maaned var forbi, kunde de fleste kun anvende deres Hviletid til Skolegang; „Faget“, det, de siden skulde leve af, fordrede deres bedste Tid og Kraft.

Naturligvis har der altid været nogle, især unge Piger, der ikke kunde magte begge Dele. Selvforsørgende skulde de være, det var det nødvendigste, saa blev det til for lidt med Skolen. Det store Flertal har dog lært at læse og har megen Glæde af det, mange kan skrive de nydeligste Breve.

Det er en stor og betydningsfuld Gave, de danske Armeniervenner har givet vor Ungdom med paa deres Livsvej.

Og saa „Faget“, det vigtigste af alt, det, der skal være deres „Guldarmaand“ i Livet, det har ogsaa det store Tal af dem Danskerne at takke for.

Se blot paa den Gruppe unge Piger fra vort Hjem.

Foruden den lille Pige, der ikke hører til, men blot kom med, for at hun ikke skulde være „ked af det“, er der 54 Personer paa Billedet.

De er næsten allesammen „Systue“-Piger, 35 af dem selvforsørgende, og man kan jo godt se paa deres Kjoler og Ansigter, at det ikke er saa smaat med Fortjenesten.

Den Systue, der giver dem Brødet, har Danskerne oprettet, og en stor Del af vore Haandarbejder sælges i Danmark.

Der er ogsaa mange flere af vore Pigebørn, der ved deres Hjælp er sat paa egne Ben, de 35 er kun dem, der nu for Tiden bor i vor Systue under Haromes Varetægt. En hel Del er gift derfra, andre har fundet deres Slægt og er dragne til andre Egne, andre igen bor hos Slægt eller Venner her i Byen, men faar Arbejde hos os. Det er allerede henved et Hundrede af vore unge Piger, der, naar deres Tid var omme, har kunnet forlade sig paa Systuen og ubekymrede se Fremtiden i Møde. For slet ikke at tale om dem fra Flygtningelejrene, der har fundet og endnu finder Beskæftigelse hos os; for Øjeblikket er der henved 200 Kvinder, der tjener deres Livsophold gennem vort Arbejde.

Af de øvrige 19 Personer paa Billedet er der jo nu min kære Harome og mig selv, vi er da endelig ogsaa „selvforsørgende“.

Lærerinden er med; hun staar til højre mellem første og anden Række. Hun er ikke saa rask i dette Foraar; men hun besørger alligevel sit Arbejde med usvækket Energi. Ogsaa vor gamle Husmoder er at se paa Bille-

»Frk. Jeppes Dreng«

det og hendes Hjælper, desuden et Par svagelige Kvinder og en halv Snes unge Piger, der endnu lærer i Systuen. Det er hele Gruppen, de Nyankomne er ikke med.

Smaapigerne fra det danske Hjem er ikke med; de var ude paa en Paaske-Udflugt med nogle gode Venner; nogle af dem har vi imidlertid i Automobilen Paaskelørdag, da de fik Lov til at faa en Køretur. De blev helt ellevilde af Glæde og havde nær kysset Hul paa mine Hænder; men da de blev fotograferede, vidste de ikke noget om Turen, ellers kunde de umuligt have siddet stille imens.

Er Systuen min Blomsterhave, saa er de mine »Rosenknopper«, det allerbedste, Hjemmet har at byde paa.

Saa kommer vi til Drengene og de unge Mennesker, dem, der den Gang sov under vort Tag. At en hel Del er »selvforsørgende«, kan man jo se paa Klædedragten, og der er endda mange, man ikke saadan uden videre kan se det paa. Og saa var der desuden en hel Række, der »skulde ud« lige efter Paaskedagene.

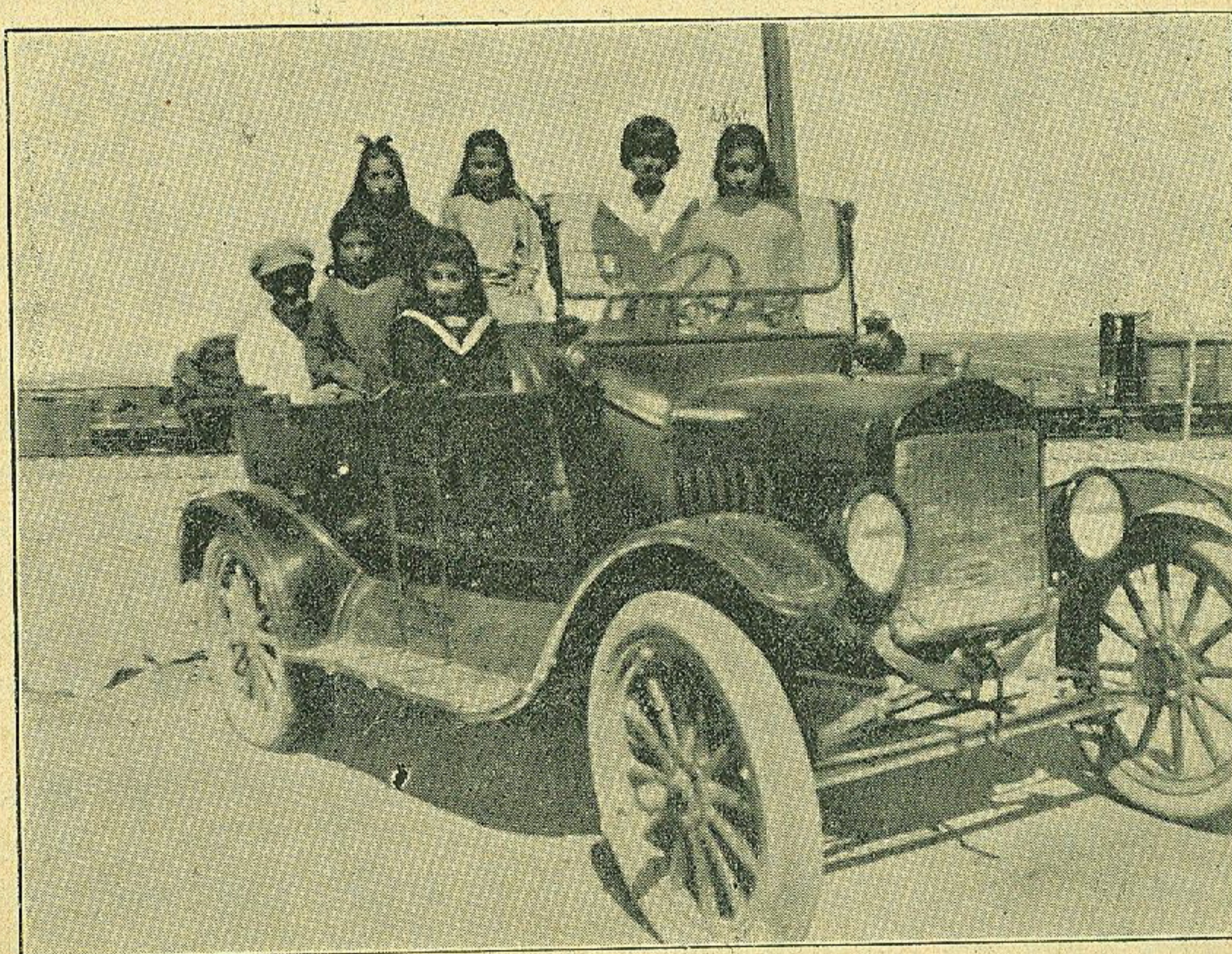
Mindst Halvdelen af dem har lært

i vore egne Værksteder, i Garveriet, Skomageriet eller Snedkeriet, der alle er oprettede og holdes i Gang af de danske Armeniervenner.

Ogsaa de smaa Dreng er nu komne i Lære; de gaar i Skole om Formiddagen og paa Værkstedet om Eftermiddagen. Om Aftenen kommer de hjem til Reden sammen med de

store Dreng, og nu er der jo altid Folk nok i vort Hus, der endnu ikke ved rigtig Besked med alting og spørger dem, hvor de har været.

»Paa Arbejde«, svarer de og stikker Næsen uhyre stolte i Sky; nu er de da endelig ogsaa blevet til rigtige Mennesker, der gaar i Forretningen om Dagen og kommer trætte hjem

»Rosenknopper« i Autoen.

om Aftenen. Saadan skal det være, naar det skal være rigtigt.

Om Eftermiddagen er her saa stille i vor Verden; man skulde ikke tro, at en saadan Mængde Ungdom hørte til hos os. Paa et Par Undtagelser nær er alle Drengene i Byen, Pigerne da for den Sags Skyld ogsaa, undtagen dem, der har deres Arbejde i Hjemmet, og saa „Rosenknopperne“, de lærer Husgerning i Køkkenet eller hos Sypigen, der syr alle Husets Klæder. De kan allerede ikke saa lidt, nogle af dem gaar endogsaa med til Vask.

Desværre er der en af dem i Drengegruppen, der ogsaa „skulde ud“ efter Paaske, og det er Misak. Ham har jeg nu afstaaet til Kolonisations-Arbejdet ovre paa den anden Side af Eufrat, det skal han lede, og et større Offer kunde jeg da ikke bringe den Sag, end at skille mig ved Misak. Naturligvis er baade Mihran, til højre, og Gaszcyk, til venstre i Gruppen, udmærkede Arbejdere; men Misak var alligevel Nr. 1.

Mihran er jo vor Husfader. Han tager Del i Skolearbejdet, og desuden besørger han hele den armeniske Korrespondance, og den er stor. Takket være ham har vi kunnet finde saa mange af vore Flygtninges Slægtninge, at skønt Tallet af de Nyankommende stadigt er voksende, synker dog Antallet af dem, vi til enhver Tid har at sørge for, jævnt. Det er godt det samme, for Omkostningerne ved Opsøgningen og Rejsen til Aleppo er stadigt stigende, eftersom vi naar frem til Egne, der er vanskeligere at komme i Kast med. Saa meget bedre er det jo, at Optagelseshjemmet bliver billigere.

Men fremfor alt, hvilken Lykke skaber det ikke i mange Hjem, naar nogle af dets adskilte Medlemmer finder hinanden igen.

Vi faar nu ogsaa en Mængde Breve fra Mennesker, der søger efter deres Kære og kan give mere eller mindre præcise Oplysninger om deres Opholdssted. Det er et helt Arbejde at holde Orden paa dem og sende Bud til vore Agenter i de paagældende Egne. Mihran har da ogsaa nok at gøre fra Morgen til Aften.

Og hvad skal jeg sige om Gaszcyk? Han hjælper mig paa Kontoret, kører til Regeringen eller Konsulaterne, hvor

vi altid har en Masse Ting at ordne, sender Pakker af (hvad der med den brillante Forretningsgang her paa Stedet uvægerligt tager en hel Formiddag), tilser Værkstederne, besøger Stationerne, det varer jo Dage ad Gangen, for Tiden er hans Hovedbeskæftigelse Landbrugsmaskiner.

Hvordan vi i det Hele taget skal komme over Arbejdet her, det er fuldkommen ubegribeligt. Det mærkelige er, at vi, trods alt, saa nogenlunde følger med og ikke er helt bagud i alle Ting; men det kan nu da umuligt blive ved at gaa paa den Maade, vi *maa* have en Kontordame til September.

Det bliver en ny Byrde for de danske Armeniervenner, at de saa maa bekoste *to Udsendinge*.

Men foruden alt det har den danske Komité nu taget et Arbejde mere op, idet den har *aabnet et Børnehjem*. Det var egentlig det, jeg vilde fortælle om i denne Artikel; men man ved jo ikke, hvor man skal ende eller begynde, saa meget er der.

Dette Børnehjem er ligesom alt det andet vokset organisk ud af Virksomheden selv og med bydende Nødvendighed blevet lagt hen til os, idet der jo selvfølgelig kommer ikke saa faa Børn til Optagelseshjemmet.

Helt smaa er de selvfølgelig ikke; de maa jo være fødte i 1915 for at kunne komme os ved, og altsaa nu være mellem 9 og 14 Aar.

Det er jo muligt, at deres Slægt findes, skønt det just ikke er saa let at faa fat i den Traad, der skal lede os, da de tit daarligt nok ved, hvad de selv hedder, endsige da mere. Muhammedanerne har næsten altid givet dem et andet Navn, for at de helt skulde glemme deres Oprindelse. Alligevel lykkes det oftere, end man skulde tro.

Men hvis deres Slægt nu ikke findes, hvad skal der saa blive af dem? De kan umuligt blive selvforsørgende hverken i et halvt eller et helt Aar. I Begyndelsen tog det amerikanske Børnehjem her i Byen nogle; men nu indskrænker de selv Virksomheden og optager ikke flere.

I min Nød vendte jeg mig som sædvanlig til min egen Komité derhjemme og lagde Sagen frem for den, og den tog sig af Børnene.

Foreløbig er der 14, som Billedet

viser, det vil sige, nu er der egentlig kun 13; den enes Slægtninge dukkede uformodet op. Saa meget bedre. Der er flere, der snart skal ud af Optagelseshjemmet, og sætte dem paa Gaden hverken vil eller kan vi jo. Jeg har Lov til at tage indtil 25 paa Komitéens Regning, saa maa jeg jo haabe paa, at jeg kan komme ud af det.

Nu har vi ikke af den Grund aabnet et særligt Hjem, det vilde fordyre Arbejdet, og det maa vi frem for alt undgaa. Vi maa spare hver en Øre, vi kan; det er meget svært at faa Pengene til at række til, en af mine daglige Bekymringer, der er meget vanskeligere at bære, end Arbejdet selv.

Men Danskerne ejer Husgeraad og Sengetøj, fuldt tilstrækkeligt til deres Børn, Skole har de jo ogsaa, og Soveplads er der foreløbig nok af i den store, engelske Barak. Det drejer sig kun om at betale Pension til Optagelseshjemmet, saa kan Børnene leve med i vor store Verden og faa alt det, de trænger til for at forfremmes i Aar og Visdom og gode Sæder og blive rige paa glade og lyse Barndomsminder efter alt det tunge, de har gaaet igennem.

Hvad det er for et Mørke, der her ruger over Verden, og som vi er sat til at lyse op i, det vil vore Venner derhjemme først ret faa Kundskab om, naar jeg nu kommer til at fortælle om de enkelte Børn og deres Livsskæbner. Maatte det bidrage til at aabne Hjerterne for den store Opgave, vi her har faaet Lov til at tage saa virksom Del i.

Karen Jeppe.

Armeniens Historie.

En nyttig Haandbog.

„De danske Armeniervenner“ har i stigende Styrke følt, at vort Arbejde trængte til en mere varig Forstaaelse, en fastere Baggrund end den varme Strøm af god Vilje og Medfølelse for det armeniske Folks grænseløse Ulykke, som vi hidtil har mødt.

Vi har savnet i vort Oplysnings-

arbejde et mere grundigt og indholdsrigt Værk om Armenien og dets Folk.

Som en voldsom Strøm af Blod og Skrig, en hundredtusindfoldig Jammer, er det armeniske Folk styrtet ind i dansk Bevidsthed og Medfølelse. — Det er det almenmenneskelige, der er vakt til Lydhørhed — blandet med Skammen over at have overladt kristne Medmennesker til en saa umaalelig Lidelse i en Tid, hvor intet mere kan foregaa i det skjulte, hvor vi alle bliver Vidner og, hver efter sin Stilling medskyldig i alt det nedrige og forfærdende, der hænder.

Men skal vi bevare en levende Forbindelse, der varer udover Sindsstemninger, mellem os her i Danmark og det armeniske Folk, maa vi bygge en stærkere Forstaaelse op. Vi maa paa dansk eje et Bogværk, der kan give os værdifuld og sand Oplysning om det armeniske Folk, dets Land, dets Historie gennem Tiderne, vise dets Sjæl, saa vi bedre, mere fordomsfrit véd at forstaa og værdsætte.

En saadan Bog er det vor Hensigt at udgive nu i den kommende Vinter.

Vor Formand, Forfatteren Åge Meyer Benedictsens, har paataget sig dette Hverv. Ved sine Rejser i Armenien, sit udstrakte Kendskab til Orienten og sine Studier ejer han Mulighed for at udføre dette Arbejde.

Vi haaber at kunne udgive et Værk af Betydning. Rigt illustreret og med oplysende Kort vil det formentlig blive en Bog paa ca. 12 Ark, som dog for Sagens Skyld vil blive solgt saare billigt.

Vi skylder de øvrige danske Kredse, der kæmper for at hjælpe det mishandlede Folk, en stor Tak, fordi man derfra har lovet at overtage et betydeligt Antal Eksemplarer af Bogen og derved lette os de betydelige Udgifter ved Arbejdet. — Vi retter denne Tak til Formanden for Kristeligt Hjælpearbejde for Armenien, Sognepræst J. C. S. Willesen i Agri.

Formanden nævnte, at Frk. Jeppe nu vilde faa Bistand af en anden dansk Dame — Frk. *Grünhagen* —, der for Tiden opholdt sig i Syrien. Derved kunde Afsendelse af en dansk Medhjælper udskydes endnu en Tid. Iøvrigt har Frk. Jeppe som Medhjælper dels Misak, dels en Polak, der fører Regnskaerne o. s. v. Til Kontorarbejdet ønskede Frk. Jeppe endvidere nu en ung svejtsisk Dame.

Formanden omtalte „Armeniervennen“ — Bindeledet mellem Styrelsen og de interesserede Landet over — og det Net af Tillidsmænd, der nu udspændes over hele Landet. Der er ialt 65, som har givet Tilsagn om at støtte Sagen og derved yderligere underbygge Arbejdet for Armeniens Sag. Han sluttede med at mindes Foreningens Velgører, afdøde Fru *Olsen*, der i sit Testamente havde betænkt Armeniervennerne saa rigeligt, og med at takke Grosserer *Chr. Daell* for økonomisk Støtte og udmærket og initiativrig Ledelse af Agitations- og Indsamlingsarbejdet.

Kassereren, Prokurist *J. Malmstrøm*, aflagde Regnskabet, som vil findes andet Steds i Bladet. Der gaves enstemmig Decharge.

Til Styrelsen genvalgtes — paa Forslag af Sekretæren, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen* — enstemmig Sognepræst, Dr. phil. *Scharling* (Tostrup pr. Merløse) og Forretningsfører i K. F. U. K. Fru *Esther Brock*. Revisorerne genvalgtes ligeledes enstemmig.

Udenfor Dagsordenen fortalte Frk. *Henni Forchhammer* interessant om sit Arbejde for Armeniens Sag og for Frk. Jeppe i Folkeforbundet, og der veksledes en Række Bemærkninger mellem Frøkenen, Formanden og Forfatterinden Frk. *Ingeborg Maria Sick*.

Generalforsamlingen gav et godt Billede af Arbejdet i „De danske Armeniervenner“. Til næste Aar vil forhaabentlig mange af Sagens Venner stævne til København, saa Generalforsamlingen kan blive et virkeligt stort Aarsmøde, paa hvilket alle interesserede kan høre om og drøfte det danske Arbejde for Armeniens Sag.

Generalforsamlingen i De danske Armeniervenner.

Hvorledes der arbejdes hjemme og ude.

Den 14. Maj holdt De danske Armeniervenner ordinær Generalforsamling — den første bortset fra den konstituerende ifjor — i K. F. U. K.s Bygning i København. Foruden Styrelsens Medlemmer var der mødt nogle enkelte særlig interesserede Venner af Sagen fra Provinsen, Frk. *Forchhammer* og endnu nogle Medlemmer.

Overretssagfører *Lissau* havde venligst paataget sig at dirigere og gjorde det myndigt og elegant. Men Hvervet var let — Armeniervennernes Kreds er heldigvis ikke et af de Steder, hvor Tiden gaar med Strid, og hvor Bølgerne gaar højt, naar man samles for at drøfte den Sag, der samler os.

Om Arbejdet i 1923 blev der aflagt en omfattende og velformet Beretning af Formanden, Forfatteren *Åge Meyer Benedictsens*. I varme Ord skildrede han det armeniske Folks Nød — politisk og socialt — og det Arbejde, der gøres fra dansk Side

for at lindre en Brøkdal af Folkets Ulykke.

Politisk set er Arbejdet sket ved Støtte til den internationale Liga i Genève. Dernede arbejder Fru *Nalbandian* — hvis Artikler „Armeniervennen“s Læsere med Interesse følger — for sin afdøde Mands Landsmænd.

Socialt arbejder paa selve Aastedet Frk. *Jeppe*, der utrætteligt finder nye Veje til at fremhjelpe unge Armeniere og genrejse deres Livsmød — den sidste er en Landbrugskoloni (ved Euftrat), der skal føjes til det eksisterende Garveri og til den Systue, der allerede længe har været i Gang. Frk. *Jeppe*s Børnehjem — oprettet for de ved Mærkerne indsamlede Penge — er i fuld Drift (det er til 25 Børn), og Optagelseshjemmet, der er opretholdt ved Gaverne fra Folkeforbundet, har givet Ly for en hel Skare af Kvinder, der er undkomne fra tyrkiske Huse.

Fra mit Besøg i Aleppo.

Sekretæren i K. M. A.s Armenierarbejde, Frk. Inger Christensen, der sammen med Baronesse Schaffalitzky de Muckadell for nylig var i Palæstina og Syrien, har i et Brev til „Armeniervennen“s Redaktør givet nedenstaaende Beretning om sit Besøg i Aleppo:

K. M. A.s Formand, Baronesse Schaffalitzky, og jeg var ogsaa i Aleppo, hvor vor danske Missionær, Fru *Gryn-hagen*, har et Arbejde blandt Flygtningene i Lejrene, og paa samme Tid havde vi den Glæde at besøge Frk. Karen Jeppe og se lidt af hendes udmærkede Arbejde.

Aleppo ligger i en bar Egn midt i Ørkenen eller Steppen. Inde i Byen, der er synlig lavgvejs fra, hæver der sig en gammel Fæstningsvold med velbevarede Mure, omgivet af en nu udtørret Voldgrav. I sin Tid har Byen været begrænset af disse Mure; men det er længe siden, thi Aleppo er nu en stor By, delt i forskellige Kvarterer. Om Vinteren er der ustandselig Regn, saa den porøse Lerjord, der danner Gaderne, er et ufremkommeligt Ælte, mens Sommeren er bekendt, eller snarere berygtet, for sine stærke Sand- eller Støvstorme, der rejser sig hver Eftermiddag og indhyller hele Byen i et tæt Sky af klæbrigt Lerstøv, der hænger fast ved alt og alle. Hvor tæt man end lukker Husene, — og tæt er nu et temmelig ukendt Begreb i Orienten — trænger Støvet ind alle Vegne; det hjælper ikke, hvor meget man end tørrer af, saa man kan lige saa godt lade være, mener de Indfødte, i hvis Huse der, især i Landsbyerne, ligger et tommetykt Lag Støv, ligesom Klæder og Madvarer er dækkede af et Støvlag.

Ved vor Ankomst til Aleppo Onsdag den 9. April blev vi modtaget paa Banegaarden af vore Venner og blandt disse Frk. Jeppe, der — i Triumf havde jeg nær sagt — kørte os ud til sit Hus i Udkanten af Byen, hvor vi tilbragte en hyggelig og interessant Eftermiddag og Aften. Foruden at være „De danske Armeniervenner“s Udsending, har Frk. Jeppe jo Sæde i Folkeforbundets Kommission til Bekæmpelse af den „hvide Slavehandel“, og paa den Maade er Frk. Jeppe's vigtigste Arbejde blevet at hjælpe kristne armeniske Kvinder,

Piger og Drengene, der har været i eller kommer flygtende fra muhammedanske Hjem.

Hvilken sørgelig Historie har ikke alle disse? Det sværeste var at se, at næsten alle Kvinder og Smaapiger var tatoverede i Panden eller paa Kinderne og Hagen, et Mærke, de maa beholde hele deres Liv, og som altid maa minde dem om den Skændsel, de har gennemgaaet. Thi en Tyrk, en Muhammedaner, brændemærker sit Kvæg for at kende det igen, og til Kvæget eller snarere under Kvæget regnes Kvinder, der efter deres fattige religiøse Opfattelse ingen Sjæl har.

Frk. Jeppe's lille Hus er omgivet af en Mur, har en nyanlagt Have i Gaarden — Frk. Jeppe's Stolthed — med et Lysthus, der næsten fyldte hele Haven; op ad en snæver Trappe naar man hendes Lejlighed, to à tre ikke store, men hyggelige Stuer. Husfaderen og Husmoderen og den uundværlige og uvurderlige Misak, som man kender fra „Armeniervennen“s Feuilleton, samt Gaszcyk, Polakken, som baade er Sekretær og en dygtig og paalidelig Chauffør, samt et Par Plejemødre bor inden for Husets Omraade; paa den anden Side af Vejen ligger Barakkerne, der er en Gave fra det engelske „Røde Kors for Armenien“. Praktisk og godt indrettet var det hele og meget enkelt.

Da det endnu var i Arbejdstiden, var kun de nyligt ankomne og mindreaarige tilstede; de store Drengene var inde i Aleppo, hvor de lærer Haandværk, og de unge Piger var paa Syskolen. Frk. Jeppe er kendt viden om for sin Syskole, hvor de unge, armeniske Piger og Kvinder lærer de gamle, smukke armeniske Silkebroderier, en Kunst, der under Deportationstiden næsten var gaaet til Grunde. Med uendelig Flid og Dygtighed har Frk. Jeppe faaet fremstillet de vidunderligt smukke Mønstre med de ægte Farver, Silken farves med Urter, ogsaa en næsten

glemte Kunst, der her er kommet frem igen. Hvert Barn, hver ung har lidt saa meget; men her er der et Hjem, der gæstfrit aabner sine Døre for dem i 6 Maaneder, den Tid, Folkeforbundet har sat og efter hvilken de, der kom, skulde være i Stand til at ernære sig selv. Men da det tit hænder, det er mindreaarige, der kommer, saa kan de blive som saakaldte „danske“ Børn, hvis Underhold „De danske Armeniervenner“ sørger for.

Det var en sød lille Skare Børn, der her under Frk. Jeppe's Omsorg har deres Hjem, indtil den Tid kommer, hvor de ogsaa kan sørge for sig selv. „Det begynder“, fortæller Frk. Jeppe paa sin humoristiske Maade, „med, at de anskaffer en Tepotte“, d. v. s. sørger for den tørre Kost med de Penge, de begynder at tjene. De bor inde i Aleppo paa Hjemmet for unge og faar der Ophold og den varme Mad; det næste Skridt er, at de betaler for Middagsmaden og Logis, og tilsidst flytter de ud i deres eget Hjem, men bliver ved at faa Arbejdet fra Industriskolen.

Fru Gryn-hagen er begyndt at holde aabent Hus for unge Piger, og blandt disse er Frk. Jeppe's unge, som er hendes gode Venner, da hun ofte har været henne hos dem og talt med dem og holdt Andagter blandt dem.

Frk. Jeppe fortalte os mangt og meget om Armenierne i Syrien og deres Fremtidsudsigter, der er meget mørke; men hun haabede — i Begyndelsen i det smaa — at faa oprettet en lille Koloni ude i en af Landsbyerne og saaledes ogsaa paa den Maade komme dem til Hjælp. Har man af Selvsyn set Flygtningelejrene, ved man først, hvor stor Nød, der er. I Aleppo er der flere saadanne Lejre; den største rummer ca. 18,000 Mennesker, alle Armeniere, for Størstedelen blottet for alt. Man maa beundre deres utrolige Arbejds-evne, Myreflid og Nøjsomhed, at de blot nogenlunde kan klare sig; de tigger aldrig, undtagen om Arbejde, og det er vanskeligt at skaffe. Kan De tænke Dem en hel By, saadan er Lejren, med Gader — ja, at der er Gader, skyldes Regeringen, der for nogle Maaneder siden af sanitære Grunde bestemte, at der maatte skaffes Plads, da alle Beboerne laa klinet

tæt op ad hinanden, og saa beordredes der, at dør og dør skulde Husene rives ned og bygges op andre Steder. I Aleppo er „Husene“ kun af Ler eller af forrevne Sækkelærredspjalter, tit uden Tag, et Bytte for Storm og Regn, og i et saadant Hus bor flere Familier sammen. Det ene „Hus“ tæt op ad det andet paa den ujævne Lerjord, der gør, at Vejene i Regntiden er et ufremkommeligt Pløre af Mudder og om Sommeren indhyllede i Støv.

Naar Armenierne ankommer til Lejrene, maa de, hvis de ingen Penge har, tage til Takke med at bo i en stor Barak (Khan), hvor der bor en ca. 50 Familier. Lige over Jordgulvet er et Slags Brædegulv eller Hylde paa hver Side, i Midten en Vej af Jord, og der har hver Familie sin

Plads eller sin Baas, adskilte fra hinanden højst med en Snor med nogle Pjalter over. Hvilken Fare, baade moralsk og sanitært! Man kan forstaa, hvor meget det betyder, at der er et Hjem som Frk. Jeppe, der kan redde disse tit saa aandeligt forhutlede Mennesker, saa de ikke er henvist til at bo i Lejrene. En praktisk Haand og et varmt Hjerte har Frk. Jeppe, og naar hun fortæller af sin store Erfaring om det Folk, hun har viet sit Liv, forstaar man, at det er værd at gøre noget for, og hver Hjælp, der kan ydes Armenierne til Selvhjælp, vil bære Frugt og give mange af disse tit saa fortvivlede Stakler „en Fremtid og et Haab“, og det er det, de trænger til.

Inger Christensen.

Tilbageetoget.

En ejendommelig Situation i Paris. — Grækenlands Broderhaand. — 700 Drenges „Frelse“. — „Vort hellige Etchmiadzin.“

Af Inga Nalbandian.

Det Sted i Europa, hvor det politiske Arbejde for Armenien er centraliseret, og hvor Landets Repræsentation endnu opholder sig, er som bekendt Paris. Man tør nødtigt spaa i disse Tider; men efter de sidste Solemærker at dømme, er de to armeniske Delegationers Timer talte i Frankrigs Hovedstad. Efter Englands Anerkendelse af Sovjetregeringen vil Frankrigs i nær Fremtid følge. Bolchevikernes Repræsentant i Berlin, Armenieren A. Patmagrian, ligger for Tiden i Underhandling her i Paris om dette vigtige Spørgsmaal, og den Delegation, der indtil nu har repræsenteret de indenfor tyrkisk (og gammel armenisk) Omraade levende Armeniere og ligeledes repræsenteret Patriarkatet i Konstantinopel, og hvis Formand er den tidligere Udenrigsminister i Tyrkiet, Gabriel Nouradungian Effendi, befinder sig i den Anledning i følgende ejendommelige Situation: Ovennævnte Sovjet-Armenier fremhæver selvfølgelig alle „Fordelene“ ved Bolchevik-Styret i den armeniske Republik i Kaukasus. Vil man blot falde til Føje

i tilfredsstillende Omfang, skal alle rimelige Ønsker imødekommes, Sprog og Kirke respekteres o. s. v. Gamle Nouradungian har efterhaanden set sig tvunget til at kapitulere paa alle Punkter angaaende Armeniernes Stilling og Rettigheder indenfor tyrkisk Omraade (og hvorledes har han kunnet undgaa det, eftersom Stormagterne enstemmigt og skamløst har gjort det samme efter en endnu langt bredere Skala!).

Der har altsaa for Nouradungian ikke været andet at gøre end at vende Øjnene mod Republikken i Kaukasus, forberede en Indvandring af 50,000 Flygtninge til Republikens snevre Omraade o. s. v. Han har nu i disse Dage haft lange Forhandlinger med ovennævnte Moskva-Repræsentant i Berlin og overfor ham tilsyneladende opnaaet mange og gode Tilsagn om Sikkerhed for de store, filantropiske Hjælpearbejder. Men Forhandlingerne fik et Efterspil. Da det saa ud til, at de var naaet til Enighed, sagde Patmagrian: „Det er altsammen godt nok. Men vi stiller hertil en Betingelse: at

Deres Delegation opløses og forsvinder fra Paris.“ Dette var lidt af en Bombe for den erfarne, gamle Politiker. Men der vil vist ingen Vej være udenom; Sovjets Haand er haard, og om intet uventet indtræffer — f. Eks. det usandsynlige, at Frankrig skulde nægte Anerkendelsen af Sovjet — vil om nogle Maaneder „den nationale, armeniske Delegation i Paris“ tilhøre Historien. Dernæst vil „Republikken Armeniens Delegation“, hvis Formand indtil i Fjor var Republikens Grundlægger og Sèvres-Traktatens Underskriver, A. Aharonian, og i Øjeblikket er den tidligere Præsident i Erivan-Staten, A. Katissian, følge samme nødtvungne Tilbageetogets Vej. Det er logisk nok. For det første fordi i det Øjeblik, Frankrig anerkender Moskva, vil det ikke samtidigt anerkende nogen Repræsentant for en under Sovjet-Federationen hørende lille Republik. Det anerkender Moskva, følgelig ogsaa Erivan. Og for det andet: Moskva selv vilde aldrig taale nogen selvstændig, armenisk Repræsentant i Europa i det Øjeblik, det selv svinger sig i Sadlen som officielt anerkendt Regering. Hvor skulde en lille, fattig og blødende Vasal som den armeniske Stat kunne drømme om selvstændig Repræsentation, naar dens Herre og Mester breder sig i Højsædet og modtages som ligestillet af de europæiske Regeringer? Nej, ogsaa overfor denne Delegation, den der har kæmpet og blødt og siddet i Fængsel og lidt for Armeniens Ret vil Parolen lyde: Af Sted! bort fra Paris! bort fra de frie Mænds og de selvstændige Staters Rækker! dør har I intet at gøre, hvor længe I end har kæmpet derfor. Moskva skal nok sørge for jer — dersom I fortjener det! Hvis ikke — har vi Midler til at knække jer!

* * *

En bitter Skuffelse har Frankrig nylig voldt Armenierne. Det store, amerikanske Hjælpeværk, Near East Relief, har det sidste Aars Tid set sine Pengemidler mindskes i en foruroligende Grad (derfor Grundlæggelsen sidste Efteraar af den saakaldte „Sammenslutning“ mellem amerikansk og europæisk Hjælp for den nære Orient — blandt andet Armenien). N. E. R. har paa alle Omraader maattet indskrænke sine Virksomheder, simpli-

ficere sin Administration (gid den havde gjort det tidligere, mange Tusinde Kroner vilde da være sparet til Hjælp for de Hjemløse), ja endog delvis tømt sine Børnehjem og overladt Børnene til græsk og — fransk „Hjælp“. Hvor vilde ikke det store, retsindige Frankrig indigneres, dersom det vidste, at der indenfor dets Grænser drives Spekulation i unge, forældreløse armeniske Børn! Men først nogle Ord om Grækenlands Broderhaand. Ingen Ord er for stærke til at berømme den Uselvskhed, hvormed Landets forarmede Regering — efter at have været i Krig og Borgerkrig uden Ophør fra 1912 til 1923! — har stillet sig overfor den vældige Flygtninge-Invasion, der fulgte Krigen i Lilleasien, og efter Smyrna-Katastrofen. Alene fra Juli 1922 til 31. Jan. 1924 har Regeringen anvendt 332,672,185 Drachmer til midlertidig Hjælp til de armeniske Flygtninge og 168,233,830 Dr. til Installering af de vældige Flygtringelejre i Athen og paa de græske Øer, særlig Syra; ialt 500,906,015 Dr. Foruden disse kontante Summer maa tilføjes for 470,000,000 Dr. Hjælp i Naturalier. Det giver en samlet Sum af 970,906,015 Dr. = 3,883,624 Pd. Sterling! Eller i danske Penge omtrent 100 Millioner Kroner. Blåndt de offentlige Bygninger, som er stillet til de Hjemløses Raadighed, er Kong Georgs gamle Palæ i Athen, der er indrettet som Centralstation for hele Hjelpearbejdet. Andre Autoriteter har fulgt Regeringens beundringsværdige Holdning: givet fri Rejse i Jernbaner og Sporvogne til alle Flygtningene, gratis Porto, Telefon og Telegraf endog til Udlandet, og til Transport af Levnedsmidler er ikke blot stillet et Dampskib gratis til Raadighed, men i over et Aar har Regeringen betalt dets Personale og Kul. Den har endvidere indrettet vældige Lejre, hvor Flygtningene — nogle Steder flere Tusinde i hver — lever i Telte eller Barakker af Træ eller Ler, og derefter lidt efter lidt opført hele smaa Byer, der rummer fra 15 til 30,000 Indbyggere.

Noget anderledes har Frankrig stillet sig!

Hvem drejer det sig da om dør? Aa, i Øjeblikket blot om 700 unge Drengene fra 16 til 18—19 Aar, forældreløse og hjemløse. Men det er

700 Menneskeskæbner, og det er 700 fremtidige armeniske Hjem, det gælder. Hvordan er da de Forhold, under hvilke disse Drengene lever? „Near East Relief“ har sluttet en Overenskomst med det franske Indenrigsministerium, i Følge hvilken alle disse unge Armeniere, som efter 2—3, stundom 4 Deportationer havde haft Ly i de amerikanske Børnehjem, „overgives“ til Arbejde paa franske Bøndergaarde. Det drejer sig om de Departementer, som har lidt mest under Krigens Mandefald . . . det drejer sig om de fattigste Bønder, der ikke har Raad til betalt Arbejdskraft . . . heller ikke til at lade deres Folk leve under sunde Forhold eller faa god og tilstrækkelig Kost . . . og det drejer sig om Kommuner, hvor en almægtig, lokal Embedsmand eller Gejstlig ved højere Ordre er udstyret med diktatorisk Myndighed til at stille visse Betingelser for dette slavemæssige System. Til disse Betingelser hører, at Drengene aldrig maa indlogeres to paa samme Gaard, for de maa ikke kunne ophidse hinanden til Flugt, og de skal glemme deres Sprog (eller tale det med Faarene og Svinene, om de vil) og at de ikke faar Løn til saa meget som et Frimærke — for de maa ikke i Breve klage over deres Kaar. D. v. s., det hedder sig, at der efter et Aars slavehaardt Slid vil blive udbetalt dem 500 Frcs. (ca. 170 Kr.); denne Sum deponeres imidlertid i den lokale kommunale Tilsynsmands Pengeskab. Men disse unge, armeniske Viljer lader sig ikke bøje saa let. Nogle af Drengene undløb, gemte sig i Omegnen, overnattede i Skove i Vinterens Kulde og Sne, naaede en By, fandt Landsmænd, fik Breve af Sted til Amerika til Slægtinge, og til Paris. Forholdene kom for Dagen i den armeniske Presse i De Forenede Stater. Delegationen i Paris, som havde været Mellemand mellem Near East Relief og den franske Regering, kunde ikke lukke Øjnene, hvor ængstelig den end — bl. a. paa Grund af ovenanførte Fare for Fjernelse fra Paris — er for at støde den franske Regering for Hovedet. Men „Folkets Røst“ lød gennem disse unge Mænd, der levede i skjult Slaveri mellem Frankrigs fattigste Bønder. Gamle Nouradungian maatte give efter og samtykke i at sende en armenisk In-

spektor til en af de paagældende Provinser. En fremragende, ung Armenier i Paris, bekendt for sin Takt og Koldblodighed, blev valgt. „Kun han kan udføre dette delikate Ærinde“, sagde Nouradungian, da han under store Betæneligheder maatte indvillige i dette Skridt.

Fra denne Armenier, som jeg har kendt i 15 Aar, har jeg min Viden. Jeg var i Paris de sidste 8 Dage af Maj. Han opsøgte mig; sagde han maatte tale med mig. Saa fik jeg det hele at vide. Det var som et Pust fra Jesuiternes Tid.

„Jeg kom dertil i Sne og Søle og Mørke,“ fortalte han, „til et af de Departementer, der ialt har opslugt 60 af vore store Drengene. Jeg havde et Brev fra Delegationen med. Men nej! Da jeg fik Adgang til den Mand, der har Overopsyn med Drengene og sidder inde med Ministeriets Ordre, en Abbed, der samtidig er Sagfører (!), svarede han mig kort og afvisende, at jeg kunde ikke faa Drengene at se. Det var forbudt i Reglementet. Ingen „fremmed“ maatte faa Adgang til at tale med dem. Jeg maatte indhente Tilladelsen i Indenrigsministeriet. Alt, hvad jeg sagde, var unyttigt. Han beklagede meget — men jeg kunde ligesaa godt straks rejse tilbage til Paris, min Rejse var spildt Ulejlighed, Punktum. Saa overnattede jeg paa et lille Hotel og gik næste Morgen ud paa egen Haand. Jeg kom til en lille Gaard, snavset, elendig og vanrøgtet: Om her fandtes en armenisk Dreng, og om jeg kunde komme til at tale med ham? Nej. Det kunde ikke tillades. Jeg fandt en anden Gaard. Jeg tog Lejligheden i Agt og henvendte mig til en gammel Arbejdsmand. Samme. Spørgsmaal. Han trak paa Skuldrene. Jo — de havde nok en armenisk Tjenestedreng her, men —. Det lykkedes mig tilsidst at faa ham til at kalde paa Drengen.

„Karl!“ raabte han. „Karl! kom her!“

Lidt efter stod min Landsmand foran mig — snavset og pjaltet og med store, forgræmmede Øjne.

„Goddag, min Dreng,“ sagde jeg. „Naa — saa du hedder Karl?“

Han svarede mig sagte og fast paa armenisk:

„Garabed er mit Navn — men de kalder mig Karl.“

Jeg havde egentlig set og hørt og forstaaet nok. Jeg vilde ikke udsætte ham for Straf, talte endnu kun et Øjeblik med ham. Den gamle Mand, som stod i Nærheden ved sit Arbejde, raabte, at han skulde gaa tilbage til sit. Han havde vel faaet Skrupler, da han hørte Drengen tale det „fremmede“ Sprog. Jeg spurgte ham blot: „Er det sandt, at I bliver pisket, dersom I prøver paa at flygte?“ „Ja,“ sagde han med en Stemme, som om han aflagde Ed. Jeg bad ham være ved godt Mod. Men da jeg vandrede tilbage ad de opblødte Veje, havde jeg Lyst til at græde —“.

Saa indsendte han sin Rapport til Delegationen. Den har endnu ikke turdet røre sig af Stedet. . . .

Jeg maa tilføje, at det drejer sig her om Drengene, der alle er Elite-Børn fra de amerikanske Børnehjem, udvalgte blandt de bedst begavede, de dygtigste, de mest lovende! Dette er det Liv, man har beredt dem i Humanitetens og Kulturens Midte! Det er den Tryghed, den Fred, man har beredt disse Hjemløse, der har mistet alt! Det er de Studier, den Udvikling, man har kunnet ofre paa disse unge Hjerner!

Men i saadanne Tilfælde er det, at den internationale, filarmeniske Liga i Genève har sin Mission, sit Ansvar, sin Myndighed og sin Pligt. Den tæller i sin Eksekutiv-Komité en fransk Senator . . . og et Medlem af Near East Relief . . . saa Sagen er ikke uden store Vanskeligheder. Det er absolut en af de allermest delikate Opgaver, Ligaen endnu har staaet overfor. Men den er fast bestemt paa at forsøge alt for at faa disse 700 unge Drengene befriet. Hvor der er en Vilje, er der en Vej. Penge hører der jo ogsaa til, foruden Energi — og dem har Ligaen kun meget faa af. Glade er vi for „De danske Armeniervenner“s aarlige Bidrag paa 500 Kr. Men det forslaar ikke til at befri disse Drengene. Lykkes det, skal jeg senere meddele det i „Armeniervennen“.

* * *

Den gamle, armeniske Præst i Paris sad og fortalte mig om de frygtelige Uger i Vinter i hans Kirke, da Hundreder af Flygtninge fra Marseille,

sultende og halvnøgne og arbejdsløse og fortvivlede, kom dragende i pjaltede Skarer for at søge Hjælp hos deres Kirke i Paris og i Nætter og Dage maatte campere i Kirkens aabne Gaard, i dens Kældre og Modtagelsesrum. Den gamle Mands Kraft og Energi er usvækket; hans Trofasthed overfor dem, der staar hans Hjerte nær, er den samme gennem de mange Aar. Nu staar han foran en stor Rejse; han skal drage til det hellige Etchmiadzin og salves til Biskop. Han taler med dyb Ærefrygt om at skulle stedes for selve Catholicos, Nationens Øverste og Patriarkernes Hoved. Hver Gang han nævner „vort hellige Etchmiadzin“ bøjer han sig dybt og gør Korsets Tegn over Brystets hvide Skæg. Det er blevet hvidt, siden jeg første Gang lærte ham at kende; under Deportationerne mistede han mange af sine Nærmeste, bl. a. sin yngste Datter, som, forfulgt af Tyrkerne, sprang i Floden med sine to smaa Børn i Armene. Men andre Børn og Børnebørn har han hos sig her i sit lille Hjem bag Kirken, ialt 11 Personer. Nu søger han Husværelse ved Tanken om at skulle opleve at se den hellige Moderkirke i Etchmiadzin. Det vil blive en besværlig Rejse for den gamle Mand, der ledsaget af en yngre Præst skal rejse gennem Tyskland og Rusland. Han har hverken tysk eller russisk. Men det er hans mindste Sorg.

„Guds Valg er faldet paa mig til endnu en Tid at bringe hans ulykkelige Børn Trøst og Hjælp,“ sagde han. „Jeg vil hente nyt Mod og Kraft derovre — i vort hellige Etchmiadzin. Hans Navn være lovet derfor.“

En Appel.

Vil Folkenes Forbund svigte?

Da det forlyder, at Folkenes Forbund vil ophøre med Bevillingerne til det Hjelpearbejde, der gaar ud ud paa at redde de kristne Kvinder og Børn, som blev bortført under Massakrerne, har vor Formand, Hr. Åge Meyer Benedictsen, rettet en Henvendelse til Lord *Parmour*, som er Medlem af Folkeforbundets Raad.

Det hedder i Henvendelsen bl. a.: Det er kommet til vort Kendskab, at Folkeforbundet næste Aar ikke vil bevilge den Sum, der er nødvendig til Opretholdelse af det Arbejde, som Forbundet begyndte for nogle Aar siden til Støtte for armeniske Flygtninge. En af Folkeforbundets Delegerede i denne Sag er vor Landsmandinde, Frk. Karen Jeppe, hvis dygtige og anstrengende Arbejde for at udfri og hjælpe bortførte armeniske Kvinder, Forbundet nøje kender gennem de foreliggende Rapporter. Paa en forsigtig og af Folkeforbundet anerkendt Maade har hun opsamlet en Mængde Flygtninge — i den sidste Tid kommer der til hendes Optagelseshjem omtrent 20 Flygtninge ugentlig. Hun arbejder og hjælper i Forvisningen om fortsat materiel og moralsk Støtte fra Folkeforbundet, og hvis man vilde ophøre med at støtte hendes Virksomhed, vilde den være truet med Ødelæggelse. Vi danske kan ikke alene opretholde dette Arbejde, som blev paalagt hende af Folkeforbundet. Vi haaber, at Gladstones Fædreland vil gøre alt for, at Arbejdet ikke ødelægges, og at man dog vil fortsætte at gøre en lille Smule for det saa grusomt mishandlede armeniske Folk.

En skandaløs Retssag.

Amerikansk Uvidenhed.

De Forenede Stater, der gør alt for at begrænse Indvandringen fra Syd- og Østeuropa og som vil spærre fuldstændig af for „farvede“ Nationer, der ikke mere maa faa amerikansk Borgerret, synes at være blevne betænkelige ved den Forbitrelse, de nye Love — som Præsidenten til det sidste modsatte sig — har vakt i Japan, mod hvilket Land Reglerne i første Række er rettet. For at forsone Japannerne og for at vise, at man ikke særlig er anti-japanske, er der i Portland (Oregon) anlagt en Sag — som senere gaar til Højesteret i Washington — under hvilken Myndighederne ønsker Kendelse for, at ogsaa Armenierne — som jo staar uden officiel

Beskyttelse — er „coloured people“.

Vor Formand, Hr. *Åge Meyer Benedictsen*, har sendt den indstævnte Parts — Armeniernes — Forsvarer, Mr. *Vartan Malcolm*, et Brev, i hvilket han paaviser den Uvidenhed, Anklageren gør sig skyldig i ved at henføre Armenierne til de farvede Racer. Det er, skriver Hr. Benedictsen, en fastslaaet Kendsgerning, at Armenierne hører til samme Race som Europæerne, som de staar nær i Fysik som i Sprog og Religion. Socialt og politisk hører de sammen med de sydeuropæiske Folk, Italienerne, Grækere etc. Spørgsmaalet om, hvilken Race de hører til, eksisterer i Virkeligheden slet ikke. De, der har rejst gennem Armenien, kan iøvrigt bevidne, at selvom Flertallet af Armenierne er mørke som f. Eks. Spanierne, er der f. Eks. i Bitlis ikke ubetydelige Dele af Befolkningen, der er lys og blaaøjet og staar den nord-europæiske Type nærmere end den sydeuropæiske.

Hr. Benedictsen slutter sin Skrivelse til Sagføreren med at udtale Haabet om, at Sandheden vil sejre i denne mærkelige Sag.

Kendte Armeniervenner i Genève.

Ved et Møde af Armeniervenner i Genève den 25. April toges ovenstaaende Fotografi. Fra venstre til højre ses i nederste Række: *Charles V. Vickrey* (New York), Professor *Edouard Naville*, Fru *Inga Nalbandian*, og i øverste Række: Pastor *Paul Berron* (Strasbourg), *A. Krafft-Bonnard*, *L. Pachalian* (Den nationale armeniske Delegation i Paris), *Gordon L. Berry*.

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Paa den Maade kom de over den værste Nød; men Mennesket lever jo ikke af Brød alene. Der manglede meget andet.

Byens egentlig betydende Tyrker havde ikke taget Del i Pøbelangrebet, først og fremmest fordi de vidste, at Armenierne havde Vaaben. De indsaa ikke, af hvilken Grund de skulde lade sig slaa ihjel af Armenierne. Der var jo andre Maader nok at udnytte dem paa, der var langt ufarligere.

Mange af Tyrkerne havde i det Hele taget stillet sig ret køligt til Mollahernes Agitation. Det forekom dem meget ufornuftigt saadan over en lav Sko at ville slaa Armenierne ihjel. Det var nu en Gang saadan, at det var Armeniernes Hænders Arbejde, der gjorde Livet behageligt at

leve. Det var da en underlig Uforstand at slaa sine egne Slaver ihjel, man kunde lige saa gerne tænke paa at tage Livet af sine Æsler.

Men naturligvis, der var jo Forskel. Man kunde aldrig forestille sig, at Æslerne voksede en over Hovedet, Armenierne derimod nok. Og dette sidste var et Punkt at tage under Overvejelse, om de ikke var i Færd med det.

I Grunden frygtede Tyrkerne Armenierne. De tænkte sig just ikke, at de med Vaabenmagt vilde overfalde dem; men de var ikke til at faa Bugt med. Man kunde trykke dem og fordele dem, de satte sig ikke aabenlyst til Modværge; men de bøjede af og stak saa Hovedet op et andet Sted. Det var, som Anekdoten fortalte:

„En Armenier blev paa Vejen overfaldet af en muhamedansk Røver, der ikke blot tog hans Penge, men endog klædte ham helt af.

Da der ikke var en Trævl paa ham, vendte han sig til Røveren: „Du har jo ikke taget mit Guldarmaand!“

„Hvad for noget?“ spurgte denne bestyrtet og begyndte at søge igen, „jeg kan intet Armbaand se“.

„Jo, det er mit Haandværk. Ved det kan jeg skaffe mig alt det igen, som Du har taget, og meget mere til; men naar Du har slidt de Klæder, Du tog fra mig, kan Du gaa med Dine gamle Laser igen.“

Ja, det var en sand Historie. Tyrken havde kun sit Sværd. Armenieren havde sine flittige Hænder, sin gode Forstand og sit mangfoldige Haandværkstøj; han havde fremfor alt en ukuelig Energi og en Jærnvilje til at komme frem.

Og Tyrken følte instinktivt, at denne Kraft var større end hans, det var den, der skulde arve Jorden.

Trængte den ham ikke allerede fra

Nøden blandt Flygtningene.

Af et Brev fra Frk. Jacobsen om Anvendelsen af Gaven fra De danske Armeniervenner.

Vi gengiver nedenfor Brudstykker af et interessant Brev, vor Formand har modtaget fra K. M. A.s Medarbejder, Frk. Jacobsen, i Sidon i Syrien:

Danish Birds Nest.
Sidon, i April 1924.

I længere Tid har jeg villet skrive til Dem for at fortælle Dem lidt om, hvordan en Del af „De danske Armeniervenner“'s store Gave er blevet anvendt i Løbet af den Vinter, som nu er gaaet; men jeg har gerne villet sende Dem nogle Billeder, og derfor er Brevet blevet udsat Gang paa Gang.

Først vil jeg gerne sende Dem og alle Giverne en kærlig Tak fra alle de Smaa og deres Mødre. Gaven har bragt Liv og Lys ind i mange Menneskers Liv, som ellers vilde have sultet og lidt.

Der har været og er endnu megen Nød, fordi der stadig kommer Flygtninge fra det indre af Tyrkiet; de kommer saa godt som blottede for alt, og det amerikanske Hjælpeselskab, som tidligere har hjulpet de allermest

trængende, har ikke kunnet hjælpe sidste Vinter paa Grund af Penge-mangel.

Mange, ja de allerfleste af de Flygtninge, som sidste Sommer og Efteraar kom fra det indre af Landet, blev efter deres Ankomst til Beyrut angrebet af tropisk Malaria. Hele Familier laa meget syge af høj Feber —, som, hvis de ikke fik Hjælp i Løbet af nogle Uger, vilde gøre dem ganske hjælpeløse — og mange døde.

Jeg tog en Dag til Beyrut for at se til Flygtningene, gik fra Telt til Telt; i hvert eneste fandt jeg syge. Der var Steder, hvor alle laa ganske udtærede hen. En Familie, som bestod af Mand, Kone og 5 Børn, var alle syge paa nær en lille 5 Aars Pige. Manden var saa svag, at han ikke kunde tale saa tydeligt, at man kunde forstaa det. Konen lignede et

Skelet, og medens jeg var der, havde hun en svær Kulderystelse, som vilde blive efterfulgt af en rasende Feber. Paa Jordan laa 4 Børn i Pjalter, alle med Feber og den mindste med stærkt opsvulmet Mave — Resultatet af Sult og Feber og Tegn paa, at der ikke er meget Haab om, at Barnet kan leve. Taget over dem bestod af et Stykke laset Sækkelærred, som det regnede gennem, og da de laa paa selve Jordan, kan det let forstaas, i hvad Tilstand jeg fandt dem. Det havde regnet, og Jordan var forvandlet til Mudder. Klæder havde de ikke mange af, og ingen havde Kræfter til at faa det vaade Tøj hængt udenfor, hvor Solen igen skinnede. Mad var der ikke, laane kunde de ikke — de skyldte allerede 10 syriske Pund bort — saa den lille 5 Aars Pige, som endnu ikke havde faaet Feber, blev sendt ud for at tigge lidt Brød. Da jeg saa al den Elendighed, tænkte jeg, her vil de danske Armeniervenner være glad for at hjælpe, saa jeg gav en armenisk Koné, som jeg kendte, og som jeg vidste, jeg kunde stole paa, Penge til at faa et Tag paa deres Telt, og Manden gav jeg Penge, saa de kunde faa Medicin og Mad. Den

Mødet fandt Sted i Huset hos en af de mest formaaende Tyrker og var fuldstændig uofficielt, idet hverken nogen Repræsentant fra Regeringen, ej heller den armeniske Vartabed var til Stede.

Tyrkerne var komne først, og en af dem havde personligt afhentet Armenierne, for at de skulde føle sig fuldkommen trygge ogsaa uden for deres eget Kvarter. Forsamlingen modtog dem meget venligt, men alvorligt og højtideligt, ganske paa den Maade, der er Skik i Sørgehuse.

Da Armenierne var komne vel til Sæde, og de havde hilst paa hinanden, begyndte Tyrkerne at spørge dem ud om deres Tab. Der var nogle af dem, der var dræbte paa Torvet, som Forsamlingen kendte godt, og som rettelig burde have været blandt Armeniernes Repræsentanter ved denne Lejlighed. Da deres Navne var nævnte, hilste Tyrkerne de tilbageblevne med den Hilsen, som altid bruges, naar Dødsfald omtales: „Gid I maa blive i Live!“ Og nu sad de en Stund

tavse, nogle tilhyllede endog deres Ansigter. Det var Tegnet paa, at de sørgede over de afdøde.

Endelig tog en af de ældste Tyrker paa hele Forsamlingens Vegne Ordet og sagde med en Stemme, der endnu syntes at skælve af Bevægelse:

„Gud straffe de skyldige! Deres Øjne skal blive blinde og deres Arne sønderbrydes! Ved Allah! Bedros Aghas Død gaar mig saa nær, som om det var en af mine egne Slægtninge, Gud havde taget.

Og hvilken Ulykke har de ikke bragt over vor Stad, da de saaede Mistro mellem Jer og os og ødelagde vor blomstrende Basar.

Maaske er det end ikke det værste, de har udrettet. Det skete er blevet indberettet til Konstantinopel, og disse „Fremmede“, som intet forstaa af Livet paa vor Egn, maa have formet Indberetningen saaledes, at I nu staa som de skyldige, og Sultanens Vrede er rettet mod Jer.

Vi blev maalløse, da vi hørte det, ingen vidste jo bedre end vi, at I kun

var i Jer gode Ret, da I forsvarede Jer. Hvad andet kunde I gøre? Vi blev saa glade, da I sendte disse „Dyr“ bort med braadne Pander. Hvem ved ikke, at Turen var kommet til os, naar de var færdige med Jer, og vi gik i stor Angst for vort Liv. Dog, I har jo tappert afværget den fælles Fare denne Gang.

Ogsaa er vi meget lykkelige over, at I kendte vort redelige Sindelag og vendte Jer til os, for at vi ved fælles Kræfter kan faa oprettet taalelige Tilstande igen. Vi maa jo holde ubrødeligt sammen; for vi skal gøre Front til to Sider, imod Kurderne og Araberne, disse Æsler i Menneskeskikkelse, der intet har forud for Markens Dyr andet end Sproget, og mod de „Fremmede“, der kun søger deres egen Fordel og slet ikke er betænkt paa vort Vel.

Ja, vi taler jo til Jer i Fortrolighed. Kom det for de „Fremmedes“ Øren, ved vi jo nok, det vilde koste os vor Hals; men Sandheden skal dog frem alligevel.

Paa Legepladsen med de smaa.

lille 5 Aars Sirannah tog jeg med hjem, for at hun ikke ogsaa skulde blive angrebet af den frygtelige Feber. Nu har hun været hos os i 5 Maaneder, og Medicinen og Maden hjalp de større Søskende, saa de nu igen er nogenlunde raske. Faderen, som er Skomager, har af og til været saa lykkelig at faa lidt Arbejde, og hvis ikke den frygtelige Feber igen kommer, haaber han paa selv at kunne forsørge sine Børn.

En Dag kom en yngre Kone slæbende henad Landevejen med sine to smaa Børn. Det var lykkedes hende at komme bort fra Tyrkerne; men hendes Mand var myrdet. Denne Mor med sine to smaa, en lille Dreng paa 2 Aar og en lille Pige paa 4 Aar, havde lidt og sultet paa den lange og farefulde Rejse, de havde maattet gøre til Fods.

Moderen var udmattet, den lille Dreng syg og meget tynd, den yn-

dige, lille Neuritza var den, der havde holdt bedst ud; men de havde intet andet end de Pjalter, de havde paa, ingen Mad, ikke et Sted at bo, ikke engang et lille Telt af pjaltet Sækkelærred, og ingen Venner. Alt saa saa mørkt ud! Saa kom Hjælpen; en Dreng, som havde været i Børnehjemmet, men som nu var stor nok til at kunne arbejde, havde lejet et lille Rum, hvor han og en anden Dreng boede sammen. Om Aftenen paa Vejen hjem efter en lang Dags strengt Arbejde hos Syrerne, fandt han den stakkels Mor med sine to smaa, og da han hørte, at de ingen Steder havde at gaa hen og intet Brød havde at spise, tog han dem med hjem og delte sit lille Rum og sit Brød med dem.

Efter nogle Dages Forløb havde Syrerer ikke mere Arbejde for Drengen, og han kunde ikke længere skaffe Brød til de tre. Jeg fik saa de to Smaa ind paa vort Hjem her og betaler for dem af de Penge, som Armeniervenerne sendte mig. Begge Børnene var syge, da de kom; den lille Dreng, Harutune, saa helt uhyggelig ud — elendig tynd og det ene Øje blindt —, den lille, yndige Neu-

Nu har vi da ogsaa syntes, at vi for vort aarelange Venskabs Skyld var Jeres naturlige Værger imod dem, og vi begyndte paa Jeres Vegne at forhandle med dem om Fredsbetingelser.

De Penge, I sendte os, har vi givet dem. Saadanne Mennesker har jo kun Sans for at fylde deres Pung og udsuge Landet.

Da de havde faaet dem, sagde de endelig, at hvis I afleverede Jeres Vaaben, skulde de melde til Konstantinopel, at alt var i Orden, og tillige forstærke Militærvagterne her i Byen for at beskytte os alle mod Pøbelen.

Vi stred meget imod denne Betingelse med Vaabnene; for vi mister jo vor halve Modstandskraft, naar I er ubevæbnede. Men i det Stykke var de ubøjelige. Saa lod vi dem gøre Ed paa Koranen, at de vilde opfylde deres Løfter, naar de fik Vaabnene, og Eden aflagde de.

Længere kunde vi ikke komme med dem. Det er de Betingelser, vi har kunnet opnaa, og som vi vil

drøfte i Forening."

Saa blev der Tavshed, og Armenierne overvejede Situationen.

Der var Momenter i Tyrkens Tale, der forekom dem forstandige, og som tillige i høj Grad smigrede deres Forfængelighed. Det var dem meget behageligt, at deres Herrer nu endelig havde indset deres Værd og fandt større Fordel ved at slutte sig til dem end til deres egne Trosfæller. Og det var rigtigt, at Tyrkernes velforstaede Interesser maatte drive dem til den Side.

Over for Landbefolkningen, som begge Parter havde Fordel af at udnytte, hver paa sin Maade: Tyrkerne ved voldeligt at tage fra dem ved enhver af de mange Lejligheder, hele det korrumpereede Statssystem gav dem i Hænde, Armenierne ved at benytte deres Ukyndighed i Forretningslivet og deres kroniske Mangel paa rede Penge. Det kunde være begge Parter lige magtpaaliggende at holde dem nede ved alle Midler, det var klart nok.

Ikke mindre sandt var det, at de maatte gøre fælles Front over for de „Fremmede“, det vilde sige Byens Mutessarif, Politimester og Gendarmekommandanten. Disse 3 Poster var de eneste, hvortil der udkrævedes nogen Eksamen, og de blev besatte med Folk fra andre Byer, mens Urfas Borgere selv varetog alt det andet.

Indehaverne af disse Embeder havde for at komme i Besiddelse af dem „smurt“ godt i Konstantinopel, og den Tid, de havde dem i Hænde, benyttede de da ogsaa til at berige sig paa enhver Maade. Dertil kom, at de kun blev kort Tid, i Reglen blev de efter et Aars Forløb forflyttede andet Steds hen. De lærte saaledes aldrig Egnen rigtig at kende, og havde man endelig ved store pekuniære Ofre sikret sig en af dem og nu skulde til at nyde Frugterne af det, saa var han pludselig borte, og man maatte til at begynde med en anden.

Det var en stor Plage for dem allesammen, det var rigtigt nok; men

Harutune (×) og Neuritza (××) et Par Dage efter Ankomsten.

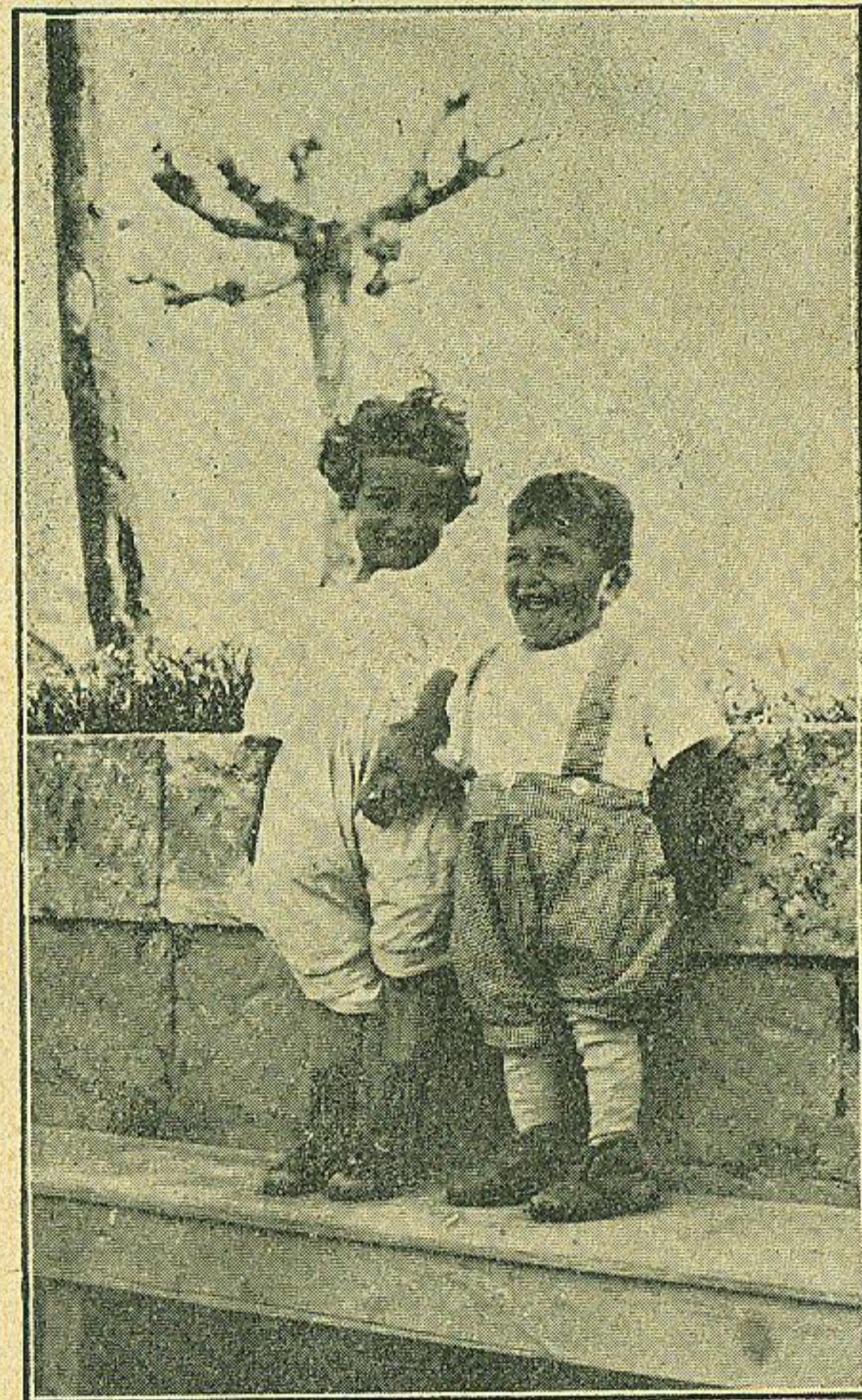
ritza med de kærlige Øjne og de lyse Krøller havde i lang Tid Feber. De kom begge ind paa vort lille Sygehus, hvor de laa henvend to Maaneder. Efter at de havde været der en tre Uger, var der en Morgen, jeg stod inde i Stuen, saa raabte lille Neuritza: „Mamma, Mamma, se, Harutune smiler!“ og den lille Pige straaled af Glæde. Jeg spurgte hende: „Har du aldrig før set Harutune smile?“ Hun svarede Nej. Nu er de begge raske,

og man ser nu næsten aldrig lille Harutune, uden at hans lille Ansigt er et stort Smil. Han har faaet Kød paa sin lille Krop, og Øjet, som vi troede var helt blindt, er der Haab om, at han kan komme til at se lidt med; dets Tilstand var ogsaa Resultatet af Sult.

De to Smaa vilde jeg saa gerne, om jeg maatte beholde. Jeg har betalt for dem for 6 Maaneder; der er nu kun to Maaneder tilbage. Moderen

lykkes det engang eller to om Ugen at finde lidt Arbejde, og hun kan derved opholde Livet; men hun kan ikke dermed forsørge sine Børn.

Det vilde tage for megen Plads at fortælle om alle de enkelte, som er bleven hjulpe. Over 50 Mødre har i Vinterens Løb faaet Hjælp til deres

Neuritza og Harutune nu.

forbavsende var alligevel den Lige-fremhed, hvormed Tyrken havde udtalt sin Mening. Det kunde dog ellers blive farligt nok for ham, hvis det kom ud, og den Tillid, han havde vist Armenierne, forfejlede ikke sin Virkning paa dem. Det var et Tegn paa hans uskrømtede Venkab, han i det mindste havde i Sinde at staa Last og Brast med dem.

Hvad nu Pengesagen angik, saa troede Armenierne egentlig ikke, at Tyrkerne havde givet Mutessarifen Penge. Dem havde de vistnok selv beholdt. Maaden, de sagde det paa, var kun en stille Opfordring til Armenierne om at sende flere, da de altsaa havde „lagt dem ud“, de havde faaet, og dog ogsaa selv „maatte have noget for deres Ulejlighed“. Men at de aabent vedkendte sig at have modtaget Pengene, var en klar Udtalelse om, at de vilde ordne Sagen i Mindelighed.

Dette med Bestikkelser havde i Orienten sine faste, om end uskrevne Love. Bestikkelsen var Lønnen for et

vist Arbejde, den blev blot betalt forud. Tog nogen imod den, saa betød det, at han paatog sig Arbejdet. Viste det sig siden, at det havde oversteget hans Kræfter, betaltes Pengene tilbage. Det var for saa vidt et reelt Forretningsforhold.

Det, Tyrken havde sagt, betød nu altsaa saa meget som, at de vilde skaffe Orden til alle Sider; men at de fandt Betalingen for ringe. Nu, det var ikke svært at ordne. Paa nogle Tusinde Piastre mer eller mindre kom det ikke an, dem laa der nok af baade i Sølv og Guld oppe i Armenierkvarteret. Sagen var blot, om de kunde stole paa Tyrkerne, og det kunde jo nok være et vanskeligt Punkt. Dog, deres venlige Ord og hele deres imødekommende Væsen havde smigret Armenierne og taget deres Kritik fangen. Det gik naturligvis heller ikke an at udtale Mistillid til Tyrkernes Ord, det vilde have været at faa hele Sagen til at strande; men der var jo et neutralt Punkt. Man kunde spørge, om de

mente, man kunde stole paa Regeringen, saa forstod de det nok selv.

Efter nogen Tids Tavshed tog da ogsaa den fornemste af Armenierne Ordet.

Han takkede først for det Venkab, Tyrkerne havde vist dem ved at tage sig af denne indviklede Sag og ved saa aabent at udtale sig over for dem. De haabede nok, de skulde vise sig denne Tillid værdige.

Det var jo meget rigtigt, at det betød en Svækkelse for dem alle, naar de afleverede deres Vaaben. Om Tyrkerne ikke troede, at Mutessarifen vilde tage imod flere Penge og saa lade denne Betingelse falde.

Førend den gamle Tyrk besvarede dette, saa han hen paa Husherren, der rejste sig og demonstrativt undersøgte alle Vinduer, Døre og Skabe, for derpaa med en beroligende Gestus at sætte sig igen.

„Det vilde han vist gerne, om det stod til ham,“ svarede han med sagte Stemme; „men han har selv sagt mig, at der er Spioner ude paa ham. Giver

Børn, de fleste Flygtninge, som kom hertil sidste Efteraar.

Her i Sidon lever der henved 500 Flygtninge — de 300 stuede sammen i et større, faldefærdigt Hus; i et lille Rum lever flere Familier, saa de kun har Plads til at ligge ned ved at ligge lige op ad hverandre. Iblant disse Flygtninge er der megen Nød og Elendighed, og ikke mindst Børnene bærer Sultens Præg paa deres Ansigter. 12 af disse Børn har for Deres Penge faaet maanedlig Hjælp, saa de har kunnet faa Brød at spise og har været i Stand til at gaa i Skole.

Der er mange flere, der kunde trænge til Hjælp; men da der er saa mange og saa godt som alle trænger, har jeg ikke turdet gaa for langt ud.

Modtag endnu en Gang vor bedste Tak og mange Hilsener.

Deres hengivne

Maria P. Jacobsen.

Indgaaede Bidrag.

April—Maj 1924.

A. Gaver til Arbejdet: Johan P. Frederiksen, Dalby, 140. Ved Fru Olga Madsen,

Vejerslev, 13. Ove S. Kold, Haverslev, 26. Ved Spr. Eriksen, Asserballe: Paaskeoffer fra Asserballe Menighed 60. Elisabeth Berntsen, Hellerup, 125. Ved Frk. M. Steffensen, Aalborg: Solgte Mærker 15,25. Ved Spr. Lorenzen, Hjordkær: Indsamlet af Jens Hansen 39. Indsamlet af Kallundborg Folkeblad 158. Lærerinde Marie Andersen, Sletten Skole, 10. Ved Spr. Johnsen, Præstholm: Fra Hads-Ning Herreders Kreds 550. N. Hjort, Urlev, 3. Ved Spr. Madsen, Allested: Indkommen ved Frk. I. M. Sicks Møde 55. S. H. 10. Niels Nielsen, Durup, 125. Fru Anna Pedersen, Vejen, 35. Ved Frk. Jenny Jensen, Lemvig: Solgte Mærker 450. Proprietær Knud Jessen, Ullemose, 110. Kolonien Filadelfia ved Pastor Visby 30. Ved Spr. Carl Hansen: Fra Gjerrild Menighed 22,40. X 3. Frk. Inger Ferslew, København, 10. A. E. Mathiessen, Hellerup, 15.

Ialt Kr. 2.004,65.

B. Solgte Haandarbejder: Ved Fru Meyer Benedictsens, København, 15. Ved Fru Marie Egeberg, Vejle, 160. Ved Frk. Signe Veel Jeppe, Lyngby, 221,10. Ved Frk. Gerda v. Friesen, Djursholm, Sverige, (sv. Kr. 115) 178,25. Ved Frk. Signe Veel Jeppe, Lyngby, 35. Ved Fru Meyer Benedictsens, København, 120.

Ialt Kr. 729,35.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm,**

Kasserer,

Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Paa Vej til Syrien. -- Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Fortsat).

Ved Indgangen stod naturligvis alle vore Reddede opstillede, Pigerne paa den ene Side, Drengene paa den anden, Husmoderen og Husfaderen i Spidsen. Og var jeg nysgerrig efter at se dem, saa tror jeg nok, at Spændingen paa deres Side ikke var mindre. Længe havde de fortalt alle dem, de kendte i Byen, at nu kom »den store Moder« snart, og det var kendeligt, at de glædede sig utroligt. Hvad de egentlig ventede paa, det vidste de ikke selv; for kunde færreste havde set mig. De, der havde været i Hjemmet for 7 Maaneder siden, var nu næsten alle borte, andre havde indtaget deres Plads.

Mihran, vor Husfader, havde lært dem en ny Sang, som han vist selv har sat sammen. Det var noget om en Fugl, der kommer og bringer al Slags Lyksalighed

han et beroligende Svar uden at frage Jer Vaabnene, kan det koste ham hans Hals, da det saa straks vil hedde sig i Konstantinopel, at han har taget imod Penge og nu staar i Ledtog med Jer“.

Armenierne indsaa nok, at denne Betingelse stod fast. Nu var det kun om at gøre at faa en af Tyrkerne til at sværge; for de tillagde paa begge Sider Eden stor Betydning.

„Og I mener, at man kan stole paa Mutessarifens Ord?“

Atter var det den gamle Tyrk, der svarede: „Han svor paa Koranen, og vi kan ikke tænke os, at en Muselman vil gøre det uden at være sikker i sin Sag. Det er forfærdeligt at nedkalde Allahs Vrede over sig baade i dette Liv og det næste. Vi hørte det alle.“

Jeg vil ikke gaa ind i mit Harem mere, om det ikke er sandt hvert Ord,“

Det var en frygtelig Ed, den ansaas næsten for vægtigere end Eden paa Koranen.

Tyrkerne blev ligesom lidt blege,

og Armenierne skyndte sig afværgende at strække Hænderne ud.

„Hvorfor svor Du, Mahmud Bey? Dit Ord er os mere end nok.“

Men i Grunden var de dog tilfredse med Resultatet. De takkede endnu en Gang Tyrkerne for deres Venlighed og sagde, at de nu skulde tale med deres Folk. De fandt Forslaget meget antageligt; men de var jo dog nødte til at forelægge hele Menigheden det, de maatte selv være ansvarlige for deres Skæbne.

Saaledes endte dette Møde, og en af Tyrkerne ledsagede igen Armenierne tilbage til deres Kvarters Udgange. Lidt efter skiltes ogsaa Tyrkerne.

Mahmud Bey var mørk i Sindet og gnaven af Ansigt, da han den Aften kom hjem til sit Hus. Han lod rede til sig selv i sine egne Værelser, og hans Hustruer ventede forgæves paa ham baade denne og de følgende Aftener. De undrede sig meget over det; men ingen vidste Grunden. Det hed sig kun, at Beyen var meget fortrædelig og ikke god at komme nær.

Nogle Dage efter fortalte Hustruerne det i Badet til Mustafa Aghas Kone, og den næste Nat omtalte hun denne mærkelige Hændelse for sin Mand.

Det gav Mustafa Agha noget at tænke paa. „Ak, disse Kvinder! De var i Sandhed ufuldkomne. Hvor længe vilde det vare, inden den Nyhed ad en eller anden hemmelig Dør naaede ind i Armenierkvarteret, og saa var det jo røbet altsammen.“

Resultatet af Mustapha Aghas Tænkning var, at Byens fornemste Mollah en Dag aflagde en Visit hos Mahmud Bey.

Mollah'en ledte Samtalen hen paa religiøse Ting og paa Forskrifternes forskellige Værdi. „Det vigtigste af alt,“ sagde han blandt andet, „er den hellige Krig, Krigen mod de vantro. Hvis det gavner dens Sag, at man bryder sine Eder, saa er man løst endogsaa fra dem.“

Den Aften gik Mahmud Bey ind i sit Harem igen.

Dagen efter Mødet med Tyrkerne

med sig. Efterhaanden opdagede jeg jo, at det var mig, der skulde være Fuglen, og jeg kan da ikke tro andet, end at det maa være en Skuffelse, naar man har ventet sig noget i Retning af en Fugl, saa at faa mig at se.

Jeg derimod blev paa ingen Maade skuffet. Et Blik ned ad Rækkerne overtlyede mig om, at jeg omtrent ingen af dem kendte. Det er altid en stor Fare, at nogle bliver hængende og spærrer Pladsen for de andre. Misak fik et anerkendende Smil, det var hans Arbejde, og det var godt gjort. Jeg saa ogsaa straks, at de saa sunde og raske ud, Forplejningen var aabenbart ulastelig.

Dog saadan havde jeg ventet at finde det, jeg kender jo Misak. Mere overraskede det mig, at de sang saa godt, for da jeg rejste bort, kunde de slet ikke synge.

Det var nu i og for sig ikke saa sært. De er saa forvildede og ukultiverede, naar de kommer ind, det er svært at faa Skik paa dem, og meget skal de jo lære i de 6-7 Maaneder, de kan faa Lov til at blive hos os.

Mihran indrømmede ogsaa, at det havde været et Slid at faa dem det lært; »men«, sagde han, »det har været sværere for Eleverne, det skyldes deres Ihærdighed og Ufortrødenhed, at det er lykkedes saa vidt«.

Sandt er det, at Armenierne er ivrige efter at lære, og hvor meget de kan faa fat paa i kort Tid, naar de bliver stillet rigtigt an til det.

Naturligvis havde vi knapt faaet alting beset og var komne op i vor egen Lejlighed, førend der kom Folk fra Byen for at hilse paa mig. Det er en af Orientens Uvaner, at de ikke kan lade Folk have Fred; men de synes nu, de bærer sig forkert ad, naar de ikke skynder sig at hilse paa Nyan- komne. Men Besøgene fik jo da ogsaa Ende, vi kunde spise vor Af- tensmad og endelig komme i Seng.

Hvor var jeg dog træt. Det første Par Dage bestilte jeg ikke andet end at sove med mindre Afbrydelser midt paa Dagen. Men endelig fik jeg da Søvnens gnedet af Øjnene og tog fat paa Arbejdet; vi var igen i den gode, daglige Skure. Sluttes.

Noter.

Vor gamle Bekendt, Mr. *Gordon Berry* fra „Near East Relief“, gæstede for en Maanedes Tid siden igen København.

Vor Redaktør, Komitéens Sekretær, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, er bortrejst fra den 8. Juli til den 6. August. Han leder en Studenterforenings-Rejse til Konstantinopel og Brussa (i Lilleasien).

Baronesse *Schaffalitzky de Muckadell* fra „K. M. A.“ er nu vendt tilbage fra sin Rejse til Palæstina og Syrien.

Formandens Sommeradresse er som tidligere Aar *Videvang pr. Trolldhede*.

Af Hensyn til de mange Billeder og den store Stofmængde udgaar dette Nummer *16-sidet*.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af „De danske Armeniervenner“ under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrups Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

samledes en større Kreds af Armenierne igen i den lille Sal til Raadslagning. Ogsaa Hovagim og Krikor havde faaet Bud om det og var komne til Stede.

Der aflagde deres Udsendinge Beretning om hvad de havde faaet ud af Forhandlingen med Tyrkerne, og nu, da hele den Stemning, der paa Grund af Tyrkernes Væsen havde ligget over Mødet, var borte, saa Resultatet ret magert ud. Det eneste reelle, de havde at holde sig til, var jo det, at Tyrkerne havde taget imod Bestikkelsen, og at Mahmud Bey havde svoret. Og paa det Grundlag skulde de aflevere deres Vaaben. Det kunde de med god Grund være betænkelige ved.

Anania Vartabed kritiserede da ogsaa ret skarpt dette Forslag og lod tydeligt skinne igennem, at hvis han havde været med, skulde han nok have opnaaet bedre Betingelser. Et Par af de andre, der havde ventet, at de skulde have været valgte, og som var smækfornærmede over ikke

at have nydt den Ære, stillede sig ved hans Side.

Men nu blev det dog Udsendingene for meget.

„Det var jo soleklart, at de andre kun var imod det, fordi de ikke selv havde været med til at lave det, og nu angreb de dem personligt. Som om de var saadanne Børn, der ikke kunde forstaa, om et Forslag var antageligt eller ej. De havde aldrig nævnet det, hvis de ikke havde været visse paa, at det var den eneste mulige Betingelse.

Om de andre maaske troede, at Tyrkerne nogen Sinde kunde gaa ind paa at have et bevæbnet Armenierkvarter, der, hvad Tid de vilde, kunde indlade sig i Gadekampe med dem.

De maatte takke Vorherre og deres Udsendinge, at de havde forstaaet saadan at tage Tyrkerne. Enhver vidste dog, at det kun var for deres personlige Tjenesters og deres aarelange Venskabs Skyld, at Tyrkerne overhovedet havde indladt sig med

dem og stillet sig paa deres Side imod deres egne Trosfæller.

Hvis man nu fornærmede dem ved at vise Mistro, saa vilde de tage Regeringens Parti, og saa vilde den Dag ikke være fjern, da Soldaterne rykkede ind i Kvarteret.

Ganske vist var Urfas Garnison jo ikke stor, den kunde man vel forsvare sig imod; men bag ved den stod hele Riget. Hvad kunde det nytte at sætte sig op imod et helt Land?

Og det skrækkeligste var næsten, at disse andre heller aldrig kunde se andet end deres egne Personer. Fordi de nu ikke havde nydt Menighedens Tillid og ikke var blevne valgte, saa satte de sig imod den eneste Udvej, der fandtes, de betænkte sig ikke paa at styrte hele Folket i den visse Ødelæggelse. Og det kun for at tilfredsstille deres personlige Ærgærrighed og Hævntørst og bringe de delegerede i Miskredit.

Men hvad andet kunde man vente af saadanne Mænd?“

(Fortsættes.)

Hurtighed og staar ret fremmede overfor Regnekunsten. De „nye“ er selvfølgelig heller ikke i Stand til at forstaa blot et eneste Ord Fransk — talrige af deres Forgængere ekspederede meget godt de „Fremmede“.

Der er Forskel paa 1914 og 1924. Den Gang saa man i Pera praktisk talt ikke et eneste tyrkisk Skilt. Det var ikke nødvendigt, for deroppe boede ingen Tyrkere eller i hvert Fald kun Tyrkere, der forstod Fransk. Man maa indrømme, at det kunde være haardt for „Herskerne“ ikke at kunne benytte deres eget Sprog i en Del af deres By. Nu er det noget andet. Overalt ser man tyrkiske Skilte og Plakater — at det kun er de færreste i Pera, der forstaa det, gør jo ingenting!

— Udrensningen foregaar paa snart sagt alle Felter. For Tiden gaar det ud over Sagførerne. Man vil forhindre de kristne og jødiske Sagførere i at udøve deres Virksomhed. Der er i den Anledning nedsat et Slags ekstraordinært „Sagførerraad“ med den Opgave at suspendere og udelukke alle de Sagførere, der af forskellige Grunde maa anses for uværdige til at optræde for Skranken. „Raadet“ bestaar selvfølgelig af kemalistiske Kreaturer, og Listen over de udelukkede omfatter praktisk talt kun græske, armeniske og jødiske Navne. De udelukkede Tyrkere er i hvert Fald med et Par Undtagelser alle Folk, der ikke hører hjemme i en ordentlig Sagførerstand. Anderledes med de Kristne; de udelukkes, fordi de har ført Sager for de Allierede, eller fordi de mistænkes for at have haft Sympathier for Venizelos. Formaålet er tydeligt nok, der lægges ikke Skjul paa, at det bare gælder om at rense ud efter det sædvanlige chauvinistiske Kemal-Program.

Vi var et Besøg i Brussa, den gamle tyrkiske Hovedstad ved Olympens Fod. Der levede i sin Tid en arbejdsom armenisk og græsk Befolkning. Armenierne blev deporterede under Verdenskrigen — kun nogle faa, uundværlige Haandværkere maatte Tyrkerne dengang kalde tilbage — Grækerne udviste i den allersidste Tid. Nu er der ikke en Kristen tilbage i Byen med Sultangravene. En Række Huse i Hovedgaden staar tomme — det er de anseligste, bedst vedligeholdte. Der

boede de armeniske Købmænd og Haandværkere. De græske og armeniske Kirker og Skoler ligger tilbage, Korsene er fjernet, Vinduerne slaaet ind. Bygningerne venter nu paa de Tyrkere, der skal installeres i de for-drevne Kristnes Boliger.

Tilbage er der endnu 3—4000 Jøder. Men der tales allerede nu om, at ogsaa de skal væk. De føler sig i hvert Fald ikke sikre, og den Dag nærmer sig, da Brussa har fuldført Udrensningen.

Resultatet er ikke udeblevet. Silkeproduktionen — Brussas Stolthed — er gaaet rivende tilbage. Byen ser ud til at skulle synke ned til at blive en stor Landsby, kun helliget den Fortid, som Tyrkerne med Rette kan være stolte af — som Erobrere og Krigere.

— Til Trods for de ugunstige Levevilkaar og til Trods for, at det ved enhver Lejlighed proklameres af de Styrende i Taler som gennem Pressen, at de fremmede Elementer skal væk, virker og arbejder der stadig Tusinder af Armeniere i Konstantinopel. De er blevet skuffede over Verden, bitre mod dem, der engang var deres Venner. De har for Størstedelen mistet det Haab, der holdt dem oppe i Myrderiernes værste Tid. Men de klamrer sig sejt til deres Arbejde, deres Familie, deres Kamp for det daglige Brød — og den er under det kemalistiske Styre haardere end nogensinde før. Det sørgelige er, at de bristede Haab ligesom har krummet deres Rygge. Den Frihedsfølelse og Uafhængighedsaand, som før Krigen besjælede den bedste Del af deres Ungdom, truer med atter at vige Pladsen for den ydmyge Bøjen af for den stærke Tyrann, vi andre fra det frie Nord har saa vanskeligt ved at forsones os med, og som for os var en uheldig Side hos den lidt ældre Armenier fra den daværende tyrkiske Hovedstad.

H. F. Ulrichsen.

Vore Venner Landet over.

Vi har allerede omtalt, at „De danske Armeniervenner“ for at styrke sin Basis har knyttet Forbindelse med en Række Venner af Sagen Landet over. Vi bringer nedenfor en Liste over disse vore Medarbejdere:

Sjælland.

Ballerup: Fru Skoleinspektør Nyholm.
Hellerup: Frk. A. E. Mathiesen, Rebekka-vej 44.
Hillerød: Professorinde Buhl.
Fredensborg: Frk. Karen Glæsel.
Hornbæk: Lærer Hoffmann.
Søborg pr. Firhøj: Lærer Verner Nielsen.
Frederikssund: Fru Tandlæge Bobjerg.
Ringsted: Fru Lærer Ursula Laursen.
Høng: Fru Højskoleforstander Munk.
Store Hedinge: Fru Pastorinde Nørgaard.
" " Skomagern., Oluf Hansen.
Kallehave: Forstanderinde Frk. Tybjerg.
Taaderup pr. Skjellebjerg: Lærer Ragnar Andersen.
Jyderup: Peter Jensen, Bjergsted.
Vallekilde: Højskoleforstander Uffe Grosen.
Aulebjerg pr. Strøby: Fru Margr. Pedersen.
Korsør: Sognepræst Th. Winther.

Møen.

Borre: Lærer P. Lundkvist.

Samsø.

Koldby: Fru Petra Rasmussen.

Bornholm.

Rønne: Amtsfuldmægtig C. J. Hagemann og Frk. Tinny Holm.

Lolland-Falster.

Maribo: Overlærer Remmer.
Tvede pr. Horslunde: Lærer Fr. Damsager.
Holsted pr. Aunede: Fru Agathe Brandt.

Fyen.

Bogense: Indremissionær Topholm.
Pejrup: Frk. Mine Hjortshøj.
Faaborg: Fru Dømmer Jørgensen.
Skydebjerg, Aarup: Pastor K. Bjerre.
Horne: Dr. phil. Pastor Østrup.
Kølstrup: Dr. phil. Pastor Arne Møller.
Nyborg: Fru Dømmer Nielsen.
Marslev: Pastor Schack.
Kramp pr. Espe: Sygeplejerske Abalone Rasmussen.
Assens: Grd. Jens Bang, Barløse.
Taaruplund pr. Assens: Fru Mikkelsen.

Jylland.

Aalborg: Fru Louise Raaen, Jernbanegade, og Frøken Bie, Danmarksgade.
Lemvig: Frøken Jenny Jensen, Vasen 19.
Struer: Fru Lærer Olesen.
Karby (Mors): Pastor J. Markvorsen og Boghandler Worm.
Fur: Bogsælger P. Andersen.
Løgstrup: Kristen Kristensen, Gostedgaard.
Brønderslev: Fru Borgmester Oline Hansen.
Ribe: Fru Redaktør Jacobsen.
Lustrup pr. Ribe: Fru Lærer Mouritsen.

Obbekjær pr. Ribe: Fru Kaltoft.
Farup pr. Ribe: Pastor Jørgensen.
Thorstrup-Horne: Sognepræst Rasmussen.
Hodde-Tistrup: Pastor Tetens.
Nørre Nebel: Frk. Agnes Laursen.
Resen pr. Karup: Lærerinde Fru M. Kierkegaard.
Videbæk: Fru Apotheker Funch.
Darum pr. Bramminge: Pastor Helge Rasmussen.
Tønder: Bankdirektør M. Hansen.
Visby v. Tønder: Pastor M. Hansen.
Gramby: Grevinde C. Brockenhuus Schack, Gram Slot.
Aabenraa: Skoleinspektør J. Thau.
Hoptrup: Lærer Sørensen.
Malt pr. Vejen: Pastor Vilh. Hansen.
Asserballe pr. Augustenborg: Pastor J. Eriksen.
Holsted: Fru Stationsforstander Windeballe.
Grindsted: Frimenighedspræst Marius Olsen.

Graasten: Pastor Troensegaard-Hansen.
Silkeborg: Fru Dr. Bjerregaard.
Skanderborg: Amtsfuldmægtig Kæmpegaard.
Kolding: Lektor Nissen.
Nørre Bjært pr. Kolding: Pastor Jørgensen.
Vejle: Fru Pastorinde Jespersen.
Horsens: Pastor Th. Tomasson og Fru Kaptajn Damm, Johansgade 8.
Halling: Fru Slott, Østerhaab.
Randers: Tandlæge Frk. M. Kralund.
Langaa: Pastor Gram Nyegaard.
Gauerslund: Fru Ellen Høyer.
Gaarslev pr. Børkop: Førstelærer Th. Poulsen.
Stouby: Comtesse Danneskiold-Samsøe.
Vejlby: Pastor Gert Jørgensen.
Engesvang: Lærer J. C. Nedergaard.
Hald: Pastor I. Esner.
Dalbnyeder pr. Havndal: Gdr. Jens Greve Jensen.

De unge Armeniere i Frankrig.

Indlæg i Anledning af Fru Nalbandians Artikel.

Fru Nalbandians Artikel i sidste Nummer om de 700 armeniske Drengene i Frankrig og deres Livsvilkaar har givet to Repræsentanter for Near East Relief, Mr. *Gordon Berry* og Frk. *Karen Marie Petersen* Anledning til nedenstaaende Indsigelser. Vi giver tillige Plads for et Svar fra Fru *Nalbandian*.

Diskussionen giver Redaktionen Anledning til at understrege, at de Artikler, der fremkommer i „Armeniervennen“ under Navn, naturligvis udelukkende staar for Forfatterens egen Regning, og Optagelsen af Fru Nalbandians Artikel betyder derfor ikke Tilslutning fra „De danske Armeniervenner“s Styrelse eller „Armeniervennen“s Redaktion til de af hende fremsatte Synspunkter.

*

Near East Reliefs Repræsentant i Europa, vor Ven, Mr. *Gordon Berry*, protesterer i et længere Brev til vor Formand. Hr. *Berry* skriver bl. a.:

De omtalte unge Mennesker var før underholdt i Near East Relief paa Børnehjem i Syrien og Grækenland. De fleste af dem er i 15—19 Aars Alderen — paa Hjemmene bliver de kun til de er højst 15 Aar. Der sørges der for Børnene — og der er ikke en Gang Midler til at fri alle dem for Nødens og Sultens Kvaler.

En lille Del af de mange Drengene,

der var udgaaede fra Børnehjemmene, blev sendt til Frankrig. Det var umuligt at finde Stillinger til dem i Syrien eller Palæstina til Trods for, at vi meget vel forstaar, at det var det bedste at beholde dem i den Orient, hvor de lettere kan beholde deres Særpræg, udvikle deres Traditioner og arbejde for deres nationale Maal. Der var blot ikke en saadan Mulighed, og vi foretrak derfor at modtage den franske Regerings Tilbud og anbringe op til 2000 unge Mænd i Frankrig (der blev dog kun anbragt ca. 700). Ikke en eneste blev tvunget til at forlade Syrien — alle rejste de frivilligt, efter at man havde forklaret dem de Vilkaar, under hvilke de skulde leve.

Enhver Dreng, der forlader sit Hjem for at tage Tjeneste hos Fremmede, vil, under hvilke Kaar han end anbringes, i Begyndelsen længes tilbage og dobbelt føle alle Livets Vanskeligheder. Saadan blev det ogsaa Tilfældet for mange af vore „Drenges“ Vedkommende. Paa den anden Side har jeg Breve fra mange af de unge Mænd, der fortæller, at de er fuldt tilfredse og glade med deres Livsvilkaar.

En Del af de unge, der var taget til Frankrig for at lære Landbrug, ønskede senere at blive Lærere, Læger eller Sagførere. Hvor var der Penge

til at skaffe de unge Mænd en saadan Uddannelse, og det i Øjeblik, da paa Grund af manglende Midler Tusinder af Smaa børn døde af Sult udenfor Børnehjemmenes Porte.

De unge Mænd arbejder haardt i Frankrig. Som Bønderne og som Bønderkonerne. Med en enkelt sjælden Undtagelse har der, saa vidt jeg har kunnet konstatere, ikke været Tale om Mishandling. De lever som de Familier, de bor hos, faar samme Kost, er kort sagt paa samme Levefod som Bønderne.

Fru Nalbandian skriver, at de ikke faar Løn. Ikke en af dem faar ikke sin Betaling. Den er i Gennemsnit paa 80 francs pr. Maaned og indsættes i en Bank til Udbetaling ved Afrejsen efter Læretiden. Desuden faar de et lille Beløb til Smaa udgifter, Frimærker o. s. v.

Nogle faa unge Mænd løb fra deres Pladser, fordi de mente, det var bedre at søge Plads i Byerne. Nogle af dem tigger sig nu frem, andre er vendt tilbage til Gaarden, hvorfra de gik i sin Tid.

Da jeg fik nogle Klager vedrørende nogle af Drengenes Kaar, satte jeg mig straks i Bevægelse og fik en Amerikaner med en armenisk Tolk sendt ud paa Undersøgelse. Undersøgelsen er i fuld Gang. Vi er begyndt at skaffe Bøger og Blade paa armenisk og uddeler armenisk-franske Lærebøger, saa vore unge hurtigt kan lære det franske Sprog.

Fru Nalbandian skriver om de Embedsmænd og Præster, der har diktatorisk Myndighed. Nej, der er vel sammensatte Udvalg, som sorterer under Komitéen for Beskyttelse af immigrerede Børn. Alle Udvalgene har med en eneste Undtagelse været fuldt ud samvittighedsfulde og kun interesseret sig for deres Myndlinges Tarv.

Det hedder, at Drengene er anbragt isoleret langt fra Kammerater og Landsmænd. Ja, i nogle enkelte Tilfælde har man ikke kunnet undgaa en saadan Splittelse, bl. a. ogsaa fordi der kun kom lidt over en Tredjedel af det ventede Tal Drengene. Men ogsaa derpaa rettes der nu.

Franskmændene ønsker ikke at paa-tvinge Armenierne den katolske Religion eller fransk Borgerskab og Nationalitet. De unge har deres fulde Frihed, og at tale om „Slaveri“ er ganske absurd.

Jeg finder det højsindet af Frankrig der har vist sig saa gæstfrit overfor Armeniens Ulykkelige, at tillade fremmede Organisationer og Repræsentanter at undersøge Drengenes Forhold og organisere deres Leveforhold. Og burde Fru Nalbandian ikke, i Stedet for at nøjes med en afskediget Medhjælperes Udsagn, have henvendt sig til de forskellige filantropiske Institutioner eller til Near Easts Repræsentanter. Det er bedre at bidrage til, at der bygges op, at Fejlene rettes, end at rive ned ved uheldig Kritik, der ikke støtter sig paa Kendsgerningerne.

*

Den danske Udsending i Syrien, Frk. *Karen Marie Petersen* fra Jubeil, skriver:

Det var med blandede Følelser, jeg læste Fru Nalbandians Artikel om de armeniske Drengene, der var sendt til Frankrig af N. E. R. i Syrien. I omtrent 2¹/₂ Aar har jeg haft mit Arbejde i det store Drengébørnehjem i Jubeil, og jeg maa tilstaa, at det til at begynde med var mig en svær Tanke, at vore raske, flinke Drengene skulde rejse til et for dem fremmed Land og rykkes op fra et Sted, hvor de var kommen til at føle sig hjemme. Men Spørgsmaalet hvad der skulde blive af de store Drengene, blev mere og mere vanskeligt efterhaanden som Armenierne i Tusindvis hobede sig op i Beirut, hvor Drengene kunde faa Kosten og sove om Natten og saa gaa paa Arbejde om Dagen. Men der var mange om Budet, og det var de færreste, der kunde faa virkelig godt Arbejde. I Børnehjemmet havde de lært et Haandværk; men ofte var de tvungne til at arbejde som Bærere og Bude. Mange gik løse og ledige og fristede Tilværelsen i Storbyen. Jeg blev derfor efterhaanden overbevist om, at det var mange Gange bedre for en Dreng at komme paa Landet i Frankrig og finde et Hjem i en jævn fransk Familie. Naar han saa havde lært Landbrug til Gavns, og Forholdene skulde forandre sig, saa det blev muligt at komme tilbage til „Armenien“, ja, saa havde han Betingelser for at blive nyttig der og havde det franske Sprog i Tilgift!

Vi sendte fra vort Hjem 200 Drengene og alle af deres egen frie Vilje. Vi faar stadig Breve fra dem,

og der er *ingen*, der klager over Mishandling af nogen Art. Med faa Undtagelser hedder det: „Vi har det godt og faar, hvad vi behøver.“ Jeg ved flere Drengene, der er i samme Landsby, og vi har Tilfælde, hvor en Dreng sender Penge, som han selv har tjent, til sin Broder for ogsaa at faa ham derover, og det vilde han dog ikke gøre, hvis han selv havde det saa daarligt. Flere Drengene har skrevet efter deres Søstre, og en Dreng sendte en Kopi af en Kontrakt, der viste, at han i Løbet af fem Aar skulde have en Sum Penge eller et Stykke Land, eftersom han selv til den Tid ønskede det.

Vi har saaledes ikke det Indtryk, at Drengene har det daarligt, men i alle Tilfælde vil N. E. R. lade Forholdene undersøge og en Udsending vil rejse over og personlig besøge Drengene.

Det gør mig ondt, at Fru Nalbandian skulde skrive en Artikel, der maatte give det Indtryk, at N. E. R. ikke bekymrer sig om Drengene, medens Selskabet tværtimod gør, hvad det kan for at skabe Drengene en god og lykkelig Fremtid.

Karen Marie Petersen.

*

Endelig ønsker Fru *Inga Nalbandian* til Hr. Gordon Berrys Svar at knytte følgende Bemærkninger:

Hr. Gordon Berrys Indlæg er langt og vægtigt; men lang og vægtig er ogsaa den skriftlige Rapport, jeg har liggende for mig, sendt mig fra den Armenier, hvis mundtlige Indberetning var Grundlaget for min Artikel.

Ja, havde det blot været Hr. G. B. selv, som havde haft at gøre med Ordningen af disse 700 unge Mænds Skæbne, saa er der ingen Tvivl om, at det vilde være sket paa den humane og samvittighedsfuldeste Maade. Man vilde saa i hvert Fald haft Sikkerhed for den *Kontrol*, som hidtil har været savnet i denne Sag.

Men det var altsaa *ikke* Hr. Berry selv. Gjort Gerning staar ikke til at ændre; men jeg ved fra Hr. B. selv, at han er i Færd med at søge en upartisk Armenier til Undersøgelse af Sagen, og intet vil blive forsømt for at raade Bod paa den Uret, der i Hastværket, under Trykket af Near East Reliefs forstaaelige Pengemangel og fremskyndet af den franske Iver

for billig Arbejdskraft, er øvet mod et meget stort Antal af disse unge Mænd, som nu lever et Liv i Fortvivelse.

Det kan ikke nytte at begynde at citere Rapporten, det er umuligt af Pladshensyn. En Del af den gaar ud paa de brudte Løfter, der gaves disse unge Mænd. Jeg mener ikke, hvad der er gaaet tabt af Drømme om Studier, om Kunst eller Videnskab eller Uddannelse af særlige Evner, særlige Interesser. Nej, blot det lovede: Uddannelse i allerede paabegyndte Haandværksgrene, saaledes at Drengene dermed kunde skabe sig et Arbejde, en Fremtid, et Levebrød. Her maa jeg indflette en Betragtning. Der findes efter min Opfattelse næppe noget Folk i Verden, der ejer saa ukuelig en Individualisme som Armenierne. De *kan* simpelthen ikke opgive deres Individualitet (deraf de stærke indre Brydninger gennem hele deres Historie fra Oldtiden til 1924), de dør af det, sjæleligt, om det forlanges, og da ikke mindst de ganske unge, hvis Individualitet netop er vaagnet og som en Naturmagt bryder frem. Og dertil heller næppe noget Folk, der fødtes med en saa stærk, saa ligefrem mærkværdig, saa gennem Nød og Lidelse uslukkelig *Kundskabstørst* som dette Folk. Til ingen af de to psykologiske Kendsgerninger er der i dette Forhold taget Hensyn. Og saa bødes der disse Unge — efter Aaringers Lidelser og grufulde Kaar, efterfulgte af gode Dage med Lærdom o. s. v. i de amerikanske Børnehjem: et Fald ned i Uvidenhedens Afgrund. Fra Ilden i Asken. Derfor spørger mange af dem mig: Hvorfor reddede man os? Var det til saadant et Liv?

Hr. Berry spørger: Hvor skal vi hen med Drengene? Vi kan ikke beholde voksne unge Mænd! — Det er desværre kun altfor sandt! Men der blev af vedkommende amerikanske Repræsentant grebet for hurtigt til med Hensyn til denne Aflastning hos de franske Bønder; det blev en Ordning paa Papiret, uden at lokale Forhold — endsige 700 enkelte Tilfælde spredt ud over flere Departementer — blev undersøgt. Hr. Berry mener, de behandles som Medlemmer af Familien. Nogle gør det vel altsaa, men mange, mange gør det *ikke*, og Kundskaber, Uddannelse af nogen Art, det

for en ung Armenier mest magtpaaliggende af alt, er udelukket; en *Fremtid* er altsaa udelukket. Rapporten siger, at de efter 5 Aars haardt og ensformigt Slid vil være lige nær, lige fremtidsløse. Og selv de af dem, der materielt ikke lider Nød! Rapporten dvæler ved deres Fortvivlelse over den fuldkomne Forladthed, Ukendskab til Egnens Dialekt, Afspærring fra alt, hvad der hedder Fortid, Kammerater, Landsmænd, Viden om Verden og om deres eget Folk; 5—10—20 Kilometer fra den nærmeste Bondegaard, hvor der findes en — i hans Øjne — Lidelsesfælle. Og dertil Slid, haardt og ensformigt og uden Forandring eller Fremgang, fra Daggry til Solnedgang Aaret rundt. Rapporten siger: Det er sikkert ikke hverken en god Suppe eller en god Seng, som kan raade Bod paa deres Sindstilstand. Og den taler om Straffene, Bastonade o. l., naar de løber bort.

Hr. Berry og jeg var sammen til den store Fredskongres i Lyon sidst i Juni, jeg talte indtrængende til ham om den mundtlige Beretning, jeg havde faaet. Han var den første til at erklære, at Sagen skulde blive undersøgt, og vi drøftede allerede der

forskellige Personer, man eventuelt kunde betro en Undersøgelse. Den sidste Dag i Lyon modtog jeg den skriftlige Rapport fra Paris. Ved en beklagelig Forglemmelse fra Tredjemand, hvem jeg overgav Rapporten, blev denne, under Kongressens Opbrud og Afrejsens Travlhed, ikke, som mig lovet, overgivet Hr. Berry. Men Sagen kan ordnes endnu og vil utvivlsomt i hvert Fald for alle de værste Tilfældes Vedkommende blive det. Hr. B. har med sin fuldkomne Loyalitet ladet Sagen sætte paa Dagsordenen til Mødet i Genève den 28. August, og, hvad der for mig personligt synes langt vægtigere, ogsaa paa den armeniske og filarmeniske Kongres i Genève 1.—8. September vil den komme frem. Det, der behøves, er jo netop Diskussion, derefter Undersøgelse og, forhaabentlig, ja vel sikkert: Forbedring.

At Hr. B. med al sin Evne, sit store Hjerte og sin Indflydelse vil hjælpe til dermed, dersom han faar frie Hænder, er der ingen Tvivl om. Han vil kunne gøre det uden at kompromittere en Kollega.

Hvis de gode Kræfter fra amerikansk, armenisk og forhaabentlig ogsaa

fra fransk Side (men hertil kræves enkelte Person-Forandringer) slaar sig sammen, vil der sikkert endnu kunne raades Bod paa Sagen, inden altfor mange af de unge Mænds Livsmod er ganske brudt.

Vi gaar ud fra, at denne Diskussion dermed er afsluttet her i „Armeniervennen“.

Betaling for Bladet.

De af vore Abonnenter, som ikke har betalt Bladet for 1924, anmodes om inden **15. September** at indsende Betalingen, **Kr. 2,35**, til **Holbergsgade 4**.

De Abonnenter, som ikke inden den Dag har indsendt Betalingen, vil derefter modtage en Postopkrævning paa
— — **Kr. 2,65.** — —

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Dermed gik de over til personlige Angreb, som de andre tappert besvarede, og en Tid lang rungede Salen af Ordstrid. Man gik tilsidst fra hinanden uden at være kommet til noget Resultat.

Saa begyndte Partierne i al Stilhed at organisere sig.

Havde de delegerede før næret nogen Mistanke til Tyrkerne, saa var den nu fuldstændig forsvunden. De andres Angreb og deres egne Ord havde i hvert Fald overbevist dem selv.

Det stod aldeles klart for dem, at Døren til Frelse skulde benyttes nu, ellers vilde den lukke sig og hele Kvarteret være hjemfaldet til Ødelæggelse. Det var deres simple Pligt over for deres Folk at aabne deres Øjne.

Ufatteligt, at de ikke alle kunde se, at de andre kun dreves af personlige Bevæggrunde, og det endda af den simpleste Slags. Hvilken Skam nu, da alles Liv og Velfærd stod paa Spil, at lade sig lede af saadanne Motiver. De maatte bekæmpes ved alle Midler for dette uvidende Folks Skyld, der under deres Ledelse blindt vilde gaa sin Undergang i Møde.

Og de blev bekæmpede med Kraft.

De delegerede var Byens mest formaende Mænd. De havde mange Tilhængere, der ubeset svor paa alt det, de sagde og gjorde, og enhver af denne Skare følte sig nu som en Apostel, der maatte se at vinde saa mange Proselyter som muligt.

Man lod forstaa, at man jo godt kunde skaffe den ene og den anden

en Fordel, hvis han holdt med den rigtige Side. Man glemte dog ikke sine Venner ved andre Lejligheder.

Og det var en hellig Pligt, man havde overfor de „uvidende“, der lod sig lede i Fristelse og Fare af disse enkelte Løsgængere.

Det var Mænd, man ikke kunde have Tillid til, og hvis Liv der desværre var ikke saa lidt at sige om.

Ikke for det, det drejede sig jo ikke om deres Liv, men om den foreliggende Sag. Dog det ved jo enhver, at som man er, saa vælger man. Derfor var det en Ting, der nok var værd at tage i Betragtning, hvad for Mænd det var, der sfod paa Modpartens Side. Det kunde dog enhver se, at de ikke var noget i Sammenligning med de delegerede.

Herregud, Menigheden vidste vel nok, hvem de skulde støtte, hvorfor havde de mon ellers valgt dem. Det var en mærkelig Politik først at vælge dem, og saa bagefter, naar de havde opnaaet saa gode Betingelser, at lade dem staa som Narre.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Juni—Juli 1924.

A. *Gaver til Arbejdet*: X i H, 25. Frk. Jenny Jensen, Lemvig, 30. Fru Louise Raaen, Humlebæk, 10,20. Ved Spr. N. B. Nissen, Kbhvn., 4. Lærerinde L. Jacobsen, Læborg Skole, Vejen, 100. Spr. Jacobsen, Toftlund, 10. Redaktør Fog, Kjellerup, 5. Proprietær H. H. Jessen, Majbølgaard, Als, 100. S. N. Mouritsen, Lustrup Skole, Ribe, 5. Fru Buhl, Kolding, 20. Carl Borch, Tønder, 5. Mariane Hansen, Braade 8. Kr. Ilkjær, Hellerø, Hvidbjerg, 35. Ved Frk. E. Andersen, Aarhus: Aarhuskredsens Kontingent for 1924, 500. Spr. N. Hjort, Urlev, Braaskov, 5. Ved Spr. J. Eriksen, Asserballe: Andel i Bazar-Overskud, 400. Udby Skole, Lundby, 13,20. Ved Spr. Melby: a) Fra Kvindekredsen i Melby, 31,25, b) Bortlodning af en Dukke, 25, c) Bortlodning af et Thestel, 40, ialt 96,25. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. Berthelsen og Chr. Hyttel, Nørresundby, 31,10.

Ialt Kr. 1.412,95.

B. *Solgte Haandarbejder*: Aarhuskredsens, 1000. Sygeplejerske Frk. Knudsen, Vejle, 9.

Ialt Kr. 1009,00.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Paa Vej til Syrien.-Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Fortsat).

Det første, jeg havde at gøre herhjemme, var at faa Regnskaberne gjort op og sendte af til de forskellige Institutioner og Mennesker, der havde givet os Tilskud i Aarets Løb. Da saa det var klaret, kom endelig den Dag, da jeg kunde tage fat paa et Regnskab af en anden Art.

Det var med Andagt i Sindet, jeg en Morgen samlede mine Medarbejdere om mig og aabnede vor Anstalts Bøger, hvor alle vore Flygtninge er indskrevne. Hver har et Blad for sig, øverst oppe Navn og Fotografi, dernæst en Beretning om deres Oplevelser, inden de kom til os. Og hvilke Oplevelser! Vilde man rigtig fordybe sig i dem, maatte man snart lukke Bøgerne i, de var ikke til at udholde at læse. Men det var ikke dem, der den

Dag interesserede os, vi saa paa sidste Side, hvor der var optegnet Bemærkninger om deres Helbred, deres Slægt, det Arbejde, de uddannede sig i.

Mange Blade var allerede afsluttede, der stod i rødt Blæk: »Left our care« og dertil en Bemærkning om, hvordan de var blevne uafhængige af os. Det var mange Menneskeskæbner, vi der havde grebet ind i og givet en hel ny Vending. Stadig vendte jeg Bladene: »Gift«, »Fundet sin Slægt«, »Selvforsørgende«, »Optaget i det amerikanske Børnehjem«, »Bortadopteret«. Eftersom enhver Person kom paa Tale, faldt der jo Udtalelser, der yderligere belyste Bogens knappe Ord. Jeg hørte om Takkebreve fra Slægtninge, om unge Mennesker, der havde fundet Arbejde

„Men derfor gaar det os jo altid skævt, fordi vi staar imellem to Veje og aldrig ved, hvad for en vi skal gaa ad. Det er en Nationalfejl“.

Imidlertid laa Modpartiet heller ikke paa den lade Side. De agiterede ogsaa af alle Kræfter, og de fik endda ny Vind i Sejlene ved en ganske uventet Tildragelse.

En Dag kom en Araberinde hen til Vagtposten ved en af Armenierkvarterets Udgange og bad om at faa Anania Vartabed i Tale.

Hun blev ført hen til ham og meddelte ham da, at hun havde sanket Kvas bag ved det armeniske Kloster, og mens hun gik der, saa hun en gammel Mand staa oppe paa Muren og vinke ad hende.

Da hun var kommet hen til ham, havde han bedt hende bringe et Brev hen til Anania Vartabed, og han havde givet hende 60 Piastre for at besørge det. Hun syntes jo, det var en god Dagløn, og havde ufortøvet sat sig i Bevægelse for at udføre Ærindet.

Paa Sedlen stod der kun faa Ord,

der umiskendeligt stammede fra Biskoppens Haand:

„Hunden logrer vel med Halen, naar den ser Stokken; men kan hænde den bider, naar Du lægger den fra Dig“.

Der kunde ikke være Tvivl om, at Biskoppen ønskede at advare Menigheden mod at aflevere Vaabnene, og det var en mægtig Støtte for Anania Vartabed.

Og dog blev han overstemt. De delegeredes Parti blev ham for mægtigt.

De hævdede, at Biskoppen ikke kunde være fuldt underrettet om alle Ting, da han jo holdtes afspærret. Hvis han havde vidst det, de vidste, havde han sikkert stemt for Afleveringen.

Og de fik største Delen af de gamle paa deres Side. De var vant til at sætte deres Lid til Pengenes Indflydelse paa Tyrkerne. „En Guldnøgle aabner alle Døre“, mente de. Derimod havde de endnu aldrig set, at der kunde udrettes noget varigt ved Vaabnemagt fra deres Side. Det klogeste var

at bøje af og se at indvinde det tabte paa anden Maade.

Det var Ungdommen, der holdt til med Anania Vartabed; men det var jo den omvendte Verden, at den skulde faa Ret imod Alderdommen. Hvad kendte de unge til, hvordan man skal bære sig ad her i Livet? Det skulde de jo først til at lære af de ældre.

Det var dem ogsaa selv fuldstændig uvant at sætte deres Vilje igennem imod de gamle. De bøjede sig lidt efter lidt. Det kom slet ikke til nogen ny Afstemning, man begyndte ganske simpelt at aflevere Vaabnene henne i en af Bygningerne paa Kirkepladsen, hvor en af de delegerede sad og tog imod dem.

De andre gav sig til at gaa omkring i Husene hos de genstridige for at overtale dem enkeltvis.

Hovagim og Krikor hørte til Vartabeds Parti, Krikor af Overbevisning, Hovagim, fordi Krikor gjorde det.

Saa kom da ogsaa en Dag en af de delegerede tillige med Hovagims

enten her i Aleppo eller andetsteds i Nærheden, og som nu var glade over at leve et selvstændigt Liv inden for deres Folks Rammer, om Forlovelser og Bryllupper, om hvordan den ene, der havde fundet en god Plads, søgte at aabne Vej for sine Kammerater, om en stor Dreng, der kom og gik og nu ialt havde bragt 4 andre derude fra Stepperne. Der var meget at fortælle, meget at glæde sig over; Blade ne vendtes, nye Ansigter, nye Menneskeskæbner, hver af dem en Roman for sig.

Jeg maatte ogsaa høre meget om Lidelser, om Sygdomme og Svagheder paaførte værgeløse Kvinder og Børn ved Ondskab, ved Misbrug, ved Forsømmelse. Der bliver rigeligt at berette af den Slags, naar jeg kommer til at fortælle om de enkelte Børn i *det danske Børnehjem*, der nu af de danske Armeniervenner er aabnet her i Aleppo.

Men Hovedindtrykket var det glædelige fra det gamle Eventyr: »Lyst æfor og mørkt æbag«. Vist er vort Hjem et Lys i Mørket,

det mærker jeg først ret nu, da det vokser sig stort.

Det varede to Dage, inden vi fik det Regnskab gaaet igennem, og det var to store Dage.

— — —

En anden Dag, der lyser i Erindringen, er den Søndag, da vi alle gik til Alters i den gregorianske Kirke. Menigheden glædede sig med os, da de saa deres tabte Børn, der havde været som levende begravede i Islams Mørke, med Lys i Hænderne træde hen for Alteret og igen faa Del i Kirkens Kærlighedsmaaltid. Ogsaa til mig personlig var der kommet en Indbydelse, som jeg naturligvis med Tak og Glæde fulgte. Den gregorianske Kirke kender jo ikke til at udelukke noget kristent Menneske fra sine Helligdomme, de er alle hjerteligt velkomne. Det er i mine Øjne en af dens mest hjærtevindende Egenskaber.

Endelig er det nu ogsaa lykkedes os at faa en fast Præst, Der. Harutiun, der kommer ud en Gang om Ugen og underviser i Religion her i Hjemmet. Gregori-

anerne har foruden Bibelhistorien en Mængde Kirkehistorie, der for dem er lige saa vigtig, og som er uløselig knyttet til deres Folks Historie; det kender vi andre ikke saadan, og i det Hele falder det inden for denne Kirke naturligt, at det er Gejstligheden, der underviser i Religion. Det hindrer naturligvis ikke mig i Søndag Aften at læse og udlægge Bjærgprædikenen for mine Kære og at give dem al den Religionsundervisning, jeg kan overkomme.

Det er jo naturligt, at den Tanke beskæftiger mig stærkt, hvordan Kristendommen skal kunne blive en Magt i disse Unge, saa de kan være udrustede til at møde Livet, der visselig ikke ser ud til at blive saa let for dem.

Hvordan skal de komme til at forstaa, hvem Jesus er, og hvad Han har sat ind i Verden, dertil hører der dog ogsaa megen Undervisning.

Paa en mærkelig Maade fik jeg i Julen et Fingerpeg, der viste mig en Vej, jeg ikke havde tænkt mig kunde føre til Maalet.

Huspræst ind til ham og begyndte at overtale ham.

Det gik ikke saa let; for han havde set Biskoppens Haandskrift, og han mente, at den Mand forstod mere end alle de andre tilsammen.

Men saa tog Præsten sin Tilflugt til Skriftsteder, og det han tilsidst satte Hovagim til Vægs med, det var det om, at man skal være Øvrigheden underdanig; for der er ikke Øvrighed uden af Gud, og det er den, der skal bære Sværdet.

Saa gav Hovagim sig og afleverede sine to Bøsser.

Overfor Krikor vidste de, at de ingen Vegne kunde komme med den Slags Argumenter, ja, de var end ikke visse paa, at han ikke blive rasende og smide dem ud af Huset, for han var bekendt for sit heftige Temperament. De passede saa deres Snit og kom ind i Huset paa en Tid, da han ikke var hjemme.

Hans gamle Mor var alene derinde og det lykkedes dem af faa hende indbildt, at Familien vilde skille sig

ud fra alle de andre og blive uglest af dem alle, hvis de Vaaben ikke blev udleverede.

Den gamle fik da en saadan Skræk for, »hvad Folk vilde sige«, at det endog overvandt Angsten for hendes Søn. Vaabnene hang desuden paa Væggen, og halvt godvillig, halvt modvillig lod hun dem faa dem og sad nu med Livet i Hænderne og ventede paa, at Krikor skulde komme hjem.

Det første, han saa, da han kom ind i Stuen, var den tomme Plads paa Væggen.

»Hvor er Bøsserne henne?« raabte han vredt og saa truende paa Moderen.

Den gamle brast i Graad og fortalte, at den og den havde været der og gjort hende saa bange, at hun havde udleveret dem.

Krikor for op og vilde slaa hende; men i rette Tid aabnedes hans Øjne, og han saa, at han havde sin Moder for sig. Haanden, der allerede var løftet, sank ned igen. Uden et Ord styrtede

han ud af Huset og hen til en af de Mænd, der havde været derinde. Han overvældede ham med Skældsord og have slaaet ham trods hans Alder, hvis ikke andre havde lagt sig imellem og hindret ham i det.

Bøsserne fik han ikke tilbage, de laa vel forvarede bag sikker Bevogtning inde paa Kirkepladsen.

For at finde nogen Trøst løb han hen til Hovagim; men hvor forfærdet blev han ikke, da han fik at vide, at ogsaa han havde ladet sig overtale. Nu styrtede alting sammen for ham.

Han gik hjem og laasede sig inde i den øverste Stue, og den Dag saa ingen mere til ham, han lukkede ikke op for nogen og nød hverken vaadt eller tørt. Men om Aftenen, da de alle var gaaede i Seng, hørte de ham gaa ud, faa fat i Staldlygten og gaa ned i en Kælder, de havde, hvor de opbevarede Halm til Æslerne og ellers Brænde og alt muligt Skrammel.

Da stod Moderen op og listede ud for at se efter ham.

Frk. Henni Forchhammer havde givet mig 50 Kr. at anvende til Juleglæde i Hjemmet, paa hvad Maade jeg syntes bedst.

I Aleppo blev Filmen »Quo Vadis« opført omkring den armeniske Jul. Jeg tog selv hen for at se paa den og fandt, at den gav ganske udmærkede Billeder fra Rom og fra de første Kristnes Liv, saa det syntes mig værd, at hele vort Hus skulde se den. Juledags Aften gik den med armenisk Tekst, jeg forklarede dem først grundigt alt det, de vilde faa at se, og saaledes forberedte gik de derhen i sluttet Trop.

Næste Aften spurgte jeg dem ud om, hvad de havde set. »Jesus«, svarede de som med een Mund, og samtidig lagde der sig over deres Ansigter et Udtryk af Begejstring, som jeg aldrig har set overtruffet i mit Samliv med dem.

Ja, Jesus forekommer jo i Filmen. Et Sted viser Han Peter tilbage til Rom, den Historie er jo bekendt nok, et Sted trøster han Martyrerne og løser deres Lænker, begge Gange har hans Fremtræden Karakteren af et Syn. Der

var ikke noget i denne Fremtræden, der gjorde Indtryk paa mig, det er jo saa almindeligt at se; men jeg mærkede, at mange i Teatret var stærkt betagne, og vor Ungdom, der jo aldrig har set en Film før, syntes fast overbevist om, at de havde set Jesus. De fremhævede stærkt, at Han havde løst de Fangnes Lænker, og da jeg følte mig lidt nærmere for, mærkede jeg, at det var gaaet op for dem, at det ogsaa var Jesus, der havde løst deres Lænker og ført dem hjem, skønt de jo den Gang ikke havde kunnet se Ham, ligesom de ogsaa lagde Eftertryk paa, at nogle Mennesker i Filmen havde kunnet se Ham, andre ikke.

(Fortsættes).

Noter.

Dette Nummer af „Armeniervennen“ udkommer paa Grund af Redaktørens Rejse til Orienten nogle Dage senere end det egentlig skulde. Vi haaber, vore Læsere vil bære over med os!

* *

„De danske Armeniervenner“s Formand, Hr. Åge Meyer Benedictsens, har benyttet

sin Sommerferie paa Videvang til Arbejde med sit Værk: *Armeniens Historie*. Den største Del er allerede færdig fra Forfatterens Haand.

* *

Fru Inga Nalbandian kom for en Maanedes Tid siden paa Besøg her til Danmark.

* *

Deltagerne i den danske Studenterrejse 1924 har de bedst mulige Minder om i hvert Fald en Armenier, Dr. *Raphael Tingharian*, der med den største Elskværdighed bistod dem under deres Ophold i Konstantinopel. Dr. Tingharian har efter Dr. Tchopourian, som nu bor i Wien, overtaget Posten som Drogman ved det kgl. Gesandtskab i Konstantinopel.

* *

Paa given Foranledning skal vi oplyse, at *Expeditionskontoret* — ogsaa for Bladet — er *Holbergsgade 4*, medens *Kassereens* Adresse er *Slotsholmsgade 16*.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af „De danske Armeniervenner“ under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrups Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

Han havde hørt Trin og mødte hende ved Indgangen til Kælderen. „Gaa Din Vej“. raabte han truende. „Jeg slaar, hvis nogen kommer herind“.

Hun vaklede tilbage i Skræk, og nu vidste ogsaa Brødrene, at de maatte gaa af Vejen for ham foreløbig. De kunde høre ham rumstere nede i Kælderen; men hverken den næste eller de følgende Dage talte han til nogen og de vogtede sig vel for at komme for nær til ham eller hans Arbejdsplads.

Efter 3—4 Dages Forløb blev han igen tilgængelig, og en Dag, da han var borte, listede en af dem ned i Kælderen. Der var intet som helst at se, skønt han undersøgte alle Kroge nøje. Hvad Krikor havde taget sig for dernede, var og blev dem en Gaade.

Ogsaa Hovagim gjorde sig adskillige Tanker, og en Dag kaldte han Chanum til Side ude i Køkkenet.

„Kom med dine Smykker“, sagde han. „Det er mange Penge til Hjælp til

de to Børns Opdragelse, hvis der skulde tilstøde os en Ulykke“.

„Det ved nu ingen uden vi to“, lagde han betænksomt til og tog i det samme en Sten ud af Muren.

Bag ved viste der sig et lille Hulrum. Chanum rakte ham alle sine værdifulde Smykker, som han vikledede i et Tørklæde og lagde ind i Rummet. Da Stenen igen stod paa sin Plads, var der intet at se uden en glat Mur.

„Tæl Stenene, Chanum, og glem ikke Stedet?“

„Hvor har du dine Smykker, Chanum?“ spurgte Hagob om Aftenen.

„I min Kiste. Jeg er ikke glad i disse Dage og har ikke Lyst til at bære dem.“

Saadan havde mange Hjem deres smaa Hemmeligheder.

Endelig var Vaabnene samlede. Fra nogle havde man maattet tage dem med Magt, de fleste havde givet dem godvilligt. Kun meget faa havde skjult Vaabnene og paastaet, de ingen havde.

I Slutningen af November gik der Bud til Mahmud Bey, at Vaabnene var beredte, hvis han vilde meddele det til Regeringen. Den næste Dag kom Gendarmerne og bragte dem ned til Kasernen, hvor de foreløbig skulde opbevares. Paa samme Tid modtog Mahmud Bey en større Gave for sin Fredsaktion.

Det kunde se ud til, at Regeringen mente det ærligt. Vagtstyrkerne blev betydeligt forøgede, samtidig med at Armenierne trak deres tilbage og igen begyndte at komme ind paa Basaren.

Det var jo sørgelige Dage, de tilbragte der, mens de ryddede op i deres Boder efter Røverne og overtænkte, hvordan de skulde faa dem fyldte igen.

Det var ogsaa svært at omgaaes Pøbelen, der var mange, der tørstede efter Hævn for dem af deres Slægtninge, der var faldne inde i Armenierkvarteret. Det nagede dem, at de var blevne vist tilbage, og Armenierne maatte høre mange Forbandelser og Trusler.

(Fortsættes).

Billeder fra vort Børnehjem.

1. *Abraham Koeschherian*, 14 Aar, fra en Landsby ved Zeitun.

Abrahams Fader var allerede død før Krigen. Han blev selv tillige med sin Moder og ældre Broder i Deportationstiden slæbt rundt i Tyrkiet, først helt op til Konia, senere ned i Stepperne ved Ras-ul-Ain. Moderen døde af Sult og Anstrængelse og maatte lades tilbage ved Vejkanten; de to Drengene kom ind i en stor Tumult, hvor alle Mændene og en hel Del Kvinder og Børn blev dræbte, Resten bortslæbt af Kurder og Tscherkesser.

Der blev Drengene skilte ad, og siden saa de ikke noget til hinanden. En Kurde tog Abraham med sig og førte ham helt op i de armeniske Bjærgene, hvor der nu ikke mere boede Armeniere, kun Tyrker og Kurder. Abraham blev Hyrdedreng; saa lille han var, maatte han være paa Benene tidlig og silde; tit kom han slet ikke i Hus, men tilbragte Uger ad Gangen ude i Bjærgene hos Faarene.

Han fik altsaa Føden, indtil Dyr-tids-Aarene kom, saa vilde Kurden ikke have ham længere. Han søgte saa hen til andre Landsbyer og kom i Tjeneste hos en Sasa-Kurde, hvor han atter var Hyrdedreng.

Der hændte der ham den Ulykke, at han fik sin højre Haand lemlæstet ved et Vaadeskud, en Kugle gik igennem Underarmen, og Haanden og Fingrene var fra da af ubevægelige.

Alligevel fristede han Livet blandt Kurderne. Han troede ikke, der var Armeniere til mere, saa der endnu kunde være ham nogen anden Lod beskaaren i Livet end at leve som de andres Skovisk og slaa sig igennem paa bedste Maade. Først da han en Gang igen kom ned til Mesopotamien, traf han paa en Armenier og erfarede af ham noget om sit eget

Folk. Det var ham som en Aabenbaring, og det, der greb ham stærkest, var Fortællingen om et Hjem, der i Aleppo var aabnet netop for saadanne bortkomne Børn som ham selv. Hans hele Stræben var nu rettet imod at komme derhen, og Lykken var ham god. I den første større By, han naaede frem til, traf han paa en af vore Stationer. Inden han ret vidste, hvordan det var gaet til, var han i Havn. Han fik Plads paa en Vogn og kørte til Aleppo. Der blev han badet og klædt ordentlig paa, fik god Mad og god Omgang, og hvad det bedste af det Hele var, han traf en Mængde af sine Landsmænd. Rundt om ham blev der igen talt Armenisk, ja, han blev sat i Skole, og den Skole blev snart hans største Glæde. Lykken havde pludselig atter aabnet sine Døre for ham, og man kunde føle det fra den første Dag, hvor glad og taknemmelig han var.

Hvad nu Abrahams Fremtid angaar, der jo ikke er saa ligetil (hans daarlige højre Haand) saa det ikke er let at anbringe ham ved et Haandværk, har vi foreløbig sat vort Haab til et nyt Børnehjem, der skal aabnes i en nær Fremtid, og til hvis Un-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Det kunde heller ikke forblive skjult for dem, at alle Tyrkerne var bevæbnede til Tænderne, og det forekom dem undertiden, at de i deres Hænder genkendte nogle af de Vaaben, der var samlet fra Armenierkvarteret. De henstillede saa til deres „Venner“, om man ikke ogsaa kunde afvæbne disse farlige Elementer.

„Gid vi kunde!“ svarede Tyrkerne imødekommende, „det vilde ogsaa være meget betryggende for os, men desværre findes der ingen Lov, der giver os Ret til at afvæbne en rettroende. Hvor er det dog kedeligt, at I ikke har samme Tro som vi, saa var det rigtignok en hel anden Sag. I behøver imidlertid ikke at være urolige paa Grund af Pøbelen. Ogsaa vi er stærkt bevæbnede“.

Rigtig rolig blev Armenierne dog ikke. De gik altid ligesom med Livet i Hænderne.

Hovagim f. Eks. havde ikke gænetaget Arbejdet paa den Bygning, han havde overtaget nede i Tyrkerkvarteret. Ejeren sendte Bud til ham om at komme; men han gav stadig undvigende Svar. Vejret var for daarligt, eller han var ikke rask. Han følte sig ikke tryk dernede, og Krikor undlod ikke at formane ham til for enhver Pris at holde sig borte.

De Delegerede maatte tit nok høre, at de dog vistnok havde været for hurtige til at gaa ind paa at aflevere Vaabnene. De gav altid beroligende Svar og sagde, at deres Venner var gode nok, de skulde ikke være bange.

derhold en stor Formue er henlagt, en Arv fra en rig, ægyptisk Armenier.

Dette Hjemms Formaal er særlig at give armeniske Børn en videregaaende Skoleuddannelse, og da Abraham er meget godt begavet, har vi allerede gjort Skridt til at faa ham optaget dèr. Forhaabentlig lykkes det.

5. *Astrig Sabunian*, 13 Aar, fra Agn.
8. *Anahit* — 11 — - -

Astrig og Anahit var Døtre af en rig og fremragende Mand fra Agn. Han var en af de første, der i den onde Tid blev kastet i Eufkrat efter at være pint næsten til Døde. Senere kom deres Moder tillige med en Søn paa 9 Aar paa Deportationsvejen. Hun formaaede at slæbe sig saa langt som til Surudj; det var en Vej paa mange, mødige Uger. Dèr sank hun om og udaandede ved Vejkanten. Drengen blev sendt videre og naaede Aleppo, men døde af Sygdom og Sult henslængt upaaagtet i en Krog som saa mange andre armeniske Børn.

De to smaa Piger blev tilbage i Agn hos deres Bedstemoder, og de fik en Tid Lov til at leve i Fred; senere blev ogsaa de drevne bort. Kurder tog Børnene fra Bedstemode-

ren; men hun tabte ikke deres Spor. Det lykkedes hende tilsidst at faa fat i dem og komme ud af Tyrkiet med dem.

Nu er de alle tre hos os. Bedstemoderen er den sødeste, gamle Kone, man kan tænke sig, og dertil en halv Doktor, saa hun er os til megen Nytte. Vi kunde da heller ikke nænne at skille hende fra Smaapigerne. De er forøvrigt lidt svagelige begge to, da de har lidt megen Nød i deres Opvækst; men det retter sig nok med Tiden.

Flinke og villige er de, et Par smaa Solstraaler i Hjemmet.

9. *Serpuhi Kasabian*, 11 Aar, fra Palu. 10. *Vahan Kasabian*, 9 Aar fra Palu.

Serpuhis og Vahans Fader var Soldat i den tyrkiske Hær; men da den onde Tid kom, og de armeniske Soldater blev ombragte, lykkedes det ham at flygte. Han naaede hen i Nærheden af sin Hjemstavn, men i Vingaardene lige udenfor Byen blev han genkendt af nogle Tyrkere, der slog ham ihjel. Den Gang var Armenierne jo overalt fredløse, enhver kunde dræbe dem, hvor de traf dem.

Han havde været Slagter, og Tyrkerne slagtede ham nu akkurat som et Faar, de skar Halsen over paa ham og lemlæstede Arme og Ben.

Nogle Timer efter var det Skete rygtedes inde i Byen, hans Hustru hørte det, og tillige med sin ældste Søn, en 12—13 Aars Dreng, vovede hun sig ud i Vingaardene for at finde Mandens Lig. Næsten afmægtig af Smerte kastede hun sig over det døde Legeme, da hun fandt det i den Tilstand under et Træ, og nogle Kurder, der just opholdt sig der i Nærheden, begyndte straks at skyde paa hende og Drengen. Kuglerne traf dem dog ikke, men hele den frygtelige Oplevelse virkede saa stærkt paa Drengen, at noget brast i hans Indre. Han begyndte at spytte Blod, og Strømmen standsede ikke mere, nogle Dage efter var han død.

Det varede nu ikke længe, inden Moderen kom paa Deportationsvejen med sine 2 smaa Børn, hvoraf den mindste, Vahan, den Gang knapt var 3 Maaneder gammel.

Hun kom dog ikke langt, i en af de nærmeste Landsbyer fik en Kurde Øje paa hende i Flokken og trak hende med sig. Børnene slap hun ikke, han maatte tage dem med, enten han vilde eller ej.

Saadanne Bølger lagde sig ikke paa een Gang; men lidt efter lidt skulde nok alting komme i Orden. De skulde blot lade som ingenting.

Men mange havde urolige Drømme. Drømmetydersken havde nok at bestille, og det var ikke Smaating, de bragte for Dagens Lys, man kunde mærke, at man gik onde Tider i Møde. Det var ikke blot Aaret, der hældede i sin Gang, og Dagene, der blev mere og mere mørke, ogsaa i Menneskenes Hjerter blev det mørkt.

III Kapitel.

Orkanen bryder løs.

Man var nu naaet til den sidste Uge af 1895. Det var Aarets mørkeste Tid; men det var ikke Juleugen. Den Fest fejrer Armenierne først omkring Midten af Januar, saa der var slet intet, der tændte Lys for dem.

Hovagim kom hjem fra Morgensangen i Kirken, just som det ret var

blevet lyst, og kom lige ind i en huslig Scene.

Det var Misael, der absolut vilde have sine nye Støvler paa i Skole, og Bedstemoderen, der ikke vilde lade ham faa dem. De skulde gemmes til Julen. Men Hovagim stillede sig paa Misael's Side: „Lad ham dog faa dem, Mor. Hvem ved, om vi lever til Jul?“

Ja, hvem ved? Den truende Skygge var med disse faa Ord manet frem igen.

Svigermoderen stillede Mad frem for Misael, for at han kunde spise og komme i Skole, og satte sig saa med den lille Kevork paa Skødet. Mændene, der sad i et Hjørne af Stuen og røg Cigaretter, vilde endelig have Børnene hos sig. Deres sorgløse Leg var snart sagt det eneste, der lyste lidt op i Uhyggen, og som til Tider fik dem til at glemme de sorte Skyer.

Det var ellers ikke deres Vane at sidde inde paa denne Tid af Dagen. I tidligere Tider havde de forlængst været ved Arbejdet og havde muntert fløjtende haandteret Stenene. Nu

vovede de sig ikke ned i Tyrkerkvarteret, og Armenierne lod intet bygge. Hvem vidste, om han skulde blive boende i sit Hus?

Den tvungne Uvirksomhed forøgede Uhyggen, og de var endte med at blive sløve og ugidelige. De talte tit nok om, at de nu skulde se at faa Stalden gjort bedre i Stand, mens de havde saa god Tid; men det blev ved Snakken, de blev siddende i Hjørnet. Der sad de i timevis uden at sige noget, eller de skændtes om de utroligste Smaating, som de ellers aldrig havde skænket en Tanke.

— I Øjeblikket fangede Misael deres Opmærksomhed. Han sad ved Siden af Hovagim og fortalte en hel Historie om deres Æsel. De havde næsten glemt alt det andet, da de opskræmtes af et skingrende Kvindeskrig inde fra Nabogaarden.

I et nu var de sprungne op og for ud i Gaarden. Der stod Kvinden paa Nabohusets Tag, skreg op, gestikulerede og pegede fremover mod Kammen Vest for Byen. Knapt var

I en anden Landsby et Stykke borte havde han sit Hjem, og der blev hun som hans Hustru indført i en stor orientalsk Familie. Efter 3 Maaneders Forløb kom der Soldater til Landsbyen, Manden blev greben og ført afsted til Hæren, hun blev tilbage i hans Faders Hus.

I den Tid laa jo den tunge, blodige Haand paa Armenierne allevegne, hun vidste ikke et Sted, hvor hun kunde tage hen med sine smaa, saa blev hun. Der var heller ingen, der gjorde hende eller den lille Pige noget, men Vahan var i stadig Livsfare. selv et saa lille Drengsbarn tragtede visse Muhamedanere efter at ombringe. Især var der et Par Fættre af hendes Mand, der saa sig onde paa ham. 3 Gange kom Moderen til, da de allerede havde Strikken om Halsen paa ham for at kvæle ham, en anden Gang, da hun var gaaet til Kilden for hente Vand, hørte hun allerede langt borte sin lille Drengs fortvivlede Skrig. Hun styrtede hjem og fandt ham indelukket i et Værelse med Gløder lagt paa Ryggen under Tøjet. Endnu er Arrene efter Brandsaarerne tydelige nok at se.

En lang Tid lod Fættrene nu Vahan i Fred, men da han var omtrent 3

Aar, gjorde de et sidste Forsøg paa at dræbe ham. En Dag var Drengen borte og ikke til at finde noget Sted, Moderen søgte og søgte, indtil hun fandt ham langt ude i Bjærgene, liggende bag ved en stor Sten. Da havde han allerede længe været uden Føde, saa han gav ikke mere Lyd fra sig, men da hun havde baaret ham hjem, og faaet lidt Mad i ham, kom han igen til Kræfter og kunde med sine faa Barneord gøre hende forstaaeligt, at det var Fættrene, der havde bragt ham derhen.

Nu turde hun ikke blive der længere, hun tog sine Børn og sneg sig bort om Natten, hen til anden Landsby. Der erfor hun til sin store Glæde, at hendes Farbroder levede og var i Huset hos en af Kurderhøvdingerne der i Nærheden.

Hun begav sig paa Vej derhen og traf til sin usigelige Glæde sin Farbroder. Hun følte nu, at hun ikke mere var helt forladt i Verden.

Ved Farbroderens Foranstaltning fik hun Plads som Tjenestepige hos Høvdingen. Han anviste hende en lille Stue ret langt borte, hvor hun kunde anbringe Børnene og selv sove om Natten; men hver Morgen maatte hun

forlade dem for at gaa paa Arbejde hos Høvdingen, og Mad var der kun lidt af, saa Børnene led tit Nød.

Da var det, at den lille Serpuhi udviklede sine moderlige Egenskaber. Hun passede paa den lille og kogte Suppe til ham af alle Slags Urter, som hun samlede i Bjærgene, dertil bagte hun Brød af Klid, som Moderen fra Tid til anden fik med hjem.

Underernærede var de, og det mærkes paa dem endnu, men Livet fristede de. Mærkeligt var det, at Moderen ikke kunde faa Vahan til at gaa til Kurdernes Telte for at tigge, det vilde han ikke paa nogen Maade.

Efter nogen Tids Forløb vilde Høvdingen have Moderen gift med en Kurde, og kun Farbroderens Mellemkomst reddede hende. Han forsikrede, at han hellere vilde dræbe hende med sin egen Haand, og for denne Gang afstod Høvdingen fra sit Forehavende. Dog for at det ikke skulde falde ham ind igen, fik Farbroderen hende gift med en ung Armenier, og noget efter kom de endelig ud af Tyrkiet og naaede her til Aleppo.

Børnene kom naturligvis til os, de kunde nok trænge til det de smaa Stakler, saadan som Livet havde handlet

de derude, førend en Kugle for hvinnende hen over Tagene og næsten strejfede Kvinden.

I to Spring havde Hovagim naaet sin Udsigtspost, og da han sad der, saa de andre, at hans Ansigt blev graat og ligesom helt forandret. De behøvede slet ikke at spørge om noget, de vidste alt, inden han kom ned. Armenierkvarteret blev angrebet igen, og denne Gang var de vaabenløse. Det var den visse Død.

Hvad nu?

Den yngste Broder var den første, der traf sit Valg. „Jeg gaar hen til Kirken, der føler jeg mig mere sikker.“

„Det maa Du selv afgøre, Broder,“ svarede Hovagim. „Jeg foretrækker at dø i mit Hjem; men det maa I hver især gøre, som I synes bedst.“

„Kom dog med, Brødre,“ bad den yngste. „Krikor har sikkert indrettet noget, hans Hus har saa mange Krinkelkroge, og han tænker paa saa meget.“

Men Hovagim vilde paa ingen

Maade. Han var overbevist om, at det intet vilde nytte, og han kunde ikke faa sig til at forlade Hjemmet. Den yngste Broder løb sin Vej alene, og de andre fulgte Hovagim ind i Stuen.

Der sad de et Øjeblik og saa paa hinanden. Kvinderne og Børnene græd, Mændene var helt forvirrede og vidste hverken, hvad de skulde sige eller gøre.

Imens knaldede Skuddene fra alle Sider, og forfærdelige Skrig vestfra forkyndte, at Angriberne var trængte ind i de yderste Huse og der havde begyndt deres blodige Værk. Nu lød Skrigene lige uden for deres Dør.

Den reves op, og en Kvinde styrtede ind med et Barn paa Armen. Hendes Haar var i vild Uorden, og Blodet dryppede ned fra hendes Øren. Det var Hovagims Søster.

„Flygt, Brødre, Flygt!“ skreg hun. „Min Mand er dræbt, de snittede Underlivet op gaa ham med en Kniv. Mine Smykker trak de ud af Haaret og rev Ørenringene af Ørene, saa begyndte de at plyndre Huset. Saa saa jeg mit

Snit til at flygte. Se dog og at komme bort! De kan snart være her!

Udmattet sank hun om paa Gulvet og brast i Krampegraad. Brødrene saa paa hinanden. Hvor skulde de flygte hen? Noget Skjulested fandtes der ikke i Huset, de maatte blive siddende stille og afvente deres Skæbne. Dette aldeles intet at kunne gøre for at forebygge det skrækkelige, var næsten det allerutaaleligste.

Da stod Hovagim frem og læste Bønnen over de døde. En kort Stund faldt der Fred over dem. De kendte Ord fremmanede den Stemning, de var i, naar de stod ved andres Begravelse. Dog det var kun et Øjeblik, snart mindede Skuddene og Skrigene dem om, at det var deres egen Ligfærd, det gjaldt, og Rædselen vendte tilbage med fornyet Styrke.

Kun ikke hos Hovagim. Han havde saa tit og saa levende fremmanet Forestillingen om den kommende Herlighed for sit indre Øje, at han nu pludselig saa den saa tydeligt og saa nær, som om han kunde gribeden med Hænderne.

med dem. Deres Stedfader var ikke til nogen Hjælp for dem, han forlod sin Hustru og drog til sin Slægt i Amerika, ladende sit eget nyfødte Barn tilbage hos Moderen.

Det havde været et Nød-Ægteskab og et meget uheldigt Ægteskab, især da han var mange Aar yngre end hun. Hun sidder nu i Baraklejren og har ondt ved at bjærge Livet, men Børnene blomstrer op og er i det Hele i god Udvikling, dem har hun reddet ud af Mørket, og de er nu hendes Glæde og Fremtidshaab.

✓ 14. *Djerdjis Melkian*, 14 Aar, fra Mardin. 13. *Hagob Meilkian*, 12 Aar, fra Mardin.

De to Drenges Fader var Soldat i den tyrkiske Hær, og mens han var borte, blev hans Hjem sønderlemmet. Han kom da heller aldrig tilbage, saa han kunde opbygge sin Rede igen.

Tyrkerne tog Børnene, de 2 Drengene kom et Sted til, den ældre Søster til et andet, Moderen blev drevet bort fra Byen, helt ned til Ras-ul-Ajn, hvor en Tyrk tog hende. Først efter et Par Aars Forløb lykkedes det hende at flygte fra ham og komme tilbage til

Mardin, hvor hun atter samlede sine Børn om sig.

Imidlertid var Djerdjis blevet omtrent ukendelig. Den lille Fyr, der gik der uskøttet, var falden i Ilden, eller maaske havde nogen kastet ham deri, Drengene var for smaa til at kunne give rigtig Besked. Den ene Side af Ansigtet var eet stort Ar, Øjet var helt borte, og ogsaa paa Kroppen var der Mærker af Ulykken. Det værste var næsten, at han havde taget Skade paa Forstanden; den een Gang livlige, lille Dreng var nu sløv og udeltagende.

Ikke længe kunde Moderen drage Omsorg for sine Børn, atter brød en Tyrk ind og tog hende med Vold, en anden bemægtigede sig Søsteren, der endnu ikke var voksen, Drengene, der blev ladte ene tilbage, maatte tigge ved Dørene, indtil Hagob fandt en Plads til dem begge. Djerdjis var fra nu af overladt til hans Omsorg.

Saadan gik Tiden, indtil det lykkedes Søsteren at udfinde, baade hvor Moderen og Drengene var og at sætte sig i Forbindelse med dem.

Moderen var for godt indelukket, men hun selv havde Held til sammen med sine Brødre at komme over den

tyrkiske Grænse til vor første Station Hassidje.

Derfra blev de sendt videre til Deir Sogh, og mens de hvilede ud der nogle Dage, hændte det, at en ung Armenier blev enig med Søsteren om, at de vilde slaa Følge gennem Livet. Hun kom altsaa ikke længere, men Drengene blev sendte til vort Hjem i Aleppo.

Hagob fandt sig snart tilrette mellem sine Landsmænd, lærte at tale godt Armenisk og gjorde udmærkede Fremskridt i Skolen.

Djerdjis derimod kunde selvfølgelig ikke læse andet end Arabisk, og selv paa dette Sprog havde han ondt ved at gøre sig forstaaelig. Desuden var han mærkværdig ubehersket, skreg og sparkede sommetider som en vild.

Hagob var altid om ham, og selv om Djerdjis slog ham, hvad han tit gjorde, tog han imod det uden at kny. „Han kan ikke gøre for det“, forsikrede han altid under Taarer, naar der var noget i Vejen med Djerdjis, „han har gaaet saa meget igennem“.

Ja, Mærkerne af det, han havde gaaet igennem, var jo synlige nok, der var ikke noget at sige til det. Vi lod Djerdjis gaa og passe sig selv, haabende, at

Han saa vel ogsaa den mørke Port, han skulde igennem; men den skræmmede ham nu næsten ikke.

Han sad ganske stille og tog Afsked med dette Hjem, som han havde vogtet og holdt sammen paa i de mange Aar, hvor hver Plet og hver Genstand talte til ham om Glæder eller om Forsagelsen, og det forekom ham nu, at Forsagelsen maaske egentlig havde været Livets bedste Indhold.

Og han tog Afsked med disse Mennesker, der havde udgjort hele hans Verden, og som han altid havde haft i sine Tanker ved alt, hvad han gjorde. Sidst kom han til Misael, der sad ved hans Side og gemte sit Hoved ved hans Bryst for ligesom at flygte fra alt det forfærdelige.

Da var det, at hele Hovagims Væsen oprørte sig imod det, der skete. „Hvorfor skulde dette Barn igen stødes ud i Elendigheden? Var der endnu ikke gaaet Lidelser nok hen over dets Hoved?“

Han stred inde i sin Sjæl i Bønnen for den lille, og da var det ham, som om han gennem al Larm hørte den

sagte Susen og gennem den Stemme, der talte til ham:

„Tror Du, at Du elsker ham højere end jeg, eller at Du klarere ser, hvad der tjener til hans Gavn? Hvad ved Du om, hvilken Lykke jeg har beredt for ham, eller hvilke Planer, jeg har med ham?“

Da havde Hovagim sejret over det altsammen, en dyb Fred fyldte ham.

Men det var ogsaa paa Tide. Raabene, Skuddene, hele den forvirrede Larm lød stadig nærmere. Det var klart, at Ugerningsmændene var trængt ind i deres Gade.

Saa tog Instinktets Herredømmet over Brødrene, de styrtede ind i de bageste Rum og gemte sig under Risbrændet, bag Sengetøjet, hvor de ikke var umiddelbart synlige, og sad der med bankende Hjerte afsindige af Angst! Kvinderne hjalp dem med at skjule sig, og søgte selv at komme af Vejen. Kun Chanum kom ind og satte sig hos Hovagim med Kevork paa Skødet.

Morderne var kommet til Nabo-gaarden. Porten blev revet op, og et

Jammerskrig fra Kvinderne, blandet med tyrkiske Tilraab, lød ind til dem. Tyrkerne spurgte efter Mændene, men slæbte aabenbart samtidig Tingene ud af Huset. Nu havde de fundet en af Mændene. De kunde over Muren kende hans Stemme og høre, hvordan han tryglede om Naade. Et Økse-hug og et Klageskrig, der lidt efter lidt døde hen. Saa fandt de en til, og det samme gentog sig. Nogle af dem gav sig i Lag med Kvinderne, de kunde høre dem skribe og flygte frem og tilbage. Der var en ubeskrivelig Tumult.

Det var forfærdelige Øjeblikke, og Hovagim ligefrem følte det som en Befrielse, da deres egen Port blev stødt op. Han bøjede sig ned, kyssede Misael og satte ham over til Chanum. Et Sekund saa de to hinanden dybt ind i Øjnene, saa lagde hun Armen om Misael og drog ham ind til sig, mens Hovagim med faste Skridt gik ud af Døren, den indtrængende Skare i Møde.

De blev forbavsede, da de saa ham

Tiden og god Behandling vilde bringe Lægedom.

Nu har han da heller aldrig Raseri-Anfald mere, men for det meste er han sløv og udeltagende. Dog har jeg i den sidste Tid set et Par Træk, der satte mig i Forundring.

Jeg havde været paa en Rejse til vore Stationer ved Eufrat og kom nu kørende hjem i vort Automobil. Naturligvis blev der Røre i Lejren, alle de, der var hjemme, kom ud af Dørene for at ønske mig „Velkommen“, men hvem andre end Djerdjis ser jeg komme løbende allerforrest med et stort Smil paa Ansigtet, det var helt mærkeligt at se.

Et Par Dage efter var det Paaske-dag, ikke Armeniernes, men vor Paaske-dag. „Hvordan kunde Djerdjis dog vide det?“ Opdaget det havde han imidlertid; for da jeg kommer gaaende op ad Vejen til Barakkerne, ser jeg ham pludselig puffe til en af de andre Dreng og saa sammen med ham sætte i Rend hen imod mig, atter med et Udtryk paa Ansigtet, som om der vederfaredes ham en stor Lykke.

At ønske glædelig Paaske forstod han jo ikke, men han kyssede min Haand med stor Varme, og jeg tror,

det var noget af det, der glædede mig mest den Dag, det er klart, at han begynder at vaagne op og blive til Menneske.

Ja, det er en stor Lykke, naar det

forundes os ved Kærlighed at bygge noget af det op, som Menneskers Ondskab har nedbrudt. Lad os takke Gud for det.

Karen Jeppe.

Paa Vej til Syrien.-Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Sluttet).

Jesus var paa een Gang bleven en levende og virkelig Person for dem, een, som griber virksomt ind i det daglige Liv. — Jeg maa sige, at jeg var helt betaget af Filmens Resultat, da det rigtig gik op for mig, hvad der var naaet, og saa var det, jeg kom til at tænke paa, om ikke gode Billeder af Jesus i let fattelige Situationer kunde bidrage meget til at føre vor Ungdom til Ham.

Det er en i Sandhed overordentlig svær Opgave, der her ligger for os. Hvor mange Aar har vi ikke selv Dag ud og Dag ind hørt om Jesus og om den

Tid og de Forhold, han levede i, førend vi fik en nogenlunde klar Forestilling om, hvem Han var, og hvad han udrettede.

Var ikke Billeder her paa deres Plads? Kunde de ikke ganske anderledes umiddelbart fortælle om Jesus?

Jeg finder, Danmark har ganske særlige Betingelser for at udstyre os med et hensigtsmæssigt Materiale; vi har jo dog Viborg Domkirke og et stort Antal herlige Altertavler, hvoraf Reproduktioner i passende Format og Udførelse kan fremskaffes.

Hvis nogen vilde tage Tanken

komme der saa roligt og besluttet, et Øjeblik stod de tavse og tøvende, ja, det var næsten, som om de veg et Skridt tilbage.

Men en ung Knøs sprang frem og kløvede Hovagims Hoved med et eneste Øksehug. Han faldt forover uden en Lyd, og Morderne styrtede over hans Lig ind i Huset.

Flokken bestod af en halv Snes unge Tyrkere af Byens bedre Familier, ja endogsaa Mustafa Aghas Brodersøn var iblandt dem.

Den, der havde set disse Mænd tidligere, naar de gik stiltfærdige og adstadige gennem Gaderne eller sad paa Kaféerne, kunde umulig have genkendt dem nu. Deres Klæder var snavsede og blodbestænkte, og deres Ansigter forandrede. Nogle var blege, næsten gulgraa, andre var Blodet skudt til Hovedet, Øjnene var blodunderløbne og Minerne fordrejede. De opførte sig som om de var berusede, hvad dog kun de færreste var.

Hvis de var standse og havde spurgt sig selv, hvad det egentlig var,

de gjorde, vilde de maaske selv have forundret sig over det. Men der var ikke Tale om at standse, de blev ligesom revne med af noget, der var stærkere end dem selv. Og det var jo Allahs Vilje, at de vantro skulde udryddes.

I Gaar Aftes var Uroen brudt ud i Byen. Det gik fra Hus til Hus, at nu skulde det være, og i Dag til Morgen havde enhver haft Vaaben med sig, da han gik til Moskeen for at bede.

Saa kom Mollahens ildfulde Opraab til de troende om at fuldbyrde Allahs Vilje. Han selv gik foran med dragen Kniv, og de fulgte alle efter, man kunde jo slet ikke holde sig tilbage.

Fra alle Gader kom der nye Skarer. De hidsede hinanden op, og saa naaede de Armenierkvarteret. Der knaldede Skud, nogle Bøller trængte sig ind i de første Huse, de saa Blodet flyde, og saa var det, de begyndte at se rødt allesammen. De gik som i en Taage, slog ned uden Besindelse, røvede og forgreb sig paa de Kvinder, der udmærkede sig ved deres Skønhed.

Nu havde de allerede nogle Timer været med til denne blodige Færd. Et Øjeblik havde der rørt sig noget i dem over for Hovagims Sjælsstorhed, de var lige ved at vaagne af Rusen; men da han nu var borte, lagde Taagen sig om dem igen, og de for ind i Stuen.

Der sad Chanum med de to Børn knugede ind til sig. Skrækken havde lammet hende, saa hun hverken kunde staa op eller skrike, end ikke sit Ansigt kunde hun tildække.

Foreløbig skænkede imidlertid ingen hende nogen Opmærksomhed; Mændene og Pengene var de første Spørgsmaal for Voldsmændene. De for ind i Rummet bagved, og nu kendte Chanum Hagobs Stemme. Stakkelen var fundet, og hun hørte ham bede for sit Liv.

„Sig os først, hvor I har jeres Penge, din Hund!“

Han forsikrede, at han ikke vidste det, hans ældre Broder gemte dem; men nogle drøje Slag bragte ham paa andre Tanker. Nu kom han ud for at tage Pengene frem af et lille Rum

op, vilde jeg gerne have Lov til at fremkomme med et Par Forslag om, hvad der efter min Mening burde anskaffes.

*

Et overordentlig kært Besøg har vi haft i de sidste Par Uger, idet Eks-Patriarken fra Konstantinopel paa sin Rejse til Bagdad har gæstet Aleppo.

Han var særdeles interesseret i vort Arbejde, og vi havde den Glæde at se ham i vort Hjem ikke mindre end to Gange. I Konstantinopel har vor Kommission haft en virksom Støtte og Medarbejder i ham, og jeg har det Haab, at han ogsaa vil faa Lejlighed til at gøre noget for os.

I det Hele begynder Armenierne nu selv mere og mere at faa Øje paa vort Arbejde og dets Betydning for Folket. De har jo desværre levet og lever endnu under et saa voldsomt Tryk, at de næppe kan se ud over de allernærmeste Krav; men dog synes det muligt, at de, naar de ret faar Øjnene op for det, kan bidrage ikke saa lidt til Løsningen af denne store Opgave.

*

Iøvrigt oversvømmes Aleppo paany af Flygtninge; atter ruller om Aftenen Tog efter Tog, fyldte med Mennesker, der udvises af Tyrkiet, forbi vort Hus. Det er ikke blot Armeniere, der nu kommer, ogsaa Syrere og Jøder udvises, ja, det hedder endog, at Araberne skal ud. Tyrkerne er blevne fuldkommen vilde.

Men her i Syrien ser det ikke godt ud, og værst er det i Aleppo, den er jo »Indfaldsporten«, alting trækker hertil. Her er god Vilje fra alle Sider; men der er store Vanskeligheder at overvinde. Det vilde hjælpe paa Situationen, hvis det ikke var saa svært at faa Pas til De Forenede Stater. Her lever nemlig en hel Mængde Armeniere, der har nære Slægtninge i Amerika, Slægtninge, der godt havde Raad til at tage dem over til sig og sætte dem i Vej. Da det nu imidlertid er umuligt, saa sender de dem rigelige Pengemidler. Vanskeligt er det at finde Arbejde her, og de, der har nok at leve af, søger jo ikke rigtig for Alvor; de danner en Gruppe af Lediggængere, der efterhaanden

ved deres Opførsel bliver en hel Svøbe for Byen. Det, vi alle befrygter, er, at de skal foranledige Regeringen her til en Fællesoptræden mod Armenierne i Almindelighed, og det vilde jo være Synd; det store Tal er stiltfærdige, fredelige Arbejds-mennesker, der kun er til Gavn for det Samfund, de lever i.

III.

Til Slut blot en lille Solstraalefortælling, jeg hørte i Gaar.

Det var en armenisk Folkefest, og Harome, min kære Harome fra Systuen, var kommet ud for at besøge mig. Vi sad og talte om vore unge Piger fra Hjemmet.

En Mængde af dem bor nemlig nu under Haromes Varetægt i Systuen. Vi har lejet en hel Lejlighed i Byen, og her bor de, der forsørger sig selv ved at brodere. Nu er de jo naturligvis ikke allesammen lige dygtige, og vi har jævnlig talt med hinanden om en af dem, der vel broderer nydeligt, men langsomt. Harome siger, at hun fortjener for lidt.

»Nu,« sagde jeg, »det kan da ikke være saa galt, hun taber da

inde i Skabet. Chanum kendte ham ikke igen. Var det ikke en gammel Mand, der vaklede igennem Stuen.

Da de havde faaet Pengene, blev Hagob trukket ud i Gaarden, og en stod med dragen Kniv og passede paa ham, mens de andre rumsterede videre. Ogsaa de to andre Brødre blev efter nogen Søgen fundne og stillede hen ved Siden af Hagob.

Søsteren havde ligeledes gemt sig og blev trukken frem; men Moderen styrtede som en rasende ind paa den Tyrk, der havde fat i Datteren, og da han derinde i Halvmørket blev klar over, at det var en Kvinde, han havde for sig, slap han hende og gav sig til at søge efter Værdisager.

En af dem begyndte nu at udspørge Chanum om hendes Smykker; men i det samme kom Mustafa Aghas Brodersøn ind. Han tilkastede Chanum et Blik, der fik hende til at skælve fra Hoved til Fod. Saa gav han den anden et Puf, som han godt nok forstod. Ingen saa fra nu af til den Side, hvor Chanum sad.

Derimod endevendte de al Ting, tog et Par fine Tæpper og nogle andre Kostbarheder med. Tilsidst, inden de gik, lød der tre Øksehug, som naar man skiller et slagtet Dyr ad. Saa var de borte.

Men ude fra Gaarden lød der en Stønnen, der snart tabte sig i Dødsrallen. Moderen for ud og kastede sig med et Skrig over sine Søners Lig. Gud var barmhjertig imod hende, hun stod ikke op mere. Hun havde en Hjertesvaghed, lidt efter lidt gik hendes fortvivlede Graad over til en krampagtig Hiven efter Vejret. Hun blev blaa i Ansigtet og sank død ned ved Siden af sine døde Sønner.

Det var først Kevorks Graad, der gengav Chanum Livet. Barnet havde ligesom været stivnet af Skræk; men nu da Spændingen løstes, begyndte det at græde.

Denne Lyd løsnede ogsaa de Baand, der havde bundet Chanum. Hun lagde instinktmæssig Barnet til Brystet; men det fandt ikke noget eller vilde ikke drikke. »Mælken er vel bitter«, tænkte

hun, og saa stod hun op for at finde noget til det at spise i de uordentlige Stuer, hvor alt var kastet hulter til bulter.

Derved kom ogsaa Misael paa Benene. Han havde ellers siddet og begravet sit Hovedet i Chanums Skød; han gik lige ud i Gaarden og saa det forfærdelige Syn derude. Grebet af Rædsel for han ind i Æslets Stald. Æslet var borte; men han løb hen til en Dynge Hakkelse bag ved en Kiste for der at gemme sig for alt det skrækkelige. Han følte noget røre sig derinde. Det var den ældste Broders to smaa Dreng, der havde søgt Tilflugt her. De skreg op i Rædsel, da han rørte ved dem: de troede, det var Tyrkerne, som var efter dem derinde. Men saa kendte de Misael, og trykkede tæt op imod hinanden sad de tre smaa Dreng og ventede paa Døden. — — —

Den nedgaaende Sol kastede sine sidste Straaler ind i det hærgede Hjem, og belyste de tre Svigerinder, der med deres smaa Børn trykkede ind

ikke i Huld, og hun ser da ogsaa ordentlig ud i Klæderne«.

»Ja,« sagde Harome, »Nød lider ingen af dem; for de hjælper hinanden. Jeg har set en af dem give Narig (det er den langsomme) Halvdelen af sit sidste Stykke Brød. Og hvad Klæderne angaar, saa har Mariam, da hun fik Penge fra sin Slægt, givet hende et Par Sko, og Suart, der har taget Plads som Pige og tjener udmærket, har foræret hende en Kjole«.

Saadan fortalte Harome Træk paa Træk om deres indbyrdes Hjælpsomhed, til jeg mærkede, at der trillede noget underlig vaadt noget ned ad mine Kinder. Jeg var hjærteglad, og det bliver mine Venner i Danmark ogsaa, naar de hører om det.

Karen Jeppe.

Armenier-Dagen over Landet.

Paa Armenier-Dagen skal det vise sig om, det danske Folk vil være med til at betale sin Del af de »Løsepenge«, der maa til, naar kristne armeniske

Børn og Kvinder skal frelses fra det muhammedanske Slaveri.

I flere Kredse forberedes der Møder og Indsamlinger enten den 19. Oktbr. eller Dagene deromkring. I *Ballerup* arrangerer Skoleinspektør *Nyholm* Bazar, i *Laurbjerg-Kredsen* er det som sædvanlig Sognepræst *Gram Nyegaard*, der staar i Spidsen for Arbejdet. I *Dalum* Forsamlingshus taler den 19., paa Initiativ af Frk. *Bodil Hansen*, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, og i *Aabenraa* vil den hjemvendte Fru *Inga Nalbandian* holde Foredrag med Lysbilleder. Vor Formand, Hr. *Åge Meyer Benedictsén* taler desuden ved ikke mindre end tre Møder i Jylland. Endelig er det Meningen, at Hr. *Benedictsén* skal slutte af med et Møde i København i Slutningen af Maanedén.

I forskellige Kredse vil vore Tillidsmænd og Venner i første Række arbejde ved Indsamling imellem Venner og Bekendte.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Aug.—Septbr. 1924.

A. *Gaver til Arbejdet*: Frk. Ellen Bie, Aalborg, 10. Ved Spr. Hagensen, Holbæk:

Fra Syforeningen i Holbæk og Udby, 50. Enkefru M. Larsen, Langaa, 65. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. Fru M. Pedersen, Hillerød, 5. Ved Frk. H. Forchhammer: Salg af Postkort, 87. Ved Lærerinde Bodil Hansen, Hjallesø: Frk. Kirsten Poulsen, Ryslinge, 25. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. J. Sundahl, Køge, 15. Grosserer V. Bockelund, Kbhvn., 10. Ved Fru Rasmussen, Koldby: Indsamlet i Anledning af Armenierdagen, 224,29. Uden Navn, 7,65. Ved de Ferslew'ske Blade 500.

Ialt Kr. 1.019,34.

B. *Solgte Haandarbejder*: Aarhuskredsen: Kr. 700,00.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af »De danske Armeniervennen« under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrup's Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

til sig sad og græd uden at kunne gøre sig nogetsomhelst klart. Hvad var der sket, og hvad vilde der endnu komme?

De hørte kun den vanvittige Larm i Byen, Skydningen, Huggene, Slagene, de hjærteskærende Skrig og de raa Brøl. Snart lød det nærmere, snart fjærnere. Undertiden løb Mennesker hastigt igennem Gaderne. Lige uden for deres Dør blev der nok hugget en ned; for da Fodtrinene tabte sig, hørte de længe en Stønnen og Jamren; men ingen af dem tænkte paa at gaa ud og se efter. En Flok skrigende Kvinder var flygtet henover Tagene. Hvem var de, og hvor løb de hen? De spurgte ikke. De sansede intet mere.

Da Solen var borte, blev det koldt, og de stod op for at dække Børnene til. Heldigvis var de faldne i Søvn. Selve deres Søvn var ganske vist urolig, men Trætheden krævede dog sin Ret. Saa kom Kvinderne i Tanker om de smaa Drengene? At kalde paa dem vovede de ikke; men de begyndte at søge efter dem, og da de ikke fandt dem, begræd de ogsaa dem som døde.

Med Nattens Frembrud stilledes Larmen af Bødlerne drog i Skarer til Moskæerne til Aftenbønnen. Der udtalte Mollahen Allahs Tilfredshed med det, de havde udrettet, og opfordrede dem til at begynde igen næste Morgen. Saa gik de til deres Hjem og spiste til Aften; men da de var alt for ophidsede til at sove, mødtes de senere igen, delte Byttet, drøftede Dagens Begivenheder og drak paa dem. Mange Steder endte det med vilde Orgier.

Da Armenierne noget ud paa Natten mærkede, at Tyrkerne var borte, begyndte ogsaa de at røre paa sig og undersøge, hvor stor Skaden var, og om der var nogen Mulighed for Redning.

I de Gader, hvor Mændene var dræbte, var Kvinderne uhyggelige ved at være mellem alle Ligene, og de søgte at komme sammen saa mange som muligt. Det førte saa til, at talrige Skarer søgte Tilflugt i den store Kirke, andre forlod deres egne Huse for at søge hen til deres Slægtninge. Men det var frygteligt at komme igennem Gaderne, rundt omkring laa der Lig og Ting, som var

slæbt ud af Husene og smidt paa Gaden. Man snublede over det i Mørke; ingen vovede at stryge en Tændstik af.

Kvinderne hos Familien Biredjiklian rørte sig ikke; stive og stumme sad de hos deres sovende Børn. Men da der blev stille rundt omkring, drev Sulten de smaa Drengene ud af Stalden. De kom ind i Stuen, fandt sig et Stykke Brød og krøb ind under en Dyne for at holde sig varme. Snart sov ogsaa de.

Ved Midnatstid kom en Mand listende ind i Gaarden. Det var den yngste Broder; han kom fra Krikors Hus. Da Ulykken brød ind over Byen, var det kommet for en Dag, hvad han havde rumsteret med nede i Kælderen. Han havde lavet sig et Skjulested, en Hule under Jorden, hvis Indgang var saa godt skjult, at ingen kunde finde den. Der var han krøbet ned sammen med sine Brødre, ogsaa Hovagims Broder havde han givet Plads. »Kunde jeg blot faa fat i Hovagim,« sagde Krikor, da han sidst af dem alle steg ned, »men det er desværre ikke mere muligt at naa derhen«.

(Fortsættes).

Billeder fra vort Børnehjem.

1. *Abraham Koeschherian*, 14 Aar, fra en Landsby ved Zeitun.

Abrahams Fader var allerede død før Krigen. Han blev selv tillige med sin Moder og ældre Broder i Deportationstiden slæbt rundt i Tyrkiet, først helt op til Konia, senere ned i Stepperne ved Ras-ul-Ain. Moderen døde af Sult og Anstrængelse og maatte lades tilbage ved Vejkanten; de to Drengene kom ind i en stor Tumult, hvor alle Mændene og en hel Del Kvinder og Børn blev dræbte, Resten bortslæbt af Kurder og Tscherkesser.

Der blev Drengene skilte ad, og siden saa de ikke noget til hinanden. En Kurde tog Abraham med sig og førte ham helt op i de armeniske Bjærgene, hvor der nu ikke mere boede Armeniere, kun Tyrker og Kurder. Abraham blev Hyrdedreng; saa lille han var, maatte han være paa Benene tidlig og silde; tit kom han slet ikke i Hus, men tilbragte Uger ad Gangen ude i Bjærgene hos Faarene.

Han fik altsaa Føden, indtil Dyr-tids-Aarene kom, saa vilde Kurden ikke have ham længere. Han søgte saa hen til andre Landsbyer og kom i Tjeneste hos en Sasa-Kurde, hvor han atter var Hyrdedreng.

Der hændte der ham den Ulykke, at han fik sin højre Haand lemlæstet ved et Vaadeskud, en Kugle gik igennem Underarmen, og Haanden og Fingrene var fra da af ubevægelige.

Alligevel fristede han Livet blandt Kurderne. Han troede ikke, der var Armeniere til mere, saa der endnu kunde være ham nogen anden Lod beskaaren i Livet end at leve som de andres Skovisk og slaa sig igennem paa bedste Maade. Først da han en Gang igen kom ned til Mesopotamien, traf han paa en Armenier og erfarede af ham noget om sit eget

Folk. Det var ham som en Aabenbaring, og det, der greb ham stærkest, var Fortællingen om et Hjem, der i Aleppo var aabnet netop for saadanne bortkomne Børn som ham selv. Hans hele Stræben var nu rettet imod at komme derhen, og Lykken var ham god. I den første større By, han naaede frem til, traf han paa en af vore Stationer. Inden han ret vidste, hvordan det var gaet til, var han i Havn. Han fik Plads paa en Vogn og kørte til Aleppo. Der blev han badet og klædt ordentlig paa, fik god Mad og god Omgang, og hvad det bedste af det Hele var, han traf en Mængde af sine Landsmænd. Rundt om ham blev der igen talt Armenisk, ja, han blev sat i Skole, og den Skole blev snart hans største Glæde. Lykken havde pludselig atter aabnet sine Døre for ham, og man kunde føle det fra den første Dag, hvor glad og taknemmelig han var.

Hvad nu Abrahams Fremtid angaar, der jo ikke er saa ligetil (hans daarlige højre Haand) saa det ikke er let at anbringe ham ved et Haandværk, har vi foreløbig sat vort Haab til et nyt Børnehjem, der skal aabnes i en nær Fremtid, og til hvis Un-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Det kunde heller ikke forblive skjult for dem, at alle Tyrkerne var bevæbnede til Tænderne, og det forekom dem undertiden, at de i deres Hænder genkendte nogle af de Vaaben, der var samlet fra Armenierkvarteret. De henstillede saa til deres „Venner“, om man ikke ogsaa kunde afvæbne disse farlige Elementer.

„Gid vi kunde!“ svarede Tyrkerne imødekommende, „det vilde ogsaa være meget betryggende for os, men desværre findes der ingen Lov, der giver os Ret til at afvæbne en rettroende. Hvor er det dog kedeligt, at I ikke har samme Tro som vi, saa var det rigtignok en hel anden Sag. I behøver imidlertid ikke at være urolige paa Grund af Pøbelen. Ogsaa vi er stærkt bevæbnede“.

Rigtig rolig blev Armenierne dog ikke. De gik altid ligesom med Livet i Hænderne.

Hovagim f. Eks. havde ikke gænetaget Arbejdet paa den Bygning, han havde overtaget nede i Tyrkerkvarteret. Ejeren sendte Bud til ham om at komme; men han gav stadig undvigende Svar. Vejret var for daarligt, eller han var ikke rask. Han følte sig ikke tryk dernede, og Krikor undlod ikke at formane ham til for enhver Pris at holde sig borte.

De Delegerede maatte tit nok høre, at de dog vistnok havde været for hurtige til at gaa ind paa at aflevere Vaabnene. De gav altid beroligende Svar og sagde, at deres Venner var gode nok, de skulde ikke være bange.

derhold en stor Formue er henlagt, en Arv fra en rig, ægyptisk Armenier.

Dette Hjemms Formaal er særlig at give armeniske Børn en videregaaende Skoleuddannelse, og da Abraham er meget godt begavet, har vi allerede gjort Skridt til at faa ham optaget dèr. Forhaabentlig lykkes det.

5. *Astrig Sabunian*, 13 Aar, fra Agn.
8. *Anahit* — 11 — - -

Astrig og Anahit var Døtre af en rig og fremragende Mand fra Agn. Han var en af de første, der i den onde Tid blev kastet i Euftrat efter at være pint næsten til Døde. Senere kom deres Moder tillige med en Søn paa 9 Aar paa Deportationsvejen. Hun formaaede at slæbe sig saa langt som til Surudj; det var en Vej paa mange, mødige Uger. Dèr sank hun om og udaandede ved Vejkanten. Drengen blev sendt videre og naaede Aleppo, men døde af Sygdom og Sult henslængt upaaagtet i en Krog som saa mange andre armeniske Børn.

De to smaa Piger blev tilbage i Agn hos deres Bedstemoder, og de fik en Tid Lov til at leve i Fred; senere blev ogsaa de drevne bort. Kurder tog Børnene fra Bedstemode-

ren; men hun tabte ikke deres Spor. Det lykkedes hende tilsidst at faa fat i dem og komme ud af Tyrkiet med dem.

Nu er de alle tre hos os. Bedstemoderen er den sødeste, gamle Kone, man kan tænke sig, og dertil en halv Doktor, saa hun er os til megen Nytte. Vi kunde da heller ikke nænne at skille hende fra Smaapigerne. De er forøvrigt lidt svagelige begge to, da de har lidt megen Nød i deres Opvækst; men det retter sig nok med Tiden.

Flinke og villige er de, et Par smaa Solstraaler i Hjemmet.

9. *Serpuhi Kasabian*, 11 Aar, fra Palu. 10. *Vahan Kasabian*, 9 Aar fra Palu.

Serpuhis og Vahans Fader var Soldat i den tyrkiske Hær; men da den onde Tid kom, og de armeniske Soldater blev ombragte, lykkedes det ham at flygte. Han naaede hen i Nærheden af sin Hjemstavn, men i Vingaardene lige udenfor Byen blev han genkendt af nogle Tyrkere, der slog ham ihjel. Den Gang var Armenierne jo overalt fredløse, enhver kunde dræbe dem, hvor de traf dem.

Han havde været Slagter, og Tyrkerne slagtede ham nu akkurat som et Faar, de skar Halsen over paa ham og lemlæstede Arme og Ben.

Nogle Timer efter var det Skete rygtedes inde i Byen, hans Hustru hørte det, og tillige med sin ældste Søn, en 12—13 Aars Dreng, vovede hun sig ud i Vingaardene for at finde Mandens Lig. Næsten afmægtig af Smerte kastede hun sig over det døde Legeme, da hun fandt det i den Tilstand under et Træ, og nogle Kurder, der just opholdt sig der i Nærheden, begyndte straks at skyde paa hende og Drengen. Kuglerne traf dem dog ikke, men hele den frygtelige Oplevelse virkede saa stærkt paa Drengen, at noget brast i hans Indre. Han begyndte at spytte Blod, og Strømmen standsede ikke mere, nogle Dage efter var han død.

Det varede nu ikke længe, inden Moderen kom paa Deportationsvejen med sine 2 smaa Børn, hvoraf den mindste, Vahan, den Gang knapt var 3 Maaneder gammel.

Hun kom dog ikke langt, i en af de nærmeste Landsbyer fik en Kurde Øje paa hende i Flokken og trak hende med sig. Børnene slap hun ikke, han maatte tage dem med, enten han vilde eller ej.

Saadanne Bølger lagde sig ikke paa een Gang; men lidt efter lidt skulde nok alting komme i Orden. De skulde blot lade som ingenting.

Men mange havde urolige Drømme. Drømmetydersken havde nok at bestille, og det var ikke Smaating, de bragte for Dagens Lys, man kunde mærke, at man gik onde Tider i Møde. Det var ikke blot Aaret, der hældede i sin Gang, og Dagene, der blev mere og mere mørke, ogsaa i Menneskenes Hjerter blev det mørkt.

III Kapitel.

Orkanen bryder løs.

Man var nu naaet til den sidste Uge af 1895. Det var Aarets mørkeste Tid; men det var ikke Juleugen. Den Fest fejrer Armenierne først omkring Midten af Januar, saa der var slet intet, der tændte Lys for dem.

Hovagim kom hjem fra Morgensangen i Kirken, just som det ret var

blevet lyst, og kom lige ind i en huslig Scene.

Det var Misael, der absolut vilde have sine nye Støvler paa i Skole, og Bedstemoderen, der ikke vilde lade ham faa dem. De skulde gemmes til Julen. Men Hovagim stillede sig paa Misael's Side: „Lad ham dog faa dem, Mor. Hvem ved, om vi lever til Jul?“

Ja, hvem ved? Den truende Skygge var med disse faa Ord manet frem igen.

Svigermoderen stillede Mad frem for Misael, for at han kunde spise og komme i Skole, og satte sig saa med den lille Kevork paa Skødet. Mændene, der sad i et Hjørne af Stuen og røg Cigaretter, vilde endelig have Børnene hos sig. Deres sorgløse Leg var snart sagt det eneste, der lyste lidt op i Uhyggen, og som til Tider fik dem til at glemme de sorte Skyer.

Det var ellers ikke deres Vane at sidde inde paa denne Tid af Dagen. I tidligere Tider havde de forlængst været ved Arbejdet og havde muntert fløjtende haandteret Stenene. Nu

vovede de sig ikke ned i Tyrkerkvarteret, og Armenierne lod intet bygge. Hvem vidste, om han skulde blive boende i sit Hus?

Den tvungne Uvirksomhed forøgede Uhyggen, og de var endte med at blive sløve og ugidelige. De talte tit nok om, at de nu skulde se at faa Stalden gjort bedre i Stand, mens de havde saa god Tid; men det blev ved Snakken, de blev siddende i Hjørnet. Der sad de i timevis uden at sige noget, eller de skændtes om de utroligste Smaating, som de ellers aldrig havde skænket en Tanke.

— I Øjeblikket fangede Misael deres Opmærksomhed. Han sad ved Siden af Hovagim og fortalte en hel Historie om deres Æsel. De havde næsten glemt alt det andet, da de opskræmtes af et skingrende Kvindeskrig inde fra Nabogaarden.

I et nu var de sprungne op og for ud i Gaarden. Der stod Kvinden paa Nabohusets Tag, skreg op, gestikulerede og pegede fremover mod Kammen Vest for Byen. Knapt var

I en anden Landsby et Stykke borte havde han sit Hjem, og der blev hun som hans Hustru indført i en stor orientalsk Familie. Efter 3 Maaneders Forløb kom der Soldater til Landsbyen, Manden blev greben og ført afsted til Hæren, hun blev tilbage i hans Faders Hus.

I den Tid laa jo den tunge, blodige Haand paa Armenierne allevegne, hun vidste ikke et Sted, hvor hun kunde tage hen med sine smaa, saa blev hun. Der var heller ingen, der gjorde hende eller den lille Pige noget, men Vahan var i stadig Livsfare. selv et saa lille Drengbarn tragtede visse Muhamedanere efter at ombringe. Især var der et Par Fættre af hendes Mand, der saa sig onde paa ham. 3 Gange kom Moderen til, da de allerede havde Strikken om Halsen paa ham for at kvæle ham, en anden Gang, da hun var gaaet til Kilden for hente Vand, hørte hun allerede langt borte sin lille Drengs fortvivlede Skrig. Hun styrtede hjem og fandt ham indelukket i et Værelse med Gløder lagt paa Ryggen under Tøjet. Endnu er Arrene efter Brandsaarerne tydelige nok at se.

En lang Tid lod Fættrene nu Vahan i Fred, men da han var omtrent 3

Aar, gjorde de et sidste Forsøg paa at dræbe ham. En Dag var Drengen borte og ikke til at finde noget Sted, Moderen søgte og søgte, indtil hun fandt ham langt ude i Bjærgene, liggende bag ved en stor Sten. Da havde han allerede længe været uden Føde, saa han gav ikke mere Lyd fra sig, men da hun havde baaret ham hjem, og faaet lidt Mad i ham, kom han igen til Kræfter og kunde med sine faa Barneord gøre hende forstaaeligt, at det var Fættrene, der havde bragt ham derhen.

Nu turde hun ikke blive der længere, hun tog sine Børn og sneg sig bort om Natten, hen til anden Landsby. Der erfor hun til sin store Glæde, at hendes Farbroder levede og var i Huset hos en af Kurderhøvdingerne der i Nærheden.

Hun begav sig paa Vej derhen og traf til sin usigelige Glæde sin Farbroder. Hun følte nu, at hun ikke mere var helt forladt i Verden.

Ved Farbroderens Foranstaltning fik hun Plads som Tjenestepige hos Høvdingen. Han anviste hende en lille Stue ret langt borte, hvor hun kunde anbringe Børnene og selv sove om Natten; men hver Morgen maatte hun

forlade dem for at gaa paa Arbejde hos Høvdingen, og Mad var der kun lidt af, saa Børnene led tit Nød.

Da var det, at den lille Serpuhi udviklede sine moderlige Egenskaber. Hun passede paa den lille og kogte Suppe til ham af alle Slags Urter, som hun samlede i Bjærgene, dertil bagte hun Brød af Klid, som Moderen fra Tid til anden fik med hjem.

Underernærede var de, og det mærkes paa dem endnu, men Livet fristede de. Mærkeligt var det, at Moderen ikke kunde faa Vahan til at gaa til Kurdernes Telte for at tigge, det vilde han ikke paa nogen Maade.

Efter nogen Tids Forløb vilde Høvdingen have Moderen gift med en Kurde, og kun Farbroderens Mellemkomst reddede hende. Han forsikrede, at han hellere vilde dræbe hende med sin egen Haand, og for denne Gang afstod Høvdingen fra sit Forehavende. Dog for at det ikke skulde falde ham ind igen, fik Farbroderen hende gift med en ung Armenier, og noget efter kom de endelig ud af Tyrkiet og naaede her til Aleppo.

Børnene kom naturligvis til os, de kunde nok trænge til det de smaa Stakler, saadan som Livet havde handlet

de derude, førend en Kugle for hvinnende hen over Tagene og næsten strejfede Kvinden.

I to Spring havde Hovagim naaet sin Udsigtspost, og da han sad der, saa de andre, at hans Ansigt blev graat og ligesom helt forandret. De behøvede slet ikke at spørge om noget, de vidste alt, inden han kom ned. Armenierkvarteret blev angrebet igen, og denne Gang var de vaabenløse. Det var den visse Død.

Hvad nu?

Den yngste Broder var den første, der traf sit Valg. „Jeg gaar hen til Kirken, der føler jeg mig mere sikker.“

„Det maa Du selv afgøre, Broder,“ svarede Hovagim. „Jeg foretrækker at dø i mit Hjem; men det maa I hver især gøre, som I synes bedst.“

„Kom dog med, Brødre,“ bad den yngste. „Krikor har sikkert indrettet noget, hans Hus har saa mange Krinkelkroge, og han tænker paa saa meget.“

Men Hovagim vilde paa ingen

Maade. Han var overbevist om, at det intet vilde nytte, og han kunde ikke faa sig til at forlade Hjemmet. Den yngste Broder løb sin Vej alene, og de andre fulgte Hovagim ind i Stuen.

Der sad de et Øjeblik og saa paa hinanden. Kvinderne og Børnene græd, Mændene var helt forvirrede og vidste hverken, hvad de skulde sige eller gøre.

Imens knaldede Skuddene fra alle Sider, og forfærdelige Skrig vestfra forkyndte, at Angriberne var trængte ind i de yderste Huse og der havde begyndt deres blodige Værk. Nu lød Skrigene lige uden for deres Dør.

Den reves op, og en Kvinde styrtede ind med et Barn paa Armen. Hendes Haar var i vild Uorden, og Blodet dryppede ned fra hendes Øren. Det var Hovagims Søster.

„Flygt, Brødre, Flygt!“ skreg hun. „Min Mand er dræbt, de snittede Underlivet op gaa ham med en Kniv. Mine Smykker trak de ud af Haaret og rev Ørenringene af Ørene, saa begyndte de at plyndre Huset. Saa saa jeg mit

Snit til at flygte. Se dog og at komme bort! De kan snart være her!

Udmattet sank hun om paa Gulvet og brast i Krampegraad. Brødrene saa paa hinanden. Hvor skulde de flygte hen? Noget Skjulested fandtes der ikke i Huset, de maatte blive siddende stille og afvente deres Skæbne. Dette aldeles intet at kunne gøre for at forebygge det skrækkelige, var næsten det allerutaaleligste.

Da stod Hovagim frem og læste Bønnen over de døde. En kort Stund faldt der Fred over dem. De kendte Ord fremmanede den Stemning, de var i, naar de stod ved andres Begravelse. Dog det var kun et Øjeblik, snart mindede Skuddene og Skrigene dem om, at det var deres egen Ligfærd, det gjaldt, og Rædselen vendte tilbage med fornyet Styrke.

Kun ikke hos Hovagim. Han havde saa tit og saa levende fremmanet Forestillingen om den kommende Herlighed for sit indre Øje, at han nu pludselig saa den saa tydeligt og saa nær, som om han kunde gribeden med Hænderne.

med dem. Deres Stedfader var ikke til nogen Hjælp for dem, han forlod sin Hustru og drog til sin Slægt i Amerika, ladende sit eget nyfødte Barn tilbage hos Moderen.

Det havde været et Nød-Ægteskab og et meget uheldigt Ægteskab, især da han var mange Aar yngre end hun. Hun sidder nu i Baraklejren og har ondt ved at bjærge Livet, men Børnene blomstrer op og er i det Hele i god Udvikling, dem har hun reddet ud af Mørket, og de er nu hendes Glæde og Fremtidshaab.

✓ 14. *Djerdjis Melkian*, 14 Aar, fra Mardin. 13. *Hagob Meilkian*, 12 Aar, fra Mardin.

De to Drenges Fader var Soldat i den tyrkiske Hær, og mens han var borte, blev hans Hjem sønderlemmet. Han kom da heller aldrig tilbage, saa han kunde opbygge sin Rede igen.

Tyrkerne tog Børnene, de 2 Drengene kom et Sted til, den ældre Søster til et andet, Moderen blev drevet bort fra Byen, helt ned til Ras-ul-Ajn, hvor en Tyrk tog hende. Først efter et Par Aars Forløb lykkedes det hende at flygte fra ham og komme tilbage til

Mardin, hvor hun atter samlede sine Børn om sig.

Imidlertid var Djerdjis blevet omtrent ukendelig. Den lille Fyr, der gik der uskøttet, var falden i Ilden, eller maaske havde nogen kastet ham deri, Drengene var for smaa til at kunne give rigtig Besked. Den ene Side af Ansigtet var eet stort Ar, Øjet var helt borte, og ogsaa paa Kroppen var der Mærker af Ulykken. Det værste var næsten, at han havde taget Skade paa Forstanden; den een Gang livlige, lille Dreng var nu sløv og udeltagende.

Ikke længe kunde Moderen drage Omsorg for sine Børn, atter brød en Tyrk ind og tog hende med Vold, en anden bemægtigede sig Søsteren, der endnu ikke var voksen, Drengene, der blev ladte ene tilbage, maatte tigge ved Dørene, indtil Hagob fandt en Plads til dem begge. Djerdjis var fra nu af overladt til hans Omsorg.

Saadan gik Tiden, indtil det lykkedes Søsteren at udfinde, baade hvor Moderen og Drengene var og at sætte sig i Forbindelse med dem.

Moderen var for godt indelukket, men hun selv havde Held til sammen med sine Brødre at komme over den

tyrkiske Grænse til vor første Station Hassidje.

Derfra blev de sendt videre til Deir Sogh, og mens de hvilede ud der nogle Dage, hændte det, at en ung Armenier blev enig med Søsteren om, at de vilde slaa Følge gennem Livet. Hun kom altsaa ikke længere, men Drengene blev sendte til vort Hjem i Aleppo.

Hagob fandt sig snart tilrette mellem sine Landsmænd, lærte at tale godt Armenisk og gjorde udmærkede Fremskridt i Skolen.

Djerdjis derimod kunde selvfølgelig ikke læse andet end Arabisk, og selv paa dette Sprog havde han ondt ved at gøre sig forstaaelig. Desuden var han mærkværdig ubehersket, skreg og sparkede sommetider som en vild.

Hagob var altid om ham, og selv om Djerdjis slog ham, hvad han tit gjorde, tog han imod det uden at kny. „Han kan ikke gøre for det“, forsikrede han altid under Taarer, naar der var noget i Vejen med Djerdjis, „han har gaaet saa meget igennem“.

Ja, Mærkerne af det, han havde gaaet igennem, var jo synlige nok, der var ikke noget at sige til det. Vi lod Djerdjis gaa og passe sig selv, haabende, at

Han saa vel ogsaa den mørke Port, han skulde igennem; men den skræmmede ham nu næsten ikke.

Han sad ganske stille og tog Afsked med dette Hjem, som han havde vogtet og holdt sammen paa i de mange Aar, hvor hver Plet og hver Genstand talte til ham om Glæder eller om Forsagelsen, og det forekom ham nu, at Forsagelsen maaske egentlig havde været Livets bedste Indhold.

Og han tog Afsked med disse Mennesker, der havde udgjort hele hans Verden, og som han altid havde haft i sine Tanker ved alt, hvad han gjorde. Sidst kom han til Misael, der sad ved hans Side og gemte sit Hoved ved hans Bryst for ligesom at flygte fra alt det forfærdelige.

Da var det, at hele Hovagims Væsen oprørte sig imod det, der skete. „Hvorfor skulde dette Barn igen stødes ud i Elendigheden? Var der endnu ikke gaaet Lidelser nok hen over dets Hoved?“

Han stred inde i sin Sjæl i Bønnen for den lille, og da var det ham, som om han gennem al Larm hørte den

sagte Susen og gennem den Stemme, der talte til ham:

„Tror Du, at Du elsker ham højere end jeg, eller at Du klarere ser, hvad der tjener til hans Gavn? Hvad ved Du om, hvilken Lykke jeg har beredt for ham, eller hvilke Planer, jeg har med ham?“

Da havde Hovagim sejret over det altsammen, en dyb Fred fyldte ham.

Men det var ogsaa paa Tide. Raabene, Skuddene, hele den forvirrede Larm lød stadig nærmere. Det var klart, at Ugerningsmændene var trængt ind i deres Gade.

Saa tog Instinktets Herredømmet over Brødrene, de styrtede ind i de bageste Rum og gemte sig under Risbrændet, bag Sengetøjet, hvor de ikke var umiddelbart synlige, og sad der med bankende Hjerte afsindige af Angst! Kvinderne hjalp dem med at skjule sig, og søgte selv at komme af Vejen. Kun Chanum kom ind og satte sig hos Hovagim med Kevork paa Skødet.

Morderne var kommet til Nabo-gaarden. Porten blev revet op, og et

Jammerskrig fra Kvinderne, blandet med tyrkiske Tilraab, lød ind til dem. Tyrkerne spurgte efter Mændene, men slæbte aabenbart samtidig Tingene ud af Huset. Nu havde de fundet en af Mændene. De kunde over Muren kende hans Stemme og høre, hvordan han tryglede om Naade. Et Økse-hug og et Klageskrig, der lidt efter lidt døde hen. Saa fandt de en til, og det samme gentog sig. Nogle af dem gav sig i Lag med Kvinderne, de kunde høre dem skribe og flygte frem og tilbage. Der var en ubeskrivelig Tumult.

Det var forfærdelige Øjeblikke, og Hovagim ligefrem følte det som en Befrielse, da deres egen Port blev stødt op. Han bøjede sig ned, kyssede Misael og satte ham over til Chanum. Et Sekund saa de to hinanden dybt ind i Øjnene, saa lagde hun Armen om Misael og drog ham ind til sig, mens Hovagim med faste Skridt gik ud af Døren, den indtrængende Skare i Møde.

De blev forbavsede, da de saa ham

Tiden og god Behandling vilde bringe Lægedom.

Nu har han da heller aldrig Raseri-Anfald mere, men for det meste er han sløv og udeltagende. Dog har jeg i den sidste Tid set et Par Træk, der satte mig i Forundring.

Jeg havde været paa en Rejse til vore Stationer ved Eufrat og kom nu kørende hjem i vort Automobil. Naturligvis blev der Røre i Lejren, alle de, der var hjemme, kom ud af Dørene for at ønske mig „Velkommen“, men hvem andre end Djerdjis ser jeg komme løbende allerforrest med et stort Smil paa Ansigtet, det var helt mærkeligt at se.

Et Par Dage efter var det Paaske-dag, ikke Armeniernes, men vor Paaske-dag. „Hvordan kunde Djerdjis dog vide det?“ Opdaget det havde han imidlertid; for da jeg kommer gaaende op ad Vejen til Barakkerne, ser jeg ham pludselig puffe til en af de andre Drengene og saa sammen med ham sætte i Rend hen imod mig, atter med et Udtryk paa Ansigtet, som om der vederfaredes ham en stor Lykke.

At ønske glædelig Paaske forstod han jo ikke, men han kysede min Haand med stor Varme, og jeg tror,

det var noget af det, der glædede mig mest den Dag, det er klart, at han begynder at vaagne op og blive til Menneske.

Ja, det er en stor Lykke, naar det

forundes os ved Kærlighed at bygge noget af det op, som Menneskers Ondskab har nedbrudt. Lad os takke Gud for det.

Karen Jeppe.

Paa Vej til Syrien.-Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Sluttet).

Jesus var paa een Gang bleven en levende og virkelig Person for dem, een, som griber virksomt ind i det daglige Liv. — Jeg maa sige, at jeg var helt betaget af Filmens Resultat, da det rigtig gik op for mig, hvad der var naaet, og saa var det, jeg kom til at tænke paa, om ikke gode Billeder af Jesus i let fattelige Situationer kunde bidrage meget til at føre vor Ungdom til Ham.

Det er en i Sandhed overordentlig svær Opgave, der her ligger for os. Hvor mange Aar har vi ikke selv Dag ud og Dag ind hørt om Jesus og om den

Tid og de Forhold, han levede i, førend vi fik en nogenlunde klar Forestilling om, hvem Han var, og hvad han udrettede.

Var ikke Billeder her paa deres Plads? Kunde de ikke ganske anderledes umiddelbart fortælle om Jesus?

Jeg finder, Danmark har ganske særlige Betingelser for at udstyre os med et hensigtsmæssigt Materiale; vi har jo dog Viborg Domkirke og et stort Antal herlige Altertavler, hvoraf Reproduktioner i passende Format og Udførelse kan fremskaffes.

Hvis nogen vilde tage Tanken

komme der saa roligt og besluttet, et Øjeblik stod de tavse og tøvende, ja, det var næsten, som om de veg et Skridt tilbage.

Men en ung Knøs sprang frem og kløvede Hovagims Hoved med et eneste Øksehug. Han faldt forover uden en Lyd, og Morderne styrtede over hans Lig ind i Huset.

Flokken bestod af en halv Snes unge Tyrkere af Byens bedre Familier, ja endogsaa Mustafa Aghas Brodersøn var iblandt dem.

Den, der havde set disse Mænd tidligere, naar de gik stiltfærdige og adstadige gennem Gaderne eller sad paa Kaféerne, kunde umulig have genkendt dem nu. Deres Klæder var snavsede og blodbestænkte, og deres Ansigter forandrede. Nogle var blege, næsten gulgraa, andre var Blodet skudt til Hovedet, Øjnene var blodunderløbne og Minerne fordrejede. De opførte sig som om de var berusede, hvad dog kun de færreste var.

Hvis de var standse og havde spurgt sig selv, hvad det egentlig var,

de gjorde, vilde de maaske selv have forundret sig over det. Men der var ikke Tale om at standse, de blev ligesom revne med af noget, der var stærkere end dem selv. Og det var jo Allahs Vilje, at de vantro skulde udryddes.

I Gaar Aftes var Uroen brudt ud i Byen. Det gik fra Hus til Hus, at nu skulde det være, og i Dag til Morgen havde enhver haft Vaaben med sig, da han gik til Moskeen for at bede.

Saa kom Mollahens ildfulde Opraab til de troende om at fuldbyrde Allahs Vilje. Han selv gik foran med dragen Kniv, og de fulgte alle efter, man kunde jo slet ikke holde sig tilbage.

Fra alle Gader kom der nye Skarer. De hidsede hinanden op, og saa naaede de Armenierkvarteret. Der knaldede Skud, nogle Bøller trængte sig ind i de første Huse, de saa Blodet flyde, og saa var det, de begyndte at se rødt allesammen. De gik som i en Taage, slog ned uden Besindelse, røvede og forgreb sig paa de Kvinder, der udmærkede sig ved deres Skønhed.

Nu havde de allerede nogle Timer været med til denne blodige Færd. Et Øjeblik havde der rørt sig noget i dem over for Hovagims Sjælsstorhed, de var lige ved at vaagne af Rusen; men da han nu var borte, lagde Taagen sig om dem igen, og de for ind i Stuen.

Der sad Chanum med de to Børn knugede ind til sig. Skrækken havde lammet hende, saa hun hverken kunde staa op eller skrike, end ikke sit Ansigt kunde hun tildække.

Foreløbig skænkede imidlertid ingen hende nogen Opmærksomhed; Mændene og Pengene var de første Spørgsmaal for Voldsmændene. De for ind i Rummet bagved, og nu kendte Chanum Hagobs Stemme. Stakkelen var fundet, og hun hørte ham bede for sit Liv.

„Sig os først, hvor I har jeres Penge, din Hund!“

Han forsikrede, at han ikke vidste det, hans ældre Broder gemte dem; men nogle drøje Slag bragte ham paa andre Tanker. Nu kom han ud for at tage Pengene frem af et lille Rum

op, vilde jeg gerne have Lov til at fremkomme med et Par Forslag om, hvad der efter min Mening burde anskaffes.

*

Et overordentlig kært Besøg har vi haft i de sidste Par Uger, idet Eks-Patriarken fra Konstantinopel paa sin Rejse til Bagdad har gæstet Aleppo.

Han var særdeles interesseret i vort Arbejde, og vi havde den Glæde at se ham i vort Hjem ikke mindre end to Gange. I Konstantinopel har vor Kommission haft en virksom Støtte og Medarbejder i ham, og jeg har det Haab, at han ogsaa vil faa Lejlighed til at gøre noget for os.

I det Hele begynder Armenierne nu selv mere og mere at faa Øje paa vort Arbejde og dets Betydning for Folket. De har jo desværre levet og lever endnu under et saa voldsomt Tryk, at de næppe kan se ud over de allernærmeste Krav; men dog synes det muligt, at de, naar de ret faar Øjnene op for det, kan bidrage ikke saa lidt til Løsningen af denne store Opgave.

*

Iøvrigt oversvømmes Aleppo paany af Flygtninge; atter ruller om Aftenen Tog efter Tog, fyldte med Mennesker, der udvises af Tyrkiet, forbi vort Hus. Det er ikke blot Armeniere, der nu kommer, ogsaa Syrere og Jøder udvises, ja, det hedder endog, at Araberne skal ud. Tyrkerne er blevne fuldkommen vilde.

Men her i Syrien ser det ikke godt ud, og værst er det i Aleppo, den er jo »Indfaldsporten«, alting trækker hertil. Her er god Vilje fra alle Sider; men der er store Vanskeligheder at overvinde. Det vilde hjælpe paa Situationen, hvis det ikke var saa svært at faa Pas til De Forenede Stater. Her lever nemlig en hel Mængde Armeniere, der har nære Slægtninge i Amerika, Slægtninge, der godt havde Raad til at tage dem over til sig og sætte dem i Vej. Da det nu imidlertid er umuligt, saa sender de dem rigelige Pengemidler. Vanskeligt er det at finde Arbejde her, og de, der har nok at leve af, søger jo ikke rigtig for Alvor; de danner en Gruppe af Lediggængere, der efterhaanden

ved deres Opførsel bliver en hel Svøbe for Byen. Det, vi alle befrygter, er, at de skal foranledige Regeringen her til en Fællesoptræden mod Armenierne i Almindelighed, og det vilde jo være Synd; det store Tal er stiltfærdige, fredelige Arbejds-mennesker, der kun er til Gavn for det Samfund, de lever i.

III.

Til Slut blot en lille Solstraalefortælling, jeg hørte i Gaar.

Det var en armenisk Folkefest, og Harome, min kære Harome fra Systuen, var kommet ud for at besøge mig. Vi sad og talte om vore unge Piger fra Hjemmet.

En Mængde af dem bor nemlig nu under Haromes Varetægt i Systuen. Vi har lejet en hel Lejlighed i Byen, og her bor de, der forsørger sig selv ved at brodere. Nu er de jo naturligvis ikke allesammen lige dygtige, og vi har jævnlig talt med hinanden om en af dem, der vel broderer nydeligt, men langsomt. Harome siger, at hun fortjener for lidt.

»Nu,« sagde jeg, »det kan da ikke være saa galt, hun taber da

inde i Skabet. Chanum kendte ham ikke igen. Var det ikke en gammel Mand, der vaklede igennem Stuen.

Da de havde faaet Pengene, blev Hagob trukket ud i Gaarden, og en stod med dragen Kniv og passede paa ham, mens de andre rumsterede videre. Ogsaa de to andre Brødre blev efter nogen Søgen fundne og stillede hen ved Siden af Hagob.

Søsteren havde ligeledes gemt sig og blev trukken frem; men Moderen styrtede som en rasende ind paa den Tyrk, der havde fat i Datteren, og da han derinde i Halvmørket blev klar over, at det var en Kvinde, han havde for sig, slap han hende og gav sig til at søge efter Værdisager.

En af dem begyndte nu at udspørge Chanum om hendes Smykker; men i det samme kom Mustafa Aghas Brodersøn ind. Han tilkastede Chanum et Blik, der fik hende til at skælve fra Hoved til Fod. Saa gav han den anden et Puf, som han godt nok forstod. Ingen saa fra nu af til den Side, hvor Chanum sad.

Derimod endevendte de al Ting, tog et Par fine Tæpper og nogle andre Kostbarheder med. Tilsidst, inden de gik, lød der tre Øksehug, som naar man skiller et slagtet Dyr ad. Saa var de borte.

Men ude fra Gaarden lød der en Stønnen, der snart tabte sig i Dødsrallen. Moderen for ud og kastede sig med et Skrig over sine Søners Lig. Gud var barmhjærtig imod hende, hun stod ikke op mere. Hun havde en Hjertesvaghed, lidt efter lidt gik hendes fortvivlede Graad over til en krampagtig Hiven efter Vejret. Hun blev blaa i Ansigtet og sank død ned ved Siden af sine døde Sønner.

Det var først Kevorks Graad, der gengav Chanum Livet. Barnet havde ligesom været stivnet af Skræk; men nu da Spændingen løstes, begyndte det at græde.

Denne Lyd løsnede ogsaa de Baand, der havde bundet Chanum. Hun lagde instinktmæssig Barnet til Brystet; men det fandt ikke noget eller vilde ikke drikke. »Mælken er vel bitter«, tænkte

hun, og saa stod hun op for at finde noget til det at spise i de uordentlige Stuer, hvor alt var kastet hulter til bulter.

Derved kom ogsaa Misael paa Benene. Han havde ellers siddet og begravet sit Hovedet i Chanums Skød; han gik lige ud i Gaarden og saa det forfærdelige Syn derude. Grebet af Rædsel for han ind i Æslets Stald. Æslet var borte; men han løb hen til en Dynge Hakkelse bag ved en Kiste for der at gemme sig for alt det skrækkelige. Han følte noget røre sig derinde. Det var den ældste Broders to smaa Dreng, der havde søgt Tilflugt her. De skreg op i Rædsel, da han rørte ved dem: de troede, det var Tyrkerne, som var efter dem derinde. Men saa kendte de Misael, og trykkede tæt op imod hinanden sad de tre smaa Dreng og ventede paa Døden. — — —

Den nedgaaende Sol kastede sine sidste Straaler ind i det hærgede Hjem, og belyste de tre Svigerinder, der med deres smaa Børn trykkede ind

ikke i Huld, og hun ser da ogsaa ordentlig ud i Klæderne«.

»Ja,« sagde Harome, »Nød lider ingen af dem; for de hjælper hinanden. Jeg har set en af dem give Narig (det er den langsomme) Halvdelen af sit sidste Stykke Brød. Og hvad Klæderne angaar, saa har Mariam, da hun fik Penge fra sin Slægt, givet hende et Par Sko, og Suart, der har taget Plads som Pige og tjener udmærket, har foræret hende en Kjole«.

Saadan fortalte Harome Træk paa Træk om deres indbyrdes Hjælpsomhed, til jeg mærkede, at der trillede noget underlig vaadt noget ned ad mine Kinder. Jeg var hjærteglad, og det bliver mine Venner i Danmark ogsaa, naar de hører om det.

Karen Jeppe.

Armenier-Dagen over Landet.

Paa Armenier-Dagen skal det vise sig om, det danske Folk vil være med til at betale sin Del af de »Løsepenge«, der maa til, naar kristne armeniske

Børn og Kvinder skal frelles fra det muhammedanske Slaveri.

I flere Kredse forberedes der Møder og Indsamlinger enten den 19. Oktbr. eller Dagene deromkring. I *Ballerup* arrangerer Skoleinspektør *Nyholm* Bazar, i *Laurbjerg-Kredsen* er det som sædvanlig Sognepræst *Gram Nyegaard*, der staar i Spidsen for Arbejdet. I *Dalum* Forsamlingshus taler den 19., paa Initiativ af Frk. *Bodil Hansen*, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, og i *Aabenraa* vil den hjemvendte Fru *Inga Nalbandian* holde Foredrag med Lysbilleder. Vor Formand, Hr. *Åge Meyer Benedictsén* taler desuden ved ikke mindre end tre Møder i Jylland. Endelig er det Meningen, at Hr. *Benedictsén* skal slutte af med et Møde i København i Slutningen af Maanedén.

I forskellige Kredse vil vore Tillidsmænd og Venner i første Række arbejde ved Indsamling imellem Venner og Bekendte.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Aug.—Septbr. 1924.

A. *Gaver til Arbejdet*: Frk. Ellen Bie, Aalborg, 10. Ved Spr. Hagensen, Holbæk:

Fra Syforeningen i Holbæk og Udby, 50. Enkefru M. Larsen, Langaa, 65. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. Fru M. Pedersen, Hillerød, 5. Ved Frk. H. Forchhammer: Salg af Postkort, 87. Ved Lærerinde Bodil Hansen, Hjallesø: Frk. Kirsten Poulsen, Ryslinge, 25. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. J. Sundahl, Køge, 15. Grosserer V. Bockelund, Kbhvn., 10. Ved Fru Rasmussen, Koldby: Indsamlet i Anledning af Armenierdagen, 224,29. Uden Navn, 7,65. Ved de Ferslew'ske Blade 500.

Ialt Kr. 1.019,34.

B. *Solgte Haandarbejder*: Aarhuskredsen: Kr. 700,00.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrup's Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

til sig sad og græd uden at kunne gøre sig nogetsomhelst klart. Hvad var der sket, og hvad vilde der endnu komme?

De hørte kun den vanvittige Larm i Byen, Skydningen, Huggene, Slagene, de hjærteskærende Skrig og de raa Brøl. Snart lød det nærmere, snart fjærnere. Undertiden løb Mennesker hastigt igennem Gaderne. Lige uden for deres Dør blev der nok hugget en ned; for da Fodtrinene tabte sig, hørte de længe en Stønnen og Jamren; men ingen af dem tænkte paa at gaa ud og se efter. En Flok skrigende Kvinder var flygtet henover Tagene. Hvem var de, og hvor løb de hen? De spurgte ikke. De sansede intet mere.

Da Solen var borte, blev det koldt, og de stod op for at dække Børnene til. Heldigvis var de faldne i Søvn. Selve deres Søvn var ganske vist urolig, men Trætheden krævede dog sin Ret. Saa kom Kvinderne i Tanker om de smaa Drengene? At kalde paa dem vovede de ikke; men de begyndte at søge efter dem, og da de ikke fandt dem, begræd de ogsaa dem som døde.

Med Nattens Frembrud stilledes Larmen af Bødlerne drog i Skarer til Moskæerne til Aftenbønnen. Der udtalte Mollahen Allahs Tilfredshed med det, de havde udrettet, og opfordrede dem til at begynde igen næste Morgen. Saa gik de til deres Hjem og spiste til Aften; men da de var alt for ophidsede til at sove, mødtes de senere igen, delte Byttet, drøftede Dagens Begivenheder og drak paa dem. Mange Steder endte det med vilde Orgier.

Da Armenierne noget ud paa Natten mærkede, at Tyrkerne var borte, begyndte ogsaa de at røre paa sig og undersøge, hvor stor Skaden var, og om der var nogen Mulighed for Redning.

I de Gader, hvor Mændene var dræbte, var Kvinderne uhyggelige ved at være mellem alle Ligene, og de søgte at komme sammen saa mange som muligt. Det førte saa til, at talrige Skarer søgte Tilflugt i den store Kirke, andre forlod deres egne Huse for at søge hen til deres Slægtninge. Men det var frygteligt at komme igennem Gaderne, rundt omkring laa der Lig og Ting, som var

slæbt ud af Husene og smidt paa Gaden. Man snublede over det i Mørke; ingen vovede at stryge en Tændstik af.

Kvinderne hos Familien Biredjiklian rørte sig ikke; stive og stumme sad de hos deres sovende Børn. Men da der blev stille rundt omkring, drev Sulten de smaa Drengene ud af Stalden. De kom ind i Stuen, fandt sig et Stykke Brød og krøb ind under en Dyne for at holde sig varme. Snart sov ogsaa de.

Ved Midnatstid kom en Mand listende ind i Gaarden. Det var den yngste Broder; han kom fra Krikors Hus. Da Ulykken brød ind over Byen, var det kommet for en Dag, hvad han havde rumsteret med nede i Kælderen. Han havde lavet sig et Skjulested, en Hule under Jorden, hvis Indgang var saa godt skjult, at ingen kunde finde den. Der var han krøbet ned sammen med sine Brødre, ogsaa Hovagims Broder havde han givet Plads. »Kunde jeg blot faa fat i Hovagim,« sagde Krikor, da han sidst af dem alle steg ned, »men det er desværre ikke mere muligt at naa derhen«.

(Fortsættes).

Billeder fra vort Børnehjem.

1. *Abraham Koeschherian*, 14 Aar, fra en Landsby ved Zeitun.

Abrahams Fader var allerede død før Krigen. Han blev selv tillige med sin Moder og ældre Broder i Deportationstiden slæbt rundt i Tyrkiet, først helt op til Konia, senere ned i Stepperne ved Ras-ul-Ain. Moderen døde af Sult og Anstrængelse og maatte lades tilbage ved Vejkanten; de to Drengene kom ind i en stor Tumult, hvor alle Mændene og en hel Del Kvinder og Børn blev dræbte, Resten bortslæbt af Kurder og Tscherkesser.

Der blev Drengene skilte ad, og siden saa de ikke noget til hinanden. En Kurde tog Abraham med sig og førte ham helt op i de armeniske Bjærgene, hvor der nu ikke mere boede Armeniere, kun Tyrker og Kurder. Abraham blev Hyrdedreng; saa lille han var, maatte han være paa Benene tidlig og silde; tit kom han slet ikke i Hus, men tilbragte Uger ad Gangen ude i Bjærgene hos Faarene.

Han fik altsaa Føden, indtil Dyr-tids-Aarene kom, saa vilde Kurden ikke have ham længere. Han søgte saa hen til andre Landsbyer og kom i Tjeneste hos en Sasa-Kurde, hvor han atter var Hyrdedreng.

Der hændte der ham den Ulykke, at han fik sin højre Haand lemlæstet ved et Vaadeskud, en Kugle gik igennem Underarmen, og Haanden og Fingrene var fra da af ubevægelige.

Alligevel fristede han Livet blandt Kurderne. Han troede ikke, der var Armeniere til mere, saa der endnu kunde være ham nogen anden Lod beskaaren i Livet end at leve som de andres Skovisk og slaa sig igennem paa bedste Maade. Først da han en Gang igen kom ned til Mesopotamien, traf han paa en Armenier og erfarede af ham noget om sit eget

Folk. Det var ham som en Aabenbaring, og det, der greb ham stærkest, var Fortællingen om et Hjem, der i Aleppo var aabnet netop for saadanne bortkomne Børn som ham selv. Hans hele Stræben var nu rettet imod at komme derhen, og Lykken var ham god. I den første større By, han naaede frem til, traf han paa en af vore Stationer. Inden han ret vidste, hvordan det var gaet til, var han i Havn. Han fik Plads paa en Vogn og kørte til Aleppo. Der blev han badet og klædt ordentlig paa, fik god Mad og god Omgang, og hvad det bedste af det Hele var, han traf en Mængde af sine Landsmænd. Rundt om ham blev der igen talt Armenisk, ja, han blev sat i Skole, og den Skole blev snart hans største Glæde. Lykken havde pludselig atter aabnet sine Døre for ham, og man kunde føle det fra den første Dag, hvor glad og taknemmelig han var.

Hvad nu Abrahams Fremtid angaar, der jo ikke er saa ligetil (hans daarlige højre Haand) saa det ikke er let at anbringe ham ved et Haandværk, har vi foreløbig sat vort Haab til et nyt Børnehjem, der skal aabnes i en nær Fremtid, og til hvis Un-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Det kunde heller ikke forblive skjult for dem, at alle Tyrkerne var bevæbnede til Tænderne, og det forekom dem undertiden, at de i deres Hænder genkendte nogle af de Vaaben, der var samlet fra Armenierkvarteret. De henstillede saa til deres „Venner“, om man ikke ogsaa kunde afvæbne disse farlige Elementer.

„Gid vi kunde!“ svarede Tyrkerne imødekommende, „det vilde ogsaa være meget betryggende for os, men desværre findes der ingen Lov, der giver os Ret til at afvæbne en rettroende. Hvor er det dog kedeligt, at I ikke har samme Tro som vi, saa var det rigtignok en hel anden Sag. I behøver imidlertid ikke at være urolige paa Grund af Pøbelen. Ogsaa vi er stærkt bevæbnede“.

Rigtig rolig blev Armenierne dog ikke. De gik altid ligesom med Livet i Hænderne.

Hovagim f. Eks. havde ikke gænetaget Arbejdet paa den Bygning, han havde overtaget nede i Tyrkerkvarteret. Ejeren sendte Bud til ham om at komme; men han gav stadig undvigende Svar. Vejret var for daarligt, eller han var ikke rask. Han følte sig ikke tryk dernede, og Krikor undlod ikke at formane ham til for enhver Pris at holde sig borte.

De Delegerede maatte tit nok høre, at de dog vistnok havde været for hurtige til at gaa ind paa at aflevere Vaabnene. De gav altid beroligende Svar og sagde, at deres Venner var gode nok, de skulde ikke være bange.

derhold en stor Formue er henlagt, en Arv fra en rig, ægyptisk Armenier.

Dette Hjemms Formaal er særlig at give armeniske Børn en videregaaende Skoleuddannelse, og da Abraham er meget godt begavet, har vi allerede gjort Skridt til at faa ham optaget dør. Forhaabentlig lykkes det.

5. *Astrig Sabunian*, 13 Aar, fra Agn.
8. *Anahit* — 11 — - -

Astrig og Anahit var Døtre af en rig og fremragende Mand fra Agn. Han var en af de første, der i den onde Tid blev kastet i Eufrat efter at være pint næsten til Døde. Senere kom deres Moder tillige med en Søn paa 9 Aar paa Deportationsvejen. Hun formaaede at slæbe sig saa langt som til Surudj; det var en Vej paa mange, mødige Uger. Dør sank hun om og udaandede ved Vejkanten. Drengen blev sendt videre og naaede Aleppo, men døde af Sygdom og Sult henslængt upaaagtet i en Krog som saa mange andre armeniske Børn.

De to smaa Piger blev tilbage i Agn hos deres Bedstemoder, og de fik en Tid Lov til at leve i Fred; senere blev ogsaa de drevne bort. Kurder tog Børnene fra Bedstemode-

ren; men hun tabte ikke deres Spor. Det lykkedes hende tilsidst at faa fat i dem og komme ud af Tyrkiet med dem.

Nu er de alle tre hos os. Bedstemoderen er den sødeste, gamle Kone, man kan tænke sig, og dertil en halv Doktor, saa hun er os til megen Nytte. Vi kunde da heller ikke nænne at skille hende fra Smaapigerne. De er forøvrigt lidt svagelige begge to, da de har lidt megen Nød i deres Opvækst; men det retter sig nok med Tiden.

Flinke og villige er de, et Par smaa Solstraaler i Hjemmet.

9. *Serpuhi Kasabian*, 11 Aar, fra Palu. 10. *Vahan Kasabian*, 9 Aar fra Palu.

Serpuhis og Vahans Fader var Soldat i den tyrkiske Hær; men da den onde Tid kom, og de armeniske Soldater blev ombragte, lykkedes det ham at flygte. Han naaede hen i Nærheden af sin Hjemstavn, men i Vingaardene lige udenfor Byen blev han genkendt af nogle Tyrkere, der slog ham ihjel. Den Gang var Armenierne jo overalt fredløse, enhver kunde dræbe dem, hvor de traf dem.

Han havde været Slagter, og Tyrkerne slagtede ham nu akkurat som et Faar, de skar Halsen over paa ham og lemlæstede Arme og Ben.

Nogle Timer efter var det Skete rygtedes inde i Byen, hans Hustru hørte det, og tillige med sin ældste Søn, en 12—13 Aars Dreng, vovede hun sig ud i Vingaardene for at finde Mandens Lig. Næsten afmægtig af Smerte kastede hun sig over det døde Legeme, da hun fandt det i den Tilstand under et Træ, og nogle Kurder, der just opholdt sig der i Nærheden, begyndte straks at skyde paa hende og Drengen. Kuglerne traf dem dog ikke, men hele den frygtelige Oplevelse virkede saa stærkt paa Drengen, at noget brast i hans Indre. Han begyndte at spytte Blod, og Strømmen standsede ikke mere, nogle Dage efter var han død.

Det varede nu ikke længe, inden Moderen kom paa Deportationsvejen med sine 2 smaa Børn, hvoraf den mindste, Vahan, den Gang knapt var 3 Maaneder gammel.

Hun kom dog ikke langt, i en af de nærmeste Landsbyer fik en Kurde Øje paa hende i Flokken og trak hende med sig. Børnene slap hun ikke, han maatte tage dem med, enten han vilde eller ej.

Saadanne Bølger lagde sig ikke paa een Gang; men lidt efter lidt skulde nok alting komme i Orden. De skulde blot lade som ingenting.

Men mange havde urolige Drømme. Drømmetydersken havde nok at bestille, og det var ikke Smaating, de bragte for Dagens Lys, man kunde mærke, at man gik onde Tider i Møde. Det var ikke blot Aaret, der hældede i sin Gang, og Dagene, der blev mere og mere mørke, ogsaa i Menneskenes Hjerter blev det mørkt.

III Kapitel.

Orkanen bryder løs.

Man var nu naaet til den sidste Uge af 1895. Det var Aarets mørkeste Tid; men det var ikke Juleugen. Den Fest fejrer Armenierne først omkring Midten af Januar, saa der var slet intet, der tændte Lys for dem.

Hovagim kom hjem fra Morgensangen i Kirken, just som det ret var

blevet lyst, og kom lige ind i en huslig Scene.

Det var Misael, der absolut vilde have sine nye Støvler paa i Skole, og Bedstemoderen, der ikke vilde lade ham faa dem. De skulde gemmes til Julen. Men Hovagim stillede sig paa Misael's Side: „Lad ham dog faa dem, Mor. Hvem ved, om vi lever til Jul?“

Ja, hvem ved? Den truende Skygge var med disse faa Ord manet frem igen.

Svigermoderen stillede Mad frem for Misael, for at han kunde spise og komme i Skole, og satte sig saa med den lille Kevork paa Skødet. Mændene, der sad i et Hjørne af Stuen og røg Cigaretter, vilde endelig have Børnene hos sig. Deres sorgløse Leg var snart sagt det eneste, der lyste lidt op i Uhyggen, og som til Tider fik dem til at glemme de sorte Skyer.

Det var ellers ikke deres Vane at sidde inde paa denne Tid af Dagen. I tidligere Tider havde de forlængst været ved Arbejdet og havde muntert fløjtende haandteret Stenene. Nu

vovede de sig ikke ned i Tyrkerkvarteret, og Armenierne lod intet bygge. Hvem vidste, om han skulde blive boende i sit Hus?

Den tvungne Uvirksomhed forøgede Uhyggen, og de var endte med at blive sløve og ugidelige. De talte tit nok om, at de nu skulde se at faa Stalden gjort bedre i Stand, mens de havde saa god Tid; men det blev ved Snakken, de blev siddende i Hjørnet. Der sad de i timevis uden at sige noget, eller de skændtes om de utroligste Smaating, som de ellers aldrig havde skænket en Tanke.

— I Øjeblikket fangede Misael deres Opmærksomhed. Han sad ved Siden af Hovagim og fortalte en hel Historie om deres Æsel. De havde næsten glemt alt det andet, da de opskræmtes af et skingrende Kvindeskrig inde fra Nabogaarden.

I et nu var de sprungne op og for ud i Gaarden. Der stod Kvinden paa Nabohusets Tag, skreg op, gestikulerede og pegede fremover mod Kammen Vest for Byen. Knapt var

I en anden Landsby et Stykke borte havde han sit Hjem, og der blev hun som hans Hustru indført i en stor orientalsk Familie. Efter 3 Maaneders Forløb kom der Soldater til Landsbyen, Manden blev greben og ført afsted til Hæren, hun blev tilbage i hans Faders Hus.

I den Tid laa jo den tunge, blodige Haand paa Armenierne allevegne, hun vidste ikke et Sted, hvor hun kunde tage hen med sine smaa, saa blev hun. Der var heller ingen, der gjorde hende eller den lille Pige noget, men Vahan var i stadig Livsfare. selv et saa lille Drengsbarn tragtede visse Muhamedanere efter at ombringe. Især var der et Par Fættre af hendes Mand, der saa sig onde paa ham. 3 Gange kom Moderen til, da de allerede havde Strikken om Halsen paa ham for at kvæle ham, en anden Gang, da hun var gaaet til Kilden for hente Vand, hørte hun allerede langt borte sin lille Drengs fortvivlede Skrig. Hun styrtede hjem og fandt ham indelukket i et Værelse med Gløder lagt paa Ryggen under Tøjet. Endnu er Arrene efter Brandsaarerne tydelige nok at se.

En lang Tid lod Fættrene nu Vahan i Fred, men da han var omtrent 3

Aar, gjorde de et sidste Forsøg paa at dræbe ham. En Dag var Drengen borte og ikke til at finde noget Sted, Moderen søgte og søgte, indtil hun fandt ham langt ude i Bjærgene, liggende bag ved en stor Sten. Da havde han allerede længe været uden Føde, saa han gav ikke mere Lyd fra sig, men da hun havde baaret ham hjem, og faaet lidt Mad i ham, kom han igen til Kræfter og kunde med sine faa Barneord gøre hende forstaaeligt, at det var Fættrene, der havde bragt ham derhen.

Nu turde hun ikke blive der længere, hun tog sine Børn og sneg sig bort om Natten, hen til anden Landsby. Der erfor hun til sin store Glæde, at hendes Farbroder levede og var i Huset hos en af Kurderhøvdingerne der i Nærheden.

Hun begav sig paa Vej derhen og traf til sin usigelige Glæde sin Farbroder. Hun følte nu, at hun ikke mere var helt forladt i Verden.

Ved Farbroderens Foranstaltning fik hun Plads som Tjenestepige hos Høvdingen. Han anviste hende en lille Stue ret langt borte, hvor hun kunde anbringe Børnene og selv sove om Natten; men hver Morgen maatte hun

forlade dem for at gaa paa Arbejde hos Høvdingen, og Mad var der kun lidt af, saa Børnene led tit Nød.

Da var det, at den lille Serpuhi udviklede sine moderlige Egenskaber. Hun passede paa den lille og kogte Suppe til ham af alle Slags Urter, som hun samlede i Bjærgene, dertil bagte hun Brød af Klid, som Moderen fra Tid til anden fik med hjem.

Underernærede var de, og det mærkes paa dem endnu, men Livet fristede de. Mærkeligt var det, at Moderen ikke kunde faa Vahan til at gaa til Kurdernes Telte for at tigge, det vilde han ikke paa nogen Maade.

Efter nogen Tids Forløb vilde Høvdingen have Moderen gift med en Kurde, og kun Farbroderens Mellemkomst reddede hende. Han forsikrede, at han hellere vilde dræbe hende med sin egen Haand, og for denne Gang afstod Høvdingen fra sit Forehavende. Dog for at det ikke skulde falde ham ind igen, fik Farbroderen hende gift med en ung Armenier, og noget efter kom de endelig ud af Tyrkiet og naaede her til Aleppo.

Børnene kom naturligvis til os, de kunde nok trænge til det de smaa Stakler, saadan som Livet havde handlet

de derude, førend en Kugle for hvinnende hen over Tagene og næsten strejfede Kvinden.

I to Spring havde Hovagim naaet sin Udsigtspost, og da han sad der, saa de andre, at hans Ansigt blev graat og ligesom helt forandret. De behøvede slet ikke at spørge om noget, de vidste alt, inden han kom ned. Armenierkvarteret blev angrebet igen, og denne Gang var de vaabeløse. Det var den visse Død.

Hvad nu?

Den yngste Broder var den første, der traf sit Valg. „Jeg gaar hen til Kirken, der føler jeg mig mere sikker.“

„Det maa Du selv afgøre, Broder,“ svarede Hovagim. „Jeg foretrækker at dø i mit Hjem; men det maa I hver især gøre, som I synes bedst.“

„Kom dog med, Brødre,“ bad den yngste. „Krikor har sikkert indrettet noget, hans Hus har saa mange Krinkelkroge, og han tænker paa saa meget.“

Men Hovagim vilde paa ingen

Maade. Han var overbevist om, at det intet vilde nytte, og han kunde ikke faa sig til at forlade Hjemmet. Den yngste Broder løb sin Vej alene, og de andre fulgte Hovagim ind i Stuen.

Der sad de et Øjeblik og saa paa hinanden. Kvinderne og Børnene græd, Mændene var helt forvirrede og vidste hverken, hvad de skulde sige eller gøre.

Imens knaldede Skuddene fra alle Sider, og forfærdelige Skrig vestfra forkyndte, at Angriberne var trængte ind i de yderste Huse og der havde begyndt deres blodige Værk. Nu lød Skrigene lige uden for deres Dør.

Den reves op, og en Kvinde styrtede ind med et Barn paa Armen. Hendes Haar var i vild Uorden, og Blodet dryppede ned fra hendes Øren. Det var Hovagims Søster.

„Flygt, Brødre, Flygt!“ skreg hun. „Min Mand er dræbt, de snittede Underlivet op gaa ham med en Kniv. Mine Smykker trak de ud af Haaret og rev Ørenringene af Ørene, saa begyndte de at plyndre Huset. Saa saa jeg mit

Snit til at flygte. Se dog og at komme bort! De kan snart være her!

Udmattet sank hun om paa Gulvet og brast i Krampegraad. Brødrene saa paa hinanden. Hvor skulde de flygte hen? Noget Skjulested fandtes der ikke i Huset, de maatte blive siddende stille og afvente deres Skæbne. Dette aldeles intet at kunne gøre for at forebygge det skrækkelige, var næsten det allerutaaleligste.

Da stod Hovagim frem og læste Bønnen over de døde. En kort Stund faldt der Fred over dem. De kendte Ord fremmanede den Stemning, de var i, naar de stod ved andres Begravelse. Dog det var kun et Øjeblik, snart mindede Skuddene og Skrigene dem om, at det var deres egen Ligfærd, det gjaldt, og Rædselen vendte tilbage med fornyet Styrke.

Kun ikke hos Hovagim. Han havde saa tit og saa levende fremmanet Forestillingen om den kommende Herlighed for sit indre Øje, at han nu pludselig saa den saa tydeligt og saa nær, som om han kunde gribeden med Hænderne.

med dem. Deres Stedfader var ikke til nogen Hjælp for dem, han forlod sin Hustru og drog til sin Slægt i Amerika, ladende sit eget nyfødte Barn tilbage hos Moderen.

Det havde været et Nød-Ægteskab og et meget uheldigt Ægteskab, især da han var mange Aar yngre end hun. Hun sidder nu i Baraklejren og har ondt ved at bjærge Livet, men Børnene blomstrer op og er i det Hele i god Udvikling, dem har hun reddet ud af Mørket, og de er nu hendes Glæde og Fremtidshaab.

✓ 14. *Djerdjis Melkian*, 14 Aar, fra Mardin. 13. *Hagob Meilkian*, 12 Aar, fra Mardin.

De to Drenges Fader var Soldat i den tyrkiske Hær, og mens han var borte, blev hans Hjem sønderlemmet. Han kom da heller aldrig tilbage, saa han kunde opbygge sin Rede igen.

Tyrkerne tog Børnene, de 2 Drengene kom et Sted til, den ældre Søster til et andet, Moderen blev drevet bort fra Byen, helt ned til Ras-ul-Ajn, hvor en Tyrk tog hende. Først efter et Par Aars Forløb lykkedes det hende at flygte fra ham og komme tilbage til

Mardin, hvor hun atter samlede sine Børn om sig.

Imidlertid var Djerdjis blevet omtrent ukendelig. Den lille Fyr, der gik der uskøttet, var falden i Ilden, eller maaske havde nogen kastet ham deri, Drengene var for smaa til at kunne give rigtig Besked. Den ene Side af Ansigtet var eet stort Ar, Øjet var helt borte, og ogsaa paa Kroppen var der Mærker af Ulykken. Det værste var næsten, at han havde taget Skade paa Forstanden; den een Gang livlige, lille Dreng var nu sløv og udeltagende.

Ikke længe kunde Moderen drage Omsorg for sine Børn, atter brød en Tyrk ind og tog hende med Vold, en anden bemægtigede sig Søsteren, der endnu ikke var voksen, Drengene, der blev ladte ene tilbage, maatte tigge ved Dørene, indtil Hagob fandt en Plads til dem begge. Djerdjis var fra nu af overladt til hans Omsorg.

Saadan gik Tiden, indtil det lykkedes Søsteren at udfinde, baade hvor Moderen og Drengene var og at sætte sig i Forbindelse med dem.

Moderen var for godt indelukket, men hun selv havde Held til sammen med sine Brødre at komme over den

tyrkiske Grænse til vor første Station Hassidje.

Derfra blev de sendt videre til Deir Sogh, og mens de hvilede ud der nogle Dage, hændte det, at en ung Armenier blev enig med Søsteren om, at de vilde slaa Følge gennem Livet. Hun kom altsaa ikke længere, men Drengene blev sendte til vort Hjem i Aleppo.

Hagob fandt sig snart tilrette mellem sine Landsmænd, lærte at tale godt Armenisk og gjorde udmærkede Fremskridt i Skolen.

Djerdjis derimod kunde selvfølgelig ikke læse andet end Arabisk, og selv paa dette Sprog havde han ondt ved at gøre sig forstaaelig. Desuden var han mærkværdig ubehersket, skreg og sparkede sommetider som en vild.

Hagob var altid om ham, og selv om Djerdjis slog ham, hvad han tit gjorde, tog han imod det uden at kny. „Han kan ikke gøre for det“, forsikrede han altid under Taarer, naar der var noget i Vejen med Djerdjis, „han har gaaet saa meget igennem“.

Ja, Mærkerne af det, han havde gaaet igennem, var jo synlige nok, der var ikke noget at sige til det. Vi lod Djerdjis gaa og passe sig selv, haabende, at

Han saa vel ogsaa den mørke Port, han skulde igennem; men den skræmmede ham nu næsten ikke.

Han sad ganske stille og tog Afsked med dette Hjem, som han havde vogtet og holdt sammen paa i de mange Aar, hvor hver Plet og hver Genstand talte til ham om Glæder eller om Forsagelsen, og det forekom ham nu, at Forsagelsen maaske egentlig havde været Livets bedste Indhold.

Og han tog Afsked med disse Mennesker, der havde udgjort hele hans Verden, og som han altid havde haft i sine Tanker ved alt, hvad han gjorde. Sidst kom han til Misael, der sad ved hans Side og gemte sit Hoved ved hans Bryst for ligesom at flygte fra alt det forfærdelige.

Da var det, at hele Hovagims Væsen oprørte sig imod det, der skete. „Hvorfor skulde dette Barn igen stødes ud i Elendigheden? Var der endnu ikke gaaet Lidelser nok hen over dets Hoved?“

Han stred inde i sin Sjæl i Bønnen for den lille, og da var det ham, som om han gennem al Larm hørte den

sagte Susen og gennem den Stemme, der talte til ham:

„Tror Du, at Du elsker ham højere end jeg, eller at Du klarere ser, hvad der tjener til hans Gavn? Hvad ved Du om, hvilken Lykke jeg har beredt for ham, eller hvilke Planer, jeg har med ham?“

Da havde Hovagim sejret over det altsammen, en dyb Fred fyldte ham.

Men det var ogsaa paa Tide. Raabene, Skuddene, hele den forvirrede Larm lød stadig nærmere. Det var klart, at Ugerningsmændene var trængt ind i deres Gade.

Saa tog Instinktets Herredømmet over Brødrene, de styrtede ind i de bageste Rum og gemte sig under Risbrændet, bag Sengetøjet, hvor de ikke var umiddelbart synlige, og sad der med bankende Hjerte afsindige af Angst! Kvinderne hjalp dem med at skjule sig, og søgte selv at komme af Vejen. Kun Chanum kom ind og satte sig hos Hovagim med Kevork paa Skødet.

Morderne var kommet til Nabo-gaarden. Porten blev revet op, og et

Jammerskrig fra Kvinderne, blandet med tyrkiske Tilraab, lød ind til dem. Tyrkerne spurgte efter Mændene, men slæbte aabenbart samtidig Tingene ud af Huset. Nu havde de fundet en af Mændene. De kunde over Muren kende hans Stemme og høre, hvordan han tryglede om Naade. Et Økse-hug og et Klageskrig, der lidt efter lidt døde hen. Saa fandt de en til, og det samme gentog sig. Nogle af dem gav sig i Lag med Kvinderne, de kunde høre dem skribe og flygte frem og tilbage. Der var en ubeskrivelig Tumult.

Det var forfærdelige Øjeblikke, og Hovagim ligefrem følte det som en Befrielse, da deres egen Port blev stødt op. Han bøjede sig ned, kyssede Misael og satte ham over til Chanum. Et Sekund saa de to hinanden dybt ind i Øjnene, saa lagde hun Armen om Misael og drog ham ind til sig, mens Hovagim med faste Skridt gik ud af Døren, den indtrængende Skare i Møde.

De blev forbavsede, da de saa ham

Tiden og god Behandling vilde bringe Lægedom.

Nu har han da heller aldrig Raseri-Anfald mere, men for det meste er han sløv og udeltagende. Dog har jeg i den sidste Tid set et Par Træk, der satte mig i Forundring.

Jeg havde været paa en Rejse til vore Stationer ved Eufrat og kom nu kørende hjem i vort Automobil. Naturligvis blev der Røre i Lejren, alle de, der var hjemme, kom ud af Dørene for at ønske mig „Velkommen“, men hvem andre end Djerdjis ser jeg komme løbende allerforrest med et stort Smil paa Ansigtet, det var helt mærkeligt at se.

Et Par Dage efter var det Paaske-dag, ikke Armeniernes, men vor Paaske-dag. „Hvordan kunde Djerdjis dog vide det?“ Opdaget det havde han imidlertid; for da jeg kommer gaaende op ad Vejen til Barakkerne, ser jeg ham pludselig puffe til en af de andre Drengene og saa sammen med ham sætte i Rend hen imod mig, atter med et Udtryk paa Ansigtet, som om der vederfaredes ham en stor Lykke.

At ønske glædelig Paaske forstod han jo ikke, men han kysede min Haand med stor Varme, og jeg tror,

det var noget af det, der glædede mig mest den Dag, det er klart, at han begynder at vaagne op og blive til Menneske.

Ja, det er en stor Lykke, naar det

forundes os ved Kærlighed at bygge noget af det op, som Menneskers Ondskab har nedbrudt. Lad os takke Gud for det.

Karen Jeppe.

Paa Vej til Syrien.-Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Sluttet).

Jesus var paa een Gang bleven en levende og virkelig Person for dem, een, som griber virksomt ind i det daglige Liv. — Jeg maa sige, at jeg var helt betaget af Filmens Resultat, da det rigtig gik op for mig, hvad der var naaet, og saa var det, jeg kom til at tænke paa, om ikke gode Billeder af Jesus i let fattelige Situationer kunde bidrage meget til at føre vor Ungdom til Ham.

Det er en i Sandhed overordentlig svær Opgave, der her ligger for os. Hvor mange Aar har vi ikke selv Dag ud og Dag ind hørt om Jesus og om den

Tid og de Forhold, han levede i, førend vi fik en nogenlunde klar Forestilling om, hvem Han var, og hvad han udrettede.

Var ikke Billeder her paa deres Plads? Kunde de ikke ganske anderledes umiddelbart fortælle om Jesus?

Jeg finder, Danmark har ganske særlige Betingelser for at udstyre os med et hensigtsmæssigt Materiale; vi har jo dog Viborg Domkirke og et stort Antal herlige Altertavler, hvoraf Reproduktioner i passende Format og Udførelse kan fremskaffes.

Hvis nogen vilde tage Tanken

komme der saa roligt og besluttet, et Øjeblik stod de tavse og tøvende, ja, det var næsten, som om de veg et Skridt tilbage.

Men en ung Knøs sprang frem og kløvede Hovagims Hoved med et eneste Øksehug. Han faldt forover uden en Lyd, og Morderne styrtede over hans Lig ind i Huset.

Flokken bestod af en halv Snes unge Tyrkere af Byens bedre Familier, ja endogsaa Mustafa Aghas Brodersøn var iblandt dem.

Den, der havde set disse Mænd tidligere, naar de gik stiltfærdige og adstadige gennem Gaderne eller sad paa Kaféerne, kunde umulig have genkendt dem nu. Deres Klæder var snavsede og blodbestænkte, og deres Ansigter forandrede. Nogle var blege, næsten gulgraa, andre var Blodet skudt til Hovedet, Øjnene var blodunderløbne og Minerne fordrejede. De opførte sig som om de var berusede, hvad dog kun de færreste var.

Hvis de var standse og havde spurgt sig selv, hvad det egentlig var,

de gjorde, vilde de maaske selv have forundret sig over det. Men der var ikke Tale om at standse, de blev ligesom revne med af noget, der var stærkere end dem selv. Og det var jo Allahs Vilje, at de vantro skulde udryddes.

I Gaar Aftes var Uroen brudt ud i Byen. Det gik fra Hus til Hus, at nu skulde det være, og i Dag til Morgen havde enhver haft Vaaben med sig, da han gik til Moskeen for at bede.

Saa kom Mollahens ildfulde Opraab til de troende om at fuldbyrde Allahs Vilje. Han selv gik foran med dragen Kniv, og de fulgte alle efter, man kunde jo slet ikke holde sig tilbage.

Fra alle Gader kom der nye Skarer. De hidsede hinanden op, og saa naaede de Armenierkvarteret. Der knaldede Skud, nogle Bøller trængte sig ind i de første Huse, de saa Blodet flyde, og saa var det, de begyndte at se rødt allesammen. De gik som i en Taage, slog ned uden Besindelse, røvede og forgreb sig paa de Kvinder, der udmærkede sig ved deres Skønhed.

Nu havde de allerede nogle Timer været med til denne blodige Færd. Et Øjeblik havde der rørt sig noget i dem over for Hovagims Sjælsstorhed, de var lige ved at vaagne af Rusen; men da han nu var borte, lagde Taagen sig om dem igen, og de for ind i Stuen.

Der sad Chanum med de to Børn knugede ind til sig. Skrækken havde lammet hende, saa hun hverken kunde staa op eller skrike, end ikke sit Ansigt kunde hun tildække.

Foreløbig skænkede imidlertid ingen hende nogen Opmærksomhed; Mændene og Pengene var de første Spørgsmaal for Voldsmændene. De for ind i Rummet bagved, og nu kendte Chanum Hagobs Stemme. Stakkelen var fundet, og hun hørte ham bede for sit Liv.

„Sig os først, hvor I har jeres Penge, din Hund!“

Han forsikrede, at han ikke vidste det, hans ældre Broder gemte dem; men nogle drøje Slag bragte ham paa andre Tanker. Nu kom han ud for at tage Pengene frem af et lille Rum

op, vilde jeg gerne have Lov til at fremkomme med et Par Forslag om, hvad der efter min Mening burde anskaffes.

*

Et overordentlig kært Besøg har vi haft i de sidste Par Uger, idet Eks-Patriarken fra Konstantinopel paa sin Rejse til Bagdad har gæstet Aleppo.

Han var særdeles interesseret i vort Arbejde, og vi havde den Glæde at se ham i vort Hjem ikke mindre end to Gange. I Konstantinopel har vor Kommission haft en virksom Støtte og Medarbejder i ham, og jeg har det Haab, at han ogsaa vil faa Lejlighed til at gøre noget for os.

I det Hele begynder Armenierne nu selv mere og mere at faa Øje paa vort Arbejde og dets Betydning for Folket. De har jo desværre levet og lever endnu under et saa voldsomt Tryk, at de næppe kan se ud over de allernærmeste Krav; men dog synes det muligt, at de, naar de ret faar Øjnene op for det, kan bidrage ikke saa lidt til Løsningen af denne store Opgave.

*

Iøvrigt oversvømmes Aleppo paany af Flygtninge; atter ruller om Aftenen Tog efter Tog, fyldte med Mennesker, der udvises af Tyrkiet, forbi vort Hus. Det er ikke blot Armeniere, der nu kommer, ogsaa Syrere og Jøder udvises, ja, det hedder endog, at Araberne skal ud. Tyrkerne er blevne fuldkommen vilde.

Men her i Syrien ser det ikke godt ud, og værst er det i Aleppo, den er jo »Indfaldsporten«, alting trækker hertil. Her er god Vilje fra alle Sider; men der er store Vanskeligheder at overvinde. Det vilde hjælpe paa Situationen, hvis det ikke var saa svært at faa Pas til De Forenede Stater. Her lever nemlig en hel Mængde Armeniere, der har nære Slægtninge i Amerika, Slægtninge, der godt havde Raad til at tage dem over til sig og sætte dem i Vej. Da det nu imidlertid er umuligt, saa sender de dem rigelige Pengemidler. Vanskeligt er det at finde Arbejde her, og de, der har nok at leve af, søger jo ikke rigtig for Alvor; de danner en Gruppe af Lediggængere, der efterhaanden

ved deres Opførsel bliver en hel Svøbe for Byen. Det, vi alle befrygter, er, at de skal foranledige Regeringen her til en Fællesoptræden mod Armenierne i Almindelighed, og det vilde jo være Synd; det store Tal er stiltfærdige, fredelige Arbejds-mennesker, der kun er til Gavn for det Samfund, de lever i.

III.

Til Slut blot en lille Solstraalefortælling, jeg hørte i Gaar.

Det var en armenisk Folkefest, og Harome, min kære Harome fra Systuen, var kommet ud for at besøge mig. Vi sad og talte om vore unge Piger fra Hjemmet.

En Mængde af dem bor nemlig nu under Haromes Varetægt i Systuen. Vi har lejet en hel Lejlighed i Byen, og her bor de, der forsørger sig selv ved at brodere. Nu er de jo naturligvis ikke allesammen lige dygtige, og vi har jævnlig talt med hinanden om en af dem, der vel broderer nydeligt, men langsomt. Harome siger, at hun fortjener for lidt.

»Nu,« sagde jeg, »det kan da ikke være saa galt, hun taber da

inde i Skabet. Chanum kendte ham ikke igen. Var det ikke en gammel Mand, der vaklede igennem Stuen.

Da de havde faaet Pengene, blev Hagob trukket ud i Gaarden, og en stod med dragen Kniv og passede paa ham, mens de andre rumsterede videre. Ogsaa de to andre Brødre blev efter nogen Søgen fundne og stillede hen ved Siden af Hagob.

Søsteren havde ligeledes gemt sig og blev trukken frem; men Moderen styrtede som en rasende ind paa den Tyrk, der havde fat i Datteren, og da han derinde i Halvmørket blev klar over, at det var en Kvinde, han havde for sig, slap han hende og gav sig til at søge efter Værdisager.

En af dem begyndte nu at udspørge Chanum om hendes Smykker; men i det samme kom Mustafa Aghas Brodersøn ind. Han tilkastede Chanum et Blik, der fik hende til at skælve fra Hoved til Fod. Saa gav han den anden et Puf, som han godt nok forstod. Ingen saa fra nu af til den Side, hvor Chanum sad.

Derimod endevendte de al Ting, tog et Par fine Tæpper og nogle andre Kostbarheder med. Tilsidst, inden de gik, lød der tre Øksehug, som naar man skiller et slagtet Dyr ad. Saa var de borte.

Men ude fra Gaarden lød der en Stønnen, der snart tabte sig i Dødsrallen. Moderen for ud og kastede sig med et Skrig over sine Søners Lig. Gud var barmhjertig imod hende, hun stod ikke op mere. Hun havde en Hjertesvaghed, lidt efter lidt gik hendes fortvivlede Graad over til en krampagtig Hiven efter Vejret. Hun blev blaa i Ansigtet og sank død ned ved Siden af sine døde Sønner.

Det var først Kevorks Graad, der gengav Chanum Livet. Barnet havde ligesom været stivnet af Skræk; men nu da Spændingen løstes, begyndte det at græde.

Denne Lyd løsnede ogsaa de Baand, der havde bundet Chanum. Hun lagde instinktmæssig Barnet til Brystet; men det fandt ikke noget eller vilde ikke drikke. »Mælken er vel bitter«, tænkte

hun, og saa stod hun op for at finde noget til det at spise i de uordentlige Stuer, hvor alt var kastet hulter til bulter.

Derved kom ogsaa Misael paa Benene. Han havde ellers siddet og begravet sit Hovedet i Chanums Skød; han gik lige ud i Gaarden og saa det forfærdelige Syn derude. Grebet af Rædsel for han ind i Æslets Stald. Æslet var borte; men han løb hen til en Dynge Hakkelse bag ved en Kiste for der at gemme sig for alt det skrækkelige. Han følte noget røre sig derinde. Det var den ældste Broders to smaa Dreng, der havde søgt Tilflugt her. De skreg op i Rædsel, da han rørte ved dem: de troede, det var Tyrkerne, som var efter dem derinde. Men saa kendte de Misael, og trykkede tæt op imod hinanden sad de tre smaa Dreng og ventede paa Døden. — — —

Den nedgaaende Sol kastede sine sidste Straaler ind i det hærgede Hjem, og belyste de tre Svigerinder, der med deres smaa Børn trykkede ind

ikke i Huld, og hun ser da ogsaa ordentlig ud i Klæderne«.

»Ja,« sagde Harome, »Nød lider ingen af dem; for de hjælper hinanden. Jeg har set en af dem give Narig (det er den langsomme) Halvdelen af sit sidste Stykke Brød. Og hvad Klæderne angaar, saa har Mariam, da hun fik Penge fra sin Slægt, givet hende et Par Sko, og Suart, der har taget Plads som Pige og tjener udmærket, har foræret hende en Kjole«.

Saadan fortalte Harome Træk paa Træk om deres indbyrdes Hjælpsomhed, til jeg mærkede, at der trillede noget underlig vaadt noget ned ad mine Kinder. Jeg var hjærteglad, og det bliver mine Venner i Danmark ogsaa, naar de hører om det.

Karen Jeppe.

Armenier-Dagen over Landet.

Paa Armenier-Dagen skal det vise sig om, det danske Folk vil være med til at betale sin Del af de »Løsepenge«, der maa til, naar kristne armeniske

Børn og Kvinder skal frelles fra det muhammedanske Slaveri.

I flere Kredse forberedes der Møder og Indsamlinger enten den 19. Oktbr. eller Dagene deromkring. I *Ballerup* arrangerer Skoleinspektør *Nyholm* Bazar, i *Laurbjerg-Kredsen* er det som sædvanlig Sognepræst *Gram Nyegaard*, der staar i Spidsen for Arbejdet. I *Dalum* Forsamlingshus taler den 19., paa Initiativ af Frk. *Bodil Hansen*, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, og i *Aabenraa* vil den hjemvendte Fru *Inga Nalbandian* holde Foredrag med Lysbilleder. Vor Formand, Hr. *Åge Meyer Benedictsén* taler desuden ved ikke mindre end tre Møder i Jylland. Endelig er det Meningen, at Hr. *Benedictsén* skal slutte af med et Møde i København i Slutningen af Maanedén.

I forskellige Kredse vil vore Tillidsmænd og Venner i første Række arbejde ved Indsamling imellem Venner og Bekendte.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Aug.—Septbr. 1924.

A. *Gaver til Arbejdet*: Frk. Ellen Bie, Aalborg, 10. Ved Spr. Hagensen, Holbæk:

Fra Syforeningen i Holbæk og Udby, 50. Enkefru M. Larsen, Langaa, 65. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. Fru M. Pedersen, Hillerød, 5. Ved Frk. H. Forchhammer: Salg af Postkort, 87. Ved Lærerinde Bodil Hansen, Hjallesø: Frk. Kirsten Poulsen, Ryslinge, 25. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. J. Sundahl, Køge, 15. Grosserer V. Bockelund, Kbhvn., 10. Ved Fru Rasmussen, Koldby: Indsamlet i Anledning af Armenierdagen, 224,29. Uden Navn, 7,65. Ved de Ferslew'ske Blade 500.

Ialt Kr. 1.019,34.

B. *Solgte Haandarbejder*: Aarhuskredsen: Kr. 700,00.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrup's Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

til sig sad og græd uden at kunne gøre sig nogetsomhelst klart. Hvad var der sket, og hvad vilde der endnu komme?

De hørte kun den vanvittige Larm i Byen, Skydningen, Huggene, Slagene, de hjærteskærende Skrig og de raa Brøl. Snart lød det nærmere, snart fjærnere. Undertiden løb Mennesker hastigt igennem Gaderne. Lige uden for deres Dør blev der nok hugget en ned; for da Fodtrinene tabte sig, hørte de længe en Stønnen og Jamren; men ingen af dem tænkte paa at gaa ud og se efter. En Flok skrigende Kvinder var flygtet henover Tagene. Hvem var de, og hvor løb de hen? De spurgte ikke. De sansede intet mere.

Da Solen var borte, blev det koldt, og de stod op for at dække Børnene til. Heldigvis var de faldne i Søvn. Selve deres Søvn var ganske vist urolig, men Trætheden krævede dog sin Ret. Saa kom Kvinderne i Tanker om de smaa Drengene? At kalde paa dem vovede de ikke; men de begyndte at søge efter dem, og da de ikke fandt dem, begræd de ogsaa dem som døde.

Med Nattens Frembrud stilledes Larmen af Bødlerne drog i Skarer til Moskæerne til Aftenbønnen. Der udtalte Mollahen Allahs Tilfredshed med det, de havde udrettet, og opfordrede dem til at begynde igen næste Morgen. Saa gik de til deres Hjem og spiste til Aften; men da de var alt for ophidsede til at sove, mødtes de senere igen, delte Byttet, drøftede Dagens Begivenheder og drak paa dem. Mange Steder endte det med vilde Orgier.

Da Armenierne noget ud paa Natten mærkede, at Tyrkerne var borte, begyndte ogsaa de at røre paa sig og undersøge, hvor stor Skaden var, og om der var nogen Mulighed for Redning.

I de Gader, hvor Mændene var dræbte, var Kvinderne uhyggelige ved at være mellem alle Ligene, og de søgte at komme sammen saa mange som muligt. Det førte saa til, at talrige Skarer søgte Tilflugt i den store Kirke, andre forlod deres egne Huse for at søge hen til deres Slægtninge. Men det var frygteligt at komme igennem Gaderne, rundt omkring laa der Lig og Ting, som var

slæbt ud af Husene og smidt paa Gaden. Man snublede over det i Mørke; ingen vovede at stryge en Tændstik af.

Kvinderne hos Familien Biredjiklian rørte sig ikke; stive og stumme sad de hos deres sovende Børn. Men da der blev stille rundt omkring, drev Sulten de smaa Drengene ud af Stalden. De kom ind i Stuen, fandt sig et Stykke Brød og krøb ind under en Dyne for at holde sig varme. Snart sov ogsaa de.

Ved Midnatstid kom en Mand listende ind i Gaarden. Det var den yngste Broder; han kom fra Krikors Hus. Da Ulykken brød ind over Byen, var det kommet for en Dag, hvad han havde rumsteret med nede i Kælderen. Han havde lavet sig et Skjulested, en Hule under Jorden, hvis Indgang var saa godt skjult, at ingen kunde finde den. Der var han krøbet ned sammen med sine Brødre, ogsaa Hovagims Broder havde han givet Plads. »Kunde jeg blot faa fat i Hovagim,« sagde Krikor, da han sidst af dem alle steg ned, »men det er desværre ikke mere muligt at naa derhen«.

(Fortsættes).

Billeder fra vort Børnehjem.

1. *Abraham Koeschherian*, 14 Aar, fra en Landsby ved Zeitun.

Abrahams Fader var allerede død før Krigen. Han blev selv tillige med sin Moder og ældre Broder i Deportationstiden slæbt rundt i Tyrkiet, først helt op til Konia, senere ned i Stepperne ved Ras-ul-Ain. Moderen døde af Sult og Anstrængelse og maatte lades tilbage ved Vejkanten; de to Drengene kom ind i en stor Tumult, hvor alle Mændene og en hel Del Kvinder og Børn blev dræbte, Resten bortslæbt af Kurder og Tscherkesser.

Der blev Drengene skilte ad, og siden saa de ikke noget til hinanden. En Kurde tog Abraham med sig og førte ham helt op i de armeniske Bjærgene, hvor der nu ikke mere boede Armeniere, kun Tyrker og Kurder. Abraham blev Hyrdedreng; saa lille han var, maatte han være paa Benene tidlig og silde; tit kom han slet ikke i Hus, men tilbragte Uger ad Gangen ude i Bjærgene hos Faarene.

Han fik altsaa Føden, indtil Dyr-tids-Aarene kom, saa vilde Kurden ikke have ham længere. Han søgte saa hen til andre Landsbyer og kom i Tjeneste hos en Sasa-Kurde, hvor han atter var Hyrdedreng.

Der hændte der ham den Ulykke, at han fik sin højre Haand lemlæstet ved et Vaadeskud, en Kugle gik igennem Underarmen, og Haanden og Fingrene var fra da af ubevægelige.

Alligevel fristede han Livet blandt Kurderne. Han troede ikke, der var Armeniere til mere, saa der endnu kunde være ham nogen anden Lod beskaaren i Livet end at leve som de andres Skovisk og slaa sig igennem paa bedste Maade. Først da han en Gang igen kom ned til Mesopotamien, traf han paa en Armenier og erfarede af ham noget om sit eget

Folk. Det var ham som en Aabenbaring, og det, der greb ham stærkest, var Fortællingen om et Hjem, der i Aleppo var aabnet netop for saadanne bortkomne Børn som ham selv. Hans hele Stræben var nu rettet imod at komme derhen, og Lykken var ham god. I den første større By, han naaede frem til, traf han paa en af vore Stationer. Inden han ret vidste, hvordan det var gaet til, var han i Havn. Han fik Plads paa en Vogn og kørte til Aleppo. Der blev han badet og klædt ordentlig paa, fik god Mad og god Omgang, og hvad det bedste af det Hele var, han traf en Mængde af sine Landsmænd. Rundt om ham blev der igen talt Armenisk, ja, han blev sat i Skole, og den Skole blev snart hans største Glæde. Lykken havde pludselig atter aabnet sine Døre for ham, og man kunde føle det fra den første Dag, hvor glad og taknemmelig han var.

Hvad nu Abrahams Fremtid angaar, der jo ikke er saa ligetil (hans daarlige højre Haand) saa det ikke er let at anbringe ham ved et Haandværk, har vi foreløbig sat vort Haab til et nyt Børnehjem, der skal aabnes i en nær Fremtid, og til hvis Un-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Det kunde heller ikke forblive skjult for dem, at alle Tyrkerne var bevæbnede til Tænderne, og det forekom dem undertiden, at de i deres Hænder genkendte nogle af de Vaaben, der var samlet fra Armenierkvarteret. De henstillede saa til deres „Venner“, om man ikke ogsaa kunde afvæbne disse farlige Elementer.

„Gid vi kunde!“ svarede Tyrkerne imødekommende, „det vilde ogsaa være meget betryggende for os, men desværre findes der ingen Lov, der giver os Ret til at afvæbne en rettroende. Hvor er det dog kedeligt, at I ikke har samme Tro som vi, saa var det rigtignok en hel anden Sag. I behøver imidlertid ikke at være urolige paa Grund af Pøbelen. Ogsaa vi er stærkt bevæbnede“.

Rigtig rolig blev Armenierne dog ikke. De gik altid ligesom med Livet i Hænderne.

Hovagim f. Eks. havde ikke gennoptaget Arbejdet paa den Bygning, han havde overtaget nede i Tyrkerkvarteret. Ejeren sendte Bud til ham om at komme; men han gav stadig undvigende Svar. Vejret var for daarligt, eller han var ikke rask. Han følte sig ikke tryk dernede, og Krikor undlod ikke at formane ham til for enhver Pris at holde sig borte.

De Delegerede maatte tit nok høre, at de dog vistnok havde været for hurtige til at gaa ind paa at aflevere Vaabnene. De gav altid beroligende Svar og sagde, at deres Venner var gode nok, de skulde ikke være bange.

derhold en stor Formue er henlagt, en Arv fra en rig, ægyptisk Armenier.

Dette Hjemms Formaal er særlig at give armeniske Børn en videregaaende Skoleuddannelse, og da Abraham er meget godt begavet, har vi allerede gjort Skridt til at faa ham optaget dèr. Forhaabentlig lykkes det.

5. *Astrig Sabunian*, 13 Aar, fra Agn.
8. *Anahit* — 11 — - -

Astrig og Anahit var Døtre af en rig og fremragende Mand fra Agn. Han var en af de første, der i den onde Tid blev kastet i Euftrat efter at være pint næsten til Døde. Senere kom deres Moder tillige med en Søn paa 9 Aar paa Deportationsvejen. Hun formaaede at slæbe sig saa langt som til Surudj; det var en Vej paa mange, mødige Uger. Dèr sank hun om og udaandede ved Vejkanten. Drengen blev sendt videre og naaede Aleppo, men døde af Sygdom og Sult henslængt upaaagtet i en Krog som saa mange andre armeniske Børn.

De to smaa Piger blev tilbage i Agn hos deres Bedstemoder, og de fik en Tid Lov til at leve i Fred; senere blev ogsaa de drevne bort. Kurder tog Børnene fra Bedstemode-

ren; men hun tabte ikke deres Spor. Det lykkedes hende tilsidst at faa fat i dem og komme ud af Tyrkiet med dem.

Nu er de alle tre hos os. Bedstemoderen er den sødeste, gamle Kone, man kan tænke sig, og dertil en halv Doktor, saa hun er os til megen Nytte. Vi kunde da heller ikke nænne at skille hende fra Smaapigerne. De er forøvrigt lidt svagelige begge to, da de har lidt megen Nød i deres Opvækst; men det retter sig nok med Tiden.

Flinke og villige er de, et Par smaa Solstraaler i Hjemmet.

9. *Serpuhi Kasabian*, 11 Aar, fra Palu. 10. *Vahan Kasabian*, 9 Aar fra Palu.

Serpuhis og Vahans Fader var Soldat i den tyrkiske Hær; men da den onde Tid kom, og de armeniske Soldater blev ombragte, lykkedes det ham at flygte. Han naaede hen i Nærheden af sin Hjemstavn, men i Vingaardene lige udenfor Byen blev han genkendt af nogle Tyrkere, der slog ham ihjel. Den Gang var Armenierne jo overalt fredløse, enhver kunde dræbe dem, hvor de traf dem.

Han havde været Slagter, og Tyrkerne slagtede ham nu akkurat som et Faar, de skar Halsen over paa ham og lemlæstede Arme og Ben.

Nogle Timer efter var det Skete rygtedes inde i Byen, hans Hustru hørte det, og tillige med sin ældste Søn, en 12—13 Aars Dreng, vovede hun sig ud i Vingaardene for at finde Mandens Lig. Næsten afmægtig af Smerte kastede hun sig over det døde Legeme, da hun fandt det i den Tilstand under et Træ, og nogle Kurder, der just opholdt sig der i Nærheden, begyndte straks at skyde paa hende og Drengen. Kuglerne traf dem dog ikke, men hele den frygtelige Oplevelse virkede saa stærkt paa Drengen, at noget brast i hans Indre. Han begyndte at spytte Blod, og Strømmen standsede ikke mere, nogle Dage efter var han død.

Det varede nu ikke længe, inden Moderen kom paa Deportationsvejen med sine 2 smaa Børn, hvoraf den mindste, Vahan, den Gang knapt var 3 Maaneder gammel.

Hun kom dog ikke langt, i en af de nærmeste Landsbyer fik en Kurde Øje paa hende i Flokken og trak hende med sig. Børnene slap hun ikke, han maatte tage dem med, enten han vilde eller ej.

Saadanne Bølger lagde sig ikke paa een Gang; men lidt efter lidt skulde nok alting komme i Orden. De skulde blot lade som ingenting.

Men mange havde urolige Drømme. Drømmetydersken havde nok at bestille, og det var ikke Smaating, de bragte for Dagens Lys, man kunde mærke, at man gik onde Tider i Møde. Det var ikke blot Aaret, der hældede i sin Gang, og Dagene, der blev mere og mere mørke, ogsaa i Menneskenes Hjerter blev det mørkt.

III Kapitel.

Orkanen bryder løs.

Man var nu naaet til den sidste Uge af 1895. Det var Aarets mørkeste Tid; men det var ikke Juleugen. Den Fest fejrer Armenierne først omkring Midten af Januar, saa der var slet intet, der tændte Lys for dem.

Hovagim kom hjem fra Morgensangen i Kirken, just som det ret var

blevet lyst, og kom lige ind i en huslig Scene.

Det var Misael, der absolut vilde have sine nye Støvler paa i Skole, og Bedstemoderen, der ikke vilde lade ham faa dem. De skulde gemmes til Julen. Men Hovagim stillede sig paa Misael's Side: „Lad ham dog faa dem, Mor. Hvem ved, om vi lever til Jul?“

Ja, hvem ved? Den truende Skygge var med disse faa Ord manet frem igen.

Svigermoderen stillede Mad frem for Misael, for at han kunde spise og komme i Skole, og satte sig saa med den lille Kevork paa Skødet. Mændene, der sad i et Hjørne af Stuen og røg Cigaretter, vilde endelig have Børnene hos sig. Deres sorgløse Leg var snart sagt det eneste, der lyste lidt op i Uhyggen, og som til Tider fik dem til at glemme de sorte Skyer.

Det var ellers ikke deres Vane at sidde inde paa denne Tid af Dagen. I tidligere Tider havde de forlængst været ved Arbejdet og havde muntert fløjtende haandteret Stenene. Nu

vovede de sig ikke ned i Tyrkerkvarteret, og Armenierne lod intet bygge. Hvem vidste, om han skulde blive boende i sit Hus?

Den tvungne Uvirksomhed forøgede Uhyggen, og de var endte med at blive sløve og ugidelige. De talte tit nok om, at de nu skulde se at faa Stalden gjort bedre i Stand, mens de havde saa god Tid; men det blev ved Snakken, de blev siddende i Hjørnet. Der sad de i timevis uden at sige noget, eller de skændtes om de utroligste Smaating, som de ellers aldrig havde skænket en Tanke.

— I Øjeblikket fangede Misael deres Opmærksomhed. Han sad ved Siden af Hovagim og fortalte en hel Historie om deres Æsel. De havde næsten glemt alt det andet, da de opskræmtes af et skingrende Kvindeskrig inde fra Nabogaarden.

I et nu var de sprungne op og for ud i Gaarden. Der stod Kvinden paa Nabohusets Tag, skreg op, gestikulerede og pegede fremover mod Kammen Vest for Byen. Knapt var

I en anden Landsby et Stykke borte havde han sit Hjem, og der blev hun som hans Hustru indført i en stor orientalsk Familie. Efter 3 Maaneders Forløb kom der Soldater til Landsbyen, Manden blev greben og ført afsted til Hæren, hun blev tilbage i hans Faders Hus.

I den Tid laa jo den tunge, blodige Haand paa Armenierne allevegne, hun vidste ikke et Sted, hvor hun kunde tage hen med sine smaa, saa blev hun. Der var heller ingen, der gjorde hende eller den lille Pige noget, men Vahan var i stadig Livsfare. selv et saa lille Drengsbarn tragtede visse Muhamedanere efter at ombringe. Især var der et Par Fættre af hendes Mand, der saa sig onde paa ham. 3 Gange kom Moderen til, da de allerede havde Strikken om Halsen paa ham for at kvæle ham, en anden Gang, da hun var gaaet til Kilden for hente Vand, hørte hun allerede langt borte sin lille Drengs fortvivlede Skrig. Hun styrtede hjem og fandt ham indelukket i et Værelse med Gløder lagt paa Ryggen under Tøjet. Endnu er Arrene efter Brandsaarerne tydelige nok at se.

En lang Tid lod Fættrene nu Vahan i Fred, men da han var omtrent 3

Aar, gjorde de et sidste Forsøg paa at dræbe ham. En Dag var Drengen borte og ikke til at finde noget Sted, Moderen søgte og søgte, indtil hun fandt ham langt ude i Bjærgene, liggende bag ved en stor Sten. Da havde han allerede længe været uden Føde, saa han gav ikke mere Lyd fra sig, men da hun havde baaret ham hjem, og faaet lidt Mad i ham, kom han igen til Kræfter og kunde med sine faa Barneord gøre hende forstaaeligt, at det var Fættrene, der havde bragt ham derhen.

Nu turde hun ikke blive der længere, hun tog sine Børn og sneg sig bort om Natten, hen til anden Landsby. Der erfor hun til sin store Glæde, at hendes Farbroder levede og var i Huset hos en af Kurderhøvdingerne der i Nærheden.

Hun begav sig paa Vej derhen og traf til sin usigelige Glæde sin Farbroder. Hun følte nu, at hun ikke mere var helt forladt i Verden.

Ved Farbroderens Foranstaltning fik hun Plads som Tjenestepige hos Høvdingen. Han anviste hende en lille Stue ret langt borte, hvor hun kunde anbringe Børnene og selv sove om Natten; men hver Morgen maatte hun

forlade dem for at gaa paa Arbejde hos Høvdingen, og Mad var der kun lidt af, saa Børnene led tit Nød.

Da var det, at den lille Serpuhi udviklede sine moderlige Egenskaber. Hun passede paa den lille og kogte Suppe til ham af alle Slags Urter, som hun samlede i Bjærgene, dertil bagte hun Brød af Klid, som Moderen fra Tid til anden fik med hjem.

Underernærede var de, og det mærkes paa dem endnu, men Livet fristede de. Mærkeligt var det, at Moderen ikke kunde faa Vahan til at gaa til Kurdernes Telte for at tigge, det vilde han ikke paa nogen Maade.

Efter nogen Tids Forløb vilde Høvdingen have Moderen gift med en Kurde, og kun Farbroderens Mellemkomst reddede hende. Han forsikrede, at han hellere vilde dræbe hende med sin egen Haand, og for denne Gang afstod Høvdingen fra sit Forehavende. Dog for at det ikke skulde falde ham ind igen, fik Farbroderen hende gift med en ung Armenier, og noget efter kom de endelig ud af Tyrkiet og naaede her til Aleppo.

Børnene kom naturligvis til os, de kunde nok trænge til det de smaa Stakler, saadan som Livet havde handlet

de derude, førend en Kugle for hvinnende hen over Tagene og næsten strejfede Kvinden.

I to Spring havde Hovagim naaet sin Udsigtspost, og da han sad der, saa de andre, at hans Ansigt blev graat og ligesom helt forandret. De behøvede slet ikke at spørge om noget, de vidste alt, inden han kom ned. Armenierkvarteret blev angrebet igen, og denne Gang var de vaabenløse. Det var den visse Død.

Hvad nu?

Den yngste Broder var den første, der traf sit Valg. „Jeg gaar hen til Kirken, der føler jeg mig mere sikker.“

„Det maa Du selv afgøre, Broder,“ svarede Hovagim. „Jeg foretrækker at dø i mit Hjem; men det maa I hver især gøre, som I synes bedst.“

„Kom dog med, Brødre,“ bad den yngste. „Krikor har sikkert indrettet noget, hans Hus har saa mange Krinkelkroge, og han tænker paa saa meget.“

Men Hovagim vilde paa ingen

Maade. Han var overbevist om, at det intet vilde nytte, og han kunde ikke faa sig til at forlade Hjemmet. Den yngste Broder løb sin Vej alene, og de andre fulgte Hovagim ind i Stuen.

Der sad de et Øjeblik og saa paa hinanden. Kvinderne og Børnene græd, Mændene var helt forvirrede og vidste hverken, hvad de skulde sige eller gøre.

Imens knaldede Skuddene fra alle Sider, og forfærdelige Skrig vestfra forkyndte, at Angriberne var trængte ind i de yderste Huse og der havde begyndt deres blodige Værk. Nu lød Skrigene lige uden for deres Dør.

Den reves op, og en Kvinde styrtede ind med et Barn paa Armen. Hendes Haar var i vild Uorden, og Blodet dryppede ned fra hendes Øren. Det var Hovagims Søster.

„Flygt, Brødre, Flygt!“ skreg hun. „Min Mand er dræbt, de snittede Underlivet op gaa ham med en Kniv. Mine Smykker trak de ud af Haaret og rev Ørenringene af Ørene, saa begyndte de at plyndre Huset. Saa saa jeg mit

Snit til at flygte. Se dog og at komme bort! De kan snart være her!

Udmattet sank hun om paa Gulvet og brast i Krampegraad. Brødrene saa paa hinanden. Hvor skulde de flygte hen? Noget Skjulested fandtes der ikke i Huset, de maatte blive siddende stille og afvente deres Skæbne. Dette aldeles intet at kunne gøre for at forebygge det skrækkelige, var næsten det allerutaaleligste.

Da stod Hovagim frem og læste Bønnen over de døde. En kort Stund faldt der Fred over dem. De kendte Ord fremmanede den Stemning, de var i, naar de stod ved andres Begravelse. Dog det var kun et Øjeblik, snart mindede Skuddene og Skrigene dem om, at det var deres egen Ligfærd, det gjaldt, og Rædselen vendte tilbage med fornyet Styrke.

Kun ikke hos Hovagim. Han havde saa tit og saa levende fremmanet Forestillingen om den kommende Herlighed for sit indre Øje, at han nu pludselig saa den saa tydeligt og saa nær, som om han kunde gribeden med Hænderne.

med dem. Deres Stedfader var ikke til nogen Hjælp for dem, han forlod sin Hustru og drog til sin Slægt i Amerika, ladende sit eget nyfødte Barn tilbage hos Moderen.

Det havde været et Nød-Ægteskab og et meget uheldigt Ægteskab, især da han var mange Aar yngre end hun. Hun sidder nu i Baraklejren og har ondt ved at bjærge Livet, men Børnene blomstrer op og er i det Hele i god Udvikling, dem har hun reddet ud af Mørket, og de er nu hendes Glæde og Fremtidshaab.

✓ 14. *Djerdjis Melkian*, 14 Aar, fra Mardin. 13. *Hagob Meilkian*, 12 Aar, fra Mardin.

De to Drenges Fader var Soldat i den tyrkiske Hær, og mens han var borte, blev hans Hjem sønderlemmet. Han kom da heller aldrig tilbage, saa han kunde opbygge sin Rede igen.

Tyrkerne tog Børnene, de 2 Drengene kom et Sted til, den ældre Søster til et andet, Moderen blev drevet bort fra Byen, helt ned til Ras-ul-Ajn, hvor en Tyrk tog hende. Først efter et Par Aars Forløb lykkedes det hende at flygte fra ham og komme tilbage til

Mardin, hvor hun atter samlede sine Børn om sig.

Imidlertid var Djerdjis blevet omtrent ukendelig. Den lille Fyr, der gik der uskøttet, var falden i Ilden, eller maaske havde nogen kastet ham deri, Drengene var for smaa til at kunne give rigtig Besked. Den ene Side af Ansigtet var eet stort Ar, Øjet var helt borte, og ogsaa paa Kroppen var der Mærker af Ulykken. Det værste var næsten, at han havde taget Skade paa Forstanden; den een Gang livlige, lille Dreng var nu sløv og udeltagende.

Ikke længe kunde Moderen drage Omsorg for sine Børn, atter brød en Tyrk ind og tog hende med Vold, en anden bemægtigede sig Søsteren, der endnu ikke var voksen, Drengene, der blev ladte ene tilbage, maatte tigge ved Dørene, indtil Hagob fandt en Plads til dem begge. Djerdjis var fra nu af overladt til hans Omsorg.

Saadan gik Tiden, indtil det lykkedes Søsteren at udfinde, baade hvor Moderen og Drengene var og at sætte sig i Forbindelse med dem.

Moderen var for godt indelukket, men hun selv havde Held til sammen med sine Brødre at komme over den

tyrkiske Grænse til vor første Station Hassidje.

Derfra blev de sendt videre til Deir Sogh, og mens de hvilede ud der nogle Dage, hændte det, at en ung Armenier blev enig med Søsteren om, at de vilde slaa Følge gennem Livet. Hun kom altsaa ikke længere, men Drengene blev sendte til vort Hjem i Aleppo.

Hagob fandt sig snart tilrette mellem sine Landsmænd, lærte at tale godt Armenisk og gjorde udmærkede Fremskridt i Skolen.

Djerdjis derimod kunde selvfølgelig ikke læse andet end Arabisk, og selv paa dette Sprog havde han ondt ved at gøre sig forstaaelig. Desuden var han mærkværdig ubehersket, skreg og sparkede sommetider som en vild.

Hagob var altid om ham, og selv om Djerdjis slog ham, hvad han tit gjorde, tog han imod det uden at kny. „Han kan ikke gøre for det“, forsikrede han altid under Taarer, naar der var noget i Vejen med Djerdjis, „han har gaaet saa meget igennem“.

Ja, Mærkerne af det, han havde gaaet igennem, var jo synlige nok, der var ikke noget at sige til det. Vi lod Djerdjis gaa og passe sig selv, haabende, at

Han saa vel ogsaa den mørke Port, han skulde igennem; men den skræmmede ham nu næsten ikke.

Han sad ganske stille og tog Afsked med dette Hjem, som han havde vogtet og holdt sammen paa i de mange Aar, hvor hver Plet og hver Genstand talte til ham om Glæder eller om Forsagelsen, og det forekom ham nu, at Forsagelsen maaske egentlig havde været Livets bedste Indhold.

Og han tog Afsked med disse Mennesker, der havde udgjort hele hans Verden, og som han altid havde haft i sine Tanker ved alt, hvad han gjorde. Sidst kom han til Misael, der sad ved hans Side og gemte sit Hoved ved hans Bryst for ligesom at flygte fra alt det forfærdelige.

Da var det, at hele Hovagims Væsen oprørte sig imod det, der skete. „Hvorfor skulde dette Barn igen stødes ud i Elendigheden? Var der endnu ikke gaaet Lidelser nok hen over dets Hoved?“

Han stred inde i sin Sjæl i Bønnen for den lille, og da var det ham, som om han gennem al Larm hørte den

sagte Susen og gennem den Stemme, der talte til ham:

„Tror Du, at Du elsker ham højere end jeg, eller at Du klarere ser, hvad der tjener til hans Gavn? Hvad ved Du om, hvilken Lykke jeg har beredt for ham, eller hvilke Planer, jeg har med ham?“

Da havde Hovagim sejret over det altsammen, en dyb Fred fyldte ham.

Men det var ogsaa paa Tide. Raabene, Skuddene, hele den forvirrede Larm lød stadig nærmere. Det var klart, at Ugerningsmændene var trængt ind i deres Gade.

Saa tog Instinktets Herredømmet over Brødrene, de styrtede ind i de bageste Rum og gemte sig under Risbrændet, bag Sengetøjet, hvor de ikke var umiddelbart synlige, og sad der med bankende Hjerte afsindige af Angst! Kvinderne hjalp dem med at skjule sig, og søgte selv at komme af Vejen. Kun Chanum kom ind og satte sig hos Hovagim med Kevork paa Skødet.

Morderne var kommet til Nabo-gaarden. Porten blev revet op, og et

Jammerskrig fra Kvinderne, blandet med tyrkiske Tilraab, lød ind til dem. Tyrkerne spurgte efter Mændene, men slæbte aabenbart samtidig Tingene ud af Huset. Nu havde de fundet en af Mændene. De kunde over Muren kende hans Stemme og høre, hvordan han tryglede om Naade. Et Økse-hug og et Klageskrig, der lidt efter lidt døde hen. Saa fandt de en til, og det samme gentog sig. Nogle af dem gav sig i Lag med Kvinderne, de kunde høre dem skribe og flygte frem og tilbage. Der var en ubeskrivelig Tumult.

Det var forfærdelige Øjeblikke, og Hovagim ligefrem følte det som en Befrielse, da deres egen Port blev stødt op. Han bøjede sig ned, kyssede Misael og satte ham over til Chanum. Et Sekund saa de to hinanden dybt ind i Øjnene, saa lagde hun Armen om Misael og drog ham ind til sig, mens Hovagim med faste Skridt gik ud af Døren, den indtrængende Skare i Møde.

De blev forbavsede, da de saa ham

Tiden og god Behandling vilde bringe Lægedom.

Nu har han da heller aldrig Raseri-Anfald mere, men for det meste er han sløv og udeltagende. Dog har jeg i den sidste Tid set et Par Træk, der satte mig i Forundring.

Jeg havde været paa en Rejse til vore Stationer ved Eufrat og kom nu kørende hjem i vort Automobil. Naturligvis blev der Røre i Lejren, alle de, der var hjemme, kom ud af Dørene for at ønske mig „Velkommen“, men hvem andre end Djerdjis ser jeg komme løbende allerforrest med et stort Smil paa Ansigtet, det var helt mærkeligt at se.

Et Par Dage efter var det Paaske-dag, ikke Armeniernes, men vor Paaske-dag. „Hvordan kunde Djerdjis dog vide det?“ Opdaget det havde han imidlertid; for da jeg kommer gaaende op ad Vejen til Barakkerne, ser jeg ham pludselig puffe til en af de andre Drengene og saa sammen med ham sætte i Rend hen imod mig, atter med et Udtryk paa Ansigtet, som om der vederfaredes ham en stor Lykke.

At ønske glædelig Paaske forstod han jo ikke, men han kyssede min Haand med stor Varme, og jeg tror,

det var noget af det, der glædede mig mest den Dag, det er klart, at han begynder at vaagne op og blive til Menneske.

Ja, det er en stor Lykke, naar det

forundes os ved Kærlighed at bygge noget af det op, som Menneskers Ondskab har nedbrudt. Lad os takke Gud for det.

Karen Jeppe.

Paa Vej til Syrien.-Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Sluttet).

Jesus var paa een Gang bleven en levende og virkelig Person for dem, een, som griber virksomt ind i det daglige Liv. — Jeg maa sige, at jeg var helt betaget af Filmens Resultat, da det rigtig gik op for mig, hvad der var naaet, og saa var det, jeg kom til at tænke paa, om ikke gode Billeder af Jesus i let fattelige Situationer kunde bidrage meget til at føre vor Ungdom til Ham.

Det er en i Sandhed overordentlig svær Opgave, der her ligger for os. Hvor mange Aar har vi ikke selv Dag ud og Dag ind hørt om Jesus og om den

Tid og de Forhold, han levede i, førend vi fik en nogenlunde klar Forestilling om, hvem Han var, og hvad han udrettede.

Var ikke Billeder her paa deres Plads? Kunde de ikke ganske anderledes umiddelbart fortælle om Jesus?

Jeg finder, Danmark har ganske særlige Betingelser for at udstyre os med et hensigtsmæssigt Materiale; vi har jo dog Viborg Domkirke og et stort Antal herlige Altertavler, hvoraf Reproduktioner i passende Format og Udførelse kan fremskaffes.

Hvis nogen vilde tage Tanken

komme der saa roligt og besluttet, et Øjeblik stod de tavse og tøvende, ja, det var næsten, som om de veg et Skridt tilbage.

Men en ung Knøs sprang frem og kløvede Hovagims Hoved med et eneste Øksehug. Han faldt forover uden en Lyd, og Morderne styrtede over hans Lig ind i Huset.

Flokken bestod af en halv Snes unge Tyrkere af Byens bedre Familier, ja endogsaa Mustafa Aghas Brodersøn var iblandt dem.

Den, der havde set disse Mænd tidligere, naar de gik stiltfærdige og adstadige gennem Gaderne eller sad paa Kaféerne, kunde umulig have genkendt dem nu. Deres Klæder var snavsede og blodbestænkte, og deres Ansigter forandrede. Nogle var blege, næsten gulgraa, andre var Blodet skudt til Hovedet, Øjnene var blodunderløbne og Minerne fordrejede. De opførte sig som om de var berusede, hvad dog kun de færreste var.

Hvis de var standse og havde spurgt sig selv, hvad det egentlig var,

de gjorde, vilde de maaske selv have forundret sig over det. Men der var ikke Tale om at standse, de blev ligesom revne med af noget, der var stærkere end dem selv. Og det var jo Allahs Vilje, at de vantro skulde udryddes.

I Gaar Aftes var Uroen brudt ud i Byen. Det gik fra Hus til Hus, at nu skulde det være, og i Dag til Morgen havde enhver haft Vaaben med sig, da han gik til Moskeen for at bede.

Saa kom Mollahens ildfulde Opraab til de troende om at fuldbyrde Allahs Vilje. Han selv gik foran med dragen Kniv, og de fulgte alle efter, man kunde jo slet ikke holde sig tilbage.

Fra alle Gader kom der nye Skarer. De hidsede hinanden op, og saa naaede de Armenierkvarteret. Der knaldede Skud, nogle Bøller trængte sig ind i de første Huse, de saa Blodet flyde, og saa var det, de begyndte at se rødt allesammen. De gik som i en Taage, slog ned uden Besindelse, røvede og forgreb sig paa de Kvinder, der udmærkede sig ved deres Skønhed.

Nu havde de allerede nogle Timer været med til denne blodige Færd. Et Øjeblik havde der rørt sig noget i dem over for Hovagims Sjælsstorhed, de var lige ved at vaagne af Rusen; men da han nu var borte, lagde Taagen sig om dem igen, og de for ind i Stuen.

Der sad Chanum med de to Børn knugede ind til sig. Skrækken havde lammet hende, saa hun hverken kunde staa op eller skrike, end ikke sit Ansigt kunde hun tildække.

Foreløbig skænkede imidlertid ingen hende nogen Opmærksomhed; Mændene og Pengene var de første Spørgsmaal for Voldsmændene. De for ind i Rummet bagved, og nu kendte Chanum Hagobs Stemme. Stakkelen var fundet, og hun hørte ham bede for sit Liv.

„Sig os først, hvor I har jeres Penge, din Hund!“

Han forsikrede, at han ikke vidste det, hans ældre Broder gemte dem; men nogle drøje Slag bragte ham paa andre Tanker. Nu kom han ud for at tage Pengene frem af et lille Rum

op, vilde jeg gerne have Lov til at fremkomme med et Par Forslag om, hvad der efter min Mening burde anskaffes.

*

Et overordentlig kært Besøg har vi haft i de sidste Par Uger, idet Eks-Patriarken fra Konstantinopel paa sin Rejse til Bagdad har gæstet Aleppo.

Han var særdeles interesseret i vort Arbejde, og vi havde den Glæde at se ham i vort Hjem ikke mindre end to Gange. I Konstantinopel har vor Kommission haft en virksom Støtte og Medarbejder i ham, og jeg har det Haab, at han ogsaa vil faa Lejlighed til at gøre noget for os.

I det Hele begynder Armenierne nu selv mere og mere at faa Øje paa vort Arbejde og dets Betydning for Folket. De har jo desværre levet og lever endnu under et saa voldsomt Tryk, at de næppe kan se ud over de allernærmeste Krav; men dog synes det muligt, at de, naar de ret faar Øjnene op for det, kan bidrage ikke saa lidt til Løsningen af denne store Opgave.

*

Iøvrigt oversvømmes Aleppo paany af Flygtninge; atter ruller om Aftenen Tog efter Tog, fyldte med Mennesker, der udvises af Tyrkiet, forbi vort Hus. Det er ikke blot Armeniere, der nu kommer, ogsaa Syrere og Jøder udvises, ja, det hedder endog, at Araberne skal ud. Tyrkerne er blevne fuldkommen vilde.

Men her i Syrien ser det ikke godt ud, og værst er det i Aleppo, den er jo »Indfaldsporten«, alting trækker hertil. Her er god Vilje fra alle Sider; men der er store Vanskeligheder at overvinde. Det vilde hjælpe paa Situationen, hvis det ikke var saa svært at faa Pas til De Forenede Stater. Her lever nemlig en hel Mængde Armeniere, der har nære Slægtninge i Amerika, Slægtninge, der godt havde Raad til at tage dem over til sig og sætte dem i Vej. Da det nu imidlertid er umuligt, saa sender de dem rigelige Pengemidler. Vanskeligt er det at finde Arbejde her, og de, der har nok at leve af, søger jo ikke rigtig for Alvor; de danner en Gruppe af Lediggængere, der efterhaanden

ved deres Opførsel bliver en hel Svøbe for Byen. Det, vi alle befrygter, er, at de skal foranledige Regeringen her til en Fællesoptræden mod Armenierne i Almindelighed, og det vilde jo være Synd; det store Tal er stiltfærdige, fredelige Arbejds-mennesker, der kun er til Gavn for det Samfund, de lever i.

III.

Til Slut blot en lille Solstraalefortælling, jeg hørte i Gaar.

Det var en armenisk Folkefest, og Harome, min kære Harome fra Systuen, var kommet ud for at besøge mig. Vi sad og talte om vore unge Piger fra Hjemmet.

En Mængde af dem bor nemlig nu under Haromes Varetægt i Systuen. Vi har lejet en hel Lejlighed i Byen, og her bor de, der forsørger sig selv ved at brodere. Nu er de jo naturligvis ikke allesammen lige dygtige, og vi har jævnlig talt med hinanden om en af dem, der vel broderer nydeligt, men langsomt. Harome siger, at hun fortjener for lidt.

»Nu,« sagde jeg, »det kan da ikke være saa galt, hun taber da

inde i Skabet. Chanum kendte ham ikke igen. Var det ikke en gammel Mand, der vaklede igennem Stuen.

Da de havde faaet Pengene, blev Hagob trukket ud i Gaarden, og en stod med dragen Kniv og passede paa ham, mens de andre rumsterede videre. Ogsaa de to andre Brødre blev efter nogen Søgen fundne og stillede hen ved Siden af Hagob.

Søsteren havde ligeledes gemt sig og blev trukken frem; men Moderen styrtede som en rasende ind paa den Tyrk, der havde fat i Datteren, og da han derinde i Halvmørket blev klar over, at det var en Kvinde, han havde for sig, slap han hende og gav sig til at søge efter Værdisager.

En af dem begyndte nu at udspørge Chanum om hendes Smykker; men i det samme kom Mustafa Aghas Brodersøn ind. Han tilkastede Chanum et Blik, der fik hende til at skælve fra Hoved til Fod. Saa gav han den anden et Puf, som han godt nok forstod. Ingen saa fra nu af til den Side, hvor Chanum sad.

Derimod endevendte de al Ting, tog et Par fine Tæpper og nogle andre Kostbarheder med. Tilsidst, inden de gik, lød der tre Øksehug, som naar man skiller et slagtet Dyr ad. Saa var de borte.

Men ude fra Gaarden lød der en Stønnen, der snart tabte sig i Dødsrallen. Moderen for ud og kastede sig med et Skrig over sine Søners Lig. Gud var barmhjertig imod hende, hun stod ikke op mere. Hun havde en Hjertesvaghed, lidt efter lidt gik hendes fortvivlede Graad over til en krampagtig Hiven efter Vejret. Hun blev blaa i Ansigtet og sank død ned ved Siden af sine døde Sønner.

Det var først Kevorks Graad, der gengav Chanum Livet. Barnet havde ligesom været stivnet af Skræk; men nu da Spændingen løstes, begyndte det at græde.

Denne Lyd løsnede ogsaa de Baand, der havde bundet Chanum. Hun lagde instinktmæssig Barnet til Brystet; men det fandt ikke noget eller vilde ikke drikke. »Mælken er vel bitter«, tænkte

hun, og saa stod hun op for at finde noget til det at spise i de uordentlige Stuer, hvor alt var kastet hulter til bulter.

Derved kom ogsaa Misael paa Benene. Han havde ellers siddet og begravet sit Hovedet i Chanums Skød; han gik lige ud i Gaarden og saa det forfærdelige Syn derude. Grebet af Rædsel for han ind i Æslets Stald. Æslet var borte; men han løb hen til en Dynge Hakkelse bag ved en Kiste for der at gemme sig for alt det skrækkelige. Han følte noget røre sig derinde. Det var den ældste Broders to smaa Dreng, der havde søgt Tilflugt her. De skreg op i Rædsel, da han rørte ved dem: de troede, det var Tyrkerne, som var efter dem derinde. Men saa kendte de Misael, og trykkede tæt op imod hinanden sad de tre smaa Dreng og ventede paa Døden. — — —

Den nedgaaende Sol kastede sine sidste Straaler ind i det hærgede Hjem, og belyste de tre Svigerinder, der med deres smaa Børn trykkede ind

ikke i Huld, og hun ser da ogsaa ordentlig ud i Klæderne«.

»Ja,« sagde Harome, »Nød lider ingen af dem; for de hjælper hinanden. Jeg har set en af dem give Narig (det er den langsomme) Halvdelen af sit sidste Stykke Brød. Og hvad Klæderne angaar, saa har Mariam, da hun fik Penge fra sin Slægt, givet hende et Par Sko, og Suart, der har taget Plads som Pige og tjener udmærket, har foræret hende en Kjole«.

Saadan fortalte Harome Træk paa Træk om deres indbyrdes Hjælpsomhed, til jeg mærkede, at der trillede noget underlig vaadt noget ned ad mine Kinder. Jeg var hjærteglad, og det bliver mine Venner i Danmark ogsaa, naar de hører om det.

Karen Jeppe.

Armenier-Dagen over Landet.

Paa Armenier-Dagen skal det vise sig om, det danske Folk vil være med til at betale sin Del af de »Løsepenge«, der maa til, naar kristne armeniske

Børn og Kvinder skal frelses fra det muhammedanske Slaveri.

I flere Kredse forberedes der Møder og Indsamlinger enten den 19. Oktbr. eller Dagene deromkring. I *Ballerup* arrangerer Skoleinspektør *Nyholm* Bazar, i *Laurbjerg-Kredsen* er det som sædvanlig Sognepræst *Gram Nyegaard*, der staar i Spidsen for Arbejdet. I *Dalum* Forsamlingshus taler den 19., paa Initiativ af Frk. *Bodil Hansen*, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, og i *Aabenraa* vil den hjemvendte Fru *Inga Nalbandian* holde Foredrag med Lysbilleder. Vor Formand, Hr. *Åge Meyer Benedictsén* taler desuden ved ikke mindre end tre Møder i Jylland. Endelig er det Meningen, at Hr. *Benedictsén* skal slutte af med et Møde i København i Slutningen af Maanedén.

I forskellige Kredse vil vore Tillidsmænd og Venner i første Række arbejde ved Indsamling imellem Venner og Bekendte.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Aug.—Septbr. 1924.

A. *Gaver til Arbejdet*: Frk. Ellen Bie, Aalborg, 10. Ved Spr. Hagensen, Holbæk:

Fra Syforeningen i Holbæk og Udby, 50. Enkefru M. Larsen, Langaa, 65. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. Fru M. Pedersen, Hillerød, 5. Ved Frk. H. Forchhammer: Salg af Postkort, 87. Ved Lærerinde Bodil Hansen, Hjallesø: Frk. Kirsten Poulsen, Ryslinge, 25. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. J. Sundahl, Køge, 15. Grosserer V. Bockelund, Kbhvn., 10. Ved Fru Rasmussen, Koldby: Indsamlet i Anledning af Armenierdagen, 224,29. Uden Navn, 7,65. Ved de Ferslew'ske Blade 500.

Ialt Kr. 1.019,34.

B. *Solgte Haandarbejder*: Aarhuskredsen: Kr. 700,00.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrup's Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

til sig sad og græd uden at kunne gøre sig nogetsomhelst klart. Hvad var der sket, og hvad vilde der endnu komme?

De hørte kun den vanvittige Larm i Byen, Skydningen, Huggene, Slagene, de hjærteskærende Skrig og de raa Brøl. Snart lød det nærmere, snart fjærnere. Undertiden løb Mennesker hastigt igennem Gaderne. Lige uden for deres Dør blev der nok hugget en ned; for da Fodtrinene tabte sig, hørte de længe en Stønnen og Jamren; men ingen af dem tænkte paa at gaa ud og se efter. En Flok skrigende Kvinder var flygtet henover Tagene. Hvem var de, og hvor løb de hen? De spurgte ikke. De sansede intet mere.

Da Solen var borte, blev det koldt, og de stod op for at dække Børnene til. Heldigvis var de faldne i Søvn. Selve deres Søvn var ganske vist urolig, men Trætheden krævede dog sin Ret. Saa kom Kvinderne i Tanker om de smaa Drengene? At kalde paa dem vovede de ikke; men de begyndte at søge efter dem, og da de ikke fandt dem, begræd de ogsaa dem som døde.

Med Nattens Frembrud stilledes Larmen af Bødlerne drog i Skarer til Moskæerne til Aftenbønnen. Der udtalte Mollahen Allahs Tilfredshed med det, de havde udrettet, og opfordrede dem til at begynde igen næste Morgen. Saa gik de til deres Hjem og spiste til Aften; men da de var alt for ophidsede til at sove, mødtes de senere igen, delte Byttet, drøftede Dagens Begivenheder og drak paa dem. Mange Steder endte det med vilde Orgier.

Da Armenierne noget ud paa Natten mærkede, at Tyrkerne var borte, begyndte ogsaa de at røre paa sig og undersøge, hvor stor Skaden var, og om der var nogen Mulighed for Redning.

I de Gader, hvor Mændene var dræbte, var Kvinderne uhyggelige ved at være mellem alle Ligene, og de søgte at komme sammen saa mange som muligt. Det førte saa til, at talrige Skarer søgte Tilflugt i den store Kirke, andre forlod deres egne Huse for at søge hen til deres Slægtninge. Men det var frygteligt at komme igennem Gaderne, rundt omkring laa der Lig og Ting, som var

slæbt ud af Husene og smidt paa Gaden. Man snublede over det i Mørke; ingen vovede at stryge en Tændstik af.

Kvinderne hos Familien Biredjiklian rørte sig ikke; stive og stumme sad de hos deres sovende Børn. Men da der blev stille rundt omkring, drev Sulten de smaa Drengene ud af Stalden. De kom ind i Stuen, fandt sig et Stykke Brød og krøb ind under en Dyne for at holde sig varme. Snart sov ogsaa de.

Ved Midnatstid kom en Mand listende ind i Gaarden. Det var den yngste Broder; han kom fra Krikors Hus. Da Ulykken brød ind over Byen, var det kommet for en Dag, hvad han havde rumsteret med nede i Kælderen. Han havde lavet sig et Skjulested, en Hule under Jorden, hvis Indgang var saa godt skjult, at ingen kunde finde den. Der var han krøbet ned sammen med sine Brødre, ogsaa Hovagims Broder havde han givet Plads. »Kunde jeg blot faa fat i Hovagim,« sagde Krikor, da han sidst af dem alle steg ned, »men det er desværre ikke mere muligt at naa derhen«.

(Fortsættes).

Billeder fra vort Børnehjem.

1. *Abraham Koeschherian*, 14 Aar, fra en Landsby ved Zeitun.

Abrahams Fader var allerede død før Krigen. Han blev selv tillige med sin Moder og ældre Broder i Deportationstiden slæbt rundt i Tyrkiet, først helt op til Konia, senere ned i Stepperne ved Ras-ul-Ain. Moderen døde af Sult og Anstrængelse og maatte lades tilbage ved Vejkanten; de to Drengene kom ind i en stor Tumult, hvor alle Mændene og en hel Del Kvinder og Børn blev dræbte, Resten bortslæbt af Kurder og Tscherkesser.

Der blev Drengene skilte ad, og siden saa de ikke noget til hinanden. En Kurde tog Abraham med sig og førte ham helt op i de armeniske Bjærgene, hvor der nu ikke mere boede Armeniere, kun Tyrker og Kurder. Abraham blev Hyrdedreng; saa lille han var, maatte han være paa Benene tidlig og silde; tit kom han slet ikke i Hus, men tilbragte Uger ad Gangen ude i Bjærgene hos Faarene.

Han fik altsaa Føden, indtil Dyr-tids-Aarene kom, saa vilde Kurden ikke have ham længere. Han søgte saa hen til andre Landsbyer og kom i Tjeneste hos en Sasa-Kurde, hvor han atter var Hyrdedreng.

Der hændte der ham den Ulykke, at han fik sin højre Haand lemlæstet ved et Vaadeskud, en Kugle gik igennem Underarmen, og Haanden og Fingrene var fra da af ubevægelige.

Alligevel fristede han Livet blandt Kurderne. Han troede ikke, der var Armeniere til mere, saa der endnu kunde være ham nogen anden Lod beskaaren i Livet end at leve som de andres Skovisk og slaa sig igennem paa bedste Maade. Først da han en Gang igen kom ned til Mesopotamien, traf han paa en Armenier og erfarede af ham noget om sit eget

Folk. Det var ham som en Aabenbaring, og det, der greb ham stærkest, var Fortællingen om et Hjem, der i Aleppo var aabnet netop for saadanne bortkomne Børn som ham selv. Hans hele Stræben var nu rettet imod at komme derhen, og Lykken var ham god. I den første større By, han naaede frem til, traf han paa en af vore Stationer. Inden han ret vidste, hvordan det var gaet til, var han i Havn. Han fik Plads paa en Vogn og kørte til Aleppo. Der blev han badet og klædt ordentlig paa, fik god Mad og god Omgang, og hvad det bedste af det Hele var, han traf en Mængde af sine Landsmænd. Rundt om ham blev der igen talt Armenisk, ja, han blev sat i Skole, og den Skole blev snart hans største Glæde. Lykken havde pludselig atter aabnet sine Døre for ham, og man kunde føle det fra den første Dag, hvor glad og taknemmelig han var.

Hvad nu Abrahams Fremtid angaar, der jo ikke er saa ligetil (hans daarlige højre Haand) saa det ikke er let at anbringe ham ved et Haandværk, har vi foreløbig sat vort Haab til et nyt Børnehjem, der skal aabnes i en nær Fremtid, og til hvis Un-

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Det kunde heller ikke forblive skjult for dem, at alle Tyrkerne var bevæbnede til Tænderne, og det forekom dem undertiden, at de i deres Hænder genkendte nogle af de Vaaben, der var samlet fra Armenierkvarteret. De henstillede saa til deres „Venner“, om man ikke ogsaa kunde afvæbne disse farlige Elementer.

„Gid vi kunde!“ svarede Tyrkerne imødekommende, „det vilde ogsaa være meget betryggende for os, men desværre findes der ingen Lov, der giver os Ret til at afvæbne en rettroende. Hvor er det dog kedeligt, at I ikke har samme Tro som vi, saa var det rigtignok en hel anden Sag. I behøver imidlertid ikke at være urolige paa Grund af Pøbelen. Ogsaa vi er stærkt bevæbnede“.

Rigtig rolig blev Armenierne dog ikke. De gik altid ligesom med Livet i Hænderne.

Hovagim f. Eks. havde ikke gænetaget Arbejdet paa den Bygning, han havde overtaget nede i Tyrkerkvarteret. Ejeren sendte Bud til ham om at komme; men han gav stadig undvigende Svar. Vejret var for daarligt, eller han var ikke rask. Han følte sig ikke tryk dernede, og Krikor undlod ikke at formane ham til for enhver Pris at holde sig borte.

De Delegerede maatte tit nok høre, at de dog vistnok havde været for hurtige til at gaa ind paa at aflevere Vaabnene. De gav altid beroligende Svar og sagde, at deres Venner var gode nok, de skulde ikke være bange.

derhold en stor Formue er henlagt, en Arv fra en rig, ægyptisk Armenier.

Dette Hjemms Formaal er særlig at give armeniske Børn en videregaaende Skoleuddannelse, og da Abraham er meget godt begavet, har vi allerede gjort Skridt til at faa ham optaget dør. Forhaabentlig lykkes det.

5. *Astrig Sabunian*, 13 Aar, fra Agn.
8. *Anahit* — 11 — - -

Astrig og Anahit var Døtre af en rig og fremragende Mand fra Agn. Han var en af de første, der i den onde Tid blev kastet i Euftrat efter at være pint næsten til Døde. Senere kom deres Moder tillige med en Søn paa 9 Aar paa Deportationsvejen. Hun formaaede at slæbe sig saa langt som til Surudj; det var en Vej paa mange, mødige Uger. Dør sank hun om og udaandede ved Vejkanten. Drengen blev sendt videre og naaede Aleppo, men døde af Sygdom og Sult henslængt upaaagtet i en Krog som saa mange andre armeniske Børn.

De to smaa Piger blev tilbage i Agn hos deres Bedstemoder, og de fik en Tid Lov til at leve i Fred; senere blev ogsaa de drevne bort. Kurder tog Børnene fra Bedstemode-

ren; men hun tabte ikke deres Spor. Det lykkedes hende tilsidst at faa fat i dem og komme ud af Tyrkiet med dem.

Nu er de alle tre hos os. Bedstemoderen er den sødeste, gamle Kone, man kan tænke sig, og dertil en halv Doktor, saa hun er os til megen Nytte. Vi kunde da heller ikke nænne at skille hende fra Smaapigerne. De er forøvrigt lidt svagelige begge to, da de har lidt megen Nød i deres Opvækst; men det retter sig nok med Tiden.

Flinke og villige er de, et Par smaa Solstraaler i Hjemmet.

9. *Serpuhi Kasabian*, 11 Aar, fra Palu. 10. *Vahan Kasabian*, 9 Aar fra Palu.

Serpuhis og Vahans Fader var Soldat i den tyrkiske Hær; men da den onde Tid kom, og de armeniske Soldater blev ombragte, lykkedes det ham at flygte. Han naaede hen i Nærheden af sin Hjemstavn, men i Vingaardene lige udenfor Byen blev han genkendt af nogle Tyrkere, der slog ham ihjel. Den Gang var Armenierne jo overalt fredløse, enhver kunde dræbe dem, hvor de traf dem.

Han havde været Slagter, og Tyrkerne slagtede ham nu akkurat som et Faar, de skar Halsen over paa ham og lemlæstede Arme og Ben.

Nogle Timer efter var det Skete rygtedes inde i Byen, hans Hustru hørte det, og tillige med sin ældste Søn, en 12—13 Aars Dreng, vovede hun sig ud i Vingaardene for at finde Mandens Lig. Næsten afmægtig af Smerte kastede hun sig over det døde Legeme, da hun fandt det i den Tilstand under et Træ, og nogle Kurder, der just opholdt sig der i Nærheden, begyndte straks at skyde paa hende og Drengen. Kuglerne traf dem dog ikke, men hele den frygtelige Oplevelse virkede saa stærkt paa Drengen, at noget brast i hans Indre. Han begyndte at spytte Blod, og Strømmen standsede ikke mere, nogle Dage efter var han død.

Det varede nu ikke længe, inden Moderen kom paa Deportationsvejen med sine 2 smaa Børn, hvoraf den mindste, Vahan, den Gang knapt var 3 Maaneder gammel.

Hun kom dog ikke langt, i en af de nærmeste Landsbyer fik en Kurde Øje paa hende i Flokken og trak hende med sig. Børnene slap hun ikke, han maatte tage dem med, enten han vilde eller ej.

Saadanne Bølger lagde sig ikke paa een Gang; men lidt efter lidt skulde nok alting komme i Orden. De skulde blot lade som ingenting.

Men mange havde urolige Drømme. Drømmetydersken havde nok at bestille, og det var ikke Smaating, de bragte for Dagens Lys, man kunde mærke, at man gik onde Tider i Møde. Det var ikke blot Aaret, der hældede i sin Gang, og Dagene, der blev mere og mere mørke, ogsaa i Menneskenes Hjerter blev det mørkt.

III Kapitel.

Orkanen bryder løs.

Man var nu naaet til den sidste Uge af 1895. Det var Aarets mørkeste Tid; men det var ikke Juleugen. Den Fest fejrer Armenierne først omkring Midten af Januar, saa der var slet intet, der tændte Lys for dem.

Hovagim kom hjem fra Morgensangen i Kirken, just som det ret var

blevet lyst, og kom lige ind i en huslig Scene.

Det var Misael, der absolut vilde have sine nye Støvler paa i Skole, og Bedstemoderen, der ikke vilde lade ham faa dem. De skulde gemmes til Julen. Men Hovagim stillede sig paa Misael's Side: „Lad ham dog faa dem, Mor. Hvem ved, om vi lever til Jul?“

Ja, hvem ved? Den truende Skygge var med disse faa Ord manet frem igen.

Svigermoderen stillede Mad frem for Misael, for at han kunde spise og komme i Skole, og satte sig saa med den lille Kevork paa Skødet. Mændene, der sad i et Hjørne af Stuen og røg Cigaretter, vilde endelig have Børnene hos sig. Deres sorgløse Leg var snart sagt det eneste, der lyste lidt op i Uhyggen, og som til Tider fik dem til at glemme de sorte Skyer.

Det var ellers ikke deres Vane at sidde inde paa denne Tid af Dagen. I tidligere Tider havde de forlængst været ved Arbejdet og havde muntert fløjtende haandteret Stenene. Nu

vovede de sig ikke ned i Tyrkerkvarteret, og Armenierne lod intet bygge. Hvem vidste, om han skulde blive boende i sit Hus?

Den tvungne Uvirksomhed forøgede Uhyggen, og de var endte med at blive sløve og ugidelige. De talte tit nok om, at de nu skulde se at faa Stalden gjort bedre i Stand, mens de havde saa god Tid; men det blev ved Snakken, de blev siddende i Hjørnet. Der sad de i timevis uden at sige noget, eller de skændtes om de utroligste Smaating, som de ellers aldrig havde skænket en Tanke.

— I Øjeblikket fangede Misael deres Opmærksomhed. Han sad ved Siden af Hovagim og fortalte en hel Historie om deres Æsel. De havde næsten glemt alt det andet, da de opskræmtes af et skingrende Kvindeskrig inde fra Nabogaarden.

I et nu var de sprungne op og for ud i Gaarden. Der stod Kvinden paa Nabohusets Tag, skreg op, gestikulerede og pegede fremover mod Kammen Vest for Byen. Knapt var

I en anden Landsby et Stykke borte havde han sit Hjem, og der blev hun som hans Hustru indført i en stor orientalsk Familie. Efter 3 Maaneders Forløb kom der Soldater til Landsbyen, Manden blev greben og ført afsted til Hæren, hun blev tilbage i hans Faders Hus.

I den Tid laa jo den tunge, blodige Haand paa Armenierne allevegne, hun vidste ikke et Sted, hvor hun kunde tage hen med sine smaa, saa blev hun. Der var heller ingen, der gjorde hende eller den lille Pige noget, men Vahan var i stadig Livsfare. selv et saa lille Drengsbarn tragtede visse Muhamedanere efter at ombringe. Især var der et Par Fættre af hendes Mand, der saa sig onde paa ham. 3 Gange kom Moderen til, da de allerede havde Strikken om Halsen paa ham for at kvæle ham, en anden Gang, da hun var gaaet til Kilden for hente Vand, hørte hun allerede langt borte sin lille Drengs fortvivlede Skrig. Hun styrtede hjem og fandt ham indelukket i et Værelse med Gløder lagt paa Ryggen under Tøjet. Endnu er Arrene efter Brandsaarerne tydelige nok at se.

En lang Tid lod Fættrene nu Vahan i Fred, men da han var omtrent 3

Aar, gjorde de et sidste Forsøg paa at dræbe ham. En Dag var Drengen borte og ikke til at finde noget Sted, Moderen søgte og søgte, indtil hun fandt ham langt ude i Bjærgene, liggende bag ved en stor Sten. Da havde han allerede længe været uden Føde, saa han gav ikke mere Lyd fra sig, men da hun havde baaret ham hjem, og faaet lidt Mad i ham, kom han igen til Kræfter og kunde med sine faa Barneord gøre hende forstaaeligt, at det var Fættrene, der havde bragt ham derhen.

Nu turde hun ikke blive der længere, hun tog sine Børn og sneg sig bort om Natten, hen til anden Landsby. Der erfor hun til sin store Glæde, at hendes Farbroder levede og var i Huset hos en af Kurderhøvdingerne der i Nærheden.

Hun begav sig paa Vej derhen og traf til sin usigelige Glæde sin Farbroder. Hun følte nu, at hun ikke mere var helt forladt i Verden.

Ved Farbroderens Foranstaltning fik hun Plads som Tjenestepige hos Høvdingen. Han anviste hende en lille Stue ret langt borte, hvor hun kunde anbringe Børnene og selv sove om Natten; men hver Morgen maatte hun

forlade dem for at gaa paa Arbejde hos Høvdingen, og Mad var der kun lidt af, saa Børnene led tit Nød.

Da var det, at den lille Serpuhi udviklede sine moderlige Egenskaber. Hun passede paa den lille og kogte Suppe til ham af alle Slags Urter, som hun samlede i Bjærgene, dertil bagte hun Brød af Klid, som Moderen fra Tid til anden fik med hjem.

Underernærede var de, og det mærkes paa dem endnu, men Livet fristede de. Mærkeligt var det, at Moderen ikke kunde faa Vahan til at gaa til Kurdernes Telte for at tigge, det vilde han ikke paa nogen Maade.

Efter nogen Tids Forløb vilde Høvdingen have Moderen gift med en Kurde, og kun Farbroderens Mellemkomst reddede hende. Han forsikrede, at han hellere vilde dræbe hende med sin egen Haand, og for denne Gang afstod Høvdingen fra sit Forehavende. Dog for at det ikke skulde falde ham ind igen, fik Farbroderen hende gift med en ung Armenier, og noget efter kom de endelig ud af Tyrkiet og naaede her til Aleppo.

Børnene kom naturligvis til os, de kunde nok trænge til det de smaa Stakler, saadan som Livet havde handlet

de derude, førend en Kugle for hvinnende hen over Tagene og næsten strejfede Kvinden.

I to Spring havde Hovagim naaet sin Udsigtspost, og da han sad der, saa de andre, at hans Ansigt blev graat og ligesom helt forandret. De behøvede slet ikke at spørge om noget, de vidste alt, inden han kom ned. Armenierkvarteret blev angrebet igen, og denne Gang var de vaabeløse. Det var den visse Død.

Hvad nu?

Den yngste Broder var den første, der traf sit Valg. „Jeg gaar hen til Kirken, der føler jeg mig mere sikker.“

„Det maa Du selv afgøre, Broder,“ svarede Hovagim. „Jeg foretrækker at dø i mit Hjem; men det maa I hver især gøre, som I synes bedst.“

„Kom dog med, Brødre,“ bad den yngste. „Krikor har sikkert indrettet noget, hans Hus har saa mange Krinkelkroge, og han tænker paa saa meget.“

Men Hovagim vilde paa ingen

Maade. Han var overbevist om, at det intet vilde nytte, og han kunde ikke faa sig til at forlade Hjemmet. Den yngste Broder løb sin Vej alene, og de andre fulgte Hovagim ind i Stuen.

Der sad de et Øjeblik og saa paa hinanden. Kvinderne og Børnene græd, Mændene var helt forvirrede og vidste hverken, hvad de skulde sige eller gøre.

Imens knaldede Skuddene fra alle Sider, og forfærdelige Skrig vestfra forkyndte, at Angriberne var trængte ind i de yderste Huse og der havde begyndt deres blodige Værk. Nu lød Skrigene lige uden for deres Dør.

Den reves op, og en Kvinde styrtede ind med et Barn paa Armen. Hendes Haar var i vild Uorden, og Blodet dryppede ned fra hendes Øren. Det var Hovagims Søster.

„Flygt, Brødre, Flygt!“ skreg hun. „Min Mand er dræbt, de snittede Underlivet op gaa ham med en Kniv. Mine Smykker trak de ud af Haaret og rev Ørenringene af Ørene, saa begyndte de at plyndre Huset. Saa saa jeg mit

Snit til at flygte. Se dog og at komme bort! De kan snart være her!

Udmattet sank hun om paa Gulvet og brast i Krampegraad. Brødrene saa paa hinanden. Hvor skulde de flygte hen? Noget Skjulested fandtes der ikke i Huset, de maatte blive siddende stille og afvente deres Skæbne. Dette aldeles intet at kunne gøre for at forebygge det skrækkelige, var næsten det allerutaaleligste.

Da stod Hovagim frem og læste Bønnen over de døde. En kort Stund faldt der Fred over dem. De kendte Ord fremmanede den Stemning, de var i, naar de stod ved andres Begravelse. Dog det var kun et Øjeblik, snart mindede Skuddene og Skrigene dem om, at det var deres egen Ligfærd, det gjaldt, og Rædselen vendte tilbage med fornyet Styrke.

Kun ikke hos Hovagim. Han havde saa tit og saa levende fremmanet Forestillingen om den kommende Herlighed for sit indre Øje, at han nu pludselig saa den saa tydeligt og saa nær, som om han kunde gribeden med Hænderne.

med dem. Deres Stedfader var ikke til nogen Hjælp for dem, han forlod sin Hustru og drog til sin Slægt i Amerika, ladende sit eget nyfødte Barn tilbage hos Moderen.

Det havde været et Nød-Ægteskab og et meget uheldigt Ægteskab, især da han var mange Aar yngre end hun. Hun sidder nu i Baraklejren og har ondt ved at bjærge Livet, men Børnene blomstrer op og er i det Hele i god Udvikling, dem har hun reddet ud af Mørket, og de er nu hendes Glæde og Fremtidshaab.

✓ 14. *Djerdjis Melkian*, 14 Aar, fra Mardin. 13. *Hagob Meilkian*, 12 Aar, fra Mardin.

De to Drenges Fader var Soldat i den tyrkiske Hær, og mens han var borte, blev hans Hjem sønderlemmet. Han kom da heller aldrig tilbage, saa han kunde opbygge sin Rede igen.

Tyrkerne tog Børnene, de 2 Drengene kom et Sted til, den ældre Søster til et andet, Moderen blev drevet bort fra Byen, helt ned til Ras-ul-Ajn, hvor en Tyrk tog hende. Først efter et Par Aars Forløb lykkedes det hende at flygte fra ham og komme tilbage til

Mardin, hvor hun atter samlede sine Børn om sig.

Imidlertid var Djerdjis blevet omtrent ukendelig. Den lille Fyr, der gik der uskøttet, var falden i Ilden, eller maaske havde nogen kastet ham deri, Drengene var for smaa til at kunne give rigtig Besked. Den ene Side af Ansigtet var eet stort Ar, Øjet var helt borte, og ogsaa paa Kroppen var der Mærker af Ulykken. Det værste var næsten, at han havde taget Skade paa Forstanden; den een Gang livlige, lille Dreng var nu sløv og udeltagende.

Ikke længe kunde Moderen drage Omsorg for sine Børn, atter brød en Tyrk ind og tog hende med Vold, en anden bemægtigede sig Søsteren, der endnu ikke var voksen, Drengene, der blev ladte ene tilbage, maatte tigge ved Dørene, indtil Hagob fandt en Plads til dem begge. Djerdjis var fra nu af overladt til hans Omsorg.

Saadan gik Tiden, indtil det lykkedes Søsteren at udfinde, baade hvor Moderen og Drengene var og at sætte sig i Forbindelse med dem.

Moderen var for godt indelukket, men hun selv havde Held til sammen med sine Brødre at komme over den

tyrkiske Grænse til vor første Station Hassidje.

Derfra blev de sendt videre til Deir Sogh, og mens de hvilede ud der nogle Dage, hændte det, at en ung Armenier blev enig med Søsteren om, at de vilde slaa Følge gennem Livet. Hun kom altsaa ikke længere, men Drengene blev sendte til vort Hjem i Aleppo.

Hagob fandt sig snart tilrette mellem sine Landsmænd, lærte at tale godt Armenisk og gjorde udmærkede Fremskridt i Skolen.

Djerdjis derimod kunde selvfølgelig ikke læse andet end Arabisk, og selv paa dette Sprog havde han ondt ved at gøre sig forstaaelig. Desuden var han mærkværdig ubehersket, skreg og sparkede sommetider som en vild.

Hagob var altid om ham, og selv om Djerdjis slog ham, hvad han tit gjorde, tog han imod det uden at kny. „Han kan ikke gøre for det“, forsikrede han altid under Taarer, naar der var noget i Vejen med Djerdjis, „han har gaaet saa meget igennem“.

Ja, Mærkerne af det, han havde gaaet igennem, var jo synlige nok, der var ikke noget at sige til det. Vi lod Djerdjis gaa og passe sig selv, haabende, at

Han saa vel ogsaa den mørke Port, han skulde igennem; men den skræmmede ham nu næsten ikke.

Han sad ganske stille og tog Afsked med dette Hjem, som han havde vogtet og holdt sammen paa i de mange Aar, hvor hver Plet og hver Genstand talte til ham om Glæder eller om Forsagelsen, og det forekom ham nu, at Forsagelsen maaske egentlig havde været Livets bedste Indhold.

Og han tog Afsked med disse Mennesker, der havde udgjort hele hans Verden, og som han altid havde haft i sine Tanker ved alt, hvad han gjorde. Sidst kom han til Misael, der sad ved hans Side og gemte sit Hoved ved hans Bryst for ligesom at flygte fra alt det forfærdelige.

Da var det, at hele Hovagims Væsen oprørte sig imod det, der skete. „Hvorfor skulde dette Barn igen stødes ud i Elendigheden? Var der endnu ikke gaaet Lidelser nok hen over dets Hoved?“

Han stred inde i sin Sjæl i Bønnen for den lille, og da var det ham, som om han gennem al Larm hørte den

sagte Susen og gennem den Stemme, der talte til ham:

„Tror Du, at Du elsker ham højere end jeg, eller at Du klarere ser, hvad der tjener til hans Gavn? Hvad ved Du om, hvilken Lykke jeg har beredt for ham, eller hvilke Planer, jeg har med ham?“

Da havde Hovagim sejret over det altsammen, en dyb Fred fyldte ham.

Men det var ogsaa paa Tide. Raabene, Skuddene, hele den forvirrede Larm lød stadig nærmere. Det var klart, at Ugerningsmændene var trængt ind i deres Gade.

Saa tog Instinktets Herredømmet over Brødrene, de styrtede ind i de bageste Rum og gemte sig under Risbrændet, bag Sengetøjet, hvor de ikke var umiddelbart synlige, og sad der med bankende Hjerte afsindige af Angst! Kvinderne hjalp dem med at skjule sig, og søgte selv at komme af Vejen. Kun Chanum kom ind og satte sig hos Hovagim med Kevork paa Skødet.

Morderne var kommet til Nabo-gaarden. Porten blev revet op, og et

Jammerskrig fra Kvinderne, blandet med tyrkiske Tilraab, lød ind til dem. Tyrkerne spurgte efter Mændene, men slæbte aabenbart samtidig Tingene ud af Huset. Nu havde de fundet en af Mændene. De kunde over Muren kende hans Stemme og høre, hvordan han tryglede om Naade. Et Økse-hug og et Klageskrig, der lidt efter lidt døde hen. Saa fandt de en til, og det samme gentog sig. Nogle af dem gav sig i Lag med Kvinderne, de kunde høre dem skribe og flygte frem og tilbage. Der var en ubeskrivelig Tumult.

Det var forfærdelige Øjeblikke, og Hovagim ligefrem følte det som en Befrielse, da deres egen Port blev stødt op. Han bøjede sig ned, kyssede Misael og satte ham over til Chanum. Et Sekund saa de to hinanden dybt ind i Øjnene, saa lagde hun Armen om Misael og drog ham ind til sig, mens Hovagim med faste Skridt gik ud af Døren, den indtrængende Skare i Møde.

De blev forbavsede, da de saa ham

Tiden og god Behandling vilde bringe Lægedom.

Nu har han da heller aldrig Raseri-Anfald mere, men for det meste er han sløv og udeltagende. Dog har jeg i den sidste Tid set et Par Træk, der satte mig i Forundring.

Jeg havde været paa en Rejse til vore Stationer ved Eufrat og kom nu kørende hjem i vort Automobil. Naturligvis blev der Røre i Lejren, alle de, der var hjemme, kom ud af Dørene for at ønske mig „Velkommen“, men hvem andre end Djerdjis ser jeg komme løbende allerforrest med et stort Smil paa Ansigtet, det var helt mærkeligt at se.

Et Par Dage efter var det Paaske-dag, ikke Armeniernes, men vor Paaske-dag. „Hvordan kunde Djerdjis dog vide det?“ Opdaget det havde han imidlertid; for da jeg kommer gaaende op ad Vejen til Barakkerne, ser jeg ham pludselig puffe til en af de andre Drengene og saa sammen med ham sætte i Rend hen imod mig, atter med et Udtryk paa Ansigtet, som om der vederfaredes ham en stor Lykke.

At ønske glædelig Paaske forstod han jo ikke, men han kyssede min Haand med stor Varme, og jeg tror,

det var noget af det, der glædede mig mest den Dag, det er klart, at han begynder at vaagne op og blive til Menneske.

Ja, det er en stor Lykke, naar det

forundes os ved Kærlighed at bygge noget af det op, som Menneskers Ondskab har nedbrudt. Lad os takke Gud for det.

Karen Jeppe.

Paa Vej til Syrien.-Hjemme igen.

Af Karen Jeppe.

(Sluttet).

Jesus var paa een Gang bleven en levende og virkelig Person for dem, een, som griber virksomt ind i det daglige Liv. — Jeg maa sige, at jeg var helt betaget af Filmens Resultat, da det rigtig gik op for mig, hvad der var naaet, og saa var det, jeg kom til at tænke paa, om ikke gode Billeder af Jesus i let fattelige Situationer kunde bidrage meget til at føre vor Ungdom til Ham.

Det er en i Sandhed overordentlig svær Opgave, der her ligger for os. Hvor mange Aar har vi ikke selv Dag ud og Dag ind hørt om Jesus og om den

Tid og de Forhold, han levede i, førend vi fik en nogenlunde klar Forestilling om, hvem Han var, og hvad han udrettede.

Var ikke Billeder her paa deres Plads? Kunde de ikke ganske anderledes umiddelbart fortælle om Jesus?

Jeg finder, Danmark har ganske særlige Betingelser for at udstyre os med et hensigtsmæssigt Materiale; vi har jo dog Viborg Domkirke og et stort Antal herlige Altertavler, hvoraf Reproduktioner i passende Format og Udførelse kan fremskaffes.

Hvis nogen vilde tage Tanken

komme der saa roligt og besluttet, et Øjeblik stod de tavse og tøvende, ja, det var næsten, som om de veg et Skridt tilbage.

Men en ung Knøs sprang frem og kløvede Hovagims Hoved med et eneste Øksehug. Han faldt forover uden en Lyd, og Morderne styrtede over hans Lig ind i Huset.

Flokken bestod af en halv Snes unge Tyrkere af Byens bedre Familier, ja endogsaa Mustafa Aghas Brodersøn var iblandt dem.

Den, der havde set disse Mænd tidligere, naar de gik stiltfærdige og adstadige gennem Gaderne eller sad paa Kaféerne, kunde umulig have genkendt dem nu. Deres Klæder var snavsede og blodbestænkte, og deres Ansigter forandrede. Nogle var blege, næsten gulgraa, andre var Blodet skudt til Hovedet, Øjnene var blodunderløbne og Minerne fordrejede. De opførte sig som om de var berusede, hvad dog kun de færreste var.

Hvis de var standse og havde spurgt sig selv, hvad det egentlig var,

de gjorde, vilde de maaske selv have forundret sig over det. Men der var ikke Tale om at standse, de blev ligesom revne med af noget, der var stærkere end dem selv. Og det var jo Allahs Vilje, at de vantro skulde udryddes.

I Gaar Aftes var Uroen brudt ud i Byen. Det gik fra Hus til Hus, at nu skulde det være, og i Dag til Morgen havde enhver haft Vaaben med sig, da han gik til Moskeen for at bede.

Saa kom Mollahens ildfulde Opraab til de troende om at fuldbyrde Allahs Vilje. Han selv gik foran med dragen Kniv, og de fulgte alle efter, man kunde jo slet ikke holde sig tilbage.

Fra alle Gader kom der nye Skarer. De hidsede hinanden op, og saa naaede de Armenierkvarteret. Der knaldede Skud, nogle Bøller trængte sig ind i de første Huse, de saa Blodet flyde, og saa var det, de begyndte at se rødt allesammen. De gik som i en Taage, slog ned uden Besindelse, røvede og forgreb sig paa de Kvinder, der udmærkede sig ved deres Skønhed.

Nu havde de allerede nogle Timer været med til denne blodige Færd. Et Øjeblik havde der rørt sig noget i dem over for Hovagims Sjælsstorhed, de var lige ved at vaagne af Rusen; men da han nu var borte, lagde Taagen sig om dem igen, og de for ind i Stuen.

Der sad Chanum med de to Børn knugede ind til sig. Skrækken havde lammet hende, saa hun hverken kunde staa op eller skrike, end ikke sit Ansigt kunde hun tildække.

Foreløbig skænkede imidlertid ingen hende nogen Opmærksomhed; Mændene og Pengene var de første Spørgsmaal for Voldsmændene. De for ind i Rummet bagved, og nu kendte Chanum Hagobs Stemme. Stakkelen var fundet, og hun hørte ham bede for sit Liv.

„Sig os først, hvor I har jeres Penge, din Hund!“

Han forsikrede, at han ikke vidste det, hans ældre Broder gemte dem; men nogle drøje Slag bragte ham paa andre Tanker. Nu kom han ud for at tage Pengene frem af et lille Rum

op, vilde jeg gerne have Lov til at fremkomme med et Par Forslag om, hvad der efter min Mening burde anskaffes.

*

Et overordentlig kært Besøg har vi haft i de sidste Par Uger, idet Eks-Patriarken fra Konstantinopel paa sin Rejse til Bagdad har gæstet Aleppo.

Han var særdeles interesseret i vort Arbejde, og vi havde den Glæde at se ham i vort Hjem ikke mindre end to Gange. I Konstantinopel har vor Kommission haft en virksom Støtte og Medarbejder i ham, og jeg har det Haab, at han ogsaa vil faa Lejlighed til at gøre noget for os.

I det Hele begynder Armenierne nu selv mere og mere at faa Øje paa vort Arbejde og dets Betydning for Folket. De har jo desværre levet og lever endnu under et saa voldsomt Tryk, at de næppe kan se ud over de allernærmeste Krav; men dog synes det muligt, at de, naar de ret faar Øjnene op for det, kan bidrage ikke saa lidt til Løsningen af denne store Opgave.

*

Iøvrigt oversvømmes Aleppo paany af Flygtninge; atter ruller om Aftenen Tog efter Tog, fyldte med Mennesker, der udvises af Tyrkiet, forbi vort Hus. Det er ikke blot Armeniere, der nu kommer, ogsaa Syrere og Jøder udvises, ja, det hedder endog, at Araberne skal ud. Tyrkerne er blevne fuldkommen vilde.

Men her i Syrien ser det ikke godt ud, og værst er det i Aleppo, den er jo »Indfaldsporten«, alting trækker hertil. Her er god Vilje fra alle Sider; men der er store Vanskeligheder at overvinde. Det vilde hjælpe paa Situationen, hvis det ikke var saa svært at faa Pas til De Forenede Stater. Her lever nemlig en hel Mængde Armeniere, der har nære Slægtninge i Amerika, Slægtninge, der godt havde Raad til at tage dem over til sig og sætte dem i Vej. Da det nu imidlertid er umuligt, saa sender de dem rigelige Pengemidler. Vanskeligt er det at finde Arbejde her, og de, der har nok at leve af, søger jo ikke rigtig for Alvor; de danner en Gruppe af Lediggængere, der efterhaanden

ved deres Opførsel bliver en hel Svøbe for Byen. Det, vi alle befrygter, er, at de skal foranledige Regeringen her til en Fællesoptræden mod Armenierne i Almindelighed, og det vilde jo være Synd; det store Tal er stiltfærdige, fredelige Arbejds-mennesker, der kun er til Gavn for det Samfund, de lever i.

III.

Til Slut blot en lille Solstraalefortælling, jeg hørte i Gaar.

Det var en armenisk Folkefest, og Harome, min kære Harome fra Systuen, var kommet ud for at besøge mig. Vi sad og talte om vore unge Piger fra Hjemmet.

En Mængde af dem bor nemlig nu under Haromes Varetægt i Systuen. Vi har lejet en hel Lejlighed i Byen, og her bor de, der forsørger sig selv ved at brodere. Nu er de jo naturligvis ikke allesammen lige dygtige, og vi har jævnlig talt med hinanden om en af dem, der vel broderer nydeligt, men langsomt. Harome siger, at hun fortjener for lidt.

»Nu,« sagde jeg, »det kan da ikke være saa galt, hun taber da

inde i Skabet. Chanum kendte ham ikke igen. Var det ikke en gammel Mand, der vaklede igennem Stuen.

Da de havde faaet Pengene, blev Hagob trukket ud i Gaarden, og en stod med dragen Kniv og passede paa ham, mens de andre rumsterede videre. Ogsaa de to andre Brødre blev efter nogen Søgen fundne og stillede hen ved Siden af Hagob.

Søsteren havde ligeledes gemt sig og blev trukken frem; men Moderen styrtede som en rasende ind paa den Tyrk, der havde fat i Datteren, og da han derinde i Halvmørket blev klar over, at det var en Kvinde, han havde for sig, slap han hende og gav sig til at søge efter Værdisager.

En af dem begyndte nu at udspørge Chanum om hendes Smykker; men i det samme kom Mustafa Aghas Brodersøn ind. Han tilkastede Chanum et Blik, der fik hende til at skælve fra Hoved til Fod. Saa gav han den anden et Puf, som han godt nok forstod. Ingen saa fra nu af til den Side, hvor Chanum sad.

Derimod endevendte de al Ting, tog et Par fine Tæpper og nogle andre Kostbarheder med. Tilsidst, inden de gik, lød der tre Øksehug, som naar man skiller et slagtet Dyr ad. Saa var de borte.

Men ude fra Gaarden lød der en Stønnen, der snart tabte sig i Dødsrallen. Moderen for ud og kastede sig med et Skrig over sine Søners Lig. Gud var barmhjertig imod hende, hun stod ikke op mere. Hun havde en Hjertesvaghed, lidt efter lidt gik hendes fortvivlede Graad over til en krampagtig Hiven efter Vejret. Hun blev blaa i Ansigtet og sank død ned ved Siden af sine døde Sønner.

Det var først Kevorks Graad, der gengav Chanum Livet. Barnet havde ligesom været stivnet af Skræk; men nu da Spændingen løstes, begyndte det at græde.

Denne Lyd løsnede ogsaa de Baand, der havde bundet Chanum. Hun lagde instinktmæssig Barnet til Brystet; men det fandt ikke noget eller vilde ikke drikke. »Mælken er vel bitter«, tænkte

hun, og saa stod hun op for at finde noget til det at spise i de uordentlige Stuer, hvor alt var kastet hulter til bulter.

Derved kom ogsaa Misael paa Benene. Han havde ellers siddet og begravet sit Hovedet i Chanums Skød; han gik lige ud i Gaarden og saa det forfærdelige Syn derude. Grebet af Rædsel for han ind i Æslets Stald. Æslet var borte; men han løb hen til en Dynge Hakkelse bag ved en Kiste for der at gemme sig for alt det skrækkelige. Han følte noget røre sig derinde. Det var den ældste Broders to smaa Dreng, der havde søgt Tilflugt her. De skreg op i Rædsel, da han rørte ved dem: de troede, det var Tyrkerne, som var efter dem derinde. Men saa kendte de Misael, og trykkede tæt op imod hinanden sad de tre smaa Dreng og ventede paa Døden. — — —

Den nedgaaende Sol kastede sine sidste Straaler ind i det hærgede Hjem, og belyste de tre Svigerinder, der med deres smaa Børn trykkede ind

ikke i Huld, og hun ser da ogsaa ordentlig ud i Klæderne«.

»Ja,« sagde Harome, »Nød lider ingen af dem; for de hjælper hinanden. Jeg har set en af dem give Narig (det er den langsomme) Halvdelen af sit sidste Stykke Brød. Og hvad Klæderne angaar, saa har Mariam, da hun fik Penge fra sin Slægt, givet hende et Par Sko, og Suart, der har taget Plads som Pige og tjener udmærket, har foræret hende en Kjole«.

Saadan fortalte Harome Træk paa Træk om deres indbyrdes Hjælpsomhed, til jeg mærkede, at der trillede noget underlig vaadt noget ned ad mine Kinder. Jeg var hjærteglad, og det bliver mine Venner i Danmark ogsaa, naar de hører om det.

Karen Jeppe.

Armenier-Dagen over Landet.

Paa Armenier-Dagen skal det vise sig om, det danske Folk vil være med til at betale sin Del af de »Løsepenge«, der maa til, naar kristne armeniske

Børn og Kvinder skal frelses fra det muhammedanske Slaveri.

I flere Kredse forberedes der Møder og Indsamlinger enten den 19. Oktbr. eller Dagene deromkring. I *Ballerup* arrangerer Skoleinspektør *Nyholm* Bazar, i *Laurbjerg-Kredsen* er det som sædvanlig Sognepræst *Gram Nyegaard*, der staar i Spidsen for Arbejdet. I *Dalum* Forsamlingshus taler den 19., paa Initiativ af Frk. *Bodil Hansen*, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, og i *Aabenraa* vil den hjemvendte Fru *Inga Nalbandian* holde Foredrag med Lysbilleder. Vor Formand, Hr. *Åge Meyer Benedictsén* taler desuden ved ikke mindre end tre Møder i Jylland. Endelig er det Meningen, at Hr. *Benedictsén* skal slutte af med et Møde i København i Slutningen af Maanedén.

I forskellige Kredse vil vore Tillidsmænd og Venner i første Række arbejde ved Indsamling imellem Venner og Bekendte.

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Aug.—Septbr. 1924.

A. *Gaver til Arbejdet*: Frk. Ellen Bie, Aalborg, 10. Ved Spr. Hagensen, Holbæk:

Fra Syforeningen i Holbæk og Udby, 50. Enkefru M. Larsen, Langaa, 65. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. Fru M. Pedersen, Hillerød, 5. Ved Frk. H. Forchhammer: Salg af Postkort, 87. Ved Lærerinde Bodil Hansen, Hjallesø: Frk. Kirsten Poulsen, Ryslinge, 25. Fru Louise Raaen, Aalborg, 10,20. J. Sundahl, Køge, 15. Grosserer V. Bockelund, Kbhvn., 10. Ved Fru Rasmussen, Koldby: Indsamlet i Anledning af Armenierdagen, 224,29. Uden Navn, 7,65. Ved de Ferslew'ske Blade 500.

Ialt Kr. 1.019,34.

B. *Solgte Haandarbejder*: Aarhuskredsen: Kr. 700,00.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm**,
Kasserer,
Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af »De danske Armeniervenner« under Redaktion af Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrup's Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

til sig sad og græd uden at kunne gøre sig nogetsomhelst klart. Hvad var der sket, og hvad vilde der endnu komme?

De hørte kun den vanvittige Larm i Byen, Skydningen, Huggene, Slagene, de hjærteskærende Skrig og de raa Brøl. Snart lød det nærmere, snart fjærnere. Undertiden løb Mennesker hastigt igennem Gaderne. Lige uden for deres Dør blev der nok hugget en ned; for da Fodtrinene tabte sig, hørte de længe en Stønnen og Jamren; men ingen af dem tænkte paa at gaa ud og se efter. En Flok skrigende Kvinder var flygtet henover Tagene. Hvem var de, og hvor løb de hen? De spurgte ikke. De sansede intet mere.

Da Solen var borte, blev det koldt, og de stod op for at dække Børnene til. Heldigvis var de faldne i Søvn. Selve deres Søvn var ganske vist urolig, men Trætheden krævede dog sin Ret. Saa kom Kvinderne i Tanker om de smaa Drengene? At kalde paa dem vovede de ikke; men de begyndte at søge efter dem, og da de ikke fandt dem, begræd de ogsaa dem som døde.

Med Nattens Frembrud stilledes Larmen af Bødlerne drog i Skarer til Moskæerne til Aftenbønnen. Der udtalte Mollahen Allahs Tilfredshed med det, de havde udrettet, og opfordrede dem til at begynde igen næste Morgen. Saa gik de til deres Hjem og spiste til Aften; men da de var alt for ophidsede til at sove, mødtes de senere igen, delte Byttet, drøftede Dagens Begivenheder og drak paa dem. Mange Steder endte det med vilde Orgier.

Da Armenierne noget ud paa Natten mærkede, at Tyrkerne var borte, begyndte ogsaa de at røre paa sig og undersøge, hvor stor Skaden var, og om der var nogen Mulighed for Redning.

I de Gader, hvor Mændene var dræbte, var Kvinderne uhyggelige ved at være mellem alle Ligene, og de søgte at komme sammen saa mange som muligt. Det førte saa til, at talrige Skarer søgte Tilflugt i den store Kirke, andre forlod deres egne Huse for at søge hen til deres Slægtninge. Men det var frygteligt at komme igennem Gaderne, rundt omkring laa der Lig og Ting, som var

slæbt ud af Husene og smidt paa Gaden. Man snublede over det i Mørke; ingen vovede at stryge en Tændstik af.

Kvinderne hos Familien Biredjiklian rørte sig ikke; stive og stumme sad de hos deres sovende Børn. Men da der blev stille rundt omkring, drev Sulten de smaa Drengene ud af Stalden. De kom ind i Stuen, fandt sig et Stykke Brød og krøb ind under en Dyne for at holde sig varme. Snart sov ogsaa de.

Ved Midnatstid kom en Mand listende ind i Gaarden. Det var den yngste Broder; han kom fra Krikors Hus. Da Ulykken brød ind over Byen, var det kommet for en Dag, hvad han havde rumsteret med nede i Kælderen. Han havde lavet sig et Skjulested, en Hule under Jorden, hvis Indgang var saa godt skjult, at ingen kunde finde den. Der var han krøbet ned sammen med sine Brødre, ogsaa Hovagims Broder havde han givet Plads. »Kunde jeg blot faa fat i Hovagim,« sagde Krikor, da han sidst af dem alle steg ned, »men det er desværre ikke mere muligt at naa derhen«.

(Fortsættes).

deres Metoder, rent bortset fra at selve de armeniske Kolonier vilde blive en stor Indtægtskilde for Landet, samtidig med at Armenierne kunde leve i Velstand i Stedet for som nu i Fattigdom.

Disse og lignende Betragtninger paatrænger sig uden videre enhver, der af en eller anden Grund har Interesse for Syriens Udvikling, og Tanken at om anbringe Armenierne i Landsbyerne har derfor været overvejet og drøftet i mange Kredse. Dog derved blev det desværre, Udførelsen lod stadig vente paa sig; for dertil hører der to Ting, den nødvendige Kapital til at financiere Foretagendet og den nødvendige Autoritet til at overvinde Armeniernes Mistro og Frygt for at forlade de relativt sikre Byer.

Kapitalen kunde vel findes, der er al Grund til at tro, at der vilde opstaa en fuldkommen Kapitalflugt fra Byerne ud til Landet, naar Tilliden hos Kapitalisterne var tilstede. Det er i Grunden kun to Sider af det samme Spørgsmaal: Hvor findes den Autoritet, der kan skabe den nødvendige Tryghedsfølelse.

Det er jo selvfølgelig den franske Regering, vi her maa se hen til, endskønt den desværre har tabt meget i det almindelige Omdømme ved den ulykkelige Rømning af Cilicien. Altid svirrer her Rygter om, at den ogsaa vil prisgive Aleppo eller Alexandrette eller maaske det Hele. Hvem der sætter de Rygter i Gang, er ikke godt at vide, det er sikkert ikke uden Grund, at de tilskrives fjendtlig Propaganda; for de hæmmer mere end noget andet Syriens økonomiske Udvikling. Den, der nu vil virke til Gavn for Landet, maa vise den Slags Rygter derhen, hvor de rettelig hører hjemme, sætte sin Lid til, at Frankrig ikke vil svigte sine Forpligtelser, men ubekymret „sætte Ploven i Jorden“, ellers gaar vi snart til Grunde allesammen, Armenierne da i hvert Fald.

Den franske Regering skal tidligere have henvendt sig til Armeniernes „Ledere“, om man da ellers kan kalde dem saadan — Folket er desværre nærmest at ligne ved en Hjord uden Hyrde — og have forelagt dem en Plan om at anbringe Armenierne som Kolonister i Eufratdalen. Set Planen har jeg ganske vist ikke — men jeg har

hørt den omtale af saadanne Personer, at der vel ikke kan være Tvivl om dens Eksistens. Lederne afslog imidlertid Forslaget med den sædvanlige Motivering, manglende Tillid, hvad man for saa vidt ikke kan fortænke dem i. Var det ikke den samme Regering, der i sin Tid havde garanteret dem Sikkerhed i Cilicien? Armenierne turde ikke gaa ud af Byerne, knapt nok til de allernærmeste Landsbyer.

Hvor stor var da ikke Forbavselsen i Aleppo, da det rygtedes, at vi havde ført 30 armeniske Familier over Eufrat og havde bosat dem lige i Hjertet af Beduinernes Land.

Naar man betragter, hvad der var gaaet forud, maa man jo ogsaa nok spørge sig selv, hvad det da var for en Autoritet, der fik disse Armeniere til at „vove Springet“.

Det var, som altid i saadanne Tilfælde, en Samvirken af forskellige Aarsager, der tilsidst brød Isen, og selvfølgelig var det personlige Moment af allerstørste Betydning.

De Bønder, der flyttede ud, var fra Garmudsk, en Landsby ved Urfa. De kendte baade Misak og mig fra tidligere Tider, og de havde paa nært Hold været Vidner til et Kolonisations-Foretagende, som vi før Krigen havde sat i Gang i Medjeide ikke langt fra Urfa. Det havde ganske vist været af en noget anden Art og i langt mindre Maalestok; men Medjeide havet været bekendt over hele Egnen som et ejendommeligt *Freds-Centrum*. Selv om man ikke der kunde henlægge Guldringe paa alfar Vej, saa kunde da i hvert Fald al Slags Kvæg og i lige Maade Børn og unge Kvinder færdes uden nogen Beskyttelse, hvad der i Tyrkiet med Rette blev betragtet som opsigtsvækkende og selvfølgelig tilskrevet vor personlige Indflydelse.

Derfor tænkte Garmudsk-Bønderne, at hvad vi engang havde udført, kunde vi vel gøre igen. De ventede sig et nyt „Medjeide“.

Desuden var de som Pachaens Kolonister sikre paa hans Beskyttelse. Han var baade dem og os en velkendt Personlighed, som vi havde fuld Tillid til.

Hvad Folkenes Forbund var, vidste Bønderne slet ikke, Og Pachaen havde kun en meget vag Forestilling om det; men jeg vidste det jo og kunde let forestille mig, hvad for en Indflydelse

de tre Bogstaver — S. D. N. — paa vor Bil vilde udøve paa Autoriteterne i Egnene omkring Eufrat.

Deri tog jeg heller ikke fejl, den franske Regering støttede fra første Færd Foretagendet paa det kraftigste.

Nu har vi altsaa været derude et halvt Aar, og vi har været om Arabernes Ret lige saa vel som om Armeniernes. De har alle den største Tillid til os, den franske og den arabiske Regering, Grundejere og Fæstere, Nomader og Bosiddende, og behandler os med den største Agtelse og Hensyntagen.

„Medjeides“ Fred har taget Egnen i Favn, og i Ly af den blomstrer Haverne ved Balikk-Flodens Bredder, Traktoren brummer ude paa Markerne og pløjer Kvadrat-Kilometre op, og Skarer af lykkelige, rødkindede Børn leger omkring Husene.

De Familier, der flyttede ud i de første Dage af Maj, har deres paa det Tørre og deres Vinterforraad i Orden; men der kom stadig nye flyttende til. Nu er her ialt 60 Familier, hvoraf de sidste kun har været her i tre Maaneder. De har omtrent intet, og vi maa hjælpe dem med Brødkorn.

Meget avlede vi just ikke i Sommer, i de første tre Maaneder havde vi ikke en Gang Traktoren til rigtig at tage fat; men vi har da noget Hirse, Sesam og Bomuld, nok til at ingen skal lide Nød i Vinter, og nu lægges der for Alvor Sæd i Jorden, Hvede og Byg, Linser og Ærter, Bønner, Løg og en Mængde forskellige Haveurter. Saa haaber vi paa Guds Velsignelse og en god Høst, saa er den Koloni startet og kan fuldtud staa paa egne Ben.

Hvem startede da finansielt Kolonien?

Ja, Pachaen for en Del; men desværre er Beduin-Pachaer nu om Stunder fattige og forgældede. Han var ikke kommet igennem med det, han blev akkurat stikkende midt i det; for der maatte bygges en stor Dæmning for at stabilisere Vandingsforholdene.

Nej, den, der trak Sagen igennem, var den svenske Afdeling af „International Fellowship for Peace and Reconciliation“. Vi var sammen ifjor paa Nyborg Strand, og der var det, at vore Tanker og Planer mødtes og gav Resultat.

Foreningen havde længe haft et Program, der gik ud paa at komme Armenierne til Hjælp ved at bosætte Europæere iblandt dem. De skulde virke som „Stødpuder“ eller som et forsonende Element mellem dem og den omboende muhamedanske Befolkning. Det Forslag havde endog været indsendt til Folkenes Forbund 1922, men uden Resultat, og der syntes da heiler ikke den Gang at være nogen Mulighed for dets Udførelse.

Nu laa Sagen jo anderledes, her i Syrien kunde det udmærket udføres. Dog var jeg meget betænkelig ved at faa uprøvede Folk herud lige med det samme, her er saa mange Forhold, som man skal kende godt, hvis man ikke skal komme til at gribe fejl og maaske gøre Skade i Stedet for Gavn. Jeg tænkte, at jeg hellere maatte gøre

Pionér-Arbejdet selv, saa meget mere, som det falder udmærket i Traad med min egen Arbejdsplan i Befrielsesværket:

Til Foraaret kan jeg forhaabentlig skride til Grundlæggelsen af en Koloni for Folkenes Forbunds Regning til Anbringelse af vore Unge, saa de kan blive Bønder i Stedet for at bidrage til Byernes Overfyldning. De to Kolonier kan saa ligge i Nærheden af hinanden til gensidig Støtte og blive det aandelige Samlingspunkt for andre armeniske Landsbyer her paa Egnen.

Saaledes vokser vort Arbejde steds samtidig med, at Kredsen af vore Venner forøges. Tanker og Ideer mødes, styrker og befrugter hinanden og virker tilsammen hen imod det fælles Maal: at læge Krigens Saar og skabe Fred paa Jorden.

Karen Jeppe.

Folkeforbundet og Armenierne.

Karen Jeppe's Virksomhed.

Af Henni Forchhammer.

Den Bevilling, Folkenes Forbund stiller til Karen Jeppe's Raadighed til Arbejdet for de deporterede Kvinder og Børn, blev, som „Armeniervennen“'s Læsere vil huske, i Fjor givet med det Forbehold, at det var sidste Gang, Virksomheden kunde vente nogen Støtte fra Forbundet. Naar man betænker, at Arbejdet oprindeligt blev sat igang paa Opfordring af Folkeforbundet, og at det er i god Gænge, men langtfra fuldført, var det efter min og andres Opfattelse en stor Uret ikke blot mod Karen Jeppe og Armenierne, men ogsaa mod Folkeforbundets gode Omdømme, hvis der blev gjort Alvor af denne Trusel.

Det saa alvorligt nok ud: Folkeforbundets Budget blev lagt, uden at der var opført noget Beløb til Arbejdet; Dagsordenen for Forsamlingens Møde i September udkom, uden at Spørgsmaalet var nævnt. Der maatte gøres noget, og det blev Englands Repræsentant i Folkeforbunds-Raadet, Lord Parmoor, der blev udset til at tage Sagen op. En kraftig Appel rettedes til ham fra Hr. Åge Meyer Benedictsen (Armeniervennens Nummer for Maj-Juni). Fru Nalbandian og jeg

tog fat fra anden Side; men endnu da jeg kom til Genève et Par Dage før Forsamlingen begyndte, forelaa der ikke noget Resultat. Saa i det sidste Raadmøde før Forsamlingens Aabning, som jeg var saa heldig at overvære, forelagde Lord Parmoor med varme, anerkendende Ord de Beretninger, der var indsendt af Dr. Kennedy, Konstantinopel, og Frk. Jeppe, og paa hans Forslag sendtes Sagen af Raadet til Forsamlingen med Anmodning om at sætte den paa Dagsordenen. Som sædvanlig behandles den i det Udvalg, der har med humane Spørgsmaal at gøre.

Udvalgets Formand var i Aar Danmarks første Delegerede, Kammerherre Zahle, der i Fjor havde en meget væsentlig Del af Æren for, at der overhovedet blev bevilget noget til dette Formaal. Til Ordfører i Udvalget for dette Spørgsmaal valgtes den franske Repræsentant Senator Sarreau, et meget heldigt Valg, da Franskmændene har stor Indflydelse, og da det særlig i denne Sag var vigtigt at faa saa megen Interesse som mulig vakt blandt de franske Repræsentanter. I sin Tale i Udvalget

gennemgik Sarreau Sagens Forhistorie og udtalte varm Anerkendelse af det, der i disse faa Aar var udrettet. Hertil sluttede en lang Række Talere sig. Ogsaa jeg talte og mindede bl. a. om det stærke Indtryk, Karen Jeppe's Personlighed havde gjort, da hun i Fjor selv aflagde Beretning i Udvalget. Megen Opmærksomhed vakte det, da Australiens Repræsentant, Mrs. Allan, meddelte, at australske Kvinder havde indsamlet en Sum, som de stillede til Folkeforbundets Raadighed til Karen Jeppe's Arbejde.

Tilsidst vedtoges enstemmigt en Resolution, der endte med at opfordre Folkeforbundet til at bevilge samme Sum som i Fjor til Arbejdets Fortsættelse. Det kom nu kun an paa Finansudvalgets Stilling, og her skete det mærkelige, at tiltrods for Truslen fra i Fjor gik Bevillingen i Aar glat igennem. Der var i Aar flere Penge i Kassen, særlig paa Grund af, at Argentina havde betalt sine meget betydelige Restancer — det kom bl. a. ogsaa Nansens Arbejde for russiske og armeniske Flygtninge til gode. Da først Finansudvalget havde godkendt Bevillingen, var det en ren Formalitet at faa den vedtaget i Forsamlingen, hvor jeg, der paa M. Sarreaus Forslag var blevet valgt til Ordfører, forelagde Sagen i en ganske kort Tale; den Dag var der 11 Spørgsmaal paa Dagsordenen.

Nu gaar Karen Jeppe i Gang med at udføre sin længe nærede Plan om at flytte Optagelseshjemmet og sin øvrige Virksomhed ud paa Landet i Forbindelse med en Landbrugskoloni. Selv om Pengene fra Folkeforbundet, ca. 40,000 Kr., ikke helt strækker til, haaber hun at supplere det med Tilskud fra anden Side; som nævnt er der allerede kommet et Bidrag fra australske Kvinder, og dette gode Eksempel vil forhaabentlig virke smittende.

Fridthjof Nansen i København.

En Udtalelse om det armeniske Spørgsmaal.

Da Fridthjof Nansen var i København, blev han interviewet af en Medarbejder ved „Berlingske Tidende“. Den norske Politiker betonede stærkt, at det Hjælpearbejde, han havde været med at lede, ikke udelukkende gjaldt Rusland.

Det hedder derefter i „Berlingske Tidende“:

„Nansen er nu Fyr og Flamme. Hans blonde Ansigt bliver varmt, og hans Øjne blaaner i Fjernhed, idet han kort optrækker Hovedlinierne i det store internationale Hjælpearbejde — fra Hjembringelsen af Krigsfangerne, over Amerikas storstiledede Indgriben, det underholdt tilslut 10 Millioner Mennesker, til Panik-Flugten af Folk af græsk Ekstraktion fra Lilleasien til Grækenland. Her underholdt et Folk paa 5 Millioner ialt 1¹/₂ Million subsistensløse Flygtninge. Man har forsøgt at anbringe de flest mulige af disse i forskellige Erhverv, i Løbet af et Aar lykkedes det ogsaa at gøre 10.000 absolut selverhvervende. Hvad der iøvrigt kan gøres her, overvejer man, bl. a. ved Hjælp af et internationalt Laan.

Men *det armeniske Spørgsmaal* — ja, det er næsten det værste af dem alle. Det gælder her om at skaffe 200—300,000 Mennesker *a national home*. — I sin Naivitet optrak Præsident Wilson under Fredsforhandlingerne Linierne for en saadan Plan, men det var altfor stort, altfor svævende. De armeniske Flygtninge er anbragte rundt omkring — ja, 100,000 er bukket under paa Flugten. Mærkeligt nok modtog Grækenland, som allerede havde saa meget at gøre med sine egne Flygtninge fra Lilleasien, ca. 50—100,000. Man tænkte paa Bulgarien, jeg har ført Forhandlinger ogsaa om dette. Men vi er ikke kommet videre. Og Grækenland siger, at det nu maa koncentrere sig om sine egne, Armenierne maa bort nu. Folkeforbundet har to Gange været i Lag med dette Spørgsmaal. — Men selv om vi kunde faa Penge til Transporten, gaar det jo ikke an at kaste disse Folk i Land et eller andet Sted, hvor de staar uden Hjælpebidrag. Vi har

nu faaet 50,000 Francs til Under søgelser, og Armenierne har selv udarbejdet en Plan, hvorefter 150,000 Flygtninge skulde anbringes omkring Erivan. Der skulde hertil rejses 1 Million Pund Sterling. Men jeg tør, efter mine Erfaringer, ikke paatage mig at rejse 1 Million Pund Sterling, nej.

Ja, siger Nansen og ser ud over den efteraarsagtige Villahave, dette er et *forfærdeligt Problem*. Og Offer villien i Verden er blevet mindre i de sidste Aar, Menneskene er ved at blive trætte af den stadige Pumpning. Amerikanerne har gjort meget — meget, men jeg tror, at de er ved at trættes. Og i Europa er Evnen jo bleven meget mindre.

— Varm i Kinderne rejser Nansen sig, Interviewet kan ikke føres videre nu. Iaften vil han for en større Kreds fortælle mere om Nøden blandt Menneskene og om Menneskenes Bestræbelser for at afhjælpe den“.

Armeniervennernes Aarhus Kreds

og

Karen Jeppe's Armenierhaandarbejder.

Paa given Foranledning tillader jeg mig at oplyse følgende: Da Karen Jeppe under sit Ophold i Danmark 1920 talte ved et Møde, som Dansk Kvindesamfund og Aarhus Højskoleforening havde indbudt til, greb hendes stilfærdige Tale om de ulykkelige Armenieres Nød og hendes Arbejde blandt dem Tilhørerne saa stærkt, at nogle af os dannede en Kreds med det Formaal at støtte hendes Arbejde, dels med faste aarlige Bidrag, dels med „Gaver een Gang for alle“ og endelig ved at hjælpe med Salget af Haandarbejder fra de kvindelige, armeniske Flygtninge.

I vort første Regnskabs„aar“ fra 22/11 1920 — 28/2 1922 kunde vi gennem Hovedkontoret i København sende Karen Jeppe ialt 2298,23 Kr., deraf 667,00 Kr. i Medlemsbidrag.

Medlemsbidraget er imidlertid det sidste Aar dalet til 500 Kr., og „Gaver een Gang

for alle“ endnu mere, medens Salget af Haandarbejder derimod stadig har været i Stigen. Denne Sag har sin egen Historie, som vi mener alle danske Armeniervenner har Krav paa at faa lidt Besked om.

I Begyndelsen gik Arbejdet med Klarering paa Toldboden, Bestillinger til og Afregning med Karen Jeppe paa Omgang mellem flere af Bestyrelsens Medlemmer, men efterhaanden som Arbejdet voksede (Salget steg til flere Tusinde Kr. om Aaret), blev vi klare over to Ting, dels at Toldafgifterne slugte en uforholdsmæssig stor Del af den Fortjeneste, Armenierkvinderne burde have ubeskaaret, — Luksustolden er efterhaanden steget til 25% — og dels, at det vilde skabe mere Ensartethed og Mulighed for et Lager, om Arbejdet med Salget af Haandarbejderne dernede fra kom paa een Haand. Paa Forslag af et af vore Bestyrelsesmedlemmer, fhv. Højskoleforstander Himmelstrup, søgte vi i Slutningen af 1922 om Toldfrihed paa de fra Karen Jeppe's Hjælpeanstalt i Syrien ankomne Haandarbejder — og fik den foreløbig for et Aar. Efter fornyet Ansøgning fik vi Toldfriheden fornyet for 1924, og har nu Ansøgning inde for 1925. Toldfriheden er opnaaet paa Baggrund af, at K. J.s Arbejde er af ren filantropisk Art og at Butikshandel, som kan paaføre Broderiforretninger og lign. Forretninger Konkurrence, er *absolut udelukket*.

Det næste, vi søgte, var en Dame, som ikke blot interesserede sig for Armenier-sagen og vilde stille sig til Disposition for Arbejdet, men som ogsaa var sprog- og regnskabskyndig, og som havde Plads til et lille Oplag. En saadan Dame fandt vi i Frk. Elisabeth Andersen, forhen Fredensgade 26, nu Sønderallé 18, Telf. 4100, Aarhus. Da Karen Jeppe var hjemme sidste Efteraar, blev Arbejdet gennem Aftale mellem de to Damer lagt godt og praktisk til Rette. — Salget gennem Frk. Andersen har det sidste Aar udgjort c. 10,000 Kr. foruden Ekspeditionen af de Varer, som er gaaet direkte til Bazaren i København.

En af de Armeniervenner, der har staaet os særlig bi med Salget, er Frk. Henni Forchhammer, som ikke blot selv har solgt meget, men som ogsaa har bragt os i Forbindelse med mange andre Armeniervenner.

Nogle Foreninger har, fordi Sagen ikke har været tilstrækkelig oplyst, troet at Toldfriheden kunde bringes i Anvendelse hvor som helst i Landet. Dette er en Misforstaaelse og har ført til flere Vanskeligheder og Forviklinger.

Vi mener derfor, at det er nødvendigt og praktisk at gøre opmærksom dels paa, at Toldfriheden kun gælder de til Aarhus ankomne Varer og kun udleveres mod en Erklæring paa Tro og Love fra Aarhuskredsens Formand om, at Forsendelsen kun omfatter de i vor Ansøgning nævnte Varer, og dels at Frk. Elisabeth Andersen, Sønderallé 18, Aarhus, med Glæde ekspederer enhver Bestilling fra danske Armeniervenner.

Hulda Petersen,

Formand for

De danske Armeniervenners Aarhuskreds.

Kaukasusplanen og Folkeforbundet.

Endnu et Spørgsmaal angaaende Armenierne beskæftigede iaar Folkeforbundet. Det drejede sig som allerede omtalt om en Plan om at overføre 50,000 armeniske Flygtninge fra Grækenland til Kaukasus, og dér forsøge at oprette det Hjemsted, som saa længe er blevet stillet dem i Udsigt. Planen var forelagt Folkeforbundsraadet i et Brev fra den armeniske Delegations Formand, M. Noradounghian, og nu sat paa Forsamlingens Dagsorden efter Forslag fra den græske Regering.

Det var naturligt, at Grækerne interesserede sig for Sagen. De har fuldt op at gøre med at sørge for deres egne Landsmænd, der i Løbet af de sidste Par Aar i et Antal af over en Million er flygtet fra Tyrkiet, særlig fra Lilleasien, og havnede i Grækenland, ofte blottede for det nødvendigste. Det er intet Under, at det er ved at overstige Grækenlands Kræfter tillige at sørge for de mange Tusinde armeniske Flygtninge — det har i Virkeligheden gjort for dem, hvad det har kunnet, men i Længden gaar det ikke.

Grækenland tilbød at betale en Del af Transportomkostningerne, enkelte andre Lande stillede ogsaa Bidrag i Udsigt, men det forslog kun lidt i Forhold til de store Summer, der krævedes til Planens Virkeliggørelse. Det Sted, der var tænkt paa, Sardarabad-Sletten, maa nemlig overrisles for at blive beboelig, og der er ogsaa blevet udarbejdet et stort Projekt, men det er meget kostbart, og ikke nok med det — det er meget tvivlsomt, om Landstrækningen selv i heldigste Tilfælde vil kunne ernære et tilnærmelsesvis saa stort Antal Mennesker, for ikke at tale om, at de politiske Forhold i de Egne er saa usikre, at Kolonisterne ikke blot vilde udsættes for store Vanskeligheder, men mulig for ligefrem Livsfare. Det var den belgiske Delegerede M. de Brouckère, der som Ordfører havde den triste Pligt at maatte fremføre alle disse Betæneligheder overfor en Plan, hvortil mange Armeniere sikkert har knyttet store Forhaabninger. Han er selv varmt interesseret for Armeniernes Sag, og hans Skildring af deres Lidelser gjorde et dybt Indtryk, men det kunde

jo ikke nytte — ogsaa for Armeniernes egen Skyld — at tilsløre de faktiske Forhold. Imidlertid kom man til det Resultat, at Planen ikke burde skrinlægges uden nærmere Undersøgelse, og man vedtog saa at overdrage til Dr. Fridthjof Nansen i Forbindelse med det internationale Arbejdsbureau i Genève nærmere at undersøge Mulighederne for at overføre et betydeligt Antal af armeniske Flygtninge til *Kaukasus eller andetsteds*, der tænkes bl. a. paa Brasilien og Sydafrika, og tilføjede følgende Udtalelse: „Forsamlingen erklærer, at indtil der kan oprettes et Hjemsted for det armeniske Folk, bør der gives Flygtningene al mulig Støtte til at bosætte sig i andre Lande, hvor de kan finde Beskæftigelse, og hvor deres nationale Eksistens kan opretholdes og sikres. Endvidere beder man de Lande, der hidtil har hjulpet Armenierne, at vedblive at yde disse ulykkelige Mennesker den værdifulde Hjælp, der er uundværlig i den Krise, hvori de befinder sig.“

Det er jo ikke meget og holdt i ubestemt Udtryk, men jeg tror dog, det har sin Betydning, at Folkeforbundet, selv om det ikke hidtil har kunnet hjælpe Armenierne politisk, Aar efter Aar mindes om, at Armenierne trods alt endnu eksisterer og har Krav paa at blive ved at eksistere, ogsaa som Folk. *Henni Forchhammer.*

Indgaaede Bidrag.

(Beløbene er angivne i Kroner).

Oktbr.—Novbr. 1924.

A. Gaver til Arbejdet.

Ved Spr. Bjerre, Skydebjerg ved Aarup: Indsamling 100. Ved Pastor Holmer, Melby, Andel i Høstoffer i Melby Kirke, 35. Ved Spr. Witt Hansen, Malt, Vejen, 75. Læge Chr. Strodtmann, Everdrup pr. Rønede, 10. Ved Provst C. Knudsen, Middelfart: Høstoffer i Middelfart Kirke 67. Ved Pastor J. Markvorsen, Karby: Del af Høstoffer i Karby Kirke, 85. Th. Raaschou, Ringsted, 10. Læge S. Høyrup, 5. Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus: P. Dam, Mustrup, Maarslet, 25. V. N., 8. Ved Frk. Sick: Oversygeplejerske Else Sørensen, Aakirkeby, 20. M. v. C., 5. Fru Agathe Brandt, Halsted Skole, Aunede, 20. A. Vestergaard, Esbjerg, 40. Ved Provst C. Knudsen, Middelfart: Efterslet fra Indsamlingen 5.—10. 1924, 12. Ved Margrethe Dahl Jespersen, Uldum: Dansk Kvindesamfund i Uldum, 30. A. Eriksen og J. Th. Grønborg, N. Sæltum, 10. Ved A. E. Mathiesen, Hellerup (Solgte Mærker, 55, X, Hellerup, 5, Fru Brusck, Hellerup, 10): 70. Oversygeplejerske Karen M. Hansen, Brejning pr. Børkop, 10. M. Østergaard, Lille Thorup Skole, Skals, 10. Ved Spr. A. Geert-Jørgensen, Vejlbj pr. Riisskov: Andel i Høstoffer i Vejlbj Kirke, 25. Ved Pastor J. Exner, Hald: Indsamling i Hald-Kjærby Kirker, 48. Ved Fr. Damsager, Tvede Skole pr. Horslunde: Overskud fra 3 Lysbilledforedrag 61,50. Ved Sygeplejerske K. Laursen, Hadsten: Overskud fra et Udsalg, 20. Ved Spr. Troensegaard-Hansen: Fra Kirkeindsamling i Graasten, 20,50. Oversygeplejerske K. Hansen, Brejning, Børkop, 10. Ved Købmand J. Jensen:

Misak.

Et Livsbillede fra Armenien.

(Fortsat).

Af Karen Jeppe.

Der havde de saa siddet sammenkrøbne hele Dagen og havde hørt Tyrkerne husere oppe i Gaarden.

Det var et Lys i det store Mørke for Chanum, at hendes Brødre var i Live. Hun vilde gerne have været derhenne, men hendes Svoger mente, at hun egentlig var sikrere i sit Hjem.

Solen var næppe staaet op den næste Morgen, førend Tyrkerne brød ind i Armenierkvarteret igen. Mange af dem var nu drukne og derfor langt mere raa end Dagen iforvejen, og de havde faaet Forstærkning, idet store Skarer af Landboere i Nattens Løb var strømmede ind til Byen. De havde

taget hele Karavaner af Lastdyr med sig til at skaffe de røvede Ting ud til Landsbyerne paa, for i Dag gjaldt det Plyndring i stor Stil.

En Del af dem gik med Mollaherne i Spidsen ind i de Gader, de ikke havde naaet den forrige Dag, trak Mændene ud, slog dem ihjel og forgreb sig saa paa Kvinderne.

En af Mollaherne havde gjort det Løfte, at han med egen Haand vilde hugge 100 armeniske Drengene ned. De blev slæbte hen paa et lille Torv, og der begyndte han med sin Kniv at slagte dem, en for en. Da han kom til den sidste, svigtede Kræfterne

Armenierdagen i Egtved, 70. Ved Fru Ellen Højer, Gauerslund: Bregning pr. Børkop 152,50. Ved Aage Meyer-Benedictsen: „En Aldersrentenyder“, 3. Ved Fru Lærer Laur- sen, Ringsted, 82. Ved Spr. Schack, Mars- lev: Indsamlet i Marslev og Birkende Kirker, 32. Ved Spr. Jørgensen, Farup pr. Ribe: Indsamlet i Farup Kirke, 27,50. Ved Fru Fabrikant Berntsen, Ørstedsgade 19, Vejle: Høstoffer i Vor Frelsers Kirke, 125. Ved Bogsælger P. Andersen, Fuur (Fisker Chris- tensen, 1, Fisker A. Langesen, 1, Gaard- ejer M. Thiessen, 1, Gaardejer N. Sørensen, 2): 5. Ved Lærer K. Hoffmann, Hornbæk (a. Kirkeindsamling, 50, b. Salg af Mærker, 50): 100. Ved Fru Mouritsen, Lustrup Skole, Ribe (Mærker, 10, Indsamlet, 3,25): 13,25. E-H, Brønshøj, 8. Ved Fru Karoline Niel- sen: Indsamlet i Slumvirksomhedens Søn- dagsskole i Prinsensgade, 10. Fru Nyholm, Ballerup: Salg af Mærker, 21. Ved Frk. K. Glæsel, Fredensborg (a. Overskud ved Kon- cert i Asminderød Kirke, 102,54, b. Mrs. Buch, 10 sh., 13,05, c. Gave fra Pastor Moltke, 15): 130,59. Ved Jens Bang, Bar- løse pr. Assens, Indsamlet af: (a. Fru M. Mikkelsen, 15, b. Fru Karen Bonne Eriks- en, 12, c. Herr Tøndering, 36, d. Herr Jens Bang, 31): 94. Ved Mette Jensen, Dalgas- vej 2, Brande, 108. Ved Fru C. Dalsgaard, Frederikshavn (a. Mærkesalg, 100, b. Fre- derikshavns Avis, 35, c. Pastor Faber, 30, d. Pastor Jensen, 5, e. Soc.-Demokraten, 3, f. C. D., 5, g. V. V., 2): 180. Ved Pastor Emil Larsen, Holstebro (a. Indsamling, 183, b. Salg af Mærker, 52): 235. Katha M. Jensen, Domhuset, Sønderborg, 10. Ved Spr. F. L. Østrup, Horne pr. Faaborg: Kollekt i Horne, 37,35. Ved V. Funch, Videbæk Apotek, Videbæk: Salg af Mær- ker, 60. Ved Spr. Husum, Elsted pr. Lys- trup: Fra Elev og Elsted Sogne, 65. Ved

Spr. Skydsgaard, Vindinge pr. Lamdrup: Kollekt fra Vindinge, 25. Ved Spr. H. O. Hansen, Aaby, Aabyhøj: Kollekt i Aaby Kirke, 40. Ved Fru Lærer Laursen, Torvet 10, Ringsted, 103,16. Ved Spr. Winther, Korsør: Kollekt i Korsør-Taarnborg, 75. Pastor emer. N. V. Ravn og Hustru, Øster- voldgade 85, Nyborg, 5. Ved Spr. L. Blauen- feldt, Kørup pr. Lund: Kollekt i Tamdrup Kirke, 24,50. Lærerinde M. Kirkegaard, Resen pr. Karup: Solgte Mærker, 43. Ved Førstelærer Th. Poulsen, Gaarslev pr. Bør- kop: Kollekt i Gaarslev Kirke, 100. Lærer- inde Agnes Lauridsen, Nørre Nebel: Salg af Mærker, 55. Frk. Johanne Jensen, Amts- sygehuset, Farsø: Salg af Mærker, 50. Ved Professorinde Buhl, Hillerød, Indkommen (a. Ved Gaver, 100, b. Ved Mærkesalg, 13,50): 113,50. Ved Lærer P. Petersen, Kværn- drup: Indsamlet ved Sogneindsamling, 295. Ved Søster Ane Daubjerg, Herning: Fra Patienter og Funktionærer paa Herning Sygehus, 125. Ved Frk. Th. Raaschou, Ring- sted: Indsamling, 231. Ved Fru Margrethe Boesen, Knudsbøl pr. Jordrup: Salg af Mærker samt Indsamling, 107. Fhv. Lærer- inde C. Granzow, Ø. Farimagsgade 69, 10. Læge Bang, Struer, 20. Ved Fru Højskole- først. Munch, Høng (a. Listeombæring, 125, b. I Kirken, 46): 171. Ved Fru Amalie Berntsen, Vejle (a. Ved Vejle Amts-Avis, 23, b. Gaver fra private, 205): 228. Ved Frk. Karen Glæsel, Fredensborg: Købmand Liebst, Fredensborg, 4. Ved Fru Redaktør Marie Jacobsen, Ribe: Indkommen ved Kirkeindsamlingerne, 109,13. Ved Lærer Regna Andersen, Taaderup Skole pr. Skel- lebjerg: Salg af Mærker, 26,25. Ved Fru Karen Fogh, Edslev Mølle, Hørning, 12. Ved Lærer J. C. Nedergaard, Engesvang: Indkommen ved Listeombæring, 425. Ved Fru Sophia Koltoft, Obbekjær pr. Ribe:

Mærkesalg og Gave, 25. Ved Spr. Buus, Hvirring pr. Flemming: Del af Høstoffer i Hvirring Kirke, 80. Ved Sygeplejerske M. Lyngbye, Amtssygehuset, Stege, 10. Ved Lærer Aug. Nielsen, Tørring pr. Ø. Tørslev: Salg af Mærker, 17. Ved Sygeplejerske M. Birkholm, Thisted, 30. Ved Provst Mogen- sen, Gislev pr. Ørbæk: Fra Gislev Pastorat, 35. Ved Fru Anna Johansen, Jelling, 58,20, Ved A. Kausgaard Christensen, Pantrup St.: Indkommen i Jelsmark Kirke, 35. Ved C. Jønsson, Sygehuset, Svaneke, 127,10. Ved Fru Pastorinde Clausen-Bagge, Ring- købing, 60. Ved Karen Johansen, Frisko- len, Holstebro: Offer i Holstebro Frimenig- hedskirke, 322. Forfatterinde Frk. S. Breum, Frederiksgade 5, 10. Fru Signe Margr. Laur- sen: Salg af Mærker, 20. Ved Thomine Kjærgaard: Fra Dansk Kvindesamfund, Hurup Kreds, 10. X, 5. Ved Sygeplejerske Frk. C. Jønsson, Svaneke: Indsamling, 107,10. Ved Frk. D. Christensen, Dalsgaard, Kolding (a. Foredrag ved Fru Nalbandian, 50, b. Diverse Gaver, 44): 94. Ved Frk. Marie Brasch, Nivaagaard: Indsamling, 25. Ved Oversygeplejerske Frk. Sara Christen- sen, Vordingborg: Mærkesalg, 62. Ved Post- kontrollør I. Sarup, Haderslev: Kirkeind- samling, Mærkesalg og Gaver, 136. Ved Søster Ane Birgitte, Næstved: Salg af Mær- ker, 56. Ved Sygeplejerske Frk. Johanne Eskildsen, Hornslet: Indsamling, 58. Ved Sygeplejerske Frk. Abelone Rasmussen, Krarup, Espe (a. Mærkesalg, 110, b. I. Mure- kilde, 5, c. Chr. Christiansen, 5): 120. Ved Fru Borgmesterinde O. Hansen, Brønder- slev (a. Mærkesalg, 162, b. Gaardejer Chr. Petersen, Thiese, 25): 187. Ved Frk. I. M. Sick: Frk. Harriet Halkier, 5. Ved Bog- sælger P. Andersen, Fur: Listeindsamling, 50. Ved Fru Inspektør Nyholm, Ballerup: Overskud fra Bazar (se ogsaa under B):

ham. „Det vil Allah vist tilgive mig, at jeg ikke formaar mere.“

En anden Del af Muhammedanerne gav sig til at ransage de Bydele, hvor Mændene var dræbte Dagen før. Morderne havde mest kun ført de rede Penge, Kvindernes Smykker og enkelte Kostbarheder med sig, nu kom de efter det øvrige. Det gode Senge- tøj, Kobberkarrene, de søde Sager fra Vingaardene, Tæpper, Klæder, altsam- men blev det baaret ud og læsset paa Dyrene. Snart kunde man se Kara- vanerne stige ned ad Bjerget. Alt det, de flittige Hænder havde erhvervet, skulde nu vandre ud til dem, der ikke selv havde villet arbejde for det,

Ogsaa Hovagims Hus blev plyndret, og en ny Rædsel greb Kvinderne. De maatte dø Hungerdøden eller gaa til Tyrkehusene og være deres Mænds Mordere til Vilje. Begge Dele var lige forfærdelige.

Ved Middagstid kom en Tyrk gaa- ende alene ind i Gaarden, det var Mustafa Aghas Brodersøn. Han var drukken og gik lige løs paa Chanum. Hun værgede sig fortvivlet, og det lykkedes hende at komme fri. „Ja, ja,“ sagde han, „Du bliver nok føjelig, saa kommer jeg siden og henter Dig“.

Da han var vel borte, tog Chanum sin lille Dreng og flygtede til sin Broders Hus, og ogsaa de andre Kvinder søgte Skjulesteder. Da Tyr- ken henimod Aften kom tilbage, fandt han Reden tom.

Den tredie Dag brød frem, og det var en Søndag. Tyrkerne var nu om- trent færdige med at slaa de Mænd ihjel, de havde kunnet finde. Plynd- ringen fortsattes derimod endnu, og Jagten paa Kvinderne var ikke endt, nogle af dem blev slæbte til Haremerne, andre blev straks voldtagne paa Stedet.

For Resten beskæftigede de sig med

at ødelægge det, de ikke havde kun- net føre med sig. De sidste Pjalter trak de ud i Gaardene, kastede Døre og Vinduer derpaa og tændte Baal. Forraad af Fødemidler, som de ikke gad belæsse deres Æsler med, øde- lagde de, idet de hældte Petroleum paa.

Slutningen paa det Hele blev den store Autodafé i Domkirken.

Her havde Hundreder af Kvinder og Børn og enkelte Mænd søgt Ly. Da Tyrkerne trængte ind paa Kirke- pladsen, flygtede Armenierne ind i selve Kirken og derfra op paa det meget rummelige Pulpitur. Tyrkerne fulgte efter.

Døren var lige under Pulpituret, og inden for denne anbragte de alle- haande brændbare Ting, som de over- hældte med Petroleum og stak Ild i.

Et Fortvivlelsens Skrig fra de mange Hundrede mødte denne Udaad. Det var den uundgaaelige Død. Udenfor

252. Ved Fru Pastorinde Olga Madsen, Vejerslev, Vils (a. Salg af Mærker, 65, b. Høstoffer ved Pastor Madsen, 15): 80. Ved Pastor M. Knudsen, Gadbjerg: Kollekt i Gadbjerg Kirke, 20. Ved Frk. Signe Margr. Laursen, Bjerringbro (a. Gave, 20, b. Mærkesalg, 50): 70. X, Børkop, 3. M. Hv., 50. Ved Spr. Cl. Barfod-Petersen, Lindknud, Brørup: Fra Lindknud og Hovberg Menigheder, 65. Ved Spr. Ryge Jensen, Hjerminde, Bjerringbro: Fra Hjerminde, Lee og Hjorthede Sogne, 56,75. Ved Spr. Tomasson, Horsens: Indsamlet i Horsens Klostersogn, 112. Ved I. Sarup, Haderslev (a. Indsamlet i Gl. Haderslev Kirke, 33,51, b. Indsamlet i Hospitalskirken, 52,56, c. Simonsen, Hjerding, 10): 96,07. Ved Spr. Aa. Bartholdy Møller, Ejby, Lille Skensved: Indsamlet i Ejby og Nr. Dalby Kirke, 64. Ved Provst Kattrup, Svindinge: Fra Svindinge Sogn, 11. Kirkeskov, Gjedved, 50. Ved Fru Dommer Jørgensen, Faaborg: Mærkesalg, 50. Ved Lektor Nissen, Kolding: Indsamling, 75. Ved Spr. K. Bjerre, Skydebjerg v. Aarup (a. Indsamling i Skydebjerg Sogn o. a. St., 360, b. Mærkesalg, 50): 410. Ved Karen Johansen, Holstebro: Efterslet fra Offerdagen i Frimenighedskirken, 5. Ved M. Birkholm, Sygehuset, Thisted: Mærkesalg, 15. Ved Spr. Gohr, Frørup: Indsamlet i Frørup og Taastrup Kirke, 22. Ved Fru Læge Bjerregaard og Adjunkt Granzow, Silkeborg (a. Indgaaet privat, 16, b. Ved Avisopraab, 201, c. Ved Kirkekollekt, 117, d. Ved Salg af Mærker, 200, e. privat, 66): 600. Ved Pastor Jørgensen, Grundfør pr. Hinnerup: Indsamlet af unge Piger i Grundfør, 134,50. Alma Jensen, Oplev Hede-gaard pr. Støvring, 5,30. Ved Adjunkt H. Granzow, Silkeborg: Efterslet fra Indsamlingen, 10. Ved Fru Pastor Tørsleff, Frederiksværk: Indsamling og Mærkesalg, 61,55. Ved

Frk. Agathe Brandt, Halsted Skole, Aunede: Indsamling, 82. Ved Spr. E. Lund, Saaby pr. Hvalsø: Fra Købmand H. Nielsen, Kirke-Saaby, 4. Fru Margrethe Christensen, Asgaardstrand, Norge: 100 norske Kr. = 82,40. Ved Frk. Elisabet Andersen, Aarhus (a. Frk. Simonsen, 10, b. Fru Holmgaard, 2): 12. Ved Bogsælger P. Andersen, Fur: Indsamling, 40. Ved Skoleinspektør Jens Thau, Aabenraa: Mærkesalg og Indsamling, 200. ÷ Foredragshonorar til Fru Inga Nalbandian 75, 125. Ved Fru Louise Raaen, Aalborg: Salg af Mærker og Indsamling, 86,30. Ved Oversygeplejerske Frk. Helga Beck, Stubbekøbing, 20. Ved Fru A. Tulinius Petersen, Skive: Indsamling, 107,88. Ved Spr. Kokkenborg, Ormslev-Kolt: Fra Ormslev-Kolt Menigheder, 38. Ved Nikoline Olesen, Hornum: Mærkesalg, 10. Ved Sygeplejerske Olga Sønderby, Sdr. Stenderup pr. Varmark: Mærkesalg og Gave, 55. Fru Schleiss, Strandvej 37, Kbhvn., 20. Ved Spr. Gudmund Bruun, Hesselager: Fra Hesselager Menighed, 40. Ved Kr. Kristensen, Øst-Kjølsen, Løgstrup, 20. Ved Provst Kattrup, Svindinge, Efterslet, 2. Ved Spr. L. J. Hansen, Tønning: Fra Høstindsamlingen i Tønning-Træden Kirken, 24. Ved Sygeplejerske Elise Ryberg, Allinge: Indsamling, 106. Ved Oversygeplejerske A. Sørensen, Amtssygehuset, Varde: Mærkesalg, 50. Ved Pastor Laursen Vig, Hornborg pr. Flemming: Indsamling, 50. Ved Adjunkt H. Granzow, Silkeborg: Efterslet, 10. Ved Pastor Fosdal, Grædstrup: Kollekt i Grædstrup Kirke, 30. Ved Lærer Marius Olsen, Bovlund: Indsamlet i Bovlund Frimenighed, 90. Frkn. Th. og H. Rønne, Vejle, 10. Ved Fru Windeballe, Holsted: Indkommen ved 2 Gudstjenester, 69,10. Lærer C. Rørbech, Raaby: Mærkesalg, 20. Ved Fru P. Holt, Aalborg: Indsamling og Kollekt,

450. Ved Frk. Anna Olesen, Struer: Mærkesalg, 21. Pastor Markvorsen, Karby, 2. Ved Fru Nyholm, Ballerup: Dr. Møller, Ballerup, 10. Fru Dommer Nielsen, Nyborg, 5. Ved Oversygeplejerske Frk. Mikkelsen, Haslev, 12. Ved Frk. N. Olesen, Hornum: Indk. ved en Indsamling paa Søtrup Frimenigheds Generalforsamling (ved Frimenighedspræst Anker-Møller): 77. Borgmesterinde Dirchs, Holstebro. 30. Sygeplejerske M. Mikkelsen, Sjørring, 5. Ved Sygeplejerske Bodil Hansen, Hjallesø: Indsamlet i Hjallesø og Dalum, 456. Redaktør Fos, Kjellerup, 5. Ved Bogsælger P. Andersen, Fur, 40. Ved Fru Amalie Berntsen, Vejle: Indsamling, 107. Frk. Inger Ferslev, Kbhvn. Ø., 2,35. Ved Pastor Sveistrup, Gudbjerg, Gudme, 7. Ved Gaardejer Hans Pedersen, Aulebjerg: Mærkesalg, 50. Ved O. R.-Sagf. Eich, Hørsholm: Mærkesalg v. Fru Eich, 65. Ved Sognepræst Folmer Nielsen, Nyborg: Indsamling i Nyborg Kirke, 277. Ved Bankdirektør Hansen, Tønder (a. Indsamling, 78, b. Mærkesalg ved Fru Busch, 48): 126. Ved Fru Fuldmægtig Louise Madsen, Viborg: Indsamling i Viborg, 1625. Ved Spr. Helge Rasmussen, Darum: Indsamlet i Darum, 30. Ved Spr. Wittrup, Ørsted (a. Kollekt i Ørsted Kirke, 25,25. b. Kollekt i Orte Kirke, 22,20): 47,45. Ved Fru H. Tybjerg, Kallehave: Mærkesalg, 30. Ved Spr. Arne Møller, Kølstrup: Del af Høstoffer i Kølstrup Kirke, 25. Ved Pastor Uffe Grosen, Vallekilde: Indsamling i Korskirken, 73,36. Ved Beslagsmed Jens G. Nielsen, Karise: Mærkesalg, 200. Ved Førstelærer S. H. Sørensen, Højstrup: Fra Armeniervener i Højstrup Sogn, 35. Ved Fru Cecilie Dalsgaard, Frederikshavn: Indkommen ved Frederikshavns Avis, 8. Ved Fru E. Rosenvinge, Odense: Kontingent fra Odensekredsen ved Stiftsprovst Lütz-

ventede den dyriske Mængde paa at hugge enhver ned, der kom ud. Indenfor steg Røgen kvælende i Vejret, Flammerne slikkede op om dem, til sidst begynde Pulpituret at brænde. . .

Skrigene forstummede lidt efter lidt, og en frygtelig Stank af brændt Kød bredte sig ud gennem Døre og Vinduer og drev Mængden tilbage.

Hele Eftermiddagen og den følgende Nat blev det ved med at brænde inde i Kirken, og dog styrtede selve Bygningen ikke sammen. Den var bygget af hugne Sten, og den holdt Stand. Men hele den pragtfulde, indre Udsmykning gik til Grunde. Det var det bedste, som en from, begavet Befolkning af flittige Haandværkere havde ydet i henved et Aarhundrede. En havde skænket et meget kunstfærdigt, trykt Tæppe til at trække for Hovedaltret i Fastetiden, andre havde smykket Altrene med Træudskæringer

eller Guldsmearbejde, Kvinderne havde bragt deres kostbareste og fineste Haandarbejder.

Alle disse Skatte var nu borte, og de kunde aldrig erstattes, for Mestrene, der havde udført saadanne Arbejder, var jo dræbte, og der var ingen til at oplære den unge Slægt. Det gamle, kunstfærdige Haandværk fik sit Dødsstød med Massakrerne.

Søndag Aften frembød Armenierkvarteret et forfærdeligt Skue. Ude paa Gaderne og inde i Gaardene laa der Lig og Pjalter imellem hinanden. I Husene sad de tilbageblevne Kvinder, halvnøgne, uden Sengetøj at krybe i, mange Steder uden Vinduer og Døre til at holde Vinternattens Kulde ude med, uden et Stykke Brød at putte i Munden eller en Spand at drage Vand med. Børnene klyngede sig op til dem og græd af Angst og Sult og Kulde.

Kvinderne var aldeles raadløse. Hvordan skulde de skaffe Børnene Mad og noget at dække sig med? Og hvilke Rædsler vilde den næste Morgen bringe?

Adskillige blev vanvittige den Nat, andre hentede sig Spiren til en Sygdom, som de slæbte med sig hele Livet.

Da de vilde Skarer Mandag Morgen kom til Kvarteret, fandt de Udgangene besatte af tyrkisk Militær, der viste dem tilbage.

Der var intet andet at gøre for Landbefolkningen end at drage tilbage til deres Landsbyer igen. Imidlertid havde de faaet Blod paa Tanden, og en Del af dem besluttede at hjem-søge Garmudsch, den eneste, armeniske Landsby i denne Egn. Armenierne der sad ogsaa inde med adskillige gode Ting, som de nok kunde have Lyst til at faa Fingre i.

høft samt Andel i Overskud fra en Bazar, 273. Kollekt ved Hr. Meyer Benedictsens Møde i K. F. U. M. den 30. Novbr., 183,53. Frk. I. M. Sick, København, 25. A. Andersen, Dauding Skole, 50. Ved Amtsfuldsmægtig Kæmpegaard, Skanderborg: A conto Beløb fra Indsamlingen i Skanderborg, 450. Ved Spr. Marstrand, Vange pr. Skanderborg: Mærkesalg, 30. Ved J. Greve Jensen, Dalbyneder: Mærkesalg, 25. Ved Spr. Folmer Nielsen, Nyborg: 2 Bidrag fra Indsamlingen i Nyborg, 100. Ved Frk. Thora Hansen, Nykøbing Sj.: Indsamling og Mærkesalg, 28. Ved Pastor Kiilerich, Præstegaarden, Nørre Nebel (a. Indsamlet i Outrup, 77,42, b. Indsamlet i Nørre Nebel-Lydum 47,58): 125. Ved Grosserer Christen Daell, København: Mærkesalg, 25. Fra Miss Anna Gilpin, Servitet, Svejts: frcs. s. 100 = Kr. 111.

Ialt Kr. 15.311,67.

B. Solgte Haandarbejder.

Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus, 600. Ved Frk. K. Glæsel, Fredensborg, 93. Ved Professorinde Buhl, Hillerød, 291,50. Ved Fru Inspektør Nyholm, Ballerup, 1644. Ved Fru Emilie Rosenvinge, Odense, 2300. Ved Frk. Elisabeth Andersen, Aarhus (a. Bazar i Hadsten ved Frk. K. Laursen, 802,35, b. Bazar i Ballerup ved Fru Nyholm, 649,75, c. Bazaren i Randers ved Fru Gram Nygaard, Laurbjerg, 1166,50, d. Solgt ved Fru Anna Johansen, Jellinge, 237,50, e. Solgt ved Frk. Henni Forchhammer, 738,95, f. Solgt ved Frk. Jenny Jensen, Lemvig, 269, g. Solgt ved Fru A. Holm Junker,

Silkeborg, 87, h. Børnehjemsarbejde, 36,95): 3988.

Ialt Kr. 8.916,50.

Bidrag modtages fremdeles med Tak.

Prokurist **Johs. Malmstrøm,**

Kasserer,

Slotsholmsgade 16, København K.
Telefon C. 10948.

Noter.

K. M. A. holdt den 7. December Spare- og Offerdag til Fordel for Hjælpearbejdet blandt Armenierne. De indkomne Midler skal navnlig anvendes til det danske Plejehjem i Syrien.

* *

De danske Armeniervenner vil i 1925 udsende endnu to danske Damer til Syrien, Frk. Jenny Jensen, der igennem Aar har virket blandt Armenierne, og Frk. Karen Bjerre.

* *

Dr. Lepsius har aabnet et Børnehjem i Libanon og indsamler nu Bidrag til Arbejdet der.

* *

Vor Formand Hr. Åge Meyer Benedictsens talte den 30. November om Armenier-Spørgsmaalet i K. F. U. M. i København.

* *

Armenierdagen blev, som det fremgaar af vor Bidragsliste, en økonomisk Succes. Havde der været mere Tid til Forberedelse, vilde Resultatet uden Tvivl være blevet endnu bedre.

Armeniervennernes Styrelse bringer *Sagens Venner Landet over den bedste Tak for deres Arbejde.* I en Række Kredse

blev der opnaaet ovenikøbet udmærkede Resultater! Vi behøver for at nævne et Par Eksempler blot at tage det Beløb, der indkom i Viborg (Kr. 1625) eller de Beløb, der er indgaaet for solgte Haandarbejder i Aarhus, Odense, Randers, Hadsten og Ballerup og i Kraft af Frk. Henni Forchhammers stadige Virkelyst.

* *

Kvinder som Fredsarbejdere. I London, Kalkutta og Sydney er udkommet en Bog af Hebe Spaul om *Kvinder som Fredsarbejdere.* Blandt de 7 Kvinder, hvis Virksomhed omtales, er to danske Armeniervenner, Frk. Karen Jeppe og Frk. Henni Forchhammer. Blandt Udlændingene er Dame Rachel Crowdy, hvis Interesse for vort Arbejde ogsaa er velkendt, Dame Edith Lyttelton og den fransk-polske Videnskabsmand Madame Curie. Bogen er nydeligt udstyret med smukke Portræter.

* *

Hr. Åge Meyer Benedictsens Bog om *Armenien* nærmer sig nu Fuldførelsen. Man kan paa Forhaand sige, at vi dermed faar et Værk, alle Armeniervenner bør eje.

Armeniervennen

udgaar 6 Gange aarlig og koster 2 Kr. 35 Øre aarlig. Bladet kan bestilles ved **Indsendelse af Beløbet** under Adresse: Armeniervennen, København.

Udgivet af „De danske Armeniervenner“ under Redaktion af Overretssagfører H. F. Ulrichsen, Boldhusgade 6, København K., Tlf. C. 13602.

Trykt i Carl Bryrups Bogtrykkeri, Kbhvn. K.

Beboerne var imidlertid forberedte paa dette Besøg, de mødte dem ved Indgangen til Landsbyen og sendte dem tilbage med braadne Pander.

De drog saa hjem, men Tanken om Garmudsch lod dem ingen Ro. Nogle Dage efter saa Armenierne en uhyre Skare vælte sig frem over Sletten hen imod dem. Da beredte de sig paa Døden, for de indsaa, at Angriberne var dem for mandsstærke.

Dog da Skaren kom nær til Garmudsch, skete det mærkelige, at et frygteligt Regnskyl, saadan som man kun kender dem i Syden, pludseligt brød løs og tvang dem til at flygte alle som en.

De kom ikke igen. Inden Regnperioden var overstaet, var deres Lidenskaber afkølede. Garmudsch blev liggende uberørt som en fredlyst Plet midt i Ødelæggelsen.

IV. KAPITEL

Paa Tomterne.

Da Militæret havde genoprettet Ordenen i Byen, sendte den tyrkiske Regering Mænd ind i Armenierkvarteret, der skulde sørge for, at Kvinderne og Børnene ikke ligefrem døde af Sult, og at der blev nogenlunde ryddeligt derinde igen. De samlede de tiloversblevne og førte dem til Moskæerne eller til en stor Chan uden for Samsatporten.

Blandt dem, der blev bragt derhen, var ogsaa Chanum med sine to Børn, Misael og Kevork.

Chanum havde ikke ret mange Klæder paa, men et gammelt Stykke havde hun da fundet at tage over Hovedet, og det var for hende næsten det vigtigste, da hun stadig gik i den dødeligste Angst for at Tyrken skulde se hende paa Vejen og tage hende med sig. Hun fik ogsaa Misael an-

bragt i en anden Flok, for at han ikke skulde blive genkendt. Han var nemlig let at kende, da han hele Tiden havde holdt sig skjult og derfor havde alle sine Klæder. Ja, selv de nye Støvler skinnede muntert midt i Elenigheden, og det faldt ham ind, hvor heldigt det dog var, at han havde beholdt dem paa hin Morgen.

Ja, hvornaar var det nu? Det var forfærdelig længe siden! Den Gang havde han siddet paa Hovagims Knæ. — Ak, hvor var Hovagim nu? Han havde jo ligget derinde med kløvet Hoved. Hvad mon der siden var blevet af ham?

Nu kom de lige forbi deres Dør. Skulde han gaa derind og se til ham en Gang endnu? Nej, det var for uhyggeligt. Faaret og Æslet var jo ogsaa borte. — Hyordan var dog alt det gaet til?

(Fortsættes).